

λένσκου, Πολότσκου καὶ τῆς Βολυνίας. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τοῦ Ἰστανμπούλου καὶ τῆς Γαλικίας, ὡς καὶ τὸ Νοβογόροδον, διετέλουν ἀνεξάρτητοι.

Μστισλάβος ὁ Ἀνδρέου, ἅμα στερεώσας τὸν θεῖον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, ἔδραμεν ἵνα συγχαρῆ τὸν πατέρα ἐπὶ τοιαύτῃ ἀξιολόγῳ κατακτήσει. Ὁ δὲ Γλέβης, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ συμμάχων, ἔμαθε μετ' ἀνησυχίας, ὅτι πληθὺς Πολοβτσίων εἰσέβαλλον εἰς τὰς περὶ τὸν Βορουσθένη ἐπαρχίας. Δεικνύοντες

Ἐπιδρομὴ τῶν
Πολοβτσίων.

δ' ἀγάπην πρὸς τὴν εἰρήνην οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν, ἔλεγον· « Οὔτε ἀπειλῆσαι ὑμᾶς βουλόμεθα, οὔτε ἀπειληθῆναι » ὑφ' ὑμῶν δεχόμεθα· ὁμόσωμεν οὖν ἀμοιβαίως εἶναι » φίλοι καὶ σύμμαχοι. » Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Βορουσθένους ὄχθης ὁ Γλέβης ἐπεδαψίλευε τὰ δῶρα αὐτοῦ τοῖς Πολοβτσίαις πρὸς ταχύτεραν ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου, τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὸν δωδεκαετῆ αὐτοῦ υἱὸν Βλαδίμιρον, ἡγεμόνα τοῦ Περεασλάβου, ἕτερα στίφη τῶν βαρβάρων τούτων, σταθμεύοντα παρὰ τῆ Κουρσούνη, ἐπυρπόλουν καὶ διήρπαζον τὰς ἀνηκούσας τῷ ναῶ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Δεκάτης κώμας. Ὁ δὲ Γλέβης, μὴ ἔχων στρατὸν ἀξιόμαχον, ἤθελε μετ' ὀλίγων ὀπλιτῶν ἵνα καταδιώξῃ τοὺς φεύγοντας ἤδη εἰς τὰς ἐρήμους αὐτῶν ληστὰς, ἀλλ' οἱ Βερενδαῖοι ἀντέστησαν· « Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου, εἶπον οὗτοι, οὐδέ » ποτε ἐξεστράτευσεν ἄνευ πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ » συμμάχων. Ἔχεις δὲ τὸν νεώτερον ἀδελφόν σου καὶ » ἡμᾶς αὐτοὺς πιστοὺς ὑπηρέτας. » Ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ ὁ Γεωργίου ἐπὶ κεφαλῆς ἑκατὸν στρατιωτῶν τοῦ Περεασλάβου καὶ χιλίων πεντακοσίων Βερενδαίων καταλαμβάνει τοὺς Πολοβτσίους, σφάττει τὴν πρωτοπορείαν αὐτῶν καὶ ἔρχεται εἰς συμπλοκὴν. Οἱ δὲ Βερενδαῖοι καὶ

75802

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΡΩΣΙΑΣ

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ,

ΠΑΡΑΒΛΗΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ,

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΔΑ.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΑΘΗΝΗΣ,

ΤΥΠΟΙΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

Παρά τῇ Πύλῃ τῆς ἀγορᾶς ἀριθ. 420.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
1857.
29529 | 1979

κατοίκων ἀπήγοντο εἰς αἰχμαλωσίαν. Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ περιώνυμος τοῦ ἡγεμόνος παιδαγωγός, ὁ εὐγενῆς Πούκης. Ὁ δυστυχῆς Βλαδίμιρος μάτην ἀναμείνας τὴν ὑπὸ τοῦ Γλέβη ὑποσχεθεῖσαν αὐτῷ βοήθειαν, ἀπέθανεν· ἡ δὲ ἐρημωθείσα ἐπαρχία αὐτοῦ ἔλαχε Βλαδιμίρῳ τῷ Μστισλάβου, διαβοήτῳ ἐπὶ ἀπιστία. Ὁ ἀνάξιος οὗτος ἔγγονος τοῦ μονομάχου, ἐστιγματισμένος διὰ τε τὸ κατ' αὐτοῦ ὄνειδος, καὶ μισούμενος ὑπὸ τε τῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ, περιεπλανήθη πολὺν χρόνον ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, εἰς Γαλικίαν, Οὐγγρίαν, Ῥεζάνην, εἰς τὰς ἐρήμους τῶν Πολοβτσίων, καὶ τέλος καταφυγὼν εἰς τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ διώκτου Μστισλάβου, ἐπεκαλέσατο τὴν συγγνώμην αὐτοῦ, καὶ ἀδεία τούτου εἰσῆλθεν εἰς Δορογοβούζην, ὑποσχεθεὶς τῇ χήρᾳ, γυναικὶ τοῦ ἀποθανόντος ἡγεμόνος, ὡς καὶ τοῖς αὐτόθι μεγιστᾶσιν, ὅτι εὐλαβηθήσεται τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιούσης παρεβίασε τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, πάντα δὲ ὅσα ἐδύνατο ἀφῆρπασε καὶ ἀπεδίωξε τὴν περίλυπον ἡγεμονίδα, ἥτις λαβοῦσα τὸν νεκρὸν τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐκόμισεν εἰς Κίεβον, ὅπου κατηθύνετο καὶ ὁ Μστισλάβος, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῶν στρατῶν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Γορόδνου, Τουρόβου καὶ Βλαδιμίρου τοῦ Μστισλάβου. Ὁ δὲ ῥάθυμος Γλέβης μαθὼν συγχρόνως τὸν τε θάνατον Βλαδιμίρου τοῦ Ἀνδρέου, καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ Μστισλάβου, ἔπεμψε τὸν Ἡγούμενον Πολύκαρπον εἰς προῦπάντησιν τοῦ νεκροῦ τοῦ πρώτου, καὶ ἐπειδὴ ὑπώπτευε τὴν πίστιν τῶν Κιεβιτῶν, ἀπεχώρησε μετὰ σπουδῆς εἰς Περεάσλαβον. Ὁ Δαβὶδ ἠγρύπνει ἐν Βησεγορόδῳ, ἐκόμισαν δὲ αὐτῷ τὸν νεκρὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δορογοβούζης, καταλειφθέντα ὑπὸ τῶν με-

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΡΩΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΣ.

1169—1174.

Ἐπικράτειαι τοῦ Ἀνδρέου. — Ἐπιδρομή τῶν Πολοβτσίων. — Ἐπάνοδος τοῦ Μσιτσλάβου εἰς Κίεβον. — Θάνατος τοῦ ἡγεμόνος τούτου. — Πόλεμος τοῦ Ἀνδρέου πρὸς τὸ Νοβογόροδον. — Εἰρήνη. — Νεῖα ἐπιδρομή τῶν Πολοβτσίων. — Θάνατος Γλέβη. — Θίνκτος τοῦ μοχθηροῦ Βλαδιμίρου. — Τὸ Κίεβον παραχωρεῖται τῷ ἡγεμόνι Σμολένσκου. — Τρόπαια κατὰ τῶν Πολοβτσίων. — Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου ἐν Νοβογορόδῳ. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους. — Ἔρις Ἀνδρέου πρὸς τοὺς υἱοὺς Ῥοσιτσλάβου. — Συμβεσηκότα τῆς Γαλικίας. — Χαρακτήρ Μσιτσλάβου τοῦ Ἀνδρείου. — Πολιορκία τοῦ Βητεγορόδου. — Πανουργία τοῦ ἡγεμόνος Τσερνιγόβου. — Δολοφονία τοῦ Ἀνδρέου. — Ἐπανάστασις ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Σουδαλίας. — Μῖσος κατὰ τοῦ Ἀνδρέου. — Χαρακτήρ αὐτοῦ. — Πρώτη αἵρεσις. — Μοχθηρία Ἐπισκόπου. — Θεμελίωσις τῆς Βιάτκας.

 ΑΝΔΡΕΑΣ ἡγεμόνευε τότε τῶν τεσσάρων νῦν νομῶν τοῦ Ἰαροσλάβου, Κοστρομαῖ, Βλαδιμίρου καὶ Μόσχας, καὶ ἐν μέρει τῶν τοῦ Νοβογορόδου, Τούλας, καὶ Καλούγας· διώκει τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κιέβου καὶ ἵδρυε τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥεζάνης, Μουρόμου, Σμο-

1169

Ἐπικράτεια
τοῦ Ἀνδρέου.

ἐκάστην ἐλαττούμενον τὸν στρατὸν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀκούων ὅτι ὁ Γλέβης ἐξεστράτευε κατὰ τοῦ Κιέβου μετὰ τῶν Πολοβτσίων, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπεχώρησε κατατεθλιμμένος εἰς Βολυνίαν, μὴ ἀπεκδυόμενος ἄλλως τε τῆς ἐλπίδος εὐτυχεστέρου μέλλοντος. Καὶ τῷ ὄντι μετ' οὐ πολὺ ἐφωπλίσθη ἐκ νέου, μαθὼν ὅτι ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Βασῖλκος ὁ Ἰαραπόλκου, ἤττηθεις μάχῃ ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, ἐστενοχωρήθη ἐν Μιχαϊλόβω (παρὰ τῷ Κιέβω) καὶ ἀναγκασθεὶς ἵνα ζητήσῃ εἰρήνην ἀπεχώρησεν εἰς Τσερνίγοβον πρὸς Σβιαστοσλάβον τὸν Βσεβολόδου, πάππον αὐτοῦ πρὸς μητρὸς, καὶ ὅτι ὁ Γλέβης καὶ ὁ Δαβιδὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν κατηδάφισαν ἄρδην τὸ πολίχνιον Μιχαϊλοβον, καταστρέψαντες πάντα τὰ μνημεῖα τῆς βασιλείας τοῦ Μστισλάβου ἐν ταῖς χώραις τοῦ Βορυσθένους. Ἄλλ' αἰφνιδία νόσος ἀφώπλισε τὸν ἡγεμόνα τοῦτον. Αἰσθανόμενος δὲ τὴν προσέγγισιν τοῦ τέλους αὐτοῦ, παρέδωκε τοὺς υἱοὺς τῷ ἀδελφῷ Ἰαροσλάβω, ὁμόσαντι τηρῆσαι ἀθίκτους τὰς κληρουχίας αὐτῶν. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Βλαδιμίρῳ, φημιζόμενος ὡς ἔμφρων καὶ ἄγρυπνος ἡγεμῶν. Οἱ Ῥῶσσοι καὶ Πολωνοὶ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μστισλάβου ἦν θυγάτηρ Βολεσλάου τοῦ Στραβοστόμου.

Ἡ ἀρκτῶα Ῥωσσία ὑπῆρξε συγχρόνως τὸ θέατρον σπουδαίου συμβεβηκότος. Ὁ ἰσχυρὸς Ἀνδρέας ὑποτάξας πρὸ μικροῦ τὴν ἀρχαίαν τῆς Αὐτοκρατορίας πρωτεύουσαν, προέθετο ἐπίσης τὴν ταπείνωσιν τῶν Νοβογοροδίων καὶ ἀνησύχει τοὺς πέραν τῆς Ὀνέγας ἀργυρολογοῦντας ὑπαλλήλους αὐτῶν. Ἡ ἔναρξις τῶν ἐχθροπραξιῶν ἠρέθισεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ὑπερηφανίαν τῶν ἀλαζόνων τούτων τῆς ἐλευθερίας ἐραστῶν· διὸ μετ' εὐαρίθ-

Θάνατος Μστι-
σλάβου.

Πόλεμος Ἀν-
δρέου πρὸς τοὺς
Νοβογοροδίους

ἐνταῦθα ἀπέδειξαν τὸν ζῆλον αὐτῶν· ἤρπασαν ἐκ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον τοῦ Μιχαήλ καὶ εἶπον τῷ ἀξίῳ τούτῳ ἀδελφῷ τοῦ Ἀνδρέου, ὅτι προπορεύονται ἀφέντες αὐτὸν ὀπισθεν ὡς ἰσχυρὸν ὑποστήριγμα. Κατὰ τὸν χρονογράφον, «οἱ μὲν πολέμιοι ὑπερεῖχον κατὰ τὸν ἀριθμὸν, οἱ δὲ ἡμέτεροι, κατὰ τὴν γενναιότητα ἀντιπαρετάττοντο δὲ δέκα Πολόβτσιοι πρὸς ἐκάστην Ῥωσικήν λόγχην.» Ὁ σημαιοφόρος τοῦ Μιχαήλ πίπτει ἐν τοῖς προμάχοις, οἱ δὲ πολέμιοι ἀναρπάζουσι τὴν σημαίαν ἐκ τοῦ δόρατος, ἐφ' οὗ ἐκυμάτιζεν. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Κιέβου στηρίζει ἐν ἀκαρεὶ τὸ κράνος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δόρατος τούτου, ἐφορμᾷ πρὸς τὴν συμπλοκὴν καὶ φονεύει τὸν πολέμιον σημαιοφόρον. Ὁ Μιχαήλ ἐτραυματίσθη διὰ δύο λογχευμάτων τὸ ἰσχίον καὶ διὰ τρίτου τὴν χεῖρα· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος, καταφρονῶν τῶν τραυμάτων, ἐνίκησε καὶ συναπήγαγεν εἰς Κιέβον αἰχμαλώτους χιλίους πεντακοσίους, ἀπελευθέρωσας καὶ μέγαν ἀριθμὸν Ῥώσων, πρῶην αἰχμαλωτισθέντων.

Ἐν τούτοις ὁ Γλέβης ἐστερεῖτο εἰσέτι εἰρήνης ἡγεμονεύων. Ὁ ἐκδιωχθεὶς τοῦ Κιέβου Μστισλάβος ὁ Ἐπάνοδος τοῦ Μστισλάβου. Ἡσιασλάβου, ἀνὴρ ὑπερήφανος καὶ μαχήμων, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐθεώρει τὴν ἐξορίαν ὡς ἐφῆμερον συμφορὰν· προὔτιθετο δὲ ἵνα ἐξοντώσῃ τοὺς υἱοὺς τοῦ Δολγορούκη (Γεωργίου), ὡς Ἰσιασλάβος ὁ Β' ἐξώντωσε τὸν πατέρα αὐτῶν. Σύμμαχος δ' ὢν τῷ Ἰαροσλάβῳ τῆς Γαλικίας εἰσῆλασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Δορογοβούζης πρὸς τιμωρίαν τοῦ προδόντος αὐτὸν ἡγεμόνος αὐτῆς Βλαδιμίρου τοῦ Ἀνδρέου. Οὗτος νοσῶν ἔκειτο ἐπιθανάτως, αἱ πόλεις αὐτοῦ ἐπυρπολοῦντο, χιλιάδες δὲ τῶν ἐγ-

γινώσκοντες ἐν τοῖς χρονικοῖς τὰς σκέψεις ταύτας, δυνάμεθα ἵνα συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ σύγχρονοι ἤχοντο ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Ἀνδρέου, οἱ μὲν ὑπὸ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων, ταπεινουμένων τότε ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων, οἱ δὲ, ἴσως ὑπὸ τοῦ φθόνου, τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου λαοῦ. Ἡ πτώσις τοῦ Κιέβου ἐφαίνετο προμηνύουσα τὴν ἀπώλειαν τῆς αὐτονομίας τῶν Νοβογοροδίων· ὁ αὐτὸς δὲ στρατὸς, ὁ αὐτὸς ἡγεμὼν ἠγεῖτο πάντοτε αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ Κιεβῖται εἰθισμένοι εἰς τὸ ἀλλάσσειν κυριάρχας, εἰς τὸ θυσιάζειν τοὺς ἡττηθέντας τοῖς νικῶσιν, ἐμάχοντο κυρίως ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν ἡγεμόνων, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῶν, ὑπὲρ τῶν θεσμῶν τῶν πατέρων, οἵτινες ἐνίοτε μὲν εἰσιν ἐπιλήψιμοι, αἰείποτε δὲ ἱεροὶ τῷ λαῷ.

Μστισλάβος ὁ Ἀνδρέου ἀντὶ τοῦ ἀπειλῆσαι διὰ τῆς τιμωρίας μόνον τοὺς πρωταιτίους τῆς τελευταίας ταραχῆς (διότι οὐδέποτε ὀλόκληρος λαὸς κινεῖται οἰκθρον) ἢ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἀποδιωχθέντος Σβιατοσλάβου, οὗτινος ἀντελαμβάνετο ὁ Μέγας Ἠγεμὼν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Νοβογοροδίων, ἐπυρπόλει χωρία, ἐφόνευε γεωργούς, ὑπεδούλου γυναῖκας καὶ παιδία. Ἡ φήμη τοσοῦτων ἀθεμιτουργημάτων, ὁ στεναγμὸς καὶ ἡ ἀπελπισία τοσοῦτων ἀθῶων θυμάτων ἀνῆψαν τὴν ὀργὴν τῶν Νοβογοροδίων. Ῥωμανὸς δὲ ὁ Μστισλάβου, ὁ νέος αὐτὸς ἡγεμὼν, καὶ ὁ Κάθεδρος Ἰακουῖνος ἔλαβον πάντα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἄμυναν μέτρα, περιτειχίσαντες τὴν πόλιν διὰ πασσάλων καὶ ἐξοπλίσαντες πλῆθος πολιτῶν. Οἱ πολέμιοι ἐπὶ χώρου τριακοσίων βερστίων καταλιπόντες ὅπισθεν αὐτῶν τέφραν

γιστάνων, τῶν μὴ τολμώντων ἐμφανισθῆναι εἰς Κιέβον, ἔνθα πρὸ μικροῦ μετὰ τῶν Σουδαλιτῶν ἐκκούργησαν. Ὁ δὲ Πολύκαρπος, Ἡγούμενος τῆς Λαύρας, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Δαβὶδ στρατιώτας, ἐλαύνοντας τοὺς ἵππους τοῦ τεθνεῶτος ἡγεμόνος εἰς τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ, καὶ φέροντας τὴν σημαίαν ὑπεράνω τοῦ φερέτρου· « Οἱ νεκροὶ οὔτε τιμῶν, οὔτε σημαιῶν χρήζουσιν, ἀπεκρίνατο ὁ Ἡγεμών. Ὁ ἐχθρὸς προβαίνει, ὁ δὲ στρατός μου παρασκευάζεται εἰς μάχην· παραχωρῶσι μόνον Ἡγουμένους καὶ ἱερεῖς. » Ὁ Δαβὶδ βέβαιος ὦν ὅτι ὁ Μστισλάβος προσήγγιζεν, ὁ δὲ λαὸς τοῦ Κιέβου ἐθορυβεῖτο, ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ τὴν κατατεθλιμμένην σύζυγον τοῦ Βλαδιμίρου πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῆς, αὐτὸς δ' οὗτος ἐπυρπόλησε τὰ περὶ τῆς πόλεως καὶ ἀνέμενε τὸν ἐχθρόν.

Ὁ Μστισλάβος εἰσῆλθεν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς Κιέβον· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας καὶ οἱ Βερενδαῖοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν φιλικῶς, δεικνύοντες ζῆλον ὑπὲρ τοῦ Γλέβη, οἱ μὲν εἰλικρινῶς, οἱ δὲ καθ' ὑπόκρισιν. Ὁ Μστισλάβος ἀμελητὶ προσπελάζει τοῦ Βησεγορόδου, παρίσταται πρὸ τῆς χρυσῆς πύλης ἐν τοῖς κήποις καὶ μάχεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, μὴ φειδόμενος τοῦ ἐκχεομένου αἵματος, καθὸ ἐπιποθῶν τὴν ἄμεσον τοῦ φρουρίου ἄλωσιν. Ἄλλ' οἱ σύμμαχοι προὔδωκαν αὐτὸν, ὁ δὲ Γαλικιανὸς στρατηγὸς ἐπέδειξε πλαστήν τινα διαταγὴν, δι' ἧς ὁ κυριάρχης αὐτοῦ παρήγγελλεν ἵνα φεισθῆ τῶν ἀνθρώπων καὶ μὴ μείνη ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Βησεγορόδου. Ὁ ζῆλος τῶν ἄλλων συμμάχων ὡσαύτως ἐψυχραίνετο, οἱ δὲ Βερενδαῖοι καὶ Τόρκοι ἤρξαντο προφανῶς καταδολιευόμενοι. Ὁ Μστισλάβος βλέπων καθ'

ταῖς καρδίαις τὸ θάρρος, ὅπερ, ἐκπλήττον τὸν ἐχθρόν, ὑπερνικᾷ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐθεώρουν τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀνδρέου οὐ μόνον ὡς προσωπικούς αὐτῶν ἐχθρούς, ἀλλ' ὡς ἱεροσύλους καὶ θεοστυγεῖς. Ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Θεὸς ἀντιλαμβάνεται ἡμῶν, διπλασιάζει τὸ θάρρος τοῦ Ἀνδρέου. Οἱ νικηταὶ θανάτωσαντες πολλοὺς ἐχθρούς, ἤχμαλώτισαν τοσοῦτους ἄλλους, ὥστε, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Νοβογορόδου, ἔδιδον δέκα Σουσδαλίτας ἀντὶ γρίβνας μᾶλλον πρὸς καταφρόνησιν, ἢ κατ' ἀνάγκην χρημάτων. Ὁ ἥττηθείς Μοτισλάβος ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ· διότι οἱ ἐπανακάμπτοντες στρατιῶται, μὴ εὐρίσκοντες ἄρτον ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθείσαις χώραις, ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ. Ἀρχαῖός τις χρονογράφος ἀναπολεῖ μετὰ φρίκης, ὅτι οὗτοι κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστήν ἔτρωγον τὸ κρέας τῶν ἵππων αὐτῶν.

Κατὰ τὸ φαινόμενον οἱ Νοβογορόδιοι περιϋβρισθέντες τοσοῦτον σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, ἐμελλον ἵνα ᾧσιν αἰωνίως ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ ὅμως πρὸς θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων, ἐκδιώξαντες μετὰ τινὰς μῆνας τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Ῥωμανόν, συνδιηλλάγησαν μετὰ τοῦ Ἀνδρέου· διότι ἐμαστίζοντο ὑπὸ σιτοδείας καὶ στέρσεως ἐτέρων ἀναγκαίων πραγμάτων, ἅτινα ἐλάμβανον συνήθως ἐκ τῶν ὁμόρων Ῥωσσιῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν τσετβέρτ (α) ἐτιμᾶτο τότε ἐν Νοβογορόδῳ σχεδὸν ἀντὶ ρουβλίου καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριῶν καπικίων τοῦ νῦν ἀργυροῦ νομίσματος ἡμῶν. Οἱ ἐν τέλει, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, οἱ ἐπίσημοι ἄνδρες, εὐχαριστοῦμενοι ἐκ τῆς

(α) Ἀντιστοιχεῖ ὡς ἔγγιστα πρὸς δύο ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν κοιλῶν.

μου στρατοῦ κατετρόπωσαν ἐπὶ τοῦ Βιέλου — Ὁζέρου ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα Σουσδαλιτῶν, καὶ ἐφορολόγησαν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν ἀπεφάσισε τότε ἵνα ταπεινώσῃ τὴν τόλμην αὐτῶν ἐφάπαξ, καὶ πρὸς τοῦτο οἱ ἡγεμόνες τοῦ Σμολένσκου, Ρεζάνης, Μουρόμου καὶ Πολότσκου ἤνωσαν ἐκ νέου τοὺς στρατοὺς αὐτῶν μετὰ τῶν πολυαρίθμων φαλάγγων αὐτοῦ. Ἡ καρδιά τοῦ Ἀνδρέου, μαρανθεῖσα ὑπὸ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, οὐδόλως ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς δόξης τῶν μαχῶν· διὸ οὐδ' ἠθέλησεν οὗτος ἵνα προηγηθῇ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ. Ἐλπίζων δ' εἰς τὴν τύχην, ἢ τὴν ἀνδρίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μστισλάβου, ἀνέθηκεν αὐτῷ, τὸ δεύτερον, τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. Ἄπασα ἢ Ῥωσσία προσεδόκα ἀνυπομόνως τὴν ἔκβασιν τῆς φοβερᾶς ταύτης ἐπιχειρήσεως, δικαίας οὔσης κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀμερολήπτων συγχρόνων. « Ἀληθές, ἔλεγον οὗτοι, ὅτι Ἰαροσλάβος ὁ Μέγας εἰς ἀπόδειξιν τῆς αἰδίου εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ διὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν, ἠυδόκησεν ἵνα χορηγήσῃ τοῖς Νοβογοροδίσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἡγεμόνας μετὰ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ ἀείμνηστος οὗτος ἡγεμῶν προεῖδε πάσας τὰς καταχρήσεις τῆς ἐλευθερίας; προεῖδεν, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος, ἐκβεβακχευμένος ὑπὸ τῆς αὐτονομίας αὐτοῦ, τολμήσοι ἂν ὑβρίσαι τὸ ἱερὸν ἀξίωμα τῶν ἀνάκτων, ἐγγόνων καὶ διαεγγόνων τοῦ αἰοιδίμου εὐεργέτου αὐτῶν; ὁμοιοῖ ἂν ὅπως ἐπειρήσῃ; κατακλείσοι ἂν τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ ἐν ταῖς εἰρκταῖς καὶ ἐκδιώξοι ἂν αὐτοὺς μετ' αἰσχύνης; Αἱ καταχρήσεις ἐκμηδενίζουσι δικαιώματα, ὁ δὲ μέγας Ἡγεμῶν Ἀνδρέας ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐπιόρκων. » Ἀνα-

διάδοχον τοῦ Γλέβη, ὅτε οἱ Ῥοτισλάβου υἱοί, Δαβίδ καὶ Μοτισλάβος, ἐπεμψαν κήρυκα εἰς Βολυνίαν, λόγῳ μὲν ἵνα ἰκετεύσωσι τὸν θεῖον Βλαδίμιρον τῆς Δορογοβούζης, ὡς τὸ ἀρχαιότερον μέλος τῆς οἰκογενείας τῶν Μονομάχων, ἵνα ἔλθῃ βασιλεύσων εἰς Κίεβον, ἔργῳ δὲ ἵνα βασιλεύσῃ κατ' ὄνομα, ἐξαρτώμενος ἐξ αὐτῶν. Ὁ Βλαδίμιρος, σύμμαχος τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος τῆς Λούτσκης, καὶ τῶν ἀδελφιδῶν αὐτοῦ, ἐξῆλθε τῆς Δορογοβούζης, μὴ εἰπὼν αὐτοῖς λέξι, καὶ ἐνεθρονίσθη ὑπὸ τῶν ἀνεψιῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου ἐναντίον τῆς ἀρεσκείας τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Ἀνδρέου, ὅστις, καίπερ ταπεινώσας τὴν πρωτεύουσαν ταύτην, ἐνόμιζεν ὅμως, ὅτι ἡγεμῶν διαβόητος μόνον ἐπὶ ἀπιστία ἦν ἀνάξιος ἵνα καλῆται διάδοχος τῶν κυριαρχῶν αὐτῆς. Ἀγανακτῶν δ' ἐνδομύχως ὁ Ἀνδρέας κατὰ τῶν Ῥοτισλάβου υἱῶν, προσκαλεσάντων αὐθαιρέτως τὸν θεῖον αὐτῶν, προσέταξε τῷ Βλαδιμίρῳ ἵνα ἐξέλθῃ παραχρῆμα τοῦ Κιέβου· ἀλλ'

1171
 Τῆ 15 Φεβρουαρίου.
 Τῆ 10 Μαΐου
 Θάνατος τοῦ
 μοχθηροῦ
 Βλαδιμίρου.
 ὁ ἡγεμῶν οὗτος ἀπεβίωσε μετὰ βασιλείαν ἐλάσσονα τριῶν μηνῶν, καταλιπὼν μόνον μνήμην μοχθηρίας καὶ ψεγόμενος ὑπὸ πάντων, διότι ἐστερεῖτο τῶν λαμπρῶν ἀρετῶν, τῆς τόλμης καὶ τοῦ θάρρους, δι' ὧν ἕτεροι ἡγεμόνες, ἐπίορκοι ὡς αὐτὸς, ἐκάλυπτον τὰ ἑαυτῶν κακουργήματα. Ἐνῶν τότε ὁ Ἀνδρέας τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ μετ' εὐγενοῦς ἀφιλοκερδείας, καὶ θέλων ἵνα καταισχύνῃ διὰ τῆς μεγαλοψυχίας τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοτισλάβου, ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι ὑποσχεθέντες αὐτῷ ὑπακοὴν ὡς δευτέρῳ πατρὶ, δικαιοῦνται ἵνα προσδοκῶσι παρ' αὐτοῦ ἔλεος, καὶ ὅτι αὐτὸς παραχωρεῖ τὸ Κίεβον τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν Ῥωμανῷ, ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου. Χαίρων δὲ ὁ Ῥωμανὸς ἐπὶ τῇ ἰδιαιτέρᾳ ταύτῃ εὐνοίᾳ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐνεπιστεύθη τὸ

Τὸ Κίεβον
 παραχωρεῖται
 τῷ ἡγεμόνι τοῦ
 Σμολένσκου.

καὶ νεκροὺς, ἐπιλιόρχησαν τὸ Νοβογόροδον, καὶ ἐμή-
 νυσαν τοῖς ἐπαναστάταις περὶ παραδόσεως. Πολλάκις
 κήρυκες ἐπέμφθησαν ἑκατέρωθεν πρὸς ἑναρξιν τῶν δια-
 πραγματεύσεων, ἀλλ' ἦν ἀδύνατον αὐτοῖς ἵνα συμβι- τῆ 25 Φεβ-
ρουαρίου.
 βασθῶσι, τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἤρξατο αἱματηρὰ καὶ
 φοβερὰ μάχη. Οἱ Νοβογορόδιοι ἀναμιμνησκόμενοι πρὸς
 ἀλλήλους τῆς τύχης τοῦ Κιέβου, ἐρημωθέντος ὑπὸ
 τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, τῆς συλήσεως τῶν ναῶν, τῆς
 διαρπαγῆς τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων,
 ὤμοσαν ἴν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τοῦ
 ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ ἐμάχοντο λυσσωδῶς. Ὁ
 δ' Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης, ἐν συνοδίᾳ παντὸς τοῦ κλή-
 ρου, ἔλαβε τὴν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ
 ἔστησεν αὐτὴν ἐπὶ τινος ξυλίνου ὀχυρώματος. Οἱ Ἠγού-
 μενοι καὶ ἱερεῖς ἔψαλλον τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, ὁ δὲ λαὸς
 προσηύχετο κλαίων καὶ μεγαλοφώνως ἀνακράζων, **Κ** **ύ**
ρι **ε** **έ** **λέ** **η** **σ** **ο** **ν**, τῶν βελῶν χαλάζης δίκην πεμπομέ-
 νων. Διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι ἐν τούτων ἐκτόξευθὲν ὑπὸ
 Σουσδαλίτου στρατιώτου, ἤψατο τῆς εἰκόνας, καὶ ὅτι
 αὕτη ἐν ἀκαρεὶ ἐστράφη πρὸς τὴν πόλιν· ὅτι δάκρυα
 ἔρρεον ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ φελονίου τοῦ Ἀρχιεπισκό-
 που καὶ ὅτι ἡ θεομηνία ἐπέφερεν αἰφνίδιον τρόμον
 εἰς τὸν στρατὸν τῶν πολιορκητῶν. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐνί-
 κησαν λαμπρὰν καὶ τελείαν νίκην· ἀποδόντες δὲ ταύ-
 την τῇ θαυμαστῇ ἀντιλήψει τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας
 καθιέρωσαν λόγῳ εὐσεβείας ἑορτὴν, πανηγυριζομένην
 κατὰ πᾶν ἔτος πρὸς δόξαν αὐτῆς τὴν 27 Νοεμβρίου.
 Τὸ ζωηρὸν αἶσθημα τῆς πίστεως, ἀναφλεγὲν ὑπὸ τῆς
 γενικῆς κατανύξεως, ὑπὸ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας τε-
 λετῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐνθέρμου συμπράξεως τοῦ κλήρου
 ἐδύνατο φυσικῶς ἵνα θαυματουργήσῃ, ἐμπνεύσῃ δ' ἐν

τινος κατ' αὐτῶν, εἴτε ὡς ἐπιθυμῶν ἵνα πλουτήσῃ ἐκ τῶν λαφύρων τῆς ἐμπορικῆς ταύτης χώρας. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μουρούμου καὶ τῆς Ῥεζάνης ἠνώθησαν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μστισλάβου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὁκκα, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ὀλιγάριθμοι ἀφίκοντο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Κάμα· διότι πολλοὶ ἀπέφευγον τὴν χειμερινὴν ἐκστρατείαν, δυσχερεστάτην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν χώραις ἐρήμοις καὶ χιονοσκεπάστοις, ὑποκειμέναις δὲ πολλάκις ταῖς θυέλλαις. Βορίσης δ' ὁ Ζιδισλάβου, ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἀνδρέου, κρατήσας ἕξ Βουγαρικῶν κωμῶν καὶ μιᾶς κωμοπόλεως, θανατώσας δὲ τοὺς κατοίκους, αἰχμαλωτίσας γυναῖκας καὶ παιδία, συνεβούλευσε τῷ ἡγεμόνι ἵνα ἐπανέλθωσιν. Ἐξακισχίλιοι Βούλγαροι καταδιώξαντες αὐτοὺς παρ' ὀλίγον ἂν κατελάμβανον τὸν Μστισλάβον παρὰ τοῖς μεθορίοις, εἴκοσι βέρστια ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὁκκα. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας. Ἀπολαύων δὲ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ἀναμφιβόλως διεκρίνετο ἐπὶ ἀνδρεία.

Ὁ περίλυπος Ἀνδρέας θρηνῶν τὸν θάνατον τοῦ ἀξίου αὐτοῦ υἱοῦ, οὔτε τὴν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἐπαγρύπνησιν, οὔτε τὴν φιλοδοξίαν ἀπώλεσε. Πιθανῶς δ' ὁ Ῥουρῖκος, ἀναγκασθεὶς ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ Νοβογόροδον, ἠτιᾶτο ἐπὶ τούτῳ οὐ μόνον τὸ δύστροπον τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν πανουργίαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἀναλαβόντος ἵνα ἄρχῃ αὐτῶν. Πιθανῶς ὅτι καὶ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, γινώσκων ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ὑπεροχὴν τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν τοῦ Δαβίδ καὶ Μστισλάβου, περιμένων εὖθετον καιρὸν πρὸς

Ἔρις τοῦ Ἀνδρέου πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοστισλάβου.

δόξης τῆς νίκης καὶ παραδοκοῦντες νέα δυστυχήματα τοῦ πολέμου, φειδόμενοι δὲ καὶ τοῦ αἵματος τοῦ λαοῦ, προέτεινον τὴν εἰρήνην τῷ Ἀνδρέα κατὰ τὴν πλήρη θέλησιν αὐτῶν, ὡς τότε ἐλέγετο, τουτέστι μὴ παραχωροῦντες μηδὲν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν παρεδέχθη αὐτὴν ἐπὶ τῷ ὄρω, ἵνα, ἀντὶ τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποβιώσαντος Σβιατοσλάβου, ἡγεμονεύσῃ ἐν Νοβογορόδῳ ὁ ἀδελφὸς Ρουρῖκος ὁ Ροστισλάβου, δεσπόζων τῆς Ὀβρούτσης. Ἀλλ' οὗτος οὐδόλως ἐπεθύμει μεταβολῆς, ἀλλὰ μόνον χαριζόμενος τῷ Ἀνδρέα ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, παραδοὺς τὴν κληρουχίαν ταύτην τῆς Βολυνίας τῷ ἀδελφῷ Δαβίδ.

Εἰρήνη.

Καὶ αἱ μὲν ἀρκτῶαι ἐπαρχίαι ἀνεκτήσαντο τὴν ἡσυχίαν, αἱ δὲ μεσημβριναὶ ἐγένοντο ἐκ νέου ἔρμαιον τῶν Πολοβτσίων, οἵτινες ἤδη ἐπέδραμον ἀπὸ τῆς πέραν τοῦ Ὑπάνεως ὄχθης, ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Κατατρυχόμενος δ' ὑπὸ νόσου Γλέβης ὁ τοῦ Κιέβου ἦν ἀνίκανος ἵνα ὑπερασπίσῃ τοὺς ταλαιπώρους γεωργοὺς ἀπὸ τῆς μανίας τῶν βαρβάρων τούτων· ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος Μιχαὴλ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βσεβολόδος ὁ Γεωργίου, ἐνωθέντες μετὰ τῶν Τόρκων καὶ Βερενδαίων, κατετρόπωσαν τοὺς ἄρπαγας τούτους. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Μιχαὴλ Βολοδισλάβος συνεβούλευσε τῷ ἡγεμόνι ἵνα θανατώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους, διότι ἄλλα ἐχθρικὰ στίφη ἴσταντο ἀπέναντι αὐτῶν. Ἡ δ' ὠμότης αὐτῆ ἐφαίνετο τότε ὡς σωτήριον μέτρον ἀσφαλείας. Οἱ υἱοὶ τοῦ Γεωργίου ἀπελευθερώσαντες τετρακοσίους Ῥώσσοις, ἐπανῆλθον ἵνα θρηνήσωσι τὸν θάνατον τοῦ Γλέβη, χρηστοῦ, κατὰ τὸν Χρονογράφον, πιστοῦ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἐλεήμονος.

18 Αὐγού-
στουΝέα ἐπιδρο-
μὴ τῶν Πολοβ-
τσίων.Θάνατος Γλέ-
βη.

Οὐκ ἔσχεν εἰσέτι καιρὸν ὁ Ἀνδρέας ἵνα διορίσῃ τὸν

σύζυγον αὐτοῦ, πρὸς ἣν προσεφέρετο τόσον ἀνοικείως, ὥστε αὕτη ἀπεφάσισεν ἵνα φύγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς εἰς Πολωνίαν. Πολλοὶ τῶν μεγιστάνων τῆς Γαλικίας, ἐπιθυμοῦντες τῆς εὐημερίας αὐτῶν, ἐτόλμησαν ἵνα ἐπαναστατήσωσι προφανῶς, ἐφώπλισαν τὸν λαόν, ἀπέκτειναν εὐνοϊκοὺς τινὰς τοῦ ἡγεμόνος, ἔκαυσαν ζῶσαν τὴν Ἀναστασίαν, ἐξώρισαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἠνάγκασαν τὸν Ἰαροσλάβον ἵνα διαλλαγῇ ἄκων μετὰ τῆς συζύγου. Ἄλλ' ἡ διαλλαγὴ αὕτη, βεβιασμένη ὑπ' ἀπειλῶν καὶ κακουργήματος, οὐκ ἠδύνατο ἵνα ἦ εἰλικρινής. Δι' ὃ ὁ Ἰαροσλάβος, ἅμα λαβὼν μέτρα πρὸς καταστολὴν τῶν στασιαστῶν μεγιστάνων, ἐκήρυξεν αὐθις τὸ κατὰ τῆς ἡγεμονίδος Ὀλγας καὶ τοῦ Βλαδιμίρου μῖσος, οἵτινες κατέφυγον τὸ δεύτερον εἰς τὴν Γαλικίαν. Ὁ Βλαδίμιρος ἐπεκαλεῖτο τὴν προστασίαν Ἰαροσλάβου τοῦ Ἡσιασλάβου, ἡγεμόνος τῆς Λούτσκης, καὶ τὴν τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, ὑπισχνούμενος ἵν' ἀποδῶ αὐτοῖς ἐπομένως Βοῦγσκον καὶ ἄλλας τῆς Βολυνίας πόλεις· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας ἀπήτησε παρ' αὐτῶν τὴν παράδοσιν τοῦ δυστυχοῦς τούτου, ἀπειλῶν αὐτοῖς, ὅτι πυρπολήσει πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Λούτσκης (1). Ὁ Βλαδίμιρος προσέδραμε τότε εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ Μιχαήλ· οὗτος δὲ μὴ ἐπιτρέψας ἵν' ἀπέλθῃ μήτε πρὸς Σβιατοσλάβον τοῦ Τσερνιγόβου (πενθερόν τοῦ Βλαδιμίρου), μήτε πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, προσέταξεν αὐτῶ πρὸς εὐαρέσκειαν τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, φίλων τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, ἵνα ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἕτοιμον ὄντα ἵνα συγχωρήσῃ τῷ υἱῷ. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ Ῥουρῖκος ἀπηλευθέρωσε Βσεβολόδον τὸν Γεωργίου, κρατήσας μόνον τὸν Ἰαροπόλκον αἰχμάλωτον ἐν Κιέβῳ· διότι οἱ υἱοὶ τοῦ Ῥοστισλάβου, προ-

Σμόλενσκον τῷ υἱῷ Ἰαροπόλκῳ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς Κίεβον ἐν μέσῳ κοινῆς χαρᾶς τῶν πολιτῶν, τιμώντων ἐν αὐτῷ τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀμνησικακίαν. Ἐπανηγύρισε συγχρόνως καὶ τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον καὶ τὴν νίκην, ἣν Ἴγωρ ὁ Σβιαστοσλάβου, ἡγεμῶν τοῦ Σεβέρσκου, ἐνίκησε παρὰ τῆ Ὀλτάβα καὶ τῷ ποταμῷ Βόρσκλα κατὰ Κομπεάκου καὶ Κοντσιάκου, Χανῶν τῶν Πολοβτσίων. Αὐτὸς οὗτος ὁ νέος Ἴγωρ ἐνεχείρισε αὐτῷ Σαϊγάτ, ἦτοι τρόπαιον, ὡς τεκμήριον σεβασμοῦ, ἔλαβε δῶρα παρὰ τῶν υἱῶν Ῥοστισλάβου καὶ χαρμοσύνως ἐπανηγύρισε μετ' αὐτῶν ἐν Βησεγορόδῳ τὴν ἡμέραν τῶν Ἀγίων Βορίση καὶ Γλέβη.

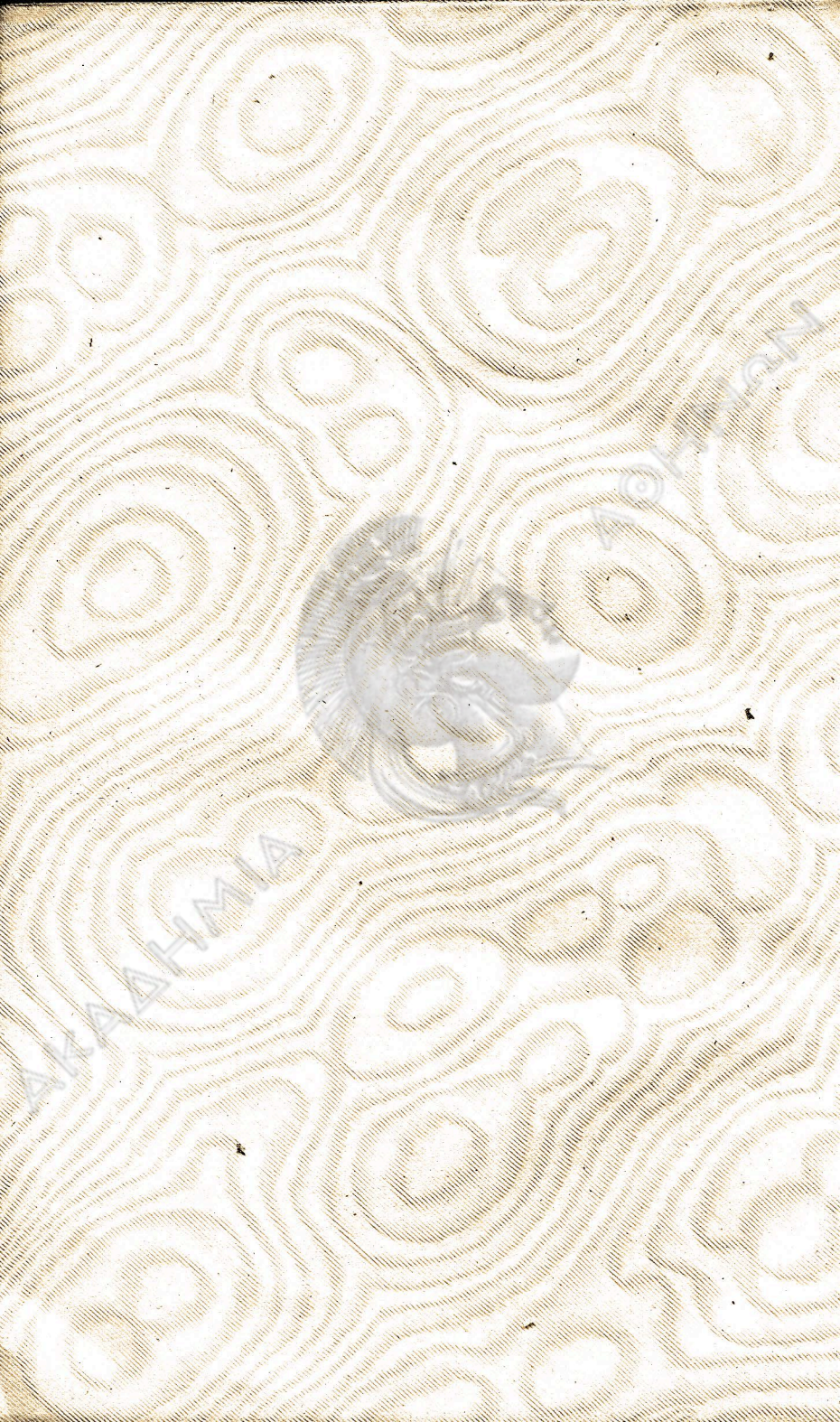
Τρόπαια κατὰ τῶν Πολοβτσ.

Μὴ εὐνοῶν τὸ Κίεβον ὁ Ἀνδρέας ἐπεμελήθη ἵνα ὑποτάξῃ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ διὰ φιλίας καὶ εὐθύτητος, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ὄπλων, τὸ Νοβογόροδον. Ἡγεμόνευσε δ' αὐτοῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ὁ Ῥουρῖκος, ὅστις, ἐκδιώξας τὸν καταφυγόντα παρὰ τῷ Ἀνδρέᾳ Κάθεδρον Ἰαροσλάβον, οὐκ ἠδυνήθη ἵνα διαβιώσῃ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν πολιτῶν· ὅθεν ταχέως ἀπεχώρησε παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ὁ Ἀνδρέας ἀσμένως παρέσχε τοῖς Νοβογοροδίοις τὸν νεώτερον υἱὸν Γεώργιον· αὐτὸς δ' οὗτος ἐδίκαζε τὰς σπουδαιότερας πολιτικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις, δι' ἃς ὁ Ἀχιεπίσκοπος Ἰωάννης ἀπήρχετο ἵνα συμβουλευῆται αὐτὸν ἐν Βλαδιμίρῳ. Χαριζόμενος ὁ λαὸς τῷ Μεγάλῳ ἡγεμόνι ἀνεγνώρισεν αὐθις τὸν Ἡσιασλάβον ὡς πρῶτον αὐτοῦ ὑπάλληλον, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν, ὅπως εὐαρεστήσῃ τῷ λαῷ, συνήνεσεν ἵνα ἐκλέξωσιν ἕτερον τοιοῦτον τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου ἐν Νοβογορόδῳ.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Ἀνδρέας ἐπανέλαβε τὸν πρὸς τοὺς Βουλγάρους πόλεμον, εἴτε πρὸς ἐκδίκησιν ὕβρεως

Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους.

ταπείνωσιν αὐτῆς ἄνευ προφανοῦς παραβιάσεως τοῦ δικαίου. Τούλάχιστον ἡ εὐτυχῆς ὁμοφροσύνη ἐν αὐτοῖς ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος· διότι ὁ Ἄνδρέας, εἰλικρινῶς ἢ καθ' ὑπόκρισιν πιστεύων ψευδεῖ τινι παραινέσει, ἀνήγγειλε τοῖς υἱοῖς τοῦ Ῥοστισλάβου, ὅτι ὁ Γλέβης ἀπέθανεν ἐν Κιέβῳ οὐχὶ ἐκ φυσικοῦ θανάτου, ἀλλὰ δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγιστᾶνος Γρηγορίου Χοτόβιτς, ὄντινα μετ' ἄλλων συνενόχων τοῦ κακουργήματος τούτου ὄφειλον ἔν' ἀποστείλωσι τῷ Βλαδιμίρῳ πρὸς τιμωρίαν. Σπλαχνιζόμενος δ' ὁ Ῥωμανὸς τοὺς ἀθώους καὶ ἀσυνειδήτως συκοφαντηθέντας, ἀπεποιήθη ἵνα ὑπακούσῃ δι' ὃ τότε ὁ παρωργισμένος Ἄνδρέας προσέταξε τοῖς υἱοῖς τοῦ Ῥοστισλάβου, ἔν' ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν, δοὺς τὸ Κιέβον τῷ βασιτλεύοντι ἐν Τορτσένσκῳ ἀνδρείῳ Μιχαήλ. Ὁ φιλήσυχος Ῥωμανὸς οὐδόλως ἀντιστὰς ἐπανῆλθεν εἰς Κιέβον, ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ῥουρῖκος, Δαβίδ καὶ Μοτισλάβος, ἠτιῶντο τὴν τοιαύτην ἀδικίαν, καὶ βλέποντες ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὠλιγώρει τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν, εἰσῆλθον νύκτωρ εἰς Κιέβον, ἐνθα συνέλαβον Βσεβολόδον τὸν Γεωργίου καὶ Ἰαροπόλκον, τὸν ἀνεψιὸν τοῦ 1173. Ἄνδρέου. Ἐπολιόρησαν εἶτα τὸν Μιχαήλ ἐν Τορτσένσκῳ καὶ διωμολόγησαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἰδιαιτέραν συνθήκην, δι' ἧς παρεχώρουν αὐτῷ τὸ Παρεάσλαβον, ἐπιφυλασσόμενοι ἑαυτοῖς τὸ Κιέβον, ἐνθα ὁ Ῥουρῖκος, ἐνθρονισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀπεφάσισεν ἵνα ἄρχῃ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Ἄνδρέου. Εἶχε

Συμβάντα τῆς
Γαλικίας.

δὲ τότε ὁ Μιχαήλ παρ' ἑαυτῷ τὸν νέον ἡγεμόνα τῆς Γαλικίας, υἱὸν τῆς ἀδελφῆς Ὀλγας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰαροσλάβος, ἔχων ἀθεμίτους γνωριμότητας μετ' αἰσχροῦς τινος γυναικὸς, Ἀναστασίας τούνομα, ἀπεστρέφετο τὴν

ἀπόκρισιν, ἐσκοτοδινίασε, κατὰ τὸν χρονογράφον, ὑπ' ὀργῆς· δι' ὃ συνήθροισε πενήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τῆς Σουσδαλίας, Μουρόμου καὶ Ῥεζάνης, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν Γεωργίῳ τῷ Νοβογορόδου, τῷ μόνῳ ὑπολειφθέντι αὐτοῦ υἱῷ, καὶ τῷ μεγιστᾶνι Βορίσῃ τῷ Ζιδισλάβου. Προσέταξε δ' αὐτοῖς ἵνα ἐκδιώξωσι τὸν Ῥουρῖκον καὶ Δαβὶδ καὶ ἄξωσιν εἰς Βλαδίμιρον τὸν Θρασὺν Μστισλάβον. Ὁ δὲ τοσοῦτον πολυάριθμος οὗτος στρατὸς ἠϋξήθη ἐκ τῶν στρατευμάτων ἀπάντων τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν τῷ Ἀνδρέᾳ ἡγεμόνων, ὡς τῶν τοῦ Πολότσκου, Τουρόβου, Γορόδνου, Πίνσκου καὶ αὐτοῦ τοῦ Σμολένσκου· διότι ὁ Ῥωμανός, καίτοι ἀγαπῶν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οὐκ ἐτόλμησεν ἵν' ἀπειθήσῃ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι. Πάντα δὲ τὰ στρατεύματα ταῦτα συνήλθον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Τσερνιγόβου, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος, ἕγγονος τοῦ Ὀλέγου, ὁ πρεσβύτερος τῶν συμμάχων ἡγεμόνων, ἐξελέχθη ἀρχηγὸς αὐτῶν. Μιχαὴλ καὶ Βσεβολόδος οἱ Γεωργίου μετὰ τῶν τριῶν ἀνεψιῶν αὐτῶν ἀπήντησαν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βορυσθένοος, εἰσῆλθον δ' εἰς Κίεβον ἀμαχητί· διότι ὁ μὲν Ῥουρῖκος ἀνεχώρησεν ἤδη αὐτόθεν εἰς Βιελγόροδον, ὁ δὲ Μστισλάβος μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαβὶδ κατεκλείσθη ἐν Βησεγορόδῳ. Αὐτὸς δ' ὁ Δαβὶδ ἀπῆλθεν εἰς Γαλικίαν ἐπικαλεσόμενος τὴν συνδρομὴν Ἰαροσλάβου τοῦ Βλαδιμίρου. Ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Σβιατοσλάβος ἐπαυξήσας τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκ Κιεβιτῶν, Βερενδαίων καὶ Τόρκων, καὶ ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν πλείους τῶν εἴκοσιν ἡγεμόνων, ἐπολιόρχησε τὸ Βησεγόροδον. Τὸ πολυάριθμον καὶ θορυβῶδες στρατόπεδον αὐτῶν ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν ὄχθων τοῦ Βορυσθένους. Μηδαμινὸν δὲ φρούριον, ἀμυνόμενον ὑπὸ μιᾶς δρακὸς ἀνθρώ-

Πολιορκία τοῦ
Βησεγορόδου.

βλέποντες ἀπαραίτητον πόλεμον πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, ἐπεθύμουν ἵνα ἔχωσιν ἐπίσημόν τινα ὡς ὄμηρον. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ἱαροπόλκου, ἀποπεμφθεὶς παρ' αὐτῶν ἐκ Τριπόλεως, ἠναγκάσθη ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Τσερνίγοβον. Ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Σβιατοσλάβος καὶ πάντες οἱ τοῦ Ὀλέγου ἑγγονοὶ ἠγάλλοντο ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῆς γενεᾶς τοῦ Μονομάχου· οἱ δὲ πρεσβευταὶ αὐτῶν ἔλεγον τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι· « καταλείψεις ἀνικανοποίητον τὴν τιμὴν σου; » Οἱ πολέμιοί σου εἰσὶν οἱ ἡμέτεροι, καὶ πάντες ἡμεῖς » ἐτοιμοπόλεμοι ἐσμέν. » Ὁ Ἀνδρέας παροτρυνθεὶς ἔτι μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν, ἐξέπεμψεν ἓνα τῶν ξιφοφόρων, Μιχαήλ τούνομα, ὅπως εἶπῃ τοῖς υἱοῖς Ῥοστισλάβου. « Ἐστὲ ἀντάρται. Ἡ τοῦ Κιέβου ἐπαρχία ἐστὶν ἐμὴ κληρονομία. Ἀποχωρήσατε ὁ μὲν Ῥουρῖκος πρὸς τὸν » ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς Σμολένσκον, ὁ δὲ Δαβίδ εἰς Βέρλαδον. Οὐκ ἀνέξομαι αὐτὸν ἐν τῇ Ῥωσσικῇ χώρᾳ, » οὐδὲ τὸν Μστισλάβον, πρωταίτιον τοῦ κακοῦ. » Ὁ τελευταῖος οὗτος, κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων μαρτυρούμενα, συνείθισεν ἐκ νεότητος ἵνα φοβῆται μόνον τὸν Θεόν. Πνέων δ' ὄργην, προσέταξεν ἵνα κείρωσι τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Ἀνδρέου, εἰπὼν αὐτῷ· « Πορεύθητι οὖν πρὸς τὸν ἡγεμόνα σου, καὶ » ἄγγειλον αὐτῷ τάδε· Μέχρι τοῦ δε ἐσεβάσθη- » μέν σε ὡς πατέρα, ἀλλ' ὅταν οὐκ ἤσχυν- » θης καλεῖν ἡμᾶς ὡς ποδρούτσνικ (2) (ὑπο- » χειρίους, καὶ κοινοὺς ἀνθρώπους, ἐπιλαθόμενος τοῦ ἡγεμονικοῦ ἡμῶν ἀξιώματος, » καταφρονοῦμεν τῶν ἀπειλῶν σου· ἐκτέ- » λεσον αὐτάς· ἐπικαλούμεθα τὴν κρίσιν » τοῦ Θεοῦ! » Μαθὼν ὁ Ἀνδρέας τὴν γενομένην τῷ πρεσβευτῇ αὐτοῦ ἀτιμίαν καὶ τὴν ἀγέρωχον ταύτην

Χαρακτήρ
Μστισλάβου
τοῦ ἀνδρείου.

» λιχίανοι προβαίνουσι μέλλομεν περικυκλωθῆναι καὶ »κατασφαγῆναι». Τὴν νύκτα δ' ἐνέβαλλον ἑαυτοὺς ἀθρόως εἰς τὸν ποταμόν. Ὁ δὲ ἥρωας Μοτισλάβος ἴστατο ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅτε, τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης, ἰδὼν τὴν ἀκατάσχετον ταύτην φυγὴν τοῦ ἀναριθμήτου τούτου στρατοῦ ὡς ὑπὸ ὑπερφυσικῆς τινος δυνάμεως ἐλαυνομένου καὶ ἑαυτὸν ἐμβάλλοντος εἰς τὸν Βορυσθένη, μόλις ἠδύνατο πιστεῦσαι τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς· ἀνατείνας δὲ τὰς χεῖρας τρὸς τὸν οὐρανόν, ἀπέδωκε θερμὰς εὐχαριστίας τῷ Βορίση καὶ Γλέβη, προστάταις τοῦ Βησεγορόδου. Παραχρῆμα δ' ἀναβάς τὸν ἵππον σπεύδει πρὸς συμπλήρωσιν τῆς νίκης, καταπνίγει καὶ αἰχμαλωτίζει τοὺς πολεμίους, κυριεύει τοῦ στρατοπέδου καὶ τῶν ἀποσκευῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης διεφημίσθη ὡς ὁ ἀνδρειότερος τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων. Οἱ χρονογράφοι κατακρίνοντες τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ Ἀνδρέου καὶ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν, πολεμίων τῆς γενεᾶς τοῦ Μονομάχου, ἀποδίδουσι μεγίστους ἐπαίνους τῷ Μοτισλάβῳ, δοξασθέντι διὰ τῆς θαυμαστῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν πολεμίων μάχῃ.

Καὶ ὁ μὲν Ἰαροσλάβος, ἡγεμὼν τῆς Λούτσκης, εἰσῆλθεν εἰς Κίεβον, ὁ δὲ τοῦ Ἀνδρέου υἱὸς κατηφῆς ἐπανῆλθεν εἰς Βλαδίμιρον τῆς Σουσδαλίας μετ' ἀπεριγράπτου αἰσχύνης, ἣν ἀναμφιβόλως συνησθάνθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Ἀνδρέας, κύριος τῶν ὀρμῶν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, οὔτε λύπην, οὔτ' ἀγανάκτησιν ἔδειξεν. Ὑπέφερε δὲ μετὰ χριστιανικῆς πραότητος τὴν ταπείνωσιν, ἀποδίδων αὐτὴν, ὡς καὶ τὴν ὀλεθρίαν πολιορκίαν τοῦ Νοβογορόδου, ἴσως τῇ θεομηνίᾳ κατὰ τῶν Σουσδαλιτῶν διὰ τὴν σύλησιν τῶν ἱερῶν ναῶν τοῦ

πων, ἐφαίνετο αὐτοῖς ἀνάξιον τοσούτου πολυαρίθμου στρατοῦ, ἱκανοῦ ἵνα καταλύσῃ, ἢ κατακτήσῃ ἰσχυρὸν κράτος· ἀλλ' ἐν τῷ μηδαμινῷ μὲν τούτῳ φρουρίῳ ἐπηγρύπνει ἤρωσ, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολιορκουμένων οὐδὲ ζέσις, οὐδὲ ὁμοφροσύνη ὑπῆρχε. Καὶ οἱ μὲν τῶν ἡγεμόνων τούτων οὐδόλως ἔστεργον τὸ αὐτεξούσιον τοῦ Ἀνδρέου, οἱ δὲ ἀπεστρέφοντο τὸν πανοῦργον χαρακτῆρα τοῦ Σβιατοσλάβου, ἕτεροι δὲ τέλος ἐκλινον κρύφα πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοστισλάβου. Ἐννέα ἐβδομάδας, ἀπὸ τῆς ὀγδόης Σεπτεμβρίου μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου, διέμειναν αὐτόθι. Ἐν ᾧ δὲ καθ' ἐκάστην ἀνωφελεῖς μάχαι ἀπεστέρουσιν τῆς ζωῆς πολλοὺς μαχητάς, ἐφάνησαν αἴφνης πόρρωθεν σημαῖαι. Ὁ Μστισλάβος περιέμενε τοὺς Γαλικιανούς, πλὴν ἦλθεν Ἰαροσλάβος ὁ Ἡσιασλάβου, ἡγεμὼν τῆς Λούτσκης, σύμμαχος ὡσαύτως τοῦ Ἀνδρέου· ἡ δ' ἀφίξις αὐτοῦ ἀπεφάσισε τὴν τύχην τῆς πολιορκίας. Θηρεύων μόνον τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ συμφέρον ἐπεθύμει τῆς κτήσεως τοῦ Κιέβου· ἐπειδὴ δ' ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ὀλεγίδαι προὔτιθεντο ἵνα ἐπιφυλάξωνται ἑαυτοῖς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην, ἤρξατο συνεννοούμενος κρύφα μετὰ τοῦ Ῥουρίκου καὶ Μστισλάβου, οἵτινες προθύμως παρεδέχθησαν πάσας τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ. Ὡς δ' ὁ Ἰαροσλάβος ἐκηρύχθη παρρησία ὑπὲρ αὐτῶν, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτοῦ μετέβησαν εἰς Βιελγόροδον, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῶν τοῦ Ῥουρίκου, τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκητῶν παρέστησε τὸ θέαμα ἐκπληκτικῆς ταραχῆς καὶ τέλος γενικῆς φυγῆς. Οἱ δὲ ἀνανδροὶ οὗτοι στρατιῶται, κωφεύοντες εἰς τὴν φωνὴν τῶν στρατηγῶν καὶ ἡγεμόνων αὐτῶν, ἐκραύγαζον· « Ἀπολλύμεθα. Ὁ Ἰαροσλάβος προὔδωκεν ἡμᾶς, » οἱ Βερενδαῖοι προδώσουσιν ἡμᾶς ὡσαύτως, οἱ δὲ Γα-

» γυναικὸς καὶ τοῦ υἱοῦ μου.» Οὕτω δὲ τιμωρήσας τοὺς Κιεβίτας, ἀξιομέμπτους ὄντας ἀπλῶς διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδιαφορίαν, συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου, ἤδη πυρπολοῦντος τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ὀλέγου τοῦ Σεβέρσκου.

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη ἐφαίνετο τοῖς υἱοῖς Ῥοστισλάβου ὡς μικροψυχία τις, ὁ δ' ἐπιβληθεὶς τῷ Κιέβῳ βαρῦς φόβος, ὡς ἀδικία. Οὔτοι παραπικρανθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, σεβόμενοι δ' ἐνδομύχως αὐτὸν ὡς τὸν πρεσβύτερον τῶν ἡγεμόνων καὶ ἄξιον ἴν' ἀρχῇ αὐτῶν, ἐδικαίωσαν ἣν εἶχεν ἐκεῖνος ἐπιθυμίαν, ὅπως ἐπιλάθωνται τοῦ παρελθόντος καὶ εἰρηνεύσωσι πᾶσαν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν δι' ἀμοιβαίας εἰλικρινοῦς συμπνοίας. Δι' ὃ ἐπόθησαν ὅπως ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ὡς νόμιμος προστάτης αὐτῆς, παραχωρήσῃ ἐκ νέου τὸ Κιέβον τῷ Ῥωμανῷ, ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου, ἀναδεχόμενοι αὐτοὶ ἵνα ἐκδιώξωσιν ἐκεῖθεν τὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ μισούμενον καὶ ἀνίκανον ἵνα τηρήσῃ τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους Ἰαροσλάβον. Ὁ δ' Ἀνδρέας, χαίρων διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας, ὑπεσχέθη αὐτοῖς ἵνα συμβουλευθῇ περὶ τοῦ πρακτέου τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ Μιχαὴλ καὶ Βσεβολόδῳ, πρὸς οὓς ἐπέστειλεν ἐπίτηδες εἰς Τόρτσενσκον· ἀλλὰ πρὶν ἢ λάβῃ ἀπόκρισιν, ἔπεσε θῦμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀυλικῶν.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, οὗ ἡ σύζυγος ἦν, κατὰ τὰ νεώτερα χρονικά, θυγάτηρ τοῦ Εὐπατρίδου Κούτσκα, εὐηργέτησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐκ τούτων ὁ μὲν, ἔνοχος κακουργήματος, ἦν ἄξιος θανάτου, ὁ δὲ, Ἰωακείμ καλούμενος, ἐμίσησε τὸν ἡγεμόνα καὶ εὐεργέτην αὐτοῦ διὰ τὴν ἀξιέπαινον καὶ δικαίαν ταύτην πράξιν καὶ ἔ-

Δολοφονία τοῦ
Ἀνδρέου.

Κιέβου κατὰ τὸ 1169. Ἡ ἰδέα δ' αὕτη, ὡς φαίνεται, ἐταπείνωσε τὴν ὑπεροφίαν καὶ κατέπαυσε τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ, καταδιώκοντος τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοσισλάβου, οὐδὲ ἠθέλησεν ἵνα ἐκδικηθῇ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀλλ' ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἵνα βασιλεύσῃ ἡσύχως ἐν Κιέβῳ πρὸς λύπην Σβιατοσλάβου τοῦ Τσερνιγόβου, οὗ τινος πᾶσα ἡ πολιτικὴ ἐπιτηδειότης συνίστατο εἰς τὸ προκαλεῖν ταραχὰς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Μονομάχου. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, μὴ ἐλπίζων ἵνα ἐφοπλίσῃ τὸν Ἀνδρέαν, ἤρξατο ἀπαιτῶν κληρουχίαν παρὰ τοῦ Ἰαροσλάβου. « ὕ-
 » πεσχέθης, ἔλεγεν, ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Βησεγορόδου ἵνα
 » μοὶ δώσῃς μίαν ἐπαρχίαν, ὅταν ἀναβῆς τὸν θρόνον
 » τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου· νῦν δέ, ὅτε ἐκάθησας ἐπ' αὐ-
 » τοῦ, δικαίως ἢ ἀδίκως ἀγνοῶ, τήρησον τὴν ὑπόσχε-
 » σίν σου. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν εἰσιν οἱ αὐτοὶ, οὐκ εἰμὶ δὲ
 » Πολωνός, ἢ Οὔγγρος ». Ὁ δὲ Ἰαροσλάβος ἀπε-
 κρίνατο ὑπερηφάνως, ὅτι οὗτος ἡγεμονεύει ἐν Κιέβῳ οὐχὶ ἐλέει τῶν Ὀλεγιδῶν, ὧν ὁ οἶκος ὤφειλεν ἵνα ζητῇ μόνον κληρουχίας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βορυσθένου. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου ἐσιώπησε· συναθροίζει δ' ἀταράχως στρατὸν καὶ αἵφνης ἐκδιώκει τὸν Ἰαροσλάβον, αἰχμαλωτίζει τὴν σύζυγον αὐτοῦ, τὸν υἱὸν, τοὺς μεγιστᾶνας, διαρπάζει τὰ βασίλεια καὶ ἐπανερχεται, τῶν Κιεβιτῶν ἀπαθῶς θεωμένων τὴν διαρπαγὴν ταύτην καὶ ἀναμενόντων τὸν μέλλοντα κυβερνησαι αὐτούς· ἐπανελθὼν δ' ὁ Ἰαροσλάβος καινομίζων, ὅτι οὗτοι προσεκάλεσαν κρύφα τὸν Σβιατοσλάβον, ἐπέβαλε πᾶσι τοῖς πολίταις φόρον, οὔτε τῶν ἱερέων, οὔτε τῶν Μοναχῶν, οὔτε τῶν ἀλλοδαπῶν καθολικῶν ἐμπόρων ἐξαιρέσας.
 « Χρεῖαν ἔχω ἀργυρίου, ἔλεγεν ὁ παρωργισμέ-
 » νος οὗτος ἡγεμὼν, πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς

1174.
 Πανουργία
 τοῦ ἡγεμόνος
 Τσερνιγόβου.

τὸν νεκρὸν τοῦ συνωμότου αὐτῶν καὶ ἀπέρχονται δραμαῖοι. Ὁ Ἀνδρέας συνελθὼν ἑαυτῷ ἐκ τῆς λειποθυμίας ἀνηγέρθη καὶ τρέχει κατόπιν αὐτῶν βαθέως στενάζων. Οἱ δὲ δολοφόνοι ἐπανακάμπουσιν, ἀνάπτουσι λαμπάδα καὶ ὀδηγούμενοι ἐκ τοῦ ἵχνους τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἔρχονται εἰς τὸν ἀντιθάλαμον μέχρι τῆς στήλης κλίμακός τινος, ἧς ὀπισθεν ὁ ἄθλιος ἡγεμῶν ἐκάθητο καθημαγμένος. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν δεξιάν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐνέπηξαν τὰ ξίφη αὐτῶν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρέας ἐξέπνευσε τέλος, ἀπαγγέλλων τοὺς λόγους τούτους· «Κύριε εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου.»

Οἱ συνωμόται σφάζαντες ἐπομένως καὶ τὸν πρῶτον τοῦ ἡγεμόνος φίλον Προκόπιον ἐγένοντο κύριοι τοῦ ταμείου τῆς ἐπικρατείας, τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν πολυτίμων λίθων. Εἶτα ὤπλισαν πολλοὺς εὐγενεῖς (4) φίλους αὐτῶν καὶ δούλους, καὶ ἀνήγγειλαν τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τῷ στρατῷ τοῦ Βλαδιμίρου καὶ τοῖς ἐκεῖσε εὐπατρίδαις, προσαγορεύσαντες αὐτοὺς ὁμόφρονας. «Οὐχί, ἀπεκρίναντο οἱ ἐν Βλαδιμίρῳ, οὐδ' ἐσμέν, οὐδ' ἐσόμεθα συνένοχοι τοῦ ἀθεμιτουργήματος ὑμῶν.» Οἱ δὲ πολῖται τοῦ Βογολομβόβου ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν δολοφόνων καὶ διήρπασαν τὰ βασίλεια, τὸν ἄργυρον, τὴν ἐσθῆτα καὶ τὰ βαρύτιμα ἱμάτια. Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀνδρέου κατετέθη ἐν τινὶ κήπῳ. Κιεβίτης δέ τις, Κοσμάς καλούμενος, πιστὸς θεράπων τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος ἴστατο ἐπ' αὐτοῦ δακρυχέων. Ἴδὼν δὲ τὸν κλειδοῦχον Ἀμβαλον ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τάπητα, ὅπως καλύψῃ τὸν ἀπογεγυμνωμένον νεκρὸν. «Παρασκευάζομεν αὐτὸν εἰς βορὰν τῶν κυνῶν» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀμβαλος. «Τέρας, ἀνεβόησεν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος θεράπων, ὁ Κυ-

λεγε τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις, ὅτι, καιροῦ συγχωροῦντος, ἡ αὐτὴ τύχη περιέμενε καὶ αὐτούς· ὅτι ἔδει ἀποθανεῖν ἢ θανατῶσαι ἡγεμόνα, ὃς ἔνεκα τοῦ γήρωσ ἐπωρώθη τὴν καρδίαν, καὶ ὅτι ἡ μὲν προσωπικῆ ἀσφάλεια ἐστὶ νόμος ἀπαραίτητος ἐκάστω ἀνθρώπῳ, ἢ δ' ἐκδίκησις, καθῆκον (3). Ἐπαρουσιάσθησαν οὖν εἴκοσι συνωμόται, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν περιῦβρίσθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, μάλιστα δὲ πολλοὶ ἠξιώθησαν τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, ὡς ὁ μεγιστάν Πέτρος, γαμβρὸς τοῦ Ἰωακείμ (εἰς τὴν οἰκίαν τούτου συνήρχοντο οἱ συνωμόται), ὁ κλειδοῦχος τῶν ἀνακτόρων Ἀμβάλος, ὁ ὑπάλληλος Εὐφραῖμ Μοϊζόβιτς. Μεσούσης δὲ τῆς νυκτὸς ἀφικνοῦνται οὔτοι εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βογολομβόβου, (κώμης νῦν ἀπεχούσης ἑνδεκα βέρστια τοῦ Βλαδιμίρου)· ζωπυροῦνται πίνοντες οἶνον καὶ ἱκανὸν ὑδρόμελι ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ὑπογείῳ, σφάπτουσι τὴν φρουρὰν, εἰσπίπτουσιν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον καὶ εἰσδύουσι μέχρι τῶν ἐνδοτέρων, καταβοῶντες τοῦ Ἀνδρέου, ὄντος τότε μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ τῆς αὐλῆς. Ἀκούσαντες δὲ οἱ κακοῦργοι τῆς φωνῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, θραύουσι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ. Μάτην ὁ Ἀνδρέας ἐζήτει τότε τὸ ξίφος· τὸ ὄπλον τοῦτο, ἀνῆκον ἄλλοτε τῷ Ἀγίῳ Βορίση, ἀφηρέθη λαθραίως ὑπὸ τοῦ κλειδοῦχου Ἀμβάλου. Δύο ἄνδρες ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις δι' ἰσχυρᾶς πληγῆς ρίπτει ἐκτάδην τὸν ἕτερον, ὃν οἱ συνωμόται ἐκλαβόντες ὡς τὸν ἡγεμόνα ἐκρεούργησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ. Ὁ Ἀνδρέας ἐν τούτοις ἐπάλαισεν ἐπὶ πολὺ πρὸς αὐτούς, τραυματιζόμενος δὲ διὰ μαχαιρῶν, ἀνεβόα· « τί ἐκχύ- » νετε τὸ αἷμά μου; ἡ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου τιμωρήσει ὑμᾶς· » τέλος, πίπτει. Οἱ δὲ φονεῖς, φόβῳ συσχεθέντες ἐν τῇ συγχύσει τῆς τρομερᾶς ἐκείνης στιγμῆς, ἀναρπάζουσι

Τῆ 27 Ἰου-
νίου.

τραπέζης τοῦ ἡγεμόνος. Ἄλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς μομοφαῖς τῶν χρονογράφων κατὰ τοῦ κούφου καὶ ἀγνώμονος τούτου λαοῦ εὐρίσκομεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ παραδόξου τούτου· « Οὐκ ἔγνωτε, ἔλεγον τοῖς συγχρόνοις » αὐτῶν, ὅτι καὶ ὁ μᾶλλον ἀγαθὸς καὶ σοφὸς βασιλεὺς ἀδυνατεῖ ἵνα ἐκριζώσῃ τὴν ἀνθρώπινον κακὴν τρέχειαν, καὶ ὅτι παρομαρτεῖ τοῖς νόμοις ἢ ἀδικία ». Ἐπομένως ἡ κοινὴ δυσαρέσκεια προήρχετο ἐκ τῆς κακῆς ἐκτελέσεως τῶν νόμων, ἢ ἐκ τῆς ἀδικίας τῶν δικαστῶν. Τοσοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστι τῷ Κυριάρχῃ ἵνα γινώσκῃ, ὅτι ἀδύνατον ἴν' ἀγαπᾶται ἄνευ αὐστηρᾶς καὶ ἀγρύπνου δικαιοσύνης, ὅτι ὁ λαὸς ἔνεκα τοῦ δεκασμοῦ τῶν δικαστῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων μισεῖ ἔτι καὶ τὸν χρηστότατον καὶ μᾶλλον φιλελεήμονα ἡγεμόνα... Οἱ φονεῖς τοῦ Ἀνδρέου ἐγίνωσκον τὸ μῖσος καὶ ἐτόλμησαν τὸ ἀνοσιούργημα. Ὁ Ἀνδρέας ὁμῶς γενναῖος, ἐγκρατῆς, καὶ ἄξιος τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐπωνυμίας δευτέρου Σολομῶντος, διὰ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ βεβαίως ἦν εἰς τῶν σοφωτέρων ἡγεμόνων τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὴν πολιτικὴν, ἥτοι τὴν ἐπιστήμην τοῦ στερεῶσαι τὴν ἰσχὺν τοῦ Κράτους. Ἀπροκαλύπτως οὗτος ἐπεθύμει τῆς σωτηρίου μοναρχίας καὶ ἔμελλε τάχιον ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, εἰ διαβιῶν ἐν Κιέβῳ κατέστελλε τοὺς ἀκορέτους ληστὰς τοῦ Τανάϊδος καὶ ἐπανῆγε τὴν ἡσυχίαν εἰς χώρας εὐεργετηθείσας ἐκ τῆς φύσεως, πρὸ πολλοῦ πλουτούσας διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ ἐντεῦθεν πολὺ ἀρμοδιωτέρας πρὸς τὸν πολιτισμόν. Ὁ Ἀνδρέας, βασιλεύων ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βορυσθένου, εὐχερῶς ἐδύνατο ἵνα ὑποτάξῃ τὰς παρακειμένας πλουσίας κληρουχίας τοῦ Τσερνιγόβου, Βολυνίας καὶ Γαλικίας, ἀλλὰ τετυφλωμένος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰς ἀρκτῶας χώρας ἔρωτος προῦ-

Μῖσος κατὰ
τοῦ Ἀνδρέου

Χαρακτὴρ
αὐτοῦ.

» ριάρχης σου ἔλαβέ σε ρακενδύτην, καὶ σὺ νῦν φέρεις
 » σηρίχνουν, ἀφίνων ἀσκεπῆ τὸν νεκρὸν τοῦ εὐεργέτου
 » σου ». Ὁ κλειδοῦχος ἐπέρριψεν αὐτῷ τάπητα καὶ
 μανδύαν. Ὁ δὲ Κοσμᾶς ἐκόμισε τὸν νεκρὸν εἰς τὸν
 ναὸν, ἔνθα οἱ κληρικοὶ ἤρνοῦντο ἐπὶ πολὺ ἔν' ἀνοιξῶσι
 τὰς πύλας· τὴν τρίτην δ' ἡμέραν ἀνέγνωσαν τὴν νεκρώ-
 σιμον ἀκολουθίαν καὶ ἔθηκαν αὐτὸν ἐν λαξευτῷ τάφῳ.
 Μετὰ δ' ἕξ ἡμέρας Θεόδουλος, Ἡγούμενος τοῦ Βλαδι-
 μίρου, μετεκόμισεν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐ-
 νεταφίασεν ἐν τῷ Χρυσοστέγῳ ναῷ τῆς Θεοτόκου.

Ἐπανάστα-
 σις ἐν Σουσδα-
 λία.

Ἐν ταῖς ἐπικρατείαις τῆς Σουσδαλίας συνέβαινον τα-
 ραχαὶ καὶ θόρυβοι· ὁ δὲ λαὸς, χαίρων ἐπὶ τῇ δολοφο-
 νίᾳ τοῦ ἡγεμόνος, ὥρμησε λεηλατῶν ἕκασταχοῦ τὰς
 οἰκίας τῶν καθέδρων, δικαστῶν, θεραπόντων καὶ ξι-
 φοφόρων τοῦ ἡγεμόνος, ἐφόνευσε πολλοὺς ὑπαλλήλους
 καὶ ἐξετραχηλίσθη εἰς τοσαύτας ὠμότητας, ὥστε ὁ κλη-
 ρος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας, ἠναγκάσθη ἵνα
 προσδράμῃ εἰς ἱεράς τελετάς. Οἱ ἡγούμενοι, οἱ ἱερεῖς,
 ἐνδεδυμένοι τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς, διήρχοντο
 τὰς ὁδοὺς μετὰ τῶν εἰκόνων, ἱκετεύοντες τὸν Ὑψιστον,
 ὑπὲρ καταπαύσεως καὶ κατευνάσεως τῶν ταραχῶν. Οἱ δὲ
 Βλαδιμίριοι ἐθρήνησαν μὲν τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, οὐκ ἠ-
 βουλήσαντο δὲ τιμωρῆσαι τὸ κακούργημα, καὶ οὕτως
 οἱ αἰσχιστοὶ φονεῖς ἐθριάμβευον.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐφαίνετο ὅτι τὸ κράτος ἀπηλλάγη ἑνὸς
 τυράννου. Ὁ Ἀνδρέας ὅμως πάλαι ποτε κοινῶς ἀγαπώ-
 μενος κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἦν οὐ μόνον εὐσεβῆς,
 ἀλλὰ καὶ ἀγαθοεργὸς, οὐ μόνον δαφιλῆς πρὸς τὸν κλη-
 ρον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς, τὰς χήρας καὶ τὰ
 ὄρφανά. Οἱ ὑπηρέται αὐτοῦ συνήθως διένεμον ἐν ταῖς
 ὁδοῖς καὶ ταῖς φυλακαῖς ὑδρόμελι καὶ τὰ βρώματα τῆς

χῆς. Χρονικά τινά ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Μέγας οὗτος Ἡγεμῶν προὔτιθετο ἵνα καταρτίσῃ μητρόπολιν ἐν Βλαδιμίρω (5) καὶ ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἠρνήθη ἵνα συναινέσῃ, μὴ θέλων ἐν Ῥωσσίᾳ ἕτερον Μητροπολίτην ἢ τὸν τοῦ Κιέβου.

Πρώτη αἰ-
ρεσις.

Ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βλαδιμίρου μέχρι Γεωργίου τοῦ Δογολορούκη ἡ εἰρήνη καὶ ἡσυχία ἐπεκράτει ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἁγίας Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εἰρήνη ὁμως αὕτη διαταράχθη ἐπὶ Ἡσιασλάβου τοῦ Β' ἔνεκα τῆς διαφορίας τῶν Ἐπισκόπων διὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Μητροπολίτου Κλήμεντος· ἐπὶ δὲ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ἀνδρέου ἀνεφάνη ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν ἡ πρώτη αἵρεσις, σοβαρὰ κατὰ τὴν γνώμην τῶν τότε χριστιανῶν. Λέων ὁ τοῦ Ῥοστόβου Ἐπίσκοπος, ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἔνεκα πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς, ἀπεφῆνατο ὅτι ἡ κρεωφαγία ἀπιγορεύεται κατὰ πάσας τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς, τὰς κατὰ τὴν Τετράδην, ἢ Παρασκευὴν συμπιπτούσας. Θεόδωρος δὲ, ὁ νέος τῆς Σουσδαλίας Ἐπίσκοπος, ἀνεσκεύασεν ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τὸν Λέοντα, ὅστις ἀπεφάσισεν ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως δικαιωθῇ. Οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Κιέβου, τοῦ Ἀνδρέου, Περεασλάβου καὶ Τσερνιγόβου ἠκούθησαν αὐτῶ· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ σκηνῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐμμανουήλ, διατρίβοντος τότε κατὰ τὸν Ἰστρον, ἤκουσαν μετὰ μεγάλης εὐλαβείας τοῦ Ἀδριανοῦ, Ἀρχιεπισκόπου τῶν Βουλγάρων, ἐξελέγχοντος τὸν Λέοντα διὰ τὴν πλάνην ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ συνεφώνησε τῷ Ἀδριανῶ, ἀλλ' ὁ Λέων ἀπεκρίνατο μετὰ τσαύτης θρασύτητος, ὥστε οἱ ἄρχοντες Ἕλληνας, ἀγανακτοῦντες, συνέλαβον τὸν αὐθάδη αἰρετικὸν καὶ ἠθέλησαν ἵνα πνίξωσιν αὐτὸν ἐν τῷ ποταμῶ. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην τοῦ Λέον-

τίμησεν ἵνα θεμελιώσῃ ἐκεῖσε νέον κράτος, ἢ ἀνεγείρῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀρχαίου ἐν τῇ μεσημβρίᾳ. Οἱ χρονογράφοι ἐπαινοῦσι πρὸ πάντων τὸν Ἀνδρέαν διὰ τὴν ζέσιν, ἣν ἔδειξε πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν πολλῶν Βουλγάρων καὶ Ἰουδαίων, διὰ τὸν ζῆλον πρὸς τοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια, καὶ διὰ τὸ πρὸς τὸν κληρὸν σέβας καὶ εὐλάβειαν αὐτοῦ. Μιμούμενος δὲ τὸν ἱερόν ἡγεμόνα, τὸν βαπτίσαντα τὴν Ῥωσσίαν, ἐπροίκισε τὸν καθεδρικὸν ἐν Βλαδιμίρῳ νέον ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, θεμελιωθέντα ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ 1159 κτήμασι καὶ χωρίοις, ἅτινα ἠγόρασεν, ἐχορήγησεν ἐπίσης τὴν δεκάτην τῶν ἐμπορικῶν προσόδων αὐτοῦ καὶ τῶν ἡγεμονικῶν ποιμνίων, προσεκάλεσεν ἐκ διαφόρων χωρῶν τεχνίτας πρὸς μεγαλοπρεπῆ διακόσμησιν αὐτοῦ, ὥστε τὰ πολύτιμα σκεύη, αἱ χρυσαῖ πύλαι, οἱ πολυέλεοι, ὁ ἀργυροῦς ἄμβων, αἱ εἰκονογραφίαι, τὰ πλούσια ἀναθήματα τῶν εἰκόνων τῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ μαργαρίτου, ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τῶν Ῥώσων καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐμπόρων. Ἐν τῷ νεοδμήτῳ τούτῳ ναῷ τῆς Δεκάτης ὑπῆρχε τὸ παλλάδιον τῆς μεγάλης ἡγεμονίας Σουσδαλίας, ἢ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, μεθ' ἧς κατὰ τὸ 1164 ὁ Ἀνδρέας ἐκ Βησεγορόδου ἦλθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Κλιάσμα καὶ ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους. Οὐχ ἥττον δ' ἐφημίζετο ἐπὶ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ ὁ ἐν Βογολομβόβῳ ναὸς, ὅλως κεκοσμημένος ἐκ χρυσοῦ καὶ μίλτου. Ὅμοιον ναὸν ὁ Ἀνδρέας προὔτιθετο ἰν' ἀνεγείρῃ ἐν Κιέβῳ, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, πρὸς μνήμην, ὡς ἔλεγε, τῆς ἀρχαίας τῶν προγόνων αὐτοῦ πατρίδος, ἐφ' ᾧ ἐπεμψε τοὺς ἀρχιτέκτονας, οἵτινες ἔκτισαν τὴν χρυσοῦν πύλιν τοῦ Βλαδιμίρου, οὐκ ἐλάβετο δὲ καιροῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐσεβοῦς ταύτης εὐ-

Ἐν τῷ τελευταίῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρέου Θεμελιώσις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ χρονογράφου Χληνόβου περίερ-
 τῆ; Βιάτκας. γός τις εἰδήσις περὶ τῆς πρώτης κατοικήσεως τῆς Βιάτκας ὑπὸ τῶν Ῥώσσω. Ἐν ἔτει 1174 κάτοικοί τι-
 νες τῆς ἐπαρχίας Νοβογορόδου, ἀπειρηκότες ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν καὶ ἐν μέρει στενοχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ αὐξοντος πληθυσμοῦ ἐν ταῖς ἑαυτῶν χώραις, ἀπεφάσισαν ἵν' ἀποδημήσωσιν. Ἐπιβιβάζονται οὖν, καταπλέουσι τὸν Βόλγαν μέχρι τοῦ Κάμα, καὶ θεμελιοῦσιν ἀποικίαν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ τούτου. Πολλοὶ τῶν ἀποίκων αὐτῶν, γινώσκοντες ὅτι ἀπωτέρω, πρὸς ἄρκτον, ὑπῆρχον λαοὶ ἄγριοι, κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ ὑλώδει, ἀλλὰ πλουσίᾳ φυσικῶν δώρων, ἀναπλέουσι τὸν Κάμαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὅσα, στρέφονται πρὸς δυσμὰς, ἀφικνοῦνται μέχρι τοῦ Τσέπτσα καὶ παρακολουθοῦντες τῷ ρεῖθρῳ αὐτοῦ, ὑποτάττουσι τὰ ἄθλια ἐνδιαιτήματα τῶν Βοτιάκων. Τέλος εἰσῆλθον εἰς τὴν Βιάτκαν, εἶδον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ ὄρους, καλλίστην πολίχνην, περιεζωσμένην βαθεῖαν τάφρον καὶ ὄχυράν. Ἡ τοποθεσία αὕτη κατεγοήτευσε τοὺς Ῥώσσους· ὅθεν ὠρμήθησαν πρὸς ἄλωσιν αὐτοῦ καὶ κατοίκησιν. Νηστύσαντες οὖν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ προσευχόμενοι ἐπεκάλεσαν τοὺς Ἀγίους Βορίσην καὶ Γλέβην, ἀντιλήπτορας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· τὴν δ' ἡμέραν τῆς μνήμης αὐτῶν, τὴν 24 Ἰουλίου, ἀλίσκουσι τὴν πόλιν, ἧς οἱ κάτοικοι ἐκρύβησαν ἐν τοῖς δάσεσι. Τὸ ὄχυρόν τοῦτο χωρίον ἔκαλεῖτο Βολβανική (πιθανῶς ἐξ ἀγάλματός τινος, Ῥωσσιστὶ Βολβάν, ὑπάρξαντος αὐτόθι) οἱ δὲ νέοι κατακτηταὶ ἀπεκάλεσαν αὐτὸ Νικουλίτσινον καὶ ἔκτισαν τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Βορίση καὶ Ἀγίου Γλέβη. Ἐν

τος ἠσπάσαντο ὅτε Μητροπολίτης τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀντώνιος, Ἐπίσκοπος Τσερνιγόβου καὶ τοῦτο ἠνάγκασε τὸν ἡγεμόνα Σβιατοσλάβον τὸν Βσεβολόδου ὅπως ἐξελάσῃ τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς πόλεως Τσερνιγόβου. Ἡ ἀπαισία αὕτη ἔρις διετάραττεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ πνεῦμα καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ.

Τὸ δ' ὑπὸ τῶν χρονικῶν διηγούμενον περὶ ἄλλου τι-
 νός Ἐπισκόπου τοῦ Ῥοστόβου ἔτι μᾶλλον ἐκπληκτικώ-
 τερον καὶ σοβαρώτερον ἐστίν. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, πι-
 στεύσας τῷ μοναχῷ Θεοδώρῳ ὡς ἀξίῳ τοῦ ἐπισκοπικοῦ
 ἀξιώματος, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς Κίεβον πρὸς χειροτο-
 νίαν (6), ἀλλ' ὁ Θεόδωρος, σφετερισθεὶς ἤδη τὸν τίτλον
 τοῦ Ἐπισκόπου, ἠρνήθη ἵν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν Μητροπολί-
 την. Ἐτόλμησε δ' ἔτι, ὡς ἀπληστος καὶ κακόβουλος, ἵνα
 βασανίζῃ ἀνθρώπους ἐν ταῖς ἐπισκοπικαῖς κώμαις, μο-
 ναχοὺς, ἡγουμένους καὶ ἱερεῖς· καὶ τῶν μὲν ἔχειρε τὴν
 κόμην καὶ τὸ γένειον, τοὺς δ' ἀνεσταύρου, ἔκαιε τοὺς
 ὀφθαλμοὺς, ἀπέκοπτε τὴν γλῶτταν, πλεονεξία φλεγό-
 μενος τοῦ ἀφαρπάσαι τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Ὁ δ' ἡγε-
 μῶν ἀνείχετο τὸ θηρίον, ἀρκούμενος ἀπλαῖς ἀπειλαῖς·
 ἀλλ' ὁ ψευδοποιμὴν οὗτος, ἔτι μᾶλλον ἐκτραχυνθεὶς,
 ἐπενόησεν ἵνα κλείσῃ πάντας τοὺς ἐν Βλαδιμίρῳ ναοὺς
 καὶ ἀφέλῃ τὰς κλεῖδας αὐτῶν. Τέλος ὁ λαὸς ἐθορυβή-
 θη, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν, καθαιρέσας τὸν Θεόδωρον,
 παρέδωκεν αὐτὸν τῇ κρίσει τοῦ Μητροπολίτου, ὅστις προ-
 σέταξεν ἵν' ἀποκόψωσι τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, τὴν δεξιὰν
 χεῖρα καὶ ἐξορύξωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς· « Διότι, κατὰ
 » τοὺς χρονογράφους, ὁ αἵρετικὸς οὗτος ἐβλασφήμη-
 » σεν εἰς τὴν Θεοτόκον. » Γεγονότα τοιαῦτα δύναται τις
 ἵνα ἐξηγήσῃ διὰ μόνης τῆς τότε ἀμαθείας καὶ σκαιότη-
 τος τῶν ἡθῶν.

Μοχθηρία
 Ἐπισκόπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Ο Β΄.

1174—1176.

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Βλαδιμίρῳ. — Ἀγαθότης τοῦ Μιχαήλ. — Ὑπεροψία τῶν Ῥοστοβίαν. — Καταπιέσεις τῶν Εὐπατριδῶν. — Θρίαμβος τοῦ Μιχαήλ. — Θάνατος αὐτοῦ. — Χαρακτήρ. — Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ.

1174.

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Βλαδιμίρῳ.

Τελευτήσαντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, οἱ κάτοικοι τοῦ Ῥοστόβου, τῆς Σουσδαλίας, τοῦ Περεασλάβου καὶ πάντες οἱ μάχιμοι συνήλθον εἰς ἐκκλησίαν ἐν Βλαδιμίρῳ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Νοβογοροδίων, Κιεβιτῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων πόλεων τῆς Ῥωσσίας, οἵτινες, κατὰ τοὺς χρονογράφους, συνήθειαν εἶχον ἀνέκαθεν ἵνα συζητῶσι τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους ἐν δημοσίαις συνελεύσεσι, καὶ ἐθέσπιζον νόμους τοῖς κατοίκοις τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας πολέμων.

« Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, εἶπον οἱ εὐπατρίδαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τίνι τρόπῳ ἐστερήθημεν τοῦ Ἡγεμόνος ἡμῶν »
 « αὐτὸς κατέλιπε μονογενῆ υἱὸν, ἡγεμονεύοντα τοῦ »
 « Νοβογορόδου, οἱ δὲ τοῦ Ἀνδρέου ἀδελφοὶ εἰσιν ἐν τῇ »
 « μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ. Τίνα οὖν ἐκλέξομεν ὡς κυριάρχην ἡμῶν; »
 « Τίς δυνήσεται ὑπερασπίσαι ἡμᾶς κατὰ τῶν ὁμόρων Ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης καὶ Μουρόμου; »
 « Τίς ἀντιλήφεται ἡμῶν ἵνα μὴ γενώμεθα θύματα τῆς »
 « ἰσχύος καὶ τοῦ δόλου αὐτῶν; Ἐπιβλέψωμεν οὖν πρὸς τὸν

τούτοις οἱ ἀπολειφθέντες ἐπὶ τοῦ Κάμα συνέκδημοι, φοβούμενοι ἴσως τὴν γειτνίασιν τῶν Βουλγάρων, ἐτράπησαν εἰς ἀναζήτησιν ἐτέρου ἐνδαιτήματος. Κατῆλθον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βιάτκα, ἀνέπλευσαν τὸν ποταμὸν τοῦτον μέχρι τοῦ Κοκσαρόβου, πόλεως τῶν Τσερεμίσσων, νῦν Κολτενίκου, καὶ ἐκυρίευσαν αὐτοῦ. Οἱ Ῥῶσσοι ἐγκαταστάντες ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Βιάτκας, ἔκτισαν παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμίου Χρηνοβίτσης νέαν πόλιν, καλέσαντες αὐτὴν Χλήνοβον. Ἀποδεχθέντες δὲ προθύμως πολλοὺς κατοίκους τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουίνα, συνεκρότησαν μικρὰν τινα ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν, διαρκέσασαν ἐπὶ διακόσια ἐβδομήκοντα ἔτη, ἐν ἧ, συνωδὰ πρὸς τὰ ἤθη τοῦ Νοβογορόδου, οἱ κάτοικοι ὑπετάσσοντο ἐκλεκτοῖς ἄρχουσι καὶ κλήρῳ. Οἱ Τσοῦδοι, Βοτιάκοι καὶ Τσερεμίσσοι, αὐτόχθονες τῆς χώρας Βιάτκας, καὶ τοι ταράττοντες συχνὰ τοὺς νέους ἀποίκους διὰ τῶν ἐπιδρομῶν, αἰείποτε ὅμως ἀπεκρούοντο μετὰ μεγάλης ζημίας· ἡ δ' ἀνάμνησις τῶν μαχῶν τούτων διετηρεῖτο αὐτόθι ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν ταῖς ἐπισήμοις τελεταῖς τῆς Ἐκκλησίας. Δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ μετεκόμιζον ἀπὸ τοῦ χωρίου Βολκόβου εἰς Βιάτκαν μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὰ σιδηρᾶ βέλη τὰ χρησιμεύσαντα ὡς ὄπλα τοῖς Τσοῦδοις, ἢ τοῖς Βοτιάκοις, καὶ ἀναμιμνήσκοντα τὰς νίκας τῶν Ῥώσσων. Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἐπίσης ὠρμῶντο ἵνα κακοποιῶσι πολλὰκις τοὺς ἀποίκους τοῦ Χληνόβου, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς λειποτάκτας, ἢ δούλους, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν.

Βσεβολόδω. Ταῦτα δ' ὑπῆρξαν τὸ σύνθημα τοῦ ἔμφυ-
 λίου πολέμου· ὅθεν ὁ μὲν Ἰαροπόλκος ἐπολιόρχησε τὸ
 Βλαδίμιρον, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτοῦ, οἱ Ἑγεμόνες Μου-
 ρόμου καὶ Ῥεζάνης, ἐπυρπόλουν τὰ περίχωρα. Οἱ πο-
 λῖται ἀντέστησαν ἰσχυρῶς ἐπὶ ἑπτὰ ἑβδομάδας ὑπὲρ
 τοῦ Μιχαήλ, ἀμυνόμενοι γενναίως, ἀλλὰ καταβλη-
 θέντες τέλος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἤτήσαντο τῷ ἡγεμόνι
 ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς εἰρήνην, ἢ ἀπομακρυνθῇ. Ὁ
 δ' ἀνδρεῖος καὶ ἀγαθὸς Μιχαήλ μὴ μεμφθεὶς αὐτούς,
 « Ἐχετε δίκαιον, εἶπεν· Ὁ ὑδὸ λω σ ἐ π ι θ υ μ ῶ
 τ ῆ ς ἀ π ω λ ε ί α ς ὑ μ ῶ ν »· καὶ παραχρῆμα ἐξῆλ-
 θε τῆς πόλεως. Οἱ κάτοικοι προπέμψαντες τὸν ἄξιον
 τοῦτον ἡγεμόνα μετ' εἰλικρινῶν δακρύων, ἤρξαντο
 τῶν μετὰ τοῦ Ἰαροπόλκου καὶ Μστισλάβου συνδια-
 λέξεων, βεβαιοῦντες αὐτοῖς περὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν,
 ἀλλ' ἐφοβοῦντο τὴν καχίαν τῶν Ῥοστοβίων, οἵτινες,
 φθονοῦντες τὴν νέαν δόξαν τοῦ Βλαδιμίρου, ἐπεθύμουν
 ἵνα ταπεινώσωσιν αὐτήν. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ αἱ πόλεις
 ἐσεμνύοντο ἐπὶ τῇ ἀρχαιότητι αὐτῶν, ὡς οἱ οἴκοι τῶν
 εὐγενῶν ἐπὶ ταῖς γενεαῖς. Οἱ Ῥοσόβιοι, ἐναβρυνόμενοι
 ἐπὶ τῇ ἀρχαιότητι, ἐκάλουν τὸ μὲν Βλαδίμιρον προά-
 ρσιον, τοὺς δὲ κατοίκους αὐτοῦ, οἰκοδόμους, δούλους
 ἀναξίους τοῦ ἔχειν Ἑγεμόνα· ἤθελον δὲ ἵνα δώσωσιν
 αὐτοῖς Κάθεδρον. Οἱ Βλαδιμίριοι ἐξ ἐναντίας ἤξιουν,
 τῆς πόλεως αὐτῶν θεμελιωθείσης ὑπὸ Βλαδιμίρου τοῦ
 Μεγάλου, ἔχειν τὰ πρωτεῖα. Παροτρυνόμενοι δ' ὑπὸ
 τοῦ Ἰαροπόλκου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἑαυτῶν
 δικαίου, ἀπῆλθον προὔπαντήσοντες αὐτοῖς μετὰ σαυ-
 ρῶν, καὶ ὠδήγησαν αὐτούς εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου,
 ἔνθα ὁ Ἰαροπόλκος ἀνηγορεύθη Ἑγεμὼν τοῦ Βλαδι-
 μίρου, ὁ δὲ Μστισλάβος, Ἑγεμὼν τοῦ Ῥοστόβου καὶ

Ἄγαθότης τοῦ
 Μιχαήλ,

Ἐπεροψία τῶν
 Ῥοστοβίων.

« γαμβρόν Ῥοστισλάβου τοῦ Γεωργίου, τὸν Γλέβην τῆς
 » Ῥεζάνης καὶ εἶπωμεν αὐτῷ· Ὁ θεὸς ἀφείλετο
 » τὸν Ἡγεμόνα ἡμῶν προσκαλοῦμεν τοὺς
 » γυναικαδέλφους σου ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ
 » Ἀνδρέου· ὁ πατὴρ αὐτῶν ἔζησεν ἐν
 » ἡμῖν ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ». Ἡ
 γνώμη αὕτη προετέθη τοῖς εὐπατρίδαις ὑπὸ τῶν πρε-
 σβευτῶν τῆς Ῥεζάνης, οἱ δὲ πολῖται ἐνέκριναν αὐτήν,
 ἐπικυρώσαντες τὴν ἐκλογὴν διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ τι-
 μίου ςαυροῦ· συνεννοηθέντες δὲ μετὰ τοῦ Γλέβη, ἐπεμ-
 ψαν πρεσβείαν εἰς Τσερνίγοβον, ἔνθα τότε διέτριβεν ὁ
 Ἰαροπόλκος καὶ Μστισλάβος, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνδρέου.
 Ἀγαλλόμενοι δ' ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἐκλογῆς ταύτης, καὶ
 ἐπιθυμοῦντες ἵνα ᾧσι γενναῖοι, οἱ δύο οὗτοι Ἡγεμόνες
 προέτειναν τοῖς θείοις αὐτῶν, Μιχαὴλ καὶ Βσεβολόδω,
 υἱοῖς τοῦ Γεωργίου, ἵνα συμμεθέξωσι τῆς Ἀρχῆς. Ἀνε-
 κήρυξαν τὸν Μιχαὴλ ὡς πρεσβύτερον, καὶ ἐν τῇ εἰλι-
 κρινεῖα αὐτῶν ᾧμοσαν ἀμοιβαίαν συμμαχίαν, ἀσπασά-
 μενοι τὸν ἱερόν ςαυρόν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ
 Τσερνιγόβου. Ματαία τελετή! ὁ Ἰαροπόλκος, προ-
 τροπῇ τῶν Ῥοστοβίων, δυσανασχετοῦντων ἐπὶ τῇ ἐ-
 λεύσει τοῦ Μιχαὴλ, ἀφῆκε τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἐν Μό-
 σχα, ἀνεχώρησε κρύφα εἰς Περεάσλαβον-Ζαλέσκον, συν-
 ἤθροισε τοὺς Εὐπατρίδας καὶ πολεμιστάς, λαβὼν παρ'
 αὐτῶν ὄρκον πίστεως. Οἱ Ῥοστόβιοι ἐκάλεσαν αὐτόθι
 χιλίους ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας Βλαδιμιρίους· ἀλλ'
 οἱ συμπολιτῆται τῶν τελευταίων τούτων, οἱ ἀπολειφθέν-
 τες οἴκοι, ἠνέωξαν τὰς πύλας τῷ Μιχαὴλ καὶ ἀνηγό-
 ρευσαν αὐτὸν περιχαρῶς ἡγεμόνα, ἀναμιμνησκόμενοι ὅτι
 Γεώργιος ὁ Δολγορούκης προὔτιθετο ἵνα παραδώσῃ τὴν
 Ἡγεμονίαν τῆς Σουσδαλίας αὐτῷ τούτῳ τῷ Μιχαὴλ καὶ τῷ

» εἶ ὁ ἔγγονος τοῦ Μονομάχου καὶ ὁ πρεσβύτερος τῶν
 » ἡγεμόνων τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἔλεγον αὐτῷ οἱ πρε-
 » σβευταί· ἀνάβηθι τὸν θρόνον τοῦ Ἀνδρέου. Εἰ μὴ
 » ἀποδέξονται σε τὸ Ἑρστοβον καὶ ἡ Σουσδαλία,
 » ἐσμὲν ἔτοιμοι ἡμεῖς κατὰ πάντα, καὶ θεία συνάρσει
 » οὐδενὶ ὑποχωρήσομεν ». Ὁ Μιχαὴλ μετὰ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ τοῦ Βσεβολόδου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ
 Τσερνιγόβου ἀφίκοντο ἤδη εἰς Μόσχαν, ὅπου ἀνέμενον
 αὐτοὺς οἱ ζηλωταὶ Βλαδιμίριοι καὶ ὁ τοῦ Ἀνδρέου υἱός,
 ἀναγκασθεὶς ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς
 ἐν' ἀποχωρήσει τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ δ' Ἰαροπόλκος,
 μαθὼν τότε τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτῷ κίνδυνον, ἠβουλήθη
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν τοῖς υἱοῖς τοῦ Γεωργίου, ἀλλ'
 ἀπεπλανήθησαν ἑκάτεροι ἀνά τὰ πυκνὰ δάση. Τότε δὲ
 ἐπέστειλε τῷ ἀδελφῷ Μστισλάβω τῆς Σουσδαλίας, λέ-
 γων· « Ὁ Μιχαὴλ νοσῶν, ἄγεται ἐπὶ φορείου· σπεῦσον
 » οὖν ἐν' ἀποκρούσει ἀπὸ τοῦ Βλαδιμίρου τοὺς εὐαρίθ-
 » μους τούτους πολεμίους· ἐγὼ δ' αἰχμαλωτίσω τὴν ὀ-
 » πισθοφυλακὴν αὐτοῦ ». Νοσῶν δὲ τῷ ὄντι βαρέως ὁ
 Μιχαὴλ, προσήγγιζε πρὸς τὸ Βλαδίμιρον, ὅτε τὸ σύν-
 ταγμα τῶν Σουσδαλιτῶν, προκύψαν αἴφνης ὀπισθεν ὀ-
 ρους μετὰ λαμπρῶν θωράκων καὶ ἀναπεπταμέναις ση-
 μαίαις, ἐπέπεσεν ἀλαλάζον κατὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, τε-
 ταγμένου εἰς μάχην ὑπὸ τοῦ ἐμπειροπολέμου Μιχαήλ.
 Οἱ ἀκροβολισταὶ ἤρξαντο ἑκατέρωθεν τῆς πάλης, ἀλλ'
 οἱ Σουσδαλιταί, ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν
 τοῖς πολεμίοις τάξεως, ἐτράπησαν αὐθωρεὶ εἰς φυγὴν,
 ἀποβαλόντες τὴν σημαίαν τοῦ ἡγεμόνος. Οἱ χρονα-
 γράφοι ἀναφέρουσιν, ὅτι ἑκάτερα τὰ μέρη οὐδὲν ἔφερον
 διακριτικὸν σημεῖον, δι' ἣν αἰτίαν πολλοὶ Σουσδαλιταί
 ἐσώθησαν, μὴ δυναμένων τῶν νικητῶν ἵνα διακρίνωσι

τῆς Σουσδαλίας. Ὁ λαὸς καθησύχασεν, ἀλλ' ἡ ἡσυχία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος.

Ἄπειροι τοῦ κυβερνᾶν ὁ Μστισλάβος καὶ Ἰαροπόλκος ἐστερήθησαν μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ· διότι οἱ ἀκόλουθοι αὐτῶν, ἐλθόντες σὺν αὐτοῖς ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ γενόμενοι Κάθεδροι, ἐπέβαρυνον τὸν λαὸν διὰ δικαστικῶν τελῶν, καὶ ἐφρόντιζον μᾶλλον ἀργυρολογεῖν, ἢ ἀπονέμειν ἐκάσῳ δικαιοσύνην. Οἱ ἡγεμόνες ἐξηρτῶντο οἷονεὶ ἀπὸ τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἐξετέλουν πάσας τὰς θελήσεις αὐτῶν· αὐτοὶ δὲ πλουτοῦντες συνεβούλευον ὡσαύτως τοῖς ἡγεμόσιν ἵνα πλουτῶσιν. Ὁ Ἰαροπόλκος ἀφείλετο ἀπὸ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τὰ κτήματα καὶ τὰς προσόδους τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου δοθείσας· κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, λαβὼν τὰς κλεῖς τοῦ πλουσιωτάτου τούτου ναοῦ, ὠκειοποιήθη τὸ ταμεῖον, τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, τολμήσας τέλος ἵνα δώσῃ τῷ γυναικαδέλφῳ Γλέβῃ τῆς Ῥεζάνης τὴν νικηφόρον εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τὴν ἐκ Βησεγορόδου (7). Ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις ταχέως ἐδηλώθη. « Οὐκ ἐσμὲν δοῦλοι, εἶπον » διαρρήδην οἱ Βλαδιμίριοι· αὐθορμήτως δ' ἐδεξάμεθα » αὐτοὺς ἡγεμόνας. Οὗτοι λαφυραγωγοῦσιν ἡμεδαποὺς » καὶ ἀλλοδαποὺς, ἀπογυμνοῦντες οὐ μόνον τὰς οἰκίας » ἡμῶν, ἀλλὰ συλοῦντες καὶ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς. Λά- » βετε πρόνοϊαν, ἀδελφοί». Λέξις σπουδαία, σημαίνουσα ὅτι πρέπει ἵνα καταστείλωσιν, ἢ ἐκδιώξωσιν αὐτούς. Οἱ τοῦ Βλαδιμίρου πολῖται βλέποντες, ὅτι πάντες οἱ Εὐπατρίδαι ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν τούτων ἡγεμόνων, οἱ δὲ Ῥοσόβιοι καὶ Σουσδαλιταὶ εἰσιν ἀνάληγοι πρὸς τὰς ἐθνικὰς ὕβρεις, ἢ ὑπομένουσιν ὑπὲρ τὸ δέον, ἐκαλέσαντο κρύφα Μιχαὴλ τὸν Τσερνιγόβου. « Σὺ

Καταπιέσεις
τῶν εὐπατρι-
δῶν.

ἐπιείκειαν· δι' ὃ ἐξαπέστειλεν οὗτος τὴν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Βησεγορόδου, πάντα τὰ πολύτιμα κειμήλια καὶ αὐτὰ τὰ ἀρπαγέντα βιβλία· διὰ δὲ τῶν πράξεων τούτων καὶ τῆς διαγωγῆς ταύτης ἀφώπλισε τὸν Μεγάλον Ἡγεμόνα. Ὁ λαὸς πλήρης χαρᾶς προσεκύνησε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ κατέθηκεν αὐτὴν ἐκ νέου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ τοῦ Βλαδιμίρου ναῷ· ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀπέδωκε τῷ ναῷ τούτῳ τὰ κτήματα, τὰς προσόδους καὶ τὴν δεκάτην.

Οὐδὲν ἔτι ὑπελείπετο πρὸς θρίαμβον τῶν Βλαδιμιρίων. Ἡ πόλις αὐτῶν κατέστη αὔθις ἢ πρωτεύουσα, ὃ δὲ προσκληθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἡγεμῶν, κοινῶς ἀγαπώμενος, ἐφαίνετο θεοφιλῆς, διότι καὶ ἡ τύχη συνέδραμεν αὐτῷ. Σεμνυνόμενοι δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ ἔλεγον, ὅτι ὁ Θεὸς, ταπεινῶν τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ ἀρχαίου Προτόβου, ἐδόξασε τὸν νέον Βλαδίμιρον, ἀναδείξας τοὺς κατοίκους αὐτοῦ συνετοὺς μὲν ἐν βουλευμασιν, ἀνδρείους δ' ἐν ἔργοις, καὶ ὅτι ἀκόντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Προτόβου, ἐλπίσαντες δ' εἰς τὸ δίκαιον μόνον, ἐτόλμησαν ἵνα ἐξελάσωσι μὲν κακοὺς ἡγεμόνας, ἐκλέξωσι δὲ τὸν εὐεργέτην τῆς Ρωσσίας Μιχαὴλ. Ἀλλὰ κακῆ τύχῃ ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἤρξε μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος, ἐτελεύτησε δὲ καταλιπὼν ἐν τοῖς χρονικοῖς μνήμην ἀνδρίας καὶ ἀρετῶν. Καί τοι δ' ἀκμάσας ἐν αἰῶνι βαρβάρῳ καὶ πολυταράχῳ, οὐδόλως ἐμιάνη ὑπ' ὠμότητος, ἢ ἐπιπορκίας, ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχήν. Νεώτεροι χρονογράφοι βεβαιοῦσιν, ὅτι ὁ Μιχαὴλ προσέταξε τὸν θάνατον πολλῶν τῶν φονέων τοῦ Ἀνδρέου, πλὴν οἱ σύγχρονοι οὐδεμίαν τούτου ποιοῦνται μνεΐαν. Ἐκδιωχθεὶς πάλαι ποτε ὑπὸ Ἀνδρέου, αὐτὸς ἐδύνατο

1176.

Θάνατος καὶ
χαρακτῆρ αὐ-
τοῦ.

τούς ιδίους αὐτῶν στρατιώτας ἀπὸ τῶν τοῦ ἐχθροῦ. Εἰσῆλθεν οὖν ἐν θριάμβῳ ὁ Μιχαὴλ εἰς Βλαδίμιρον, προπορευόμενος τῶν αἰχμαλώτων, ὁ δὲ κληρὸς καὶ πάντες οἱ κάτοικοι προϋπήνητησαν αὐτῷ μετ' ἀγαλλιᾶσεως. Ὁ Ἰαροπόλκος κατέφυγε παρὰ τῷ γυναικαδέλφῳ εἰς Ῥεζάνην, ὁ δὲ Μστισλάβος ἀπῆλθεν εἰς Νοβογόροδον, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ νεώτερος υἱὸς Σβιατοσλάβος, διάδοχος Γεωργίου τοῦ Ἀνδρέου. Ἡ δὲ μήτηρ καὶ αἱ σύζυγοι ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμόνων τούτων ἠχμαλωτίσθησαν ἐν Βλαδιμίρῳ.

Τῆ 15 Ἰουνίου
Θρίαμβος
τοῦ Μιχαὴλ.

Μετ' ὀλίγον οἱ πρεσβευταὶ τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Ῥοστόβου, παρουσιασθέντες ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Μιχαὴλ, εἶπον αὐτῷ ἐν ὀνόματι πάντων τῶν πολιτῶν· « Ἄναξ σοὶ ἐσμέν ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ. Μόνοι οἱ ἀφωσιωμένοι τῷ Μστισλάβῳ εὐπατρίδαι ἦσαν ἐχθροί σου. » Ἄρχε ἡμῶν ὡς ἀγαθὸς πατήρ. » Οὕτως ὁ Μστισλάβος ἐκληρονόμησε τὴν μεγάλην ἡγεμονίαν τοῦ Ἀνδρέου· περιοδεύσας δὲ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἀποκατέστησε τὴν τάξιν, ἐνασχολούμενος πανταχοῦ περὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ. Λαβὼν δὲ πολλὰ δῶρα ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Ῥοστόβου, καὶ ἀνταμειφθεὶς διὰ πάσας τὰ μερίμνας ταύτας ὑπὸ τῶν εὐλογιῶν τῶν εὐδαιμόνων πολιτῶν, ἐπανέκαμψεν εἰς Βλαδίμιρον, ἀφείς τὸν Βσεβολόδον ἵνα ἡγεμονεύσῃ ἐν Περεασλάβω-Ζαλέσκῳ.

Ὁ λαὸς ἐζήτει ἐκδίκησιν. Ὁ τῆς Ῥεζάνης Γλέβης, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν γυναικαδέλφων, ἀπεγύμνου αὐτοὺς καὶ ἐπλούτει ἐκ τῶν ἀρπαγέντων ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Βλαδιμίρου πολυτίμων καὶ ἱερῶν κειμηλίων. Ὁ Μιχαὴλ προὔχῳρει τιμωρήσων αὐτὸν, ἀλλ' ὁ Γλέβης μὴ τολμῶν ἵνα δικαιολογηθῇ, ἐπεκαλεῖτο τὴν

» κληρουχίας. Ἀποδίωξον οὖν τὸν φιλοτάραχον Δαβίδ
 » ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Βορυσθένους.» Ὁ Σβιατοσλά-
 βος οὐδόλως ἐξιλεωθεὶς, ἔδραμεν εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς
 τὴν προδοσίαν. Ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, υἱὸς Βλαδιμίρου τοῦ
 Μστισλάβου, ἐγγόνου τοῦ Μονομάχου, Μστισλάβος
 καλούμενος, ἐδρεύων ἐν Τριπόλει μετὰ Ἰαροπόλκου
 τοῦ Ῥωμανοῦ, παρέδωκε τὴν πόλιν ταύτην τῷ πενθερῷ·
 ὁ δὲ Ῥωμανὸς, μαθὼν τὴν προδοσίαν τῶν Βερενδαίων,
 κατέφυγεν εἰς τὸ ἰσχυρὸν Βιελγόροδον, ὅπως περιμείνη
 τοὺς ἀδελφούς. Καίτοι δ' ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Ἡγεμὼν
 μάλλον φιλόδοξος ἢ ἀνδρεῖος ὢν, καταλαβὼν τὸ Κίε-
 βον, ἀπέφυγεν ἀνάνδρως αὐτοὺς, καὶ ἀπώλεσε μέρος
 τοῦ στρατοῦ, πνιγὲν ἐν τῷ Βορυσθένει, οἱ υἱοὶ ὅμως
 τοῦ Ῥοστισλάβου, μαθόντες τὴν εἰσβολὴν τῶν Πολοβ-
 τσίων, προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου, παρε-
 χώρησαν αὐτῷ ἐκουσίως τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν, μὴ
 οὔσαν τανῦν περίβλεπτον. « Ἄρχε αὐτῆς, εἶπον οὔτοι,
 » ἀλλὰ συναινέσει ἡμῶν, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς βίας, ἢ τῆς ἀ-
 » πάτης. Οὐδόλως στέργομεν ἵνα παραδώσωμεν αὐτὴν
 » ἀλλοφύλοις βαρβάροις διὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ». Ὁ Ῥωμανὸς ἐπανάκαμψεν εἰς Σμόλενσκον.

ἵνα τρέφη ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ λυπηρὰν ἀνάμνησιν τῆς ἀδικίας ταύτης· ἐὰν δ' ἀληθεύῃ ὅτι ἐτιμώρησε τοὺς κακούργους, ἔτι μᾶλλον ἀξιοῦται ἐπαίνου.

Ἐνασχολούμενος ἰδίως ὁ Μιχαήλ περὶ τὴν εὐημερίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Σουσδαλίας, ἢ τοῦ Βλαδιμίρου, ὡλιγώρησεν, ἢ μᾶλλον ἀπέσχε τοῦ μεριμνᾶν περὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἑμψύλιος πόλις· Ἑμψύλιος πόλις ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ. Ῥωσσίας, οὔσης τότε θέατρον ἐμψυλίου πολέμου. Ὁ δὲ τοῦ Σεβέρκου Ὀλεγος, γαμβρὸς καὶ σύμμαχος τῶν υἱῶν Ῥοστισλάβου, ἐπολέμει σὺν αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Τσερνιγόβου, ἐπολιόρκει τὸ Σταραδοῦβον, αὐτὸς δ' οὗτος πολιορκηθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου ἐν Νοβογορόδω-Σεβέρσκω, ἠναγκάσθη ἵνα ζητήσῃ εἰρήνην· τὸ δὲ Κίεβον ὀσημέραι ἐταπεινοῦτο. Ὁ ἀδύνατος Ἰαροσλάβος ὁ Ἡσιασλάβου μαθὼν τὴν αἰφνίδιον ἔλευσιν Ῥωμανοῦ τοῦ Σμολένσκου, καὶ εἰκάζων ὅτι οἱ ἀδελφοὶ σκοποῦσιν ἵν' ἀναβιβάσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, καὶ μὴ θέλων ἵνα ὑποστῇ τὴν αἰσχύνην τῆς ἐξορίας ἀπῆλθεν εἰς Λοῦτσκον. Ὁ Ῥωμανὸς ὡσαύτως ἠδυνάτει ὅπως στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου διὰ τὸν φθόνον καὶ τὰς σκευωρίας τοῦ Σβιατοσλάβου. Οὗτος διατηρῶν ἀπορρήτους συνεννοήσεις μετὰ τῶν Κιεβιτῶν καὶ τῶν Μαύρων Κλοβούκων, ταραττων τὰ πνεύματα διὰ τῆς κολακείας καὶ τῶν συκοφαντιῶν, καὶ μετὰ ταῦτα χαίρων ἐπὶ τῇ ὀλεθρίᾳ μάχῃ τῶν υἱῶν Ῥωμανοῦ κατὰ τῶν Πολοβτσίων, ἐν ᾗ πλῆθος τῶν λογάδων στρατιωτῶν ἔπεσον, ἤρξατο αἰτιώμενος διαρρήδην τὸν Δαβίδ. «Οὐδὲν ἀπαιτῶ ἢ τὸ δίκαιον, λέγει » τῷ Ῥωμανῷ. Ὁ ἀδελφός σου βοηθῶν τῷ Ὀλέγω, » ἐπυρπόλει τὰς πόλεις μου· κατὰ τοὺς ἀρχαίους δὲ θεσμούς ὁ κατηγορούμενος εὐπατρίδης ἐπὶ τοιούτῃ πράξει τιμωρεῖται θανάτῳ, ὁ δ' ἡγεμὼν, τῇ στερήσει τῆς

τῶν Ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης — Δόλος τοῦ Βσεβολόδου. — Ὁμότης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Θρασύτης τοῦ Μπισλάβου. — Εἰρήνη πρὸς τοὺς Ὀλεγίδας. — Ταρχαχί ἐν Γαλικίᾳ. — Ἀπειθεία τοῦ Κωνσταντίνου. — Θάνατος καὶ χαρακτήρ Βσεβολόδου τοῦ Μεγάλου. — Φρόνησις τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Κουραί. — Ῥώσσοι Ἡγεμῶν ἐν Γεωργίᾳ — Συμφουραί. — Ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Οἱ Γερμανοὶ ἐν Λιβονίᾳ. — Θεμελιώσις τῆς Ῥήγας. — Τὸ τάγμα τῶν ξιφοφόρων ἵπποτῶν. — Ἀλλαγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νοβογορόδου.

ΒΝΔΑΚΡΕΙΣ ἔτι οἱ Βλαδιμίριοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς κυριάρχου αὐτῶν, συνῆλθον πρὸ τῆς χρυσοῦς πύλης καὶ ὤμοσαν ὄρκον πίστεως τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Βσεβολόδῳ, ἐκπληροῦντες οὕτω τὸ θέλημα τοῦ Δολγορούκη, δόντος τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας τοῖς νεωτέροις υἱοῖς. Οἱ εὐπατρίδαι ὁμῶς καὶ οἱ Ῥοστοβίοι ἀπέκρουον τὸν Βσεβολόδον. Ζῶντος ἔτι τοῦ Μιχαὴλ ἐ-

1176.

Ἐπιβουλὴ τῶν Ῥοστοβίων.

καλέσαντο κρύφα ἐκ Νοβογορόδου τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μπισλάβον, ὁ δ' Ἡγεμῶν οὗτος ἀφείξ αὐτόθι τὸν υἱόν, ἦν ἤδη ἐν Ῥοστοβῳ. Συναγείρας δὲ πολυάριθμον στρατὸν καὶ εὐπατρίδας, ξιφοφόρους τε καὶ τοὺς ἀκολούθους τῶν εὐπατριδῶν, ἐξεστράτευσεν πρὸς τὸν Βλαδίμυρον, οὗ οἱ κάτοικοι ἐφλέγοντο ὑπὸ ζήλου ἴν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ὁ μετριόφρων καὶ συνετὸς Βσεβολόδος προέτεινεν αὐτοῖς εἰρήνην. « Ἐχεις » ὑπὲρ σεαυτοῦ τοὺς Ῥοστοβίους καὶ τοὺς εὐπατρίδας, » εἶπε τῷ Μπισλάβῳ· ἐγὼ δ' ἔχω τὸν Θεὸν καὶ τοὺς » Βλαδιμύριους. Σὺ ἡγεμόνευε τῶν πρώτων, οἱ δὲ Ῥοστοβίοι ὑποταχθήτωσαν ὧτινι ἡμῶν βούλονται. » Ἄλλ' οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Ῥοστοβίου ὑπερόπται, εἶπον τῷ Μπισλάβῳ· « Διομολόγησον σὺ μόνος εἰρήνην, εἰ ἀρέσκει » σοι· ἡμεῖς δὲ διὰ τῶν ὅπλων βουλόμεθα καταστεῖλαι » τὸν ὄχλον τοῦ Βλαδιμύρου ». Ὁ Βσεβολόδος ἐνώσας μετ' αὐτοῦ ἐν Ἰουριέβῳ τὸν στρατὸν τοῦ Περσα-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΣ Γ'. Ο ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

1176—1213

Ἐπιβουλὴ τῶν Ῥοστοβίων. — Πόλεμος πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Ῥιζάνης. — Ἐξόρυξις τῶν ὀφθαλμῶν δύο Ἡγεμόνων. — Φιλοτιμία τοῦ Μστισλάβου. — Χαρακτήρ αὐτοῦ. — Διχόνοια τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος πρὸς τὸν τοῦ Τσερνιγόβου. — Ἐπιβουλὴ τοῦ Σδιατοσλάβου. — Μομφαὶ κατὰ τοῦ Βσεβολόδου. — Μεγαλοψυχία τῶν ἀπογόνων τοῦ Μονομάχου. — Πολιορκία τοῦ Τορζέκου. — Πολιτικὴ τῶν Νοβογοροδίων. — Γάμοι. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους — Λιθουανὸς λαός. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοβτσίους. — Πυροβόλα. — Δυστύχημα τοῦ Ἰγορος. — Θάρρος τοῦ Βλαδιμίρου. — Ἡρωϊσμός τοῦ Βσεβολόδου. — Τόρκοι καὶ Βερενδαῖοι. — Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ῥιζάνῃ. — Ἄρεται τοῦ Ἰαροσλάβου, Ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας. — Ἀδυναμία καὶ δυστυχήματα τοῦ Ἡγεμόνος Βλαδιμίρου. — Φιλοδοξία τοῦ Ῥωμανοῦ. — Ἐπιτορκία τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας. — Εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ υἱοῦ Βεραδνίκου. — Ὁ Ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου ἐν Γερμανίᾳ. — Οἱ Οὐγγροὶ ἀποδιώκονται ἀπὸ τῆς Γαλικίας. — Γάμοι. — Ἀνεξαρτησία ὀλιγοχρόνιος τοῦ Κιέβου. — Ἄρεται Βλαδιμίρου τοῦ Γλίβη. — Ταραχαὶ ἐν Σμολένσκῳ καὶ Νοβογορόδῳ. — Ἐριδὲς πρὸς τοὺς Βαράγγους. — Πολεμικαὶ ἐπιτυχίαι. — Δυστυχήματα τῶν Τσούδων. — Ὁ Γερμανοὶ ἐν Λιβονίᾳ. — Ἀργύριον τῆς Σιθηρίας. — Ἀποβίωσις καὶ χαρακτήρ τοῦ Σδιατοσλάβου. — Γάμοι τῆς Ἡγεμονίδος Εὐφημίας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Συμπόσια ἐν Κιέβῳ. — Εἰρηνικὸς χαρακτήρ τοῦ κλήρου. — Ὁργὴ τοῦ Ῥωμανοῦ. — Μάχη ἐν Πολωνίᾳ. — Φιλοτάραχον πνεῦμα τῶν Ὀλεγιδῶν. — Ἀχαριστία τοῦ Ῥωμανοῦ. — Πολιτικὴ τοῦ Βσεβολόδου. — Αὐστηρότης καὶ ὑπερηφάνια τοῦ Δαβίδ. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοβτσίους. — Ὁ Βσεβολόδος δεσπόμενος τοῦ Νοβογορόδου. — Δόξα καὶ τυραννία τοῦ Ῥωμανοῦ. — Ἐκπόρθησις τοῦ Κιέβου. — Ὁ Ῥουρικός λαμβάνει τὸ μοναχικὸν σχῆμα. — Πρεσβεία τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Ῥωμανόν. — Ἀπόκρισις τοῦ Ῥωμανοῦ. — Χαρακτήρ αὐτοῦ. — Ὁ Ῥουρικός ἀναβαίνει αὐθις τὸν θρόνον. — Συμβεβηκότα τῆς Γαλικίας. — Ὁ Κωνσταντῖνος ἐν Νοβογορόδῳ. — Οἱ Ἡγεμόνες τοῦ Σεβέρσκου ἡγεμονεύουσι τῆς Γαλικίας. — Φυγὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ῥωμανοῦ. — Πανουργία Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ. — Δυστυχήματα

βογορόδιοι ὑπεσχέθησαν αὐτῷ ὡσαύτως ἐπικουρικὸν στρατὸν, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν πατέρα καὶ κυριάρχην, ἀλλ' ἠθέτησαν τὸν λόγον αὐτῶν. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἦν ἐν Κολόμνα ὅτε ἔμαθεν, ὅτι Γλέβης ὁ τῆς Ῥεζάνης μετὰ τῶν προσκληθέντων παρ' αὐτοῦ Πολοβτσίων εἰσέβαλεν ἀλλαχόθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας, ὅτι ἐκυρίευσεν τοῦ Βογολουβόβου, ἐσύλησε τὸν ναὸν τῆς πόλεως ταύτης, πολυτελέστατα ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου κεκοσμημένον, ὅτι τέλος ἔπλεεν ἐν τῷ αἵματι τῶν ἀφρουρήτων πολιτῶν καὶ ὅτι οἱ βάρβαροι συναπηγάγοντο γυναϊκᾶς τε καὶ τέκνα εἰς δουλείαν. Οὕτω δὴ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἡγεμόνων ἠνέωξαν τοῖς ξένοις τούτοις ἄρπαξι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρκτώας Ῥωσσίας. . . . Ὁ Βσεβολόδος συνδιηλλάγη μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐφ' ὀλόκληρον μῆνα ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ ἠπράκτου, ἀναμένοντες τὸ ψῦχος. Διεχωρίζοντο δὲ μόνον διὰ τοῦ ποταμοῦ Κολόκτσα, ἀδιαβάτου ὄντος, ὡς μόλις παγέντος. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, παροργισθεὶς ἔνεκα τῶν κακουργιῶν τοῦ Γλέβη, ἀπέρριψε πάσας τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις· ὁρῶν δ' ἐπὶ τέλους τὸν ποταμὸν ὀλοσχερῶς πεπηγότα, μετεκόμισεν τὴν ἀποσκευὴν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην καὶ μέρος τοῦ στρατοῦ. Πρῶτος ὁ Μστισλάβος προσέβαλε τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο καὶ πρῶτος ἐτρέπη εἰς φυγὴν· τοῦτ' αὐτὸ δ' ἔπαθε καὶ ὁ Γλέβης, ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ συντάγματος τοῦ Βσεβολόδου. Ὁ στρατὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καταδιώκει τοὺς ἀνάνδρους· ὁ Γλέβης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωμανὸς, ὁ Μστισλάβος, πλῆθος εὐπατριδῶν ἠχμαλωτίσθησαν, οἱ δὲ Πολόβτσιοι κατετροπώθησαν· ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις τούτοις ἦν καὶ ὁ παλαιὸς τοῦ Ἀνδρέου στρατηγός, Βορίσης ὁ Ζιδισλάβου, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τοῦ Μστισλάβου.

σλάβου, ἀνήγγειλε τοῖς μαχηταῖς αὐτοῦ τὸ ἀδιάλλακτον μῖσος τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· πάντες δ' ὁμοθυμαδὸν ἀπεκρίναντο· « Ἄναξ, ἠβουλήθης τὴν εὐημερίαν τοῦ Μστι-
 » σλάβου, ἐκεῖνος δ' ἀπαιτεῖ τὴν κεφαλὴν σου, μὴ
 » ἀφείς ἵνα παρέλθωσιν ἐννέα ἡμέραι ἀπὸ τοῦ θανά-
 » του τοῦ Μιχαήλ· ἐκεῖνος διψᾷ αἵματος. Πορεύθητι
 » οὖν σὺν Θεῷ κατ' αὐτοῦ. Εἰ ἠττηθῶμεν, οἱ Ῥοστό-
 » βιοι λαβέτωσαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ».
 Ὁ Βσεβολόδος, διαβάς τὸν ποταμὸν Κζά, προσέβαλε τὸν
 ἐχθρὸν ἐν τῷ περὶ τὴν πόλιν Ἰουρίεβον πεδίῳ, διε-
 σκόρπισεν αὐτὸν καὶ ἐπανῆλθε νικητῆς εἰς τὴν πρω-
 τεύουσαν. Ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Ἡγεμόνος καὶ οἱ Βλαδι-
 μίριοι ἤγον τοὺς μεγιστᾶνας εἰς Ῥόστοβον δεσμίους,
 αἰτίους ὄντας τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου, οἷς εἶπετο
 πολὺς ἀριθμὸς ἵππων καὶ ποιμνίων, ἀρπαγέντων ἐν
 ταῖς κώμαις τῶν εὐπατριδῶν. Ἡ δὲ Σουσδαλία καὶ τὸ
 Ῥόστοβον ὑπετάγησαν τῷ Βσεβολόδῳ.

Τῇ 27 Ἰου-
 νίου.

Μάτην ὁ Μστισλάβος ἐπεθύμησεν αὖθις τῆς ἡγεμο-
 νίας τοῦ Νοβογορόδου. « Οὐχί, εἶπον αὐτῷ οἱ κάτοικοι.
 » Σὺ κατεφρόνησας τοῦ Νοβογορόδου· δι' ὃ ἀπελθε
 » ἀφ' ἡμῶν σύ τε καὶ ὁ υἱός σου. » Ἐπεζήτησαν τὴν φι-
 λίαν τοῦ νικητοῦ καὶ ἠξήτησαντὸ ἡγεμόνα παρὰ τοῦ
 Βσεβολόδου, ὅστις ἔπεμψεν αὐτοῖς τὸν ἀνεψιὸν Ἰαρο-
 σλάβον. Ὁ δὲ Μστισλάβος ἀπῆλθε παρὰ τῷ γαμβρῷ,
 ἡγεμόνι τῆς Ῥεζάνης, ὃν προέτρεψεν εἰς πόλεμον, ἐπί-
 σης ὀλέθριον ἀμφοτέροις. Ὁ πόλεμος οὗτος ἤρξατο δι'
 ἐμπρησμοῦ· ὁ Γλέβης ἀπετέφρωσε τὴν Μόσχαν καὶ
 πάντας τοὺς περίξ δήμους. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἦλθον
 πρὸς τὸν Βσεβολόδον οἱ σύμμαχοι, ὁ ἀδελφιδοῦς Βλα-
 δίμιρος ὁ Γλέβης, ἡγεμὼν τοῦ μεσημβρινοῦ Περεασλά-
 βου, καὶ οἱ υἱοὶ Σβιατοσλάβου τοῦ Τσερνιγόβου. Οἱ Νο-

Πόλεμος πρὸς
 τὸν ἡγεμόνα
 τῆς Ῥεζάνης.

Βλαδιμίρου, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὑπεχώρησεν ἀπλῶς τῇ ὀργῇ, μὴ μετασχὼν τοῦ κακουργήματος τούτου. Ἄλλοι ὁμῶς χρονογράφοι κατηγοροῦσιν αὐτοῦ, καὶ ἴσως ἀδίκως (8). Μὴ τιμωρήσας ὁ Μέγας Ἡγεμὼν τοὺς κακούργους προσῆψεν ἑαυτῷ ὑποψίαν, μὴ τιμῶσαν τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ὅπως δὲ δικαιολογηθῆ ἐνώπιον ἀπάσης τῆς Ῥωσσίας, ἀπηλευθέρωσε γενναιοψύχως τὸν Ῥωμανὸν υἱὸν τοῦ Γλέβη. Οἱ ἄθλιοι τυφλοὶ ὀδηγούμενοι εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν, ἀνέκτησαν πρὸς κοιτῶν θαυμασμὸν τὴν ὄρασιν ἐν Σμολένσκῳ, προσευχόμενοι ἐνθέρμως, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγίου Γλέβη ἐν Σμιαδῆνῃ.

Τῆ 15 Σε-
βρίου.

Τὸ θαῦμα τοῦτο διαθρυλληθὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῶν ἡγεμόνων τούτων· διότι οἱ Νοβογορόδιοι ἐκάλεσαν αὐτοὺς ὡς ἄνδρας ἀρεστοὺς τῷ θεῷ, ἀφέντες τὸν Μστισλάβον ἰν' ἀρχῇ ἐν τῇ πρωτευούσῃ· τῷ δ' Ἱαροπόλκῳ ἔδωκαν τὸ Τόρζεκον, πέμψαντες καὶ τὸν πρῶτον ἡγεμόνα αὐτῶν Ἱαροσλάβον, ἀνεψιὸν καὶ τοῦτον τοῦ Βσεβολόδου, ἵνα κυβερνᾷ ἐν Βολόκῳ Λάμσκου.

Τῆ 20 Ἀ-
πριλίου 1178. Τελευτήσαντος δὲ μετὰ τινὰς μῆνας τοῦ Μστισλάβου, ὁ Ἱαροπόλκος ἀντικατέστησεν αὐτὸν, πλὴν μετ' οὐ πολὺ ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, χαριζομένου τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὅστις μετ' ἀγανακτήσεως βλέπων τὸν κακοῦργον τοῦτον ἄρχοντα τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐφυλάκισε τοὺς ἐμπόρους Νοβογοροδίους. Οὐδόλως ἀφοπλισθεὶς ὁ Βσεβολόδος, ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ Τορζέκου, ἀπαιτῶν φόρους. Καὶ οἱ μὲν πολῖται ὑπεσχέθησαν αὐτῷ τὴν ἔκτισιν, οἱ στρατιῶται ὁμῶς εἶπον τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι· « Οὐκ ἤλθομεν ἐνταῦθα ἰν' ἀσπαζώμεθα αὐτοὺς καὶ ἀκούωμεν ματαίων ὄρκων. » Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους ἰππεύουσιν, ἀλίσκουσι τὴν πόλιν, πυρ-

Πάντες οὗτοι ἐμισοῦντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, οἱ δὲ πολῖται τοῦ Βλαδιμίρου, καθιερώσαντες δύο ἡμέρας πρὸς κοινήν ἀγαλλίασιν, ἐβουλήθησαν ἵνα καταστήσωσιν ἀξιομνημόνευτον τὴν τρίτην δι' ὤμης ἐκδικήσεως. Περικυκλώσαντες οὖν τὰ βασίλεια τοῦ ἡγεμόνος, ἔλεγον τῷ Βλαδιμίρῳ· « Ἄναξ, πρόθυμοι ἐσμέν ἵν' ἀποθάνωμεν ὑπὲρ » σοῦ· πλὴν τιμώρησον τοὺς κακούργους, ἐκτύφλωσον » αὐτούς, ἢ παράδος ἡμῖν. » Ἄλλ' ὁ Βσεβολόδος, δεικνύων φιλανθρωπίαν, ἐβούλετο ἵνα σώσῃ τοὺς δυστυχεῖς, καὶ τέλος πρὸς καθησύχασιν τοῦ λαοῦ ἐφυλάκισεν αὐτούς. Ὁ Γλέβης εἶχε προστάτας· ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ ἀνδρεῖος Μστισλάβος, ἀδελφὸς Ῥωμανοῦ τοῦ Σμολένσκου, καὶ ἡ κατατεθλιμμένη πενθερὰ αὐτοῦ ἰκέτευσαν Σβιατοσλάβον τὸν Τσερνιγόβου, σύμμαχον τοῦ Βσεβολόδου, ὅπως ἀπελευθέρωσῃ τοὺς αἰχμαλώτους δι' ἐνθέρμου μεσιτείας. Ὁ Πορφύριος, Ἐπίσκοπος τοῦ Τσερνιγόβου, μετέβη ἐπὶ τούτῳ εἰς Βλαδίμιρον· προέτεινε τῷ Γλέβῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ἐγκαταλείψει διὰ παντός τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ καὶ ἀπεχωρήσει εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν. « Οὐδέποτε, ἀπο- » κρίνατο οὗτος ὑπερηφάνως· ἀποθανοῦμαι μᾶλλον » ἐν τῇ δουλείᾳ » καὶ ὄντως μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπέθανεν. Οἱ δὲ τῆς Ῥεζάνης κάτοικοι, ἐξεστηχότες διὰ τὸ δυστύχημα τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, πρὸς χάριν τοῦ Βσεβολόδου ἐφυλάκισαν ἐν Βορονέζῃ Ἰαροπόλκον τὸν Ῥοστισλάβου καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς Βλαδίμιρον, ὅτε ἐπανελήφθη ἡ στάσις. Οἱ εὐπατρίδαι καὶ ἔμποροι ἐφορμῶσι τότε ἔνοπλοι πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος, καταστρέφουσι τὴν φυλακὴν καὶ πρὸς λύπην τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος ἐξορύσσουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ

Ἐξόρυξις τῶν ὀφθαλμῶν δύο ἡγεμόνων.

τως ἐτήρησε. Μετ' ὀλίγον δὲ μανθάνει, ὅτι οἱ Ἑστονοὶ ἐτόλμησαν ἵνα πολιορκήσωσι τὸ Πσκόβον, κατὰ τὸ 1176, καὶ ὅτι ἐτάραττον διηνεκῶς τὰ μεθόρια. Στρατολογήσας οὖν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις δισμυρίους ἄνδρας, καὶ χαίρων ἡγούμενος τοσούτου πολυαρίθμου στρατοῦ, ἐπεθύμει ἀνυπομόνως συνάψαι μάχην· ἀλλ' οἱ Ἑστονοὶ, μόνον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φροντίζοντες, ἐκρύβησαν, ἅμα τοῦ ἥρωος φανέντος, περὶ τὸ Νοβογόροδον. Πορθήσας δὲ τὴν χώραν αὐτῶν ὁ Μστισλάβος μέχρι τῆς θαλάσσης, ἠχμαλώτισε πολλοὺς, συνήλασε κτήνη, καὶ ὑπέταξε μετὰ τὴν ἀνοδὸν αὐτοῦ τοὺς φιλοταράχους ἄρχοντας τοῦ Πσκόβου, ἀρνούμενους ὑπακοῦσαι τῷ ἀνεψιῷ Βορίση τῷ Ῥωμανοῦ. Παρεσκευάσθη δὲ μετὰ μικρὸν εἰς ἄλλας ἐκστρατείας. Ἐν ἔτει 1066 ὁ πρόπαππος τοῦ Βσεσλάβου τοῦ Πολότσκου ἐσύλησε τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Νοβογορόδῳ καὶ ἐκυρίευσεν μιᾶς τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐξαρτωμένων ἐπαρχιῶν. Ὁ δὲ Μστισλάβος ὡς ἐνθερμος ζηλωτῆς τῆς τιμῆς τῶν Νοβογοροδίων ἀπεφάσισεν ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν Βσεσλάβον, γαμβρὸν αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἐπορεύετο κατὰ τοῦ Πολότσκου, ὅτε Ῥωμανὸς ὁ Σμολένσκου μόλις ἠδυνήθη ἔν' ἀφσπλίσει τὸν ἀδελφόν, εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος, σύζυγος τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν, ἐστὶν ἀνεύθυνος διὰ τὰς πράξεις τοῦ προπάππου, πρὸ πολλοῦ τεθνεῶτος, καὶ ὅτι ἡ ἀνάμνησις ἀρχαίων ὕβρεων οὔτε χριστιανοῦ, οὔτε συνετοῦ ἡγεμόνος ἴδιον ἦν. Ὁ Μστισλάβος, σεβασθεὶς τὴν συμβουλήν τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπανῆλθεν ἐκ τῶν Μεγάλων Λουκῶν, ὑπισχνούμενος τοῖς τε πολίταις καὶ τῷ στρατῷ ὅτι καθυποτάξει τὴν Λιβονίαν διὰ νέας ἐκστρατείας. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν λαμπρῶν ἐλπίδων τῆς

πολοῦσιν αὐτὴν καὶ αἰχμαλωτίζουσι τοὺς κατοίκους. Ὁ Βσεβολόδος μετ' ἐπιλέκτου στρατοῦ σπεύδει εἰς Βόλοκον-Λάμσκον, κενὸν κατοίκων, ἔνθα εὔρεν ἓνα μόνον ἀνεψιὸν, τὸν Ἰαροσλάβον, ἐνέπρησε τὰς κενὰς οἰκίας καὶ τοὺς περίξ αὐτῶν σιτοβολῶνας, καὶ διὰ τῆς ἀσυνέτου ταύτης ὠμότητος τοσοῦτον διηρέθισε τοὺς Νοβογοροδίους, ὥστε οὔτοι διέλυσαν πᾶσαν μετ' αὐτοῦ φιλίαν, προσκαλέσαντες τὸν Σμολένσκου Ῥωμανόν. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἁγίου Βλαδιμίρου ἐπίστευον ἔτι ταῖς ἀπατηλαῖς ὑποσχέσεσι τοῦ ἀστάτου τούτου λαοῦ, καὶ ἔχαιρον κατέχοντες τὴν ἀρχαίαν ἡγεμονίαν τοῦ Κράτους. Εἰ καὶ ὁ Ῥωμανὸς ἤρξεν αὐτόθι ἐφ' ὅσον καὶ οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ, ὅμως ἀπέστη τῆς πόλεως ἐκουσίως καὶ ἐντίμως. Οἱ Νοβογορόδιοι τότε ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἔχωσιν ἡγεμόνα γνωστὸν ἐπὶ ταῖς στρατιωτικαῖς ἀρεταῖς, ἐξελέξαντο ὁμοθυμαδὸν Μστισλάβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ῥωμανοῦ, περιώνυμον γενναιότητι τοσοῦτον, ὥστε καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν ἐκαλεῖτο Ἄνδρσιος. Οὗτος ἀμφιῤῥεπῆς, κατ' ἀρχὰς ἀπεκρίνατο τοῖς πρεσβευταῖς, ὅτι οὔτ' ἀπὸ τῶν πιστῶν ἀδελφῶν, οὔτ' ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πατρίδος αὐτοῦ ἠδύνατο ἀποσπασθῆναι· ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ εἶπον τῷ Μστισλάβῳ· « Τὸ Νοβογόροδον ὡσαύ- Φιλοτιμία τοῦ

» τως ἐστὶ πατρίς σου » καὶ ὁ ἄγρυπνος οὗτος ἡγεμὼν Μστισλάβου.

ἀπῆλθε ζητήσων δόξαν ἀλλαχόσε· διότι, κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἱστορούμενα, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατείχετο Τῆ ἀ. Νοεμ-

μόνον ὑπὸ μεγάλων πραγμάτων. Ἄπαν δὲ τὸ Νοβο- βρίου.

γόροδον, οἱ ἐν τέλει, οἱ εὐπατρίδαι, ὁ κληρὸς, προὔπῆντησαν αὐτῷ μεθ' ἱερῶν εἰκόνων, ἀναλαβόντι τὸ στέμμα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ ὁμόσαντι πανδήμως εἰς τὴν μετὰ ζήλου τήρησιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς

1175 ἔτει οἱ κάτοικοι τοῦ Σμολένσκου, ἀπόντος τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐξελέξαντο αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν κυριάρχην, ἐκδιώξαντες τὸν υἱὸν τοῦ Ῥωμανοῦ Ἰαροπόλκον· ἀλλ' ὁ Μστισλάβος συνήνεσεν ἵνα βασιλεύσῃ αὐτῶν μόνον ἵνα καθησυχάσῃ αὐτοὺς καὶ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν. Οἱ Νοβογορόδιοι ἔθαψαν τὸν Μστισλάβον ἐν τῷ τάφῳ Βλαδιμίρου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἰδρυτοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Προκειμένου δ' ἵνα ἐκλέξωσι διάδοχον, προσεκάλεσαν Βλαδίμιρον τὸν Σβιατισλάβου ἐκ Τσερνιγόβου ἵνα ἡγεμονεύῃ πρὸς μῖσος κατὰ Βσεβολόδου τοῦ Γεωργίου. Ἐπὶ μικρὸν ὄνεος οὗτος ἐξενίζετο παρὰ τῷ Βσεβολόδῳ καὶ ἔγημε τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ, θυγατέρα τοῦ Μιχαήλ. Ὁ Σβιατοσλάβος ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας ἵνα ὑπηρετήσῃ τῷ μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὅτε οὗτος διέτριβεν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ ἀνευ κληρουχίας, μὴ τολμῶν ἵνα ζητήσῃ τοιαύτην παρὰ τοῦ καταδιώκοντος αὐτὸν ἀδελφοῦ Ἀνδρέου. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Βσεβολόδος, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου, ἐθήρευον τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου, αἱ σύζυγοι αὐτῶν ἔμειναν ἐν Τσερνιγόβῳ. Ἡ φιλία αὕτη, στηριζομένη ἐπὶ εὐ-

τῆ 17 Αὐ-
γούστου.

Διχόνοια τοῦ γγνωμοσύνης καὶ συγγενικῶν δεσμῶν, διελύθη ὑπὸ τῆς Μεγάλου Ἡγεμόνος πρὸς τὸν τοῦ Τσερνιγόβου. φιλοδοξίας ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμόνων. Ὁ Σβιατοσλάβος πέμψας προθύμως τὸν υἱὸν ἰν' ἄρχῃ τοῦ Νοβογορόδου, ἠδύνατο ἵνα προΐδῃ, ὅτι ὁ Βσεβολόδος ὑβρίζετο διὰ τοῦτο, διότι ἐθεώρει τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ὡς νόμιμον κατοχήν τοῦ Μονομαχείου οἴκου. Νεαὶ δὲ δυσαρέσκειαί ἐπέσπευσαν ἔτι τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν· διότι οἱ νεώτεροι υἱοὶ τοῦ ἀποθανόντος Γλέβη τοῦ Ῥεζάνης ἠτιῶντο Βσεβολόδον τὸν Ῥωμανοῦ, γαμβρὸν τοῦ Σβιατοσλάβου, τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν, λέγοντες, ὅτι οὗτος, πειθόμενος τοῖς γεύμασι τοῦ πενθεροῦ, σφετερίζε-

διαπύρου φιλοδοξίας αὐτοῦ καὶ γεναιοφυχίας κατελήφθη ὑπ' αἰφνιδίου νόσου· ὁμολογῶν δὲ τὴν ματαιότητα τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ διαβιώσας ἥρωϊκῶς, ἐβούλετο ἔν' ἀποθάνῃ ὡς χριστιανός. Ἦχθη οὖν εἰς τὸν ναόν, ὅπου ἤκουσε τῆς θείας λειτουργίας, ἐκοινωνήσε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, κατέστησε τοὺς ἀδελφοὺς κηδεμόνας τῶν τέκνων, καὶ ἔκλεισε διὰ παντός τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς ἀπαραμυθῆτου συζύγου καὶ τοῦ στρατοῦ. Οὕτως ἐντὸς δύο ἐτῶν ἐκήδευσαν δύο ἡγεμόνας οἱ Νοβογορόδιοι, ὅπερ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου οὐ συνέβη αὐτοῖς· διότι συνεχῶς μετέηλασσαν ἡγεμόνας, μὴ δίδοντες αὐτοῖς καιρὸν ἵνα τελευτήσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Οἱ εὐπατρίδαι καὶ πολῖται ἔδειξαν ἐγκάρδιον θλίψιν, δακρυχέοντες ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μσιλάβου τοῦ Ἀνδρείου, ἡγεμόνος κοινῶς πεφιλημένου, καὶ ἐγκωμιάζοντες τὸ ἀρρενωπὸν αὐτοῦ κάλλος, τοὺς γενναίους σκοποὺς πρὸς δόξαν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, τὴν βρεφικὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ἠνωμένην μετὰ ζεύσεως φιλοτιμίας εὐγενοῦς ψυχῆς. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, κατὰ τὴν τῶν συγχρόνων μαρτυρίαν, ὑπῆρξε τὸ ἀγλαΐσμα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ἐν ᾧ δ' οἱ ἄλλοι ἐπολέμουν, ὑπὸ πλεονεξίας ὀρμώμενοι, οὗτος ἐμάχετο πρὸς ἀπλήν δόξαν. Καταφρονῶν τῶν κινδύνων οὐχ ἤττον ἢ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἀπονέμων τὰ λάφυρα τοῖς ναοῖς, ἢ τοῖς πολεμισταῖς, ἐνεθάρρυνεν τούτους ἐν ταῖς μάχαις διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· « Ὁ Θεὸς καὶ τὸ δίκαιόν εἰσιν ὑπὲρ ἡμῶν. Τελευτήσομεν » σήμερον, ἢ αὔριον, ἀλλὰ τελευτήσωμεν ἐντίμως. » Πᾶσα ἡ Ῥωσικὴ χώρα, κατὰ τὸν χρονογράφον, ὑπήκουσεν αὐτῷ καὶ ἐθρήνησε τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἡ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἀγάπη τῶν λαῶν ἦν τοσαύτη, ὥστε τῷ

Τῆ 14' Ιου-
νίου.

φώνει τῷ νόμῳ τῆς πρεπούσης ἐκδικήσεως, καὶ ὅτι οὐ πλησιέστερον τούτου ὤφειλον ἵνα ὑποστῶσι πρῶτοι αὐτήν. Ὁ Σβιατοσλάβος οὐδεμίαν αἰτίασιν ἔχων κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, ζώντων ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ συναποκρούων τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Κοντσάκου, Χάνου τῶν Πολοβτσίων, ἔγνω ἵνα συλλάβῃ τὸν Δαβιδ ἐν κυνηγεσίῳ περίξ τοῦ Βορυσθένους. Λόγον δὲ περὶ τούτου ποιησάμενος τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ τῷ πρῶτῳ τῶν εὐνοϊκῶν αὐτοῦ, Κοσταρῶ τούνομα, συνήθροισε λάθρα στρατὸν καὶ ἐπέπεσεν αἴφνης κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Δαβιδ. Ἐκπλαγεὶς δ' οὗτος ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης, ἐπέβη πλοιαρίου μετὰ τῆς συζύγου, καὶ μόλις κατάρθωσεν ἵνα διασωθῇ ἐν μέσῳ χαλάζης βελῶν, ἐκτοξευομένων κατ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὄχθης. Ἀπεχώρησεν εἰς Βιελγόροδον παρὰ τῷ Ρουρίκῳ, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος ἀφρόνως ἀνακοινώσας τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ, συνεκάλεσε πάντας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς συμβούλιον, συγκροτηθὲν ἐν Τσερνιγόβῳ. «Ὁμολογῶ νῦν, εἶπεν αὐτῷ Ἰγωρ ὁ
 » τοῦ Σεβέρκου, τὴν λυπηρὰν τοῦ πολεμῆσαι ἀνάγκην,
 » ἀλλ' ἠδύνασο κάλλιστα διατηρῆσαι πρότερον τὴν εἰρή-
 » νην. Ἄλλως τε πρόθυμοί ἐσμεν ὑπακοῦσαί σοι, ὡς πα-
 » τρὶ ἡμῶν, εὐχόμενοι ἐγκαρδίως ὑπὲρ τῆς σῆς εὐδαιμο-
 » νίας.» Ἄλλ' ὁ Ρουρίκος μαθὼν ὅτι ὁ Σβιατοσλάβος ἀπῆν τότε τοῦ Κιέβου, κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν ταύτην. Ἐξητήσατο δὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἡγεμόνων τῆς Βολυνίας, προστάξας τῷ Δαβιδ ἵν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν Ῥωμανὸν εἰς Σμόλενσκον, ὅπως συσκεφθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ πάντων τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἡγεμονίας ταύτης· ἀλλ' ὁ Δαβιδ εὔρε νεκρὸν τὸν ἀδελφόν. Ὁ Ῥωμανὸς ἐτελεύτησε, γνωστὸς γενόμενος διὰ τε τὸν εἰρηναῖον καὶ πρᾶον αὐτοῦ χαρακτῆρα μᾶλλον, ἢ διὰ τὸ

Ἐπιβουλὴ
 τοῦ Σβιατο-
 σλάβου.

ται τὰς κληρουχίας αὐτῶν καὶ καταφρονεῖ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ δὲ Βσεβολόδος, μνησικακῶν ἤδη κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ἠχμαλώτισε τὸν υἱὸν τοῦ Σβιατοσλάβου Γλέβην, κατετρόπωσε τὴν πρωτοπορείαν τοῦ Ῥωμανοῦ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ὅκκα, ἐκυρίευσε τῆς πόλεως Βορισόβου, ἐπολιόρκησε τὴν Ῥεζάνην καὶ διωμολόγησεν εἰρήνην. Ὁ Ῥωμανὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀνεγνώρισαν τὸν Βσεβολόδον ὡς κοινὸν προστάτην αὐτῶν, εὐχαριστούμενοι ἐπὶ ταῖς κληρουχίαις, ἅς, κατὰ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ θέλησιν, ἐχορήγησεν ἐκάστῳ αὐτῶν.

Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου, ἀγανακτῶν διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ υἱοῦ, ὥρμησεν, οὐ μόνον ἵνα ἐκδικήσῃ, ἀλλὰ καὶ δι' εὐστόχου τινὸς πολεμικοῦ ἔργου ἀνακτῆσῃ τὰ ποθητὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Ῥωσσίας πρωτεῖα. Ὁ Βσεβολόδος ἐστερεῖτο τῶν τοῦ Ἄνδρέου δικαιομάτων, στερεωθέντων διὰ πολυχρανίου δόξης, οὐδ' ἴσχυεν ὡς ἐκεῖνος· διότι τὸ Σμόλενσκον, τὸ Πολότσκον καὶ τὸ Νοβογόροδον οὐκ ἐβοήθουν αὐτῷ. Ὁ Σβιατοσλάβος ἠλπίζεν ἵνα ταπεινώσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἐβούλετο πρότερον τὴν ἐξέλασιν τοῦ Ῥουρίκου καὶ τοῦ Δαβίδ ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου, ὅπως δεσπόσῃ αὐτοῦ μόνος· ὁ δὲ θάνατος Μστισλάβου τοῦ Ἄνδρείου καὶ ὁ τοῦ Ὀλέγου τοῦ Σεβέρσκου, γαμβροῦ αὐτοῦ, ἐφάνη αὐτῷ καιρὸς εὐθετος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου. Πειποθῶς δ' ἐπὶ τῇ φιλίᾳ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ὀλέγου, Ἰγορος καὶ Βσεβολόδου, νυμφεύσας τὴν ἀνεψιὰν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Περεασλάβου, Βλαδιμίρου τοῦ Γλέβη, καὶ κηρυττόμενος προστάτης τοῦ νεανίου τούτου, ἐμηχανεύθη μυσαρὸν δόλον, φρονῶν ὅτι πᾶς τρόπος πρὸς βλάβην τοῦ Μονομαχείου οἴκου συνε-

Τσερνιγοβίων προσέταξε τοῖς ἡγεμόσι τῆς Ῥεζάνης ἵνα ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν ἐκ τῶν πλευρῶν· ἀλλ' ἡ ἀπροσδόκητος αὐτῆ ἔφοδος πρὸς στιγμὴν μόνον ἠὺδοκίμησεν. Ὁ ἀδελφὸς Ἰγορος τοῦ Σεβέρσκου ἠνάγκασε τοὺς Ῥεζανίτας ἵνα τραπῶσιν εἰς φυγὴν καὶ ἠχμαλώτισε πολλοὺς αὐτῶν. Μάτην ὁ Σβιατοσλάβος, προσδοκῶν δευτέραν ἔφοδον, ἔπεμψε τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ ἵνα ἀναγγεῖλη· « Ἀδελφέ μου » καὶ υἱέ μου, ἡδυνάμην περιμεῖναι τοσοῦτον ἀπάνθρωπον ἀγνωμοσύνην ὑπὸ σοῦ, ἐγὼ, ὃς πρόθυμος ἦν » ἀείποτε διακονεῖν σοι εἰλικρινῶς ἔργῳ τε λόγῳ τε· » ἀντὶ δὲ ἀμοιβῆς τῶν λειτουργιῶν μου, σὺ οὐκ ἠσχύνθης κακουργῆσαι καὶ συλλαβεῖν τὸν ἐμὸν υἱόν; Τί » οὖν βραδύνεις; Πάρειμι· περατώσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν διὰ τῆς δίκης τοῦ Θεοῦ. Ἐξέλθε εἰς τὸ πεδῖον, » ἔνθα συνάψομεν μάχην ἐπὶ τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἐτέρας ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ ». Ὁ Βσεβολόδος οὐδὲν ἀποκρινάμενος συνέλαβε τοὺς πρεσβευτὰς καὶ ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς Βλαδίμιρον, ἐπιθυμῶν ἵνα ὁ Ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτοῦ συγκροτήσῃ τὴν ἐπιβλαβῆ ἑαυτῷ μάχην καὶ διαβῆ τὸν ποταμόν. Ὁ Σβιατοσλάβος διέμεινε μὲν ἀπρακτῶν· ἐπιγιγνομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἐφοβεῖτο τὴν διάλυσιν τῶν πάγων· διὸ ἐγκάτελιπε μέρος τῶν ἀποσκευῶν καὶ τὸ στρατόπεδον ὡς λάφυρα τῷ ἐχθρῷ, μὴ θελήσαντι ἵνα καταδιώξῃ αὐτόν. Ἐνέπηρσε δὲ τὸ Δημήτροβον, ἔνθα ὁ Βσεβολόδος ἐγεννήθη, καὶ ἐπορεύθη ὅπως διέλθῃ τὸ ἔαρ εἰς Νοβογόροδον, οὗ πάντες οἱ κάτοικοι προῦπήντησαν αὐτῷ ὡς νικητῇ, ἀποκαλοῦντες αὐτόν Μεγαν. Ὁ Ἰαροπόλκος, ὃν κατ' ἀρχὰς ἐξεδίωξαν, χαριζόμενος τῷ Βσεβολόδῳ, ἦν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου· ἐδέχθησαν δ'

Μομφαὶ κατὰ
τοῦ Βσεβολό-
δου.

ατιωτικὸν πνεῦμα· ἦν δὲ, κατὰ τοὺς χρονογράφους, αλοπρεπῆς τοὺς τρόπους, πολυεὐσπλαχνος καὶ τοτον μεγαλόψυχος, ὥστε ἡμειβε δι' ἀγαθοεργιῶν τοὺς ἰτάς τοῦ Σμολένσκου, οἵτινες πολλάκις παρεπίκρα αὐτόν. Οὐδέποτ' ἐξηπάτησε τοὺς ἡγεμόνας, ἠγάπα μετὰ στοργῆς τοὺς ἀδελφούς, διεφημίζετο διὰ τὴν ἀβειαν αὐτοῦ πρὸς τὰ θεῖα, ὠκοδόμησε τὸν μεγαροπεῖ νάον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, κοσμήσας αὐτόν ὡ καὶ μίλτω. Ὁ δὲ Δαβὶδ διεδέχθη τὸν θρόνον τοῦ λένσκου.

Ο Σβιατοσλάβος ἐπ' ἐλπίδι τοῦ θριαμβεῦσαι κατὰ υἱῶν Ῥοστισλάβου καὶ κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγερος ἐμισθώσατο πολλοὺς Πολοβτσίους, ἀφῆκε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν Τσερνιγόβω ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰαροσλάβου, μέλλοντος ἐπιτεθῆναι ἐπὶ τὸν Ῥουρίκου καὶ τοῦ Δαβὶδ, αὐτὸς δ' οὗτος, ἡγούμενος τοῦ μεγάλου στρατοῦ, εἰσήλασεν εἰς τὴν ἐπαρτήσιν Σουσδαλίας, ἠνώθη μετὰ τῶν Νοβογοροδίω τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόλγα καὶ ἐπορεύετο κατὰ τοῦ Βασλάβου. Ὁ Βσεβολόδος ἦν ἐσρατοπεδευμένος τότε ἐν τῇ ἀράκοντα βέρστια ἀπῶθεν τῆς πόλεως ταύτης μετὰ τὰς ταγματῶν τῆς Σουσδαλίας, τῆς Ῥεζάνης καὶ τοῦ Ἰντὸμου ἐν κοιλάδι φύσει ὀχυρᾷ κατὰ τὰς ἀποτόμους τῆς ποταμῆς τοῦ Βλένα ἐν μέσῳ δυσχωριῶν καὶ ὀρέων. Οἱ ἄρχηγοι στρατοῦ, οἵτινες ἐθεῶντο ἀλλήλους, ἐξετόνισαν τὴν βέλη ἀπὸ τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην ὄχθην· οἱ δὲ ἐπιτιμῶνται τοῦ Σβιατοσλάβου ἐπεθύμουν τῆς μάχης, καὶ οἱ Σουσδαλίται, ἀλλ' οἱ μὲν ἀνεχαιτίζοντο ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, οἱ δὲ, ἐκ τοῦ ἐρυμνοῦ τοῦ Ἰντὸμου, καὶ οὕτω διῆλθον πλεόν ἢ δύο ἐβδομάδες. Ὁ Βσεβολόδος θέλων ἵνα διαταράξῃ τὸ στρατόπεδον τῶν

ἔπραξε καὶ ὁ Ῥουρῖκος, ὅστις μὴ δυνάμενος ἵνα ὑπερασπίσῃ τὸ Κίεβον, ἀπεχώρησεν εἰς Βιελγόροδον, κατωρθώσας ἵνα κατατροπώσῃ αἰφνης τοὺς Πολοβτσίους, διοικουμένους ὑπὸ Ἴγυρος τοῦ Σεβέρσκου, ὠφελθεῖς προσέτι καὶ ἐκ τῆς δειλίας τοῦ Σβιατοσλάβου ἵνα συνομολογήσῃ εἰρήνην. Ἄνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον καὶ ἀπεποιήθη τὸ Κίεβον, τηρήσας ἑαυτῷ πάσας τὰς ἄλλας τοῦ Βορυσθένου πόλεις, καὶ ὁμόσας ἵνα ᾗ πιστὸς φίλος τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι, ὡς αὐτὸς, οἱ Ἡγεμόνες οὗτοι ἔσονται οἱ πρόμαχοι τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ κωλύσουσι τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τοῦ αἰχμαλωτίζειν χριστιανούς.

Πιθανὸν ὅτι ὁ Ῥουρῖκος ἐσπούδαζεν ἵνα συνδιαλλάξῃ τὸν Σβιατοσλάβον μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· ὁ δὲ τοῦ Νοβογορόδου, ὦν αἴτιος τῆς ἔχθρας, ἐφεῦρε καὶ τὸν τρόπον τῆς καταπαύσεως αὐτῆς. Ὁ Ἰαροπόλκος, μισῶν τὸν Βσεβολόδον, ἠδυνάτει ὅπως διαβιώσῃ εἰρηνικῶς ἐν Τορζέκῳ διὸ ἀκαταπαύστως ἐτάραττε τὰ τῆς Σουσδαλίας μεθόρια. Ὁ Βσεβολόδος ἀπέκλεισεν αὐτὸν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι προνοοῦντες ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν τύχης, ἠμύναντο ἰσχυρῶς πλέον μῆνός. Στερούμενοι δὲ σίτου, ἐτρέφοντο ἰππεῖω κρέατι, ἕως οὔ ὁ λιμὸς ἠνάγκασεν αὐτοὺς ὅπως παραδοθῶσι. Τὸν Ἰαροπόλκον, τραυματισθέντα ὑπὸ βέλους κατὰ τὴν πολιορκίαν, ἐδέσμευσαν, τὴν πόλιν δ' ἐπυρπόλησαν τὸ δεύτερον καὶ τοὺς κατοίκους ἀπήγαγον αἰχμαλώτους εἰς Βλαδίμιρον. Ὁ Νοβογορόδιος στρατὸς, ὦν τότε μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Πολότσκου, ἔσπευδεν οἴκαδε πρὸς ἄμυναν τῆς ἑαυτοῦ χώρας· ἀλλ' οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ πολῖται, μεταβαλόντες γνώμην, ᾗθελον ἵνα αἰτήσωσι τὸ ἔλεος τοῦ Βσεβολόδου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι

Πολιορκία
τοῦ Τορζέκου.

Πολιτικὴ
τῶν Νοβογορο-
δίων.

αὐτὸν ἐκ νέου, δόντες αὐτῷ εἰς κληρουχίαν τὸ Τόρζε-
 κον, ὅπως προφυλάττῃ τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας αὐ-
 τῶν. Ὁ Σβιατοσλάβος πειραθεὶς τὴν πολεμικὴν περι-
 νοίαν τοῦ Βσεβολόδου, οὐδόλως ἠθέλησεν ἴν' ἀνανεώσῃ
 τὰς ἐχθροπραξίας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ τῆς Σου-
 σδαλίας· προσέταξε δὲ τῷ ἀδελφῷ Ἰαροσλάβῳ ὅπως ἐ-
 ξέλθῃ τοῦ Τσερνιγόβου, καὶ ἠνώθη μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐ-
 παρχίᾳ τοῦ Πολότσκου, ἐνθα οἱ υἱοὶ τοῦ Βασίλκου,
 Βσεσλάβος ὁ Πολότσκου καὶ Βρεατσεισλάβος ὁ Βιτέβ-
 σκου μετὰ τῶν λοιπῶν Ἡγεμόνων, ἐκόντες, ἄκοντες ἐ-
 κηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἄγων ἕκαστος στρατόν· ὁ δὲ
 Βσεσλάβος τοὺς Λιθουανούς καὶ Λιβονίους. Ἡ ἐξό-
 πλισις δ' αὕτη ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοστι-
 σλάβου καὶ τὸ Κιέβον. Μόνος ὁ Γλέβης, Ἡγεμὼν τοῦ
 Δρούτσκου καὶ υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος Ῥογοβολόδου, διε-
 τέλεσε πιστὸς τῷ Δαβὶδ τῷ Σμολένσκου, ὅστις ἤθε-
 λεν ἵνα ὑπερασπίζηται αὐτόν· ἀλλ' ἰδὼν τὴν ὑπερβάλ-
 λουσαν δύναμιν τῶν πολεμίων, ἀπεχώρησεν ἀμαχητί.
 Ὁ Σβιατοσλάβος ἀποτεφρώσας τὰ ἐξωτερικὰ ὀχυρώ-
 ματα τοῦ Δρούτσκου, ἐξεστράτευσεν ἀμελλητί κατὰ τοῦ
 Κιέβου, παρακολουθούμενος ὑπὸ στιφῶν Πολοβτσίων.
 Τὸ ὀλέθριον τοῦτο ἔθος τοῦ συμφιλιοῦσθαι κατὰ τοὺς
 ἐμφυλίους πολέμους μετ' ἀκορέστων ἄλλοφύλων, καὶ
 ἄγειν αὐτοὺς εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐπικρατείας πρὸς ἐ-
 ξάσκησιν φρικωδῶν κακουργημάτων ἐστὶ τὸ μᾶλλον
 ἀτιμάζον τοὺς ἠγεμόνας τοῦ Τσερνιγόβου ἐν τῇ ἀρ-
 χαίᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ· αὐτὸ δ' ἦν ἐν τῶν αἰτίων τῆς ἀ-
 γάπης τοῦ ἔθνους πρὸς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μονομάχου,
 οἵτινες, ἐξαιρέσει Γεωργίου τοῦ Δολγορούκη, ἀπε-
 στρέφοντο τέως τὸ ἔθιμον τοῦτο, καὶ ἐπόμενοι τοῖς κλη-
 ρονομικοῖς ἐθίμοις διεκρίνοντο ἐπὶ μεγαλοψυχίᾳ. Οὕτως

Μεγαλοψυχία
 τῶν ἀπογόνων
 τοῦ Μονομά-
 χου.

τοῦ Σμολένσκου, μετέσχον ἐπίσης τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ὁ συμμαχικὸς στρατὸς κατέπλευσε τὸν Βόλγαν μέχρι τοῦ νῦν νομοῦ τῆς Καζάνης, ἔνθα, ἐγκαταλιπὼν τὰ πλοιάρια αὐτοῦ παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Τσιβίλα, φυλασσόμενα ὑπὸ τινων στρατιωτῶν τῶν Βιέλου-Ὀζέρου, ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ ξηρᾶς. Τὸ ἀπόσπασμα τῆς πρωτοπορείας, διακρίναν πόρρωθεν ἱππικὸν, παρεσκευάζετο ὡς μαχόμενον, ἀλλ' οἱ ὑποτιθέμενοι οὗτοι πολέμιοι ἦσαν Πολόβτσιοι, πολεμοῦντες ὡσαύτως πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐπιθυμοῦντες ἵνα ὑπηρετήσωσι τῷ Βσεβολόδῳ. Μετὰ τούτων δ' οἱ Ῥῶσσοι ἐπολιόρχησαν τὴν οὕτως ὀνομαζομένην Μεγάλην πόλιν, ἐν τῇ χώρα τῶν ἀργυρῶν Βουλγάρων, ὡς καλεῖ αὐτοὺς τὸ χρονικόν. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Βσεβολόδου, ὁ νέος Ἡσιασλάβος ὁ τοῦ Γλέβη, ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος Περεασλάβου, μὴ περιμείνας γενικὴν ἔφοδον, μόνος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ εὐπατρίδαι συνεβουλεύοντο ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, προσέβαλε τὸ πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὠχυρωμένον Βουλγαρικὸν πεζικόν, προβάς μέχρι τῶν πυλῶν· ἀλλὰ τρωθεὶς τὴν καρδίαν ὑπὸ βέλους ἔπεσεν, οἱ δὲ στρατιῶται ἄπνουν σχεδὸν ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἔσωσε τὴν πόλιν· διότι ἰδὼν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν τὰς ἀλγηδόνας τοῦ προσφιλοῦς καὶ ἀτρομήτου ἀνεψιοῦ, παρητήθη τῆς ἰδέας τοῦ παρατεῖναι τὴν πολιορκίαν. Διὸ μετὰ δέκα ἡμέρας συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν κατοίκων καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὰ πλοιάρια αὐτοῦ, ὅπου οἱ κάτοικοι τοῦ Βιέλου-Ὀζέρου ἐνίκησαν τοὺς συμμάχους κατοίκους τριῶν Βουλγαρικῶν πόλεων, βουλευθέντας ἵνα ἐξολοθρεύσωσι τὰ πλοῖα τῶν Ῥώσων. Αὐτόθι ἐτελεύτησεν ὁ Ἡσιασλάβος, ὁ δὲ

ἡ φιλία ἡγεμόνος γείτονος, νέου, ἰσχυροῦ καὶ στερεοῦ τὴν καρδίαν ἐστὶν ἐπωφελεστέρα, ἢ ἡ φιλία τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ἀδυνάτου, ἀστάτου καὶ μάλιστα μεμακρυσμένου ἀπὸ τῶν μεθορίων τοῦ Νοβογορόδου· διὸ ἀπέπεμψαν τὸν υἱὸν τοῦ Σβιατοσλάβου, καὶ ἐξήτησαντο κυβερνήτην παρὰ τοῦ Βσεβολόδου, παρακαλοῦντες αὐτὸν ἵνα μὴ ἀπεχθάνηται αὐτοῖς. Οὗτος δὲ παραχρῆμα ἀπέδωκε τοῖς αἰχμαλώτοις κατοίκους τοῦ Τορζέκου τὴν ἐλευθερίαν, ὁ δὲ σύγγαμβρος αὐτοῦ Ἰαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ἕγγονος Μστισλάβου τοῦ Μεγάλου, ἀφίκετο ἐκ Σουσδαλίας ἡγεμονεύσων τοῦ Νοβογορόδου. Οὕτως ὁ Βσεβολόδος ἐπιτυχῶν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐνώσας δηλαδὴ τὸ Νοβογόροδον μετὰ τῶν κτήσεων τοῦ Μονομαχείου οἴκου, ἀπέπεμψε τὸν Γλέβην πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Σβιατοσλάβον ἐντίμως. Οὐδόλως δὲ κωλύσας τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κιέβου, πρὸς ἀνανέωσιν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν φιλίας, ἐνύμφευσε τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ ἡγεμόνος τούτου μετὰ τῆς γυναικαδέλφης αὐτοῦ. Ὁ δὲ Γλέβης ἔγημε μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Ρουρίκου.

Γάμοι:

Αἱ μὲν ἐμφύλιοι διχόνοιαι κατέπαυσαν, ἤρξαντο ὁμῶς οἱ ἐξωτερικοὶ πόλεμοι. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἄνδρέου ὁ Βσεβολόδος ἐποφθαλμίζων τῇ κατὰ τε τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐμπορίαν ἀκμαζούσῃ Βουλγαρίᾳ, ἐπέθυμει τῆς κατακτήσεως αὐτῆς· διὸ προσκαλεῖ εἰς ἐπικουρίαν ἄλλους ἡγεμόνας. Πόλεμος κατὰ τῶν ἀπίστων ἐνομίζετο τότε ἐπιχείρησις ἀείποτε δικαία. Ὁ Σβιατοσλάβος ἔπεμψε πάραυτα τὸν υἱὸν Βλαδίμιρον πρὸς τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα, χαίρων ὅτι οὗτος ἐπενόησεν ἔργον ἐντιμον τοῖς Ῥωσικοῖς ὅπλοις. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ρεζάνης καὶ τοῦ Μουρόμου, ὡς καὶ ὁ υἱὸς Δαβίδ

1183.

Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους.

λοβτσίων. Σβιατοσλάβος δὲ ὁ τοῦ Κιέβου, ὁ Φουρίκος μετὰ τῶν δύο ἀνεψιῶν, Βλαδίμιρος ὁ τοῦ Περεασλάβου, ἕγγονος τοῦ Δολγορούκη, ὁ τοῦ Τουρόβου Γλέβης ὁ Γεωργίου, δισέγγονος Σβιατοπόλκου τοῦ Μιχαήλ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰαροσλάβου τοῦ Πίνσκου, ὁ Βσεβολόδος καὶ Μστισλάβος, υἱοὶ τοῦ Ἰαροσλάβου τοῦ Λούτσκου, ὁ τοῦ Γορόδνου Μστισλάβος ὁ Βσεβολόδου καὶ ὁ στρατὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, πάντες οὗτοι διέβησαν τὸν Βορυσθένη καὶ ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἀνεζήτουν τοὺς βαρβάρους. Ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος, ἡγούμενος τῆς πρωτοπορείας, ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Πολοβτσίους· «Ἐμοὶ δέδοται, εἶπεν οὗτος Σβια-»
 » τοςλάβω τῷ Κιέβου, πρεσβυτέρω τῶν ἡγεμόνων ὄντι,
 » ἵνα τιμωρήσω αὐτοὺς διὰ τὴν δῆωσιν τῆς χώρας μου», καὶ γενναίως ἐφόρμησε κατὰ τῶν πολυαρίθμων στιφῶν τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ ἐκήρυξαν αὐτόν τε καὶ πάντας τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ ὡς ἑαυτῶν αἰχμαλώτους. Ἐκπλαγέντες δ' οἱ Πολοβτσιοὶ ἐκ μόνης τῆς φο-
 Τῆ 30 Ἰουλ. 4185. βεραῆς θέας τοῦ στρατοῦ τοῦ Βλαδιμίρου, διεσκεδάσθησαν εἰς τὰς ἐρήμους. Ἄλλ' οἱ Φῶσσοι ἐζώγησαν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Οὐγλου, ἤτοι τοῦ Ὁρέλου, ἑπτακισχιλίου ἀνδρας (ἐν οἷς καὶ τετρακοσίους ἑπτακαίδεκα ἡγεμονίσκους), πλῆθος ἀσιανῶν ἵππων καὶ ὄπλα παντὸς εἶδους. Ὁ Χάνης τῶν Πολοβτσιῶν Κοντσάκος, διαβόητος ἐπ' ὠμότητι, κατεστράφη ἐπίσης παρὰ τῷ Χορόλω, καίτοι φέρων ὑπερμεγέθη τόξα, ὡς πορρωτάτω ἐκτοξεύοντα βέλη καὶ μόλις ὑπὸ πεντήκοντα στρατιωτῶν δυνάμενα τανυθῆναι· οὐδ' ἐβοήθησεν αὐτῷ καὶ ἐπὶ μικρῷ καὶ ὁ δεινὸς περὶ τὸ τοξεύειν Βεσερμανός, ἤτοι Τοῦρκος, τῆς Χαράζης, ὃς, κατὰ τὸ χρονικόν, ἐξέπεμπε ζωηρὸν πῦρ, πιθανῶς τὸ Ἑλληνικόν, ἢ ἴσως πυ-

Πυροβόλα.

Βσεβολόδος ἐπανῆλθε περίλυπος εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ἀποστείλας τὸ ἱππικὸν εἰς Βλαδίμιρον διὰ τῆς χώρας τῶν Μορδβίων, τανῦν περιλαμβανούσης τοὺς νομοὺς τοῦ Σιμβόρσκου καὶ τοῦ Κάτω Νοβογορόδου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν δυτικὴν Ῥωσσίαν νέοι ἐχθροὶ ἐπικίνδunami καὶ ὠμοί. Ὁ ἀπολίτευτος καὶ ἄπορος Λιθουανικὸς λαὸς, ὑποτεταγμένος ἐπὶ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη τοῖς Ῥώσσοις Ἡγεμόσιν, ἐτέλει φόρον αὐτοῖς ἐκ διφθερῶν, καὶ μάλιστα ἐξ εἰργασμένων φλοιῶν φιλύρας καὶ σαρώθρων· ἀλλ' ἐκ τῶν συνεχῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἐκ τοῦ μερισμοῦ τῆς χώρας τοῦ Πολόσκου, μάλιστα δὲ τῆς ἀδυναμίας ἐκάστης κληρουχίας, οἱ Λιθουανοὶ οὐ μόνον ἀπηλλάγησαν, ἀλλὰ καὶ ἤρξαντο ταραττοντες τὰς Ῥωσσικὰς ἐπαρχίας δι' ἐπιδρομῶν. Σαλπίζοντες δὲ ταῖς μακραῖς αὐτῶν σάλπιγξι, καὶ ἀναβαίνοντες ὠκύποδας καὶ θυμοειδεῖς ἵππους ἐφώρμων ὡς ἄγρια θηρία πρὸς τὴν λείαν αὐτῶν καὶ ἐπυρπόλουν χωρία, συνεπαγόμενοι τοὺς κατοίκους αἰχμαλώτους. Διωκόμενοι δ' ὑπὸ στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, ἀπέφευγον τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην καὶ διεσκεδάζοντο πανταχόσε, ἐκτοξεύοντες βέλη πόρρωθεν· εἶτα δ' ἀκοντίζοντες, ἐγίνοντο ἀφανεῖς καὶ πάλιν ἀνεφαίνοντο. Οὕτως οἱ λησταὶ οὗτοι, δριμυτάτου χειμῶνος ἐπικρατοῦντος, ἔτεμον ἀνηλεῶς τὴν χώραν τοῦ Πσχόβου, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, μὴ δυνάμενοι ὑπερασπίσαι αὐτήν, ἐμέμφοντο τῷ Ἡγεμόνι αὐτῶν Ἰαροσλάβῳ τῷ Βλαδίμιρου, οὗ τὴν ἑδραν παρέδωκαν, συναινέσει τοῦ Βσεβολόδου, ὡς φαίνεται, Μστισλάβῳ τῷ τοῦ Δαβίδ, μετακαλεσάμενοι αὐτὸν ἐκ Σμολένσκου.

Ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ οἱ Ἡγεμόνες ἦνωσαν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις πρὸς καταστολὴν τῶν Πο-

Λιθουανοί.

1184.

Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοδτσίου.

ἄνδρες εἶπον τῷ Ἴγορι· « Ἡγεμῶν, οἱ πολέμιοί εἰσι
 » πολυάριθμοι· ἐπανακάμψωμεν· οὐκ εὐθετος ὁ παρῶν
 » καιρὸς εἰς τὸ πολεμῆσαι. Ἐσόμεθα γελοῖοι, ὑπέλα-
 » βεν ὁ Ἴγωρ, ἐὰν ὑποχωρήσωμεν, οὐδὲ τὸ ξίφος
 » σπασάμενοι. Ἡ δ' αἰσχύνη φοβερωτέρα τοῦ θανάτου
 » ἐστί ». Καὶ ἡ μὲν πρώτη μάχη ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Ῥώσ-
 » σων, κυριευσάντων τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων,
 » τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν σκηνῶν αὐτῶν. Θριαμβεύον-
 » τες δ' ἀνέκραζον· « Τί ποτε λέξουσιν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
 » καὶ Σβιατοσλάβος ὁ τοῦ Κιέβου; αὐτοὶ συνῆψαν μά-
 » χην πρὸς τοὺς Πολοβτσίους πρὸ τοῦ Περεασλάβου,
 » ἀλλ' οὐκ ἐτόλμησαν εἰσβαλεῖν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν,
 » ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ἐν αὐτῇ ταύτῃ. Μετ' οὐ πολὺ ἐσόμεθα
 » πέραν τοῦ Ταναΐδος καὶ ἔτι πρὸς, ἐν χώραις παρα-
 » θαλασσίαις, ἔνθα οὐδέποτε ἀφίκοντο οἱ πρόγονοι ἡ-
 » μῶν. Ἀφανίσωμεν τοὺς βαρβάρους καὶ κτησώμεθα
 » δόξαν ἀθάνατον ». Ἡ ὑψηλοφροσύνη αὕτη μαχητῶν
 » ἀνδρείων μὲν, ἀλλ' ἀπολέμων καὶ ἀπερισκέπτων, ἐγένε-
 » νετο αὐτοῖς ὀλεθριωτάτη. Οἱ ἠττηθέντες Πολόβτσιοι
 » συνήθροισαν νέα στίφη, ἀπεστέρησαν τοῦ ὕδατος τοὺς
 » Ῥώσσους καὶ λαβόντες ἔτι μείζονας ἐπικουρίας, ἀπέ-
 » φευγον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν διὰ λογχῶν πόλεμον καὶ
 » ἤρχοντο εἰς τὸ ἐκτοξεύειν βέλη. Ἐν τούτοις οἱ βάρ-
 » βαροι ὀσημέραι ἠῤῥξανον, ὁ δὲ στρατὸς τῶν Ἡγεμόνων
 » διώρυξεν ὄχετὸν ὅπως ὑδρεύηται· τότε οἱ Πολόβτσιοι
 » περιεκύκλωσαν αὐτὸν πανταχόθεν. Οὗτος ἐπολέμησε
 » μὲν γενναίως καὶ ἀπεγνωκότως, ἀλλ' οἱ κεκμηκότες
 » ἵπποι κακῶς ὑπηρέτουν τοῖς ἵππευσιν αὐτῶν· ἀρχηγοὶ
 » καὶ στρατιῶται ἠγωνίσθησαν πεζοὶ, ὁ δὲ τραυματίας
 » Ἴγωρ περιελάνων πρὸς ἐμφύχωσιν αὐτῶν, ἀπέβαλε
 » τὸ κράνος ἵνα βλέπωσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ γεν-

ρίτιδα. Οί Κιεβίται συνέλαβον τὸν πολυμήχανον τοῦτον ἄνδρα φεύγοντα καὶ προσήγαγον αὐτὸν τῷ Σβιατοσλάβῳ μεθ' ἀπάντων τῶν μηχανῶν αὐτοῦ, ἐξ ὧν, πιθανῶς, οὐδόλως ὠφελήθησαν.

Μετά τινας δὲ μῆνας ὁ θρίαμβος τῶν Ῥώσων μετεβλήθη εἰς πένθος· διότι οἱ Ἡγεμόνες, ὁ τοῦ Σεβέρσκου, Ἴγωρ ὁ Νοβογορόδου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βσεβολόδος ὁ Τρουβτσέσκου καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτῶν, μὴ συμμετασχόντες τῶν νικῶν τοῦ Σβιατοσλάβου ἐφθόνουσαν αὐτῷ καὶ ἐπεθύμουσαν ἔτι κρειπτόνων νικῶν. Ἐλαβον οὖν παρὰ Ἴαροσλάβου τοῦ Βσεβολόδου, Ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, τοὺς καλουμένους Κοβούους, ὁμοφύλους τοῖς Μαύροις Κλοβούκοις καὶ ἐξεστράτευσαν εἰς τὸν Τάναϊν. Ἐκλείψεως δὲ τοῦ ἡλίου ἐπελθούσης ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐξέλαβον αὐτὴν οἱ εὐπατρίδαι ὡς ἀπαίσιον οἰωνόν. « Φίλοι καὶ ἀδελφοί, λέγει ὁ Ἴγωρ, οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου· ἀδύνατον οὖν ἡμῖν ἀποφυγεῖν τὸ πεπρωμένον », καὶ παραχρῆμα διέβη τὸν Δονέτσον. Ὁ Βσεβολόδος, ἀδελφὸς τοῦ Ἴγωρος, ἐβάδιζεν ἐκ Κούρσκου δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὀσκόλου, ἔνθα ἠνώθησαν οἱ στρατοὶ καὶ ἐπορεύθησαν μεσημβρινῶς εἰς τὸν Τάναϊν καὶ Σάλαν, παλαίστραν τῶν λαμπρῶν νικῶν τοῦ Μονομάχου. Οἱ ἐκεῖ νομάδες, λαοὶ βάρβαροι, ἀνήγγειλαν τοῖς ὁμοφύλοις αὐτῶν τὸν νέον ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ παρέστησαν αὐτοῖς, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι, τολμήσαντες ἵνα προχωρήσωσιν ἀπώτατα, ἀναμφιβόλως σκοποῦσι τὴν παντελεῆ ἐξαφάνισιν τῆς ἑαυτῶν φυλῆς. Τρόμος κατέλαβε τοὺς Πολοβτσίους, τὰ δὲ πολυάριθμα αὐτῶν στίφη ὥρμησαν ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων ὀχθῶν τοῦ Ταναΐδος προαπαγνῆσοντα τοῖς τολμηροῖς Ἡγεμόσι. Συνετοὶ δ'

Δυστύχημα
τοῦ Ἴγωρος.

Τῆ 13 Ἀπριλίου.

Τῆ α. Μαΐου.

διορῶντες τὸν κίνδυνον τὸν ἐπαπειλοῦντα τὸν ἀγαπητὸν αὐτῶν ἡγεμόνα, ἐξωπλίσθησαν καὶ κατώρθωσαν μετὰ πολλοῦ μόχθου ἵνα διασώσωσιν αὐτὸν τετραυματισμένον διὰ τριῶν πληγῶν δόρατος. Οἱ Πολόβτσιοι ἐκράτησαν τῆς πόλεως Ῥώμης, τανῦν Ῥομῶν, ἐδήλωσαν πολλάς χώρας παρὰ τῷ Πουτίβλῳ καὶ ἀναμιμνήσκοντες τοῖς Ῥώσσοις τῶν δυστυχῶν χρόνων Βσεβολόδου τοῦ Α΄, ἡ Σβιατοπόλκου τοῦ Μιχαήλ, ἀπεχώρησαν εἰς τὰ σκηνώματα αὐτῶν, συνεπαγόμενοι πολλοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλὰ πρὸς παραμυθίαν τῶν Σεβερειανῶν ἐπανῆλθεν ὁ Ἴγῳρ ὁ Σβιατοσλάβου. Ὁ αἰχμάλωτος οὗτος ἡγεμῶν, διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Χάνου Κοντσάκου, φίλου αὐτοῦ, εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὑπηρέτας καὶ ἱερέα καὶ ἄδειαν τοῦ θηρεύειν δι' ἱεράκων. Πολόβτσιός τις, Λάβερὸς τοῦνομα, προέτεινεν αὐτῷ ἵνα φύγῃ μετ' αὐτοῦ εἰς Ῥωσσία. «Ἐδυνάμην, ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὁ
 » ἡγεμῶν Ἴγῳρ, ἵνα φύγω ἐν καιρῷ τῆς μάχης, ἀλλ'
 » οὐκ ἤβουλήθη ἀτιμασθῆναι διὰ φυγῆς, ὡς οὐδὲ καὶ νῦν.»
 Ἐν τούτοις ὁ Ἴγῳρ ἐπίσθη ταῖς παρακλήσεσι τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ ἱπποκόμου· ὠφελούμενος δ' ἐκ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς καὶ ἐκ τοῦ ὕπνου τῶν ὑπὸ τοῦ ποτοῦ κουμήσου (α) νεναρχωμένων βαρβάρων, καὶ ἀναβάς ἀγαθὸν ἵππον μετὰ ἐνδεκαήμερον πορείαν σῶος ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Δόνετζον. Ὁ δ' ἐν αἰχμαλωσίᾳ διατελῶν υἱὸς αὐτοῦ Βλαδίμιρος ἔγημε τὴν θυγατέρα τοῦ Χάνου Κοντσάκου καὶ ἐπανῆλθε μετὰ δύο ἔτη πρὸς τὸν πατέρα σὺν τῷ θείῳ Βσεβολόδῳ (ὃν οἱ χρονογράφοι ἀποκαλοῦσιν ἥρωα, εἴτε, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν λέξεις, ἐπηβολώτατον πάντων τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀλέγου· παριστῶσι δ' αὐτὸν ὡς ἡγεμό-

Ἡρωϊσμὸς
 τοῦ Βσεβολό-
 δου.

(α) Ποτὸν ἐξ ἱππείου γάλακτος ὀξίνου.

ναιοψύχως ἀποθνήσκωσιν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰγορος Βσε-
 βολόδος ἀνέδειξε σπανίαν ἀνδρίαν, ἀλλὰ τέλος, θραυ-
 σθείσης τῆς λόγχης καὶ τοῦ ξίφους αὐτοῦ, ἔμεινεν ἄο-
 πλος. Οὐδεὶς σχεδὸν διεσώθη, πάντες δ' ἔπεσον ἐπὶ
 τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἢ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι μετὰ
 τῶν ἡγεμόνων. Ἡ εἶδησις τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐπὶ
 τῶν ὀχθῶν τοῦ Καϊάλα (τανῦν Καγαλνίκου) ἠγγέλθη
 τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπὸ τινων ἐμπόρων, αὐτοῦ τυχόντων.
 «Ἀναγγείλατε τοῖς Κιεβίταις, εἶπον αὐτοῖς οἱ Πολόβ-
 » τσιοι, ὅτι νῦν δυνάμεθα ἀνταλλάξαι αἰχμαλώτους». Ὁ
 οἱ Ἠγεμόνες, οἱ μεγιστᾶνες, ὁ λαὸς καὶ πάντες κοι-
 νῶς ἐθρήνησαν τὴν τύχην τῶν δυστήνων τούτων· πολ-
 λοὶ ἐστερήθησαν τῶν ἀδελφῶν, τῶν πατέρων, ἢ τῶν
 ἄλλων συγγενῶν. Σβιατοσλάβος ὁ Κιέβου ἦν τότε ἐν
 Καρατσέβω, ὅτ' ἐπανελθὼν ἔμαθε τὴν ὀλεθρίαν ταύτην
 ἤτταν καὶ δακρυχέων εἶπεν· «Ἐθλιβόμεν διὰ τὴν κου-
 » φότητα τοῦ Ἰγορος, νῦν δ' ἔτι μᾶλλον θλίβομαι διὰ
 » τὴν συμφορὰν αὐτοῦ.» Συνεκάλεσεν οὖν τοὺς ἡγε-
 μόνας ἐν Κανέβω, καὶ διέλυσεν αὐτοὺς, ὅτε οἱ Πο-
 λόβτσιοι, πεφοβισμένοι διὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ στρα-
 τοῦ τούτου, ἐξῆλθον τῶν Ῥωσσικῶν μεθορίων. Ὁ Σβια-
 τοσλάβος μὴ θελήσας ἵνα βαδίση ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῶν
 ἡγεμόνων Σεβέρσκου, φοβούμενος μὴ ὑποστῇ τὴν αὐ-
 τὴν τύχην, ἐγένετο παραίτιος νέων συμφορῶν· διότι
 οἱ βάρβαροι, ἐμψυχωθέντες ἐκ τῆς δειλίας αὐτοῦ, ἀνε-
 φάνησαν ἐκ νέου, ἐκυρίευσαν πόλεων τινων ἐπὶ τῶν ὀ-
 χθῶν τοῦ Σούλα καὶ ἐπολιόρχησαν τὸ Περεάσλαβον.
 Ὁ δὲ ἀνδρεῖος Βλαδίμιρος ὁ Γλέβη, ἀπαντήσας αὐτοῖς
 ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης, ἐπολέμησεν ἥρωϊ-
 κῶς. Τὸ αἷμα ἔρρεεν ἐκ τῶν τραυμάτων αὐτοῦ καὶ ὁ
 στρατὸς ἤρξατο καταπονούμενος, ὅτε πάντες οἱ πολῖται,

Ἐπίγραμμα τοῦ
 Βλαδίμιρου.

4186.

Ἐμφύλιος πό-
λεμος ἐν Ῥεζά-
νῃ.

πόλεμος διετάραξε τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τῆς ἀνατολικῆς Ῥωσσίας. Ὁ Ῥωμανός, Ἰγῶρ καὶ Βλαδίμιρος, υἱοὶ τοῦ Γλέβη, ἐπεβουλεύοντο τὴν ζωὴν τῶν νεωτέρων αὐτῶν ἀδελφῶν, Βσεβολόδου καὶ Σβιατοσλάβου, κατ' ἀρχὰς μὲν κρύφα, τέλος δ' ἐπολιόρκησαν αὐτοὺς ἐν Πρόνσκῳ. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐνησχολεῖτο τότε εἰς νέαν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἐπανελθόντων τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ μετὰ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων, ἀπεφάσισεν ἵνα καταπαύσῃ τὴν ἔχθραν τῶν κακοβούλων τούτων ἀδελφῶν. Μάτην οἱ πρεσβευταὶ αὐτοῦ παρίστων αὐτοῖς συνετῶς, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ Ῥῶσοι καὶ δμόθυμοι συγγενεῖς ὄφειλον ἵνα σύρῃσι τὸ ξίφος μόνον κατὰ τῶν ἀλλοφύλων. Ὁ Ῥωμανός, Ἰγῶρ καὶ Βλαδίμιρος ἀπεκρίναντο ὑπερηφάνως, ὅτι συμβουλῶν οὐ χρῆζουσι· θέλουσιν εἶναι δ' ἀνεξάρτητοι. Ὁ Σβιατοσλάβος ἐξαπατηθεὶς ὑπ' αὐτῶν προὔδωκε τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Βσεβολόδον, ὄντα τότε παρὰ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, παραδοὺς αὐτοῖς τὸ Πρόνσκον, ἐνθα ὑπῆρχον τριακόσιοι ἄνδρες τοῦ στρατοῦ τῆς πόλεως Βλαδιμίρου. Ὁ Ῥωμανός ἠχμαλώτισεν αὐτοὺς, ὡς καὶ τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα καὶ τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Βσεβολόδου. Οἱ θρασεῖς οὗτοι ἀντάρται ἰδόντες μετ' οὐ πολὺ τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον, ἐσπούδασαν ἵνα ἐξιλεώσωσι τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα. Ἐπεισαν τὸν Ἐπίσκοπον Τσερνιγόβου Πορφύριον (ἡδ' ἐπισκοπὴ τούτου περιελάμβανε καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ῥεζάνης) ὅπως μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Οἱ πρεσβευταὶ Σβιατοσλάβου τοῦ Κιέβου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἦσαν ἐπίσης ἐν Βλαδιμίρῳ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Ὁ δὲ Πορφύριος κακῶς ἐξεπλήρωσε τὸ ἱερόν τοῦ εἰρηνοποιοῦ καθήκον, πολιτευσάμενος δολίως· παρώργισε δὲ διὰ τοῦ δόλου τούτου Βσεβολόδον τὸν Γεωργίου.

να μεγαλοπρεπή τὸ σῶμα καὶ ἀγαθόν). Ἡ συμφορὰ αὕτη τοῦ στρατοῦ τοῦ Σεβέρκου, ἡ αἰχμαλωσία τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἰγορος περιγράφονται μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν ἐν τινι ἀρχαίῳ ἱστορικῷ διηγήματι, πεποικιλμένῳ ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς φαντασίας καὶ ποιητικῆς γλώσσης.

Κατὰ τὰ ἀκόλουθα ὀκτὼ ἔτη οἱ Πολόβτσιοι διήγαγον ὅτε μὲν ἐν πολέμῳ, ὅτε δ' ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν Ῥώσσω, καὶ ὅτε μὲν νικῶντες, ὅτε δὲ ἠττώμενοι· ἀλλ' αἱ ἄσημοι αὗται ἀψιμαχίαι οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον παριστῶσιν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ. Μόνος δ' ὁ υἱὸς τοῦ Ῥουρίκου, ὁ νέος Ῥοστισλάβος, διέπρεψεν ἐπ' ἀνδρία καὶ ὑπῆρξεν ὁ τρόμος τῶν βαρβάρων, ἡγούμενος τῶν Τόρκων καὶ Βερενδαίων, ποτὲ μὲν πιστῶν φυλάκων τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κιέβου, ποτὲ δὲ προδοτῶν. Οὕτως ἀρχηγός τις αὐτῶν, εἴτε ἡγεμονίσκος, Κουντουβδαῖος τοῦνομα, ὑβρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου, ἀπεχώρησεν εἰς τοὺς Πολοβτσίους καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐπόρθει μετ' αὐτῶν τὰς τοῦ Βορυσθένους κώμας. Ὁ Ῥουρίκος ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πολίχνιον Δβεερον ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ῥόσς, ὅπως ἀφοπλίση τὸν ἀνδρεῖον τοῦτον ἐπιδρομέα. Ὁ δὲ λαὸς ἠυλόγει τὴν σύμπνοιαν τοῦ Ῥουρίκου καὶ Σβιατοσλάβου, οἵτινες ἐκ συμφῶνου ἐμερίμωνων περὶ ἀποτροπῆς παντὸς ἐξωτερικοῦ κινδύνου. Τούτων ὁ πρῶτος γήμας τὴν ἀδελφὴν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πίνσκου καὶ Τουρόβου, δισεγγόνην Σβιατοπόλκου τοῦ Μιχαήλ, ἐπροστάτευε τὰς χώρας ταύτας. Ἐξεστράτευσε σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ κατὰ τῶν Λιθουανῶν, οἷονεὶ προορῶν, ὅτι ἔσονται οὗτοί ποτε τῇ πατρίδι ἡμῶν κινδυνωδέστεροι, ἢ οἱ Πολόβτσιοι.

Τόρκοι καὶ
Βερενδαῖοι.

Ὁ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης ἐμφύλιος

ὑπὸ τῶν Ῥώσων μεγαλόνοους. (α) Ὁ φιλήσυχος οὗτος ἡγεμὼν ἔστερεῖτο μόνον εἰρήνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας, κακῶς διαβιῶν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ· ὅθεν ἡ μὲν σύζυγος ἀπεχωρίσθη διὰ παντὸς αὐτοῦ, καὶ τῷ 1181 ἔτει ἀπεβίωσε μοναχῇ ἐν Βλαδιμίρῳ τῆς Σουδαλίας παρὰ τῷ ἀδελφῷ Βσεβολόδῳ· ὁ δὲ υἱός, τὸ τρίτον ἤδη ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ μάτην ζητήσας καταφυγὴν παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Βολυνίας, τοῦ Σμολένσκου καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, διήγαγεν ἐπὶ διετίαν ἐν Πουτίβλῳ παρὰ τῷ γαμβρῷ Ἰγορι τῷ Σεβέρσκου, καὶ τέλος τῆ μεσιτείας τούτου, συνδιηλλάγη μετὰ τοῦ πατρὸς. Ὡν δὲ φύσει κακεντρεχῆς, ἀκαταπαύστως παρεπίκραινεν αὐτόν· διὸ ὁ Ἰαροσλάβος ἠΰξανε τὴν πρὸς τὸν νόθον υἱόν, Ὁλεγον τοῦνομα, ἀγάπην αὐτοῦ, ὃν ἐγέννησεν ἐκ τῆς ἀτυχοῦς Ἀναστασίας. Ὅτε δ' ἠσθάνθη προσεγγίζον τὸ τέλος αὐτοῦ, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἠσπάζετο πάντας τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Οἱ εὐπατρίδαι, ὁ κληρὸς, οἱ πολῖται καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαῖται συνήρχοντο ἀθρόοι εἰς τὰ ἀνάκτορα παρὰ τῆ κλίνῃ τοῦ ψυχορραγοῦντος. Ὁ Ἰαροσλάβος δείξας εὐσέβειαν χριστιανικὴν καὶ ταπείνωσιν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀναθεὶς δὲ πολυτελεῆ ἀφιέρωματα τοῖς ναοῖς καὶ ταῖς ἱεραῖς μοναῖς, καὶ προστάξας ἵνα διανεμηθῇ τοῖς ἐνδεέσι μερὶς τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ, ἐκήρυξε διάδοχον τὸν Ὁλεγον. Τῷ δὲ Βλαδιμίρῳ κατέλιπε μόνον τὴν Πρεσμιλίαν, ὁμόσαντι μετὰ τῶν εὐπατριδῶν ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως τῆς διαθήκης ταύτης. Ἀλλὰ μόλις ἐνταφιασθέντος τοῦ Μονάρχου, οἱ εὐπατρίδαι ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Βλαδίμιρον, ἐξε-

(α) Ὁ σ μ ὁ η σ λ ο ς Ῥωσσιςτι, τοῦτέστιν ἔχων ὀκτώ νάας.

Τὸ δὲ κακὸν τόσῳ μᾶλλον ἠϋξήσεν, ὅσῳ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἠρήμωσε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν χώραν τῆς Ρεζάνης, δοξάζων, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ὅτι πόλεμος ἔνδ' ὁξος προκριτώτερός ἐστιν εἰρήνης ἀτίμου.

Τὸ ἔτος τοῦτο ἀξιομνημόνευτόν ἐστι διὰ τὸν θάνατον Ἰαροσλάβου τοῦ Βλαδιμίρου, ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, καὶ διὰ τὰ σπουδαῖα παρακολουθήματα. Ἄρχων, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πάσης τῆς ἀπὸ τῶν Καρπαθίων ὀρέων μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σερέθου καὶ Πυρήθου χώρας, ἐκοσμεῖτο διὰ ἀρετῶν ἀληθῶς κυβερνητικῶν, σπανίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Μὴ ἀποβλέπων δὲ εἰς κατακτήσεις, καὶ ἀρκούμενος τῇ ἀξιολόγῳ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ, ἐνησχολεῖτο περὶ τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἀκμαίαν κατάστασιν τῶν πόλεων καὶ τῆς γεωργίας· δι' ὃ ἡγάπα τὴν εἰρήνην καὶ ἐξωπλίζετο μόνον κατὰ τῶν ἀδικούντων· ἔπεμπε δὲ τὸν στρατὸν μετὰ τῶν εὐπατριδῶν, ἀναλογιζόμενος ὅτι τῷ ἡγεμόνι τὰ πολιτικά εἰσι σπουδαιότερα τῶν πολεμικῶν. Μὴ φειδόμενος δὲ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἐμίσθου ξένους στρατοὺς, ὅπως ἀπαλλάξῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ τῆς αἵματοχυσίας· διὸ κατὰ τὸ 1173 ἐμίσθωσε Πολωνικὸν στρατὸν ἀντὶ τρισχιλίων ἀργυρῶν γριβνῶν. Αἱ πρόοδοι τῆς ἐμπορίας καὶ ἡ εἰρηνικὴ βιομηχανία παρείχον αὐτῷ πόρον, ἵνα ἦ δαψιλῆς ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν. Ὁ Ἰαροσλάβος, σύμμαχος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς Ἐμμανουήλ καὶ προστάτης τοῦ ἐξορισθέντος Ἀνδρονίκου, ὑπελαμβάνετο ὡς εἰς τῶν περιβλέπτων συγχρόνων βασιλέων, κοινῶς ἐπαινούμενος ἐν τοῖς χρονικοῖς διὰ τε τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἰσχυρὰν καὶ πειστικὴν αὐτοῦ εὐγλωττίαν ἐν τοῖς συμβουλίοις, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπεκλήθη

Ἄρεταὶ τοῦ
Ἰαροσλάβου
τῆς Γαλικίας.

καὶ ἀνεκτικῶν πολιτῶν, ἐφοβήθησαν ἵνα ἐπιβάλωσι χεῖρα κατὰ τοῦ κυριάρχου αὐτῶν. Γινώσκοντες δὲ τὸ ἀνανδρον αὐτοῦ, παρήγγειλαν αὐτῷ ὅπως ἐκλέξῃ σύζυγον τιμιωτέραν, παραδῶ δ' αὐτοῖς τὴν τοῦ ἱερέως πρὸς τιμωρίαν, καὶ κυβερναῖ πρεπόντως, ἢ τούναντίον παρασκευασθῆ εἰς πικρὸν μέλλον. Ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν ἐπληρώθη· διότι ὁ Βλαδίμιρος ἔφυγεν εἰς Οὐγγρίαν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τῶν δύο τέκνων καὶ τῶν θησαυρῶν, οὓς ἐκληρονόμησε. Τότε οἱ εὐπατρίδαι προσεκάλεσαν τὸν Ῥουρῖκον, ἵνα ἄρξῃ τῆς Γαλικίας.

Αἱ πονηραὶ προτροπαὶ καὶ δόλια εἰσηγήσεις ἀπέβαινον μάταιαι παρὰ τῷ φιλοδόξῳ τούτῳ ἡγεμόνι. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας Βέλας, πανουῖργος ὡς αὐτὸς, ἐπλήρου κολακειῶν καὶ φιλικῶν διαβεβαιώσεων τὸν Βλαδίμιρον· αἴφνης δὲ προχωρεῖ μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ κατὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Γαλικίας, πρὸς ὑποταγὴν, ὡς ἔλεγεν, ἐπαναστατῶν ὑπηκόων, καὶ πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ στέμματος τῷ ἔξορίστῳ. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου οἱ βασιλεῖς τῆς Οὐγγρίας, ὅτε μὲν φίλοι, ὅτε δὲ πολέμιοι τοῖς συνετοῖς καὶ ἀνδρείοις ἡγεμόσι Γαλικίας, ἀπὸ τοῦ Βασίλκου μέχρι τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐπωφθάλμιζον τῇ εὐφόρῳ χώρᾳ αὐτῶν, πλουσία διὰ τὰ ὄρυκτὰ καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ ἀλοπήγια, ἅτινα ἀνέκαθεν ἐχορήγουν ἄλλας τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ καὶ πάσαις ταῖς παρακειμέναις χώραις. Ὁ Βέλας ἔχαιρε λαμβάνων αἰτίας ἵνα ἐνώσῃ ἐπαρχίαν ἀξιόλογον μετὰ τῆς Οὐγγρίας. Ὁ Ῥωμανὸς οὐκ ἦν ἔτι ἐδραῖος ἐπὶ τοῦ θρόνου, διότι πολλοὶ τῶν πολιτῶν καὶ μεγιστάνων δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτὸν, φοβούμενοι τὸν δύστροπον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ τὸν ἀγέρωχον δεσποτισμὸν. Οὗτος δὲ μαθὼν, ὅτι οἱ Οὐγγροὶ καταβαίνουσι τὰ Καρπάθια ὄρη,

λάσαντες τὸν Ὀλεγον, καταφυγόντα εἰς Ὀβρούτσην παρὰ τῷ Ρουρίκῳ.

1188.

Μικρὸν δ' ὕστερον μετεμελήθησαν οἱ εὐπατρίδαι διὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν· διότι ὁ νέος Ἡγεμὼν, δυσχαιρέτων πρὸς τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, ἐκρεπάλει νυχθημερόν. Ὀλιγωρῶν δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἠθικῶν διατάξεων ἐγήμεν εἰς δεῦτερον γάμον τὴν γυναῖκα ἱερέως. Ἐκτὸς τούτου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνδραποδώδους αὐτοῦ ἀκολασίας ἠτίμαζε τὰς παρθένους καὶ τὰς γυναῖκας τῶν εὐπατριδῶν. Ἡ ἀγανάκτησις ἐγένετο κοινὴ, ὁ δὲ λαὸς ἐν τε ταῖς οἰκίαις, ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς ἀγοραῖς ἐγόγγυζε μεγαλοφώνως κατ' αὐτοῦ. Ἐν ὁμόρῳ τινὶ ἡγεμονία τοῦ Βλαδιμίρου (τῆς Βολυνίας) ἐβασίλευε τότε ἡγεμὼν περιώνυμος ἐπὶ γενναιότητι, συνέσει καὶ ἐνεργείᾳ. Οὗτος δ' ἦν Ῥωμανὸς ὁ Μστισλάβου, ὅστις, παῖς ἔτι, ταπεινώσας τὴν ἐπηρμένην ὄφρυν τοῦ Ἀνδρέου ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Νοβογορόδου, εἵλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὰ βλέμματα πάσης τῆς Ῥωσσίας. Ἄξιος δὲ τοῦ προγόνου αὐτοῦ Μονομάχου διὰ τὰς πολλὰς καὶ λαμπρὰς ἀρετὰς, ἐθυσίαζεν, ὡς μὴ ὤφειλε, τῇ ἑαυτοῦ φιλοδοξίᾳ τὰ καθήκοντα τῆς ἀρετῆς. Συγγενὴς ἐξ ἀγχιστίας τοῦ Βλαδιμίρου, ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀκολασίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἀγανακτήσει τοῦ λαοῦ, καὶ ἠλπίζεν ὠφέλειαν ἐντεῦθεν. Ὁ Ῥωμανὸς, συνεννοηθεὶς κρύφα μετὰ τῶν μεγιστάνων τῆς Γαλικίας, ἐβουλεύετο ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον αὐτῆς· διὸ προέτρεπεν αὐτοὺς ἵνα καταβιβάσωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου Ἡγεμόνα τοσοῦτον φαῦλον. Ἀλλ' αἱ προτροπαὶ αὗται ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, καὶ τέλος ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ ἐξύπνισαν τὸν ἐν τρυφῇ καθεύδοντα Βλαδίμιρον. Τὰ βασίλεια ἐνεπλήσθησαν ὄχλου, οἱ δὲ συνωμόται, ἀπιστοῦντες τῇ ὁμοφροσύνῃ τῶν ἀγαθῶν

Ἄδυναμία καὶ δυστυχήματα τοῦ ἡγεμόνος Βλαδιμίρου.

Φιλοδοξία τοῦ Ῥωμανοῦ.

Μστισλάβου ἰν' ἀποδώσῃ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Βλαδιμίρου.

4189. Οἱ ἡγεμόνες ἡμῶν ἡμέλουν ἵνα ὀρέξωσι χεῖρα ἀρωγὸν τῷ δυστήνῳ Βλαδιμίρῳ τῷ Γαλικίας, ἐγκεκλεισμένῳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βέλα ἐν πύργῳ τινὶ λιθοκτίστῳ· μετὰ λύπης ὁμῶς εἶδον τὴν ὠραιότεραν ἐπαρχίαν τῆς Ῥωσσίας, κυριευομένην ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν. Ἐν τούτοις ὁ ἐπίβουλος Βέλας διετήρει φιλίαν μετὰ Σβιατοσλάβου τοῦ Κιέβου. Ἐσπούδαζεν ἵνα πείσῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτοῦ, ὑπισχνούμενος μάλιστα τὴν παραχώρησιν τῆς Γαλικίας μετὰ τινα χρόνον. Ὁ Σβιατοσλάβος παρὰ τοὺς ἐπισήμους ὄρους τῆς στενῆς συμμαχίας, τῆς μετὰ τοῦ Ῥουρίκου συνολογηθείσης, ἔπεμψεν ἓνα τῶν υἱῶν ἵνα διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ Ῥουρίκος μαθὼν ταῦτα ὠργίσθη, καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ ἵνα ἐκδιώξωσιν ἀπὸ τῆς πρωτεύουσης τοὺς Οὐγγρους. Ἄλλ' ὁ Σβιατοσλάβος παραχωρῶν τὴν ἡγεμονίαν ταύτην τῷ Ῥουρίκῳ, ἀπήτει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν Ὀβρούτσην, τὸ Βιελγόροδον καὶ πάσας τὰς περὶ τὸν Βορυσθένη ἐπαρχίας. Ὁ Ῥουρίκος ἠρνήθη τὴν σύμβασιν ταύτην, ἣ δὲ πρωτεύουσα τῆς Γαλικίας διετέλεσε μὲν ὑπὸ τοὺς Οὐγγρους, ἀλλ' ἐπὶ μικρόν.

Ἀποθανόντος δ' ἐν Θεσσαλονίκῃ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Βερλαδνίκου, ὁ Ῥοστισλάβος, ἀνεψιὸς ἐκ δευτέρου ἐξαδέλφου τοῦ Ἰαροσλάβου τῆς Γαλικίας, περιεπλανᾶτο, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, καὶ τέλος κατέφυγεν εἰς Σμόλενσκον. Εἶχε δὲ φίλους ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι μισοῦντας μετὰ τοῦ λαοῦ τοὺς ξένους· ἔνιοι μάλιστα τῶν εὐπατριδῶν ἐπεθύμουν ἵνα ἴδωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ὁ Ῥοστισλάβος ἀπὸ κοι-

μόλις ἠδυνήθη ἵνα λάβῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ καὶ ἐξέλθῃ τῆς Γαλικίας μετὰ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῷ εὐπατριδῶν. Ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν ἀμαχητὶ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Βλαδίμιρος, εὐγνωμονῶν τοῖς πιστοῖς αὐτοῦ συμμάχοις, ἐνόμιζεν ἤδη ὅτι δύνανται ἵνα ἐπανέλθωσιν, ὅτε ὁ ἐπίβουλος Βέλας ἐκήρυξεν αἰφνης τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρέαν βασιλέα τῆς Γαλικίας συναινέσει τῶν μωρῶν μεγιστάνων, ἀκροασθέντων τῶν γενομένων αὐτοῖς διαβεβαιώσεων, ὅτι ὁ Ἀνδρέας βασιλεύσει κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν. Ὁ Βέλας ἀρπάσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Βλαδιμίρου καὶ συλλαβὼν αὐτὸν τοῦτον ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον εἰς Οὐγγρίαν.

^{Ἐπιτομία τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας.}

Καὶ ἡ μὲν πανουργία τοῦ Βέλα ἐθριάμβευεν, ἡ δὲ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐτιμωρήθη. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀπερχόμενος ἵνα βασιλεύσῃ τῆς Γαλικίας, παρεχώρησε πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βολυνίας τῷ ἀδελφῷ Βσεβολόδῳ τῷ Μστισλάβου, ἡγεμόνι τῆς Βέλζης, ὅστις ἤδη ἠναντιώθη πρὸς αὐτὸν, θέλοντα εἰσελθεῖν εἰς Βλαδίμιρον, καὶ ἔκλεισε τὰς πύλας αὐτῆς εἰπὼν αὐτῷ· « Ἐγὼ εἶμι ἐνταῦθα » ἡγεμῶν, οὐχὶ σύ. » Ὁ Ῥωμανὸς ἐξεστηκῶς, ὅτι ἐστερήθη οὕτω καὶ τῆς κατακτηθείσης καὶ τῆς κληρονομικῆς ἐπαρχίας, ἐζήτησε τὴν προστασίαν τοῦ Ῥουρίκου καὶ τῶν Πολωνῶν. Ὁ πρῶτος τούτων ἦν πενθερὸς, ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Πολωνίας, Κασιμίρος ὁ Δίκαιος, θεῖος πρὸς μητρός. Μστισλάβος ὁ γέρων, ἀδελφὸς τοῦ Κασιμίρου, μάτην ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου, ὡς ἐπιθυμῶν ἵν' ἀποδώσῃ αὐτὸ τῷ περιποθήτῳ ἀνεψιῷ. Μάτην ἐπίσης ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ πενθεροῦ καὶ κατὰ τῆς χώρας τῆς Γαλικίας, ὅπου ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν Οὐγγρων. Ἐπὶ τέλους ὁ Ῥουρίκος δι' ἀπειλῶν ἠνάγκασε Βσεβολόδον τὸν

Αιχμάλωτος ὢν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων παρὰ τῷ βασιλεῖ Οὐγγρίας, Βλαδίμιρος ὁ τῆς Γαλικίας ἐπενόησε τρόπον ὅπως δραπετεύσῃ. Διέρρηξε τὴν σκηνὴν, τὴν δὲ αὐτὸν πηχθεῖσαν ἐν τῷ πύργῳ, ἐνθα ἦν κεκλεισμένος, κατεσκεύασεν ἐκ τοῦ ὑφάσματος σχοινίον, δι' οὗ ἐχαλάσθη ἐκ τοῦ τείχους καὶ κατέφυγε παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας Φρειδερίκῳ Βαροούσσῳ. Οὕτω πάλαι ποτὲ ὁ υἱὸς Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου ἐπεκαλέσατο τὴν προστασίαν Ἐρρίκου τοῦ Δ', ἀλλ' ἐκόμισε θησαυροὺς εἰς Γερμανίαν· ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἐδύνατο μόνον ἵνα δίδῃ ὑποσχέσεις· καὶ ὄντως προέτεινεν ἑτησίαν ἀπότισιν δισχιλίων ἀργυρῶν γριβνῶν τῷ Φρειδερίκῳ, εἰ τῇ συμπράξει τοῦ Αὐτοκράτορος ἀποσπάσῃ τὴν Γαλικίαν ἀπὸ τῶν Οὐγγρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγίνωσκεν, ἄδηλον πῶς, τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα τῆς Σουδαλίας καὶ ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα τὸν Βλαδίμιρον, μαθὼν ὅτι ἦν υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Βσεβολόδου. Ὁ Φρειδερίκος, καίτοι ἡσχολημένος τότε εἰς σπουδαίαν ἐπιχείρησιν, θέλων ἵν' ἀγωνισθῇ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ πρὸς τὸν ἑνδοξον ἥρωα τῆς Ἀνατολῆς Σαλαδῖνον, ἠδυνάτει ὅπως πέμψῃ στρατὸν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βορουσθένους, ἀλλ' ἐνεχείρησε τῷ Βλαδιμίρῳ ἐπιστολὴν πρὸς Κασιμίρον τὸν Δίκαιον, λυσιτελεστάτην τῷ ἐξορίστῳ· διότι ὁ Πολωνὸς οὗτος μονάρχης ἐφθόνει τοὺς Οὐγγρους διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλικιανῆς χώρας. Γινώσκων δὲ πόσον ἡ δεσποτεία αὐτῶν ἦν ἀφόρητος τοῖς κατοίκοις, ἐδέξατο προθύμως τὴν τιμὴν, γινόμενος προστάτης τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, ἐξαπατηθέντος πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Βέλα· καὶ ἠλπίζεν οὐκ ἀτόπως τοῖς Γαλικιανοῖς. Δυσανασχετοῦντες οὗτοι διὰ τὴν τοῦ Βλαδιμίρου διοίκησιν, ἐμίσουν ἔτι μᾶλλον τοὺς Οὐγγρους· ἅμα δὲ μαθόντες, ὅτι ὁ Ἡ-

Ὁ Βλαδίμι-
ρος ἐν Γερμα-
νία.

νοῦ μετ' αὐτῶν, ἐγκαταλείψας τὸν Δαβίδ τὸν Σμο-
λένσκου, ἐφάνη μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ πρὸ τῶν τει-
χῶν τῆς πρωτεύουσας τῆς Γαλικίας, ἐλπίζων ὅτι πάν-
τες οἱ πολῖται ἐνωθήσονται μεθ' ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἄνδρέας
περιεφρουρήθη ὑπὸ τῶν Οὐγγρικῶν ταγμάτων, ἔλαβε
παρὰ τῶν πολιτῶν, ἐκόντων ἢ ἀκόντων, ὄρκον πίσεως
καὶ ἐν γένει τοιαῦτα μέτρα, ὥστε ὁ υἱὸς τοῦ Βερλα-
δνίκου ἀντὶ ὀπαδῶν ἀπήνητησε πολυαρίθμους πολεμίους.
Ὁ Ῥοστισλάβος ἰδὼν τὴν προδοσίαν, ἢ ἀνανδρίαν τῶν
Γαλικιανῶν, οὐδόλως ἠθέλησεν ἵνα σωθῆ φεύγων. « Προ-
» κριτώτερον, εἶπε τῷ στρατῷ αὐτοῦ, ἀποθανεῖν ἐν
» τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἢ περιπλανᾶσθαι εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.
» Ἀφίειμι τῇ θεῇ δίκη τοὺς προδόντας με »· καὶ ταῦτα
εἰπὼν ὥρμησε κατὰ τῶν πολεμίων. Βαρέως δὲ τρωθεὶς,
ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἐχομίσθη εἰς τὴν πόλιν, ὅπου
ὁ λαὸς καμφθεὶς εἰς οἶκτον ἤτησε τὴν ἀπελευθέρωσιν
αὐτοῦ. Οἱ Οὐγγροι, πρὸς κατάπαυσιν τῆς στάσεως ἐπέ-
θηκαν, κατὰ τὰ χρονικὰ, θανατηφόρον φάρμακον ἐπὶ
τοῦ τραύματος τοῦ Ῥοστισλάβου· ὁ δ' ἀτυχῆς οὗτος
Ἡγεμὼν, ἄξιος κρείσσονος τύχης, ἀπέθανε καθ' ἣν σιγ-
μὴν ἐπέισθη περὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπης τοῦ λαοῦ· οἱ
δὲ πολῖται διὰ τὴν ἀγάπην ταύτην παρώξυναν τὸν βα-
σιλέα αὐτῶν. Ἡ διοίκησις τοῦ Ἄνδρέου, ἐνῶ ἦν πραεῖα
καὶ ἔμφρων, ἔλαβεν αἴφνης χαρακτῆρα βίαιον. Οἱ Οὐγ-
γροι ἐξεδικήθησαν ἀσπλάγχχνως καὶ ἐμμανῶς τοὺς Γαλι-
κιανούς, θεωρήσαντες αὐτοὺς ὡς προδότας· ἀπέσπων
τάς γυναῖκας ἀπὸ τῶν συζύγων, μετέβαλλον εἰς σταύ-
λους τὰς οἰκίας τῶν εὐπατριδῶν καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς
ναοὺς, καὶ τέλος ἔπραξαν παντοῖα κακουργήματα. Ὁ
λαὸς κατεβόα καὶ ἐκαιροφυλάκτει ὅπως ἀποσεῖσῃ τὸν
ζυγόν. Ὁ δ' εὐθετος καιρὸς ἐπέστη.

Εὐγενῆ αἰ-
σθήματα τοῦ
γίου Βλαδιμί-
ρου.

πρόσηδος, ὅτε οἱ συγγενεῖς ἔπεμψαν αὐτὴν τῷ μελλονύμφῳ εἰς Βιελγόροδον. Ὁ δὲ γάμος οὗτος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν λαμπροτέρων, ὧν μνημονεύουσιν οἱ ἀρχαῖοι χρονικοὶ ἡμῶν. Ἀπῆλθον δ' εἰς Βλαδίμιρον πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ῥουρίκου Γλέβης ὁ τοῦ Τουρόβου καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν εὐπατριδῶν μετὰ τῶν συζύγων, οἵτινες ἔλαβον πλούσια δῶρα παρὰ τοῦ Βσεβολόδου. Ἡ ἀξιέραστος Βερχουσλάβα, λίαν ἀγαπητὴ τοῖς γονεῦσιν, ἔλαβεν εἰς προῖκα πολὺν χρυσὸν καὶ ἄργυρον· παρέπεμψαν δὲ τὴν χαρίεσσαν ὀκταετῆ ταύτην κόρην μέχρι τοῦ τρίτου σταθμοῦ, καὶ δακρυχέοντες παρέδωκαν αὐτὴν τῷ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Βσεβολόδου ἀνεψιῷ, συγκατελεγομένῳ ἐν τοῖς πρώτοις τῶν εὐπατριδῶν τῆς Σουσδαλίας, τῶν συνοδευόντων αὐτήν. Μάξιμος δὲ, ὁ τοῦ Βιελγόροδου Ἐπίσκοπος, ἐτέλεσε τὸν γάμον τοῦτον, πλεόν τῶν εἴκοσι Ἡγεμόνων συνευωχουμένων. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος ὁ Ῥουρίκος ἐδώρησατο τῇ νύμφῃ ὡς τεκμήριον ἀγάπης τὴν πόλιν Βράγηνον. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, πενθερὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἴγορος, διῆγεν εἰρηνικῶς μεθ' ἀπάντων τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀλέγου, καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἔρισι περὶ ὀρίων, ἢ κληρουχιῶν, ἐπεκαλεῖτο τὴν μεσιτείαν τοῦ Βσεβολόδου. Οὕτω κατὰ τὸ 1190 ὁ Σβιατοσλάβος ἠθέλησεν ἵνα οἰκειοποιηθῇ ἐπαρχίας τινὰς ἐκ τῶν τοῦ Σμολένσκου, ἀλλ' ὁ Ῥουρίκος καὶ ὁ Δαβίδ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ ἀφώπλισαν αὐτὸν, παριστῶντες ὅτι οὗτος ἔλαβε τὸ Κίεβον ἐπὶ ὑποσχέσει ἵνα μὴ ἀπαιτήσῃ τι πλεόν καὶ ἵνα ἐπιλάθῃται τῶν ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ῥοστισλάβου διαφορῶν· λείπεται δ' αὐτῷ, ἢ ἐκτελέσαι τὴν συνθήκην, ἢ ἄρξασθαι τοῦ πολέμου. Ὁ Σβιατοσλάβος ὑπεσχέθη ἵνα μὴ διαταράξῃ

γεμῶν ἐπλησίαζε τῶν μεθορίων μετὰ τοῦ περιφανοῦς Νικολάου, στρατηγοῦ τῆς Κρακοβίας, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπανέστησαν, ἀπεδίωξαν τὸν Ἀνδρέαν καὶ ὑπέδξαντο παριχαρῶς τὸν Βλαδίμιρον. Ὑπελείφθη δὲ τῷ Βέλα μόνον τὸ αἶσχος καὶ ὁ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλικίας φιλὸς τίτλος, δι' οὗ ἐκόσμει τὰ διατάγματα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1190. Ὁ Βλαδίμιρος ἐν τούτοις ἐκινδύνευεν ἔτι. Δυσπιστῶν οὗτος πρὸς τὴν ἀφιλοκέρδειαν τῶν Πολωνῶν, φοβούμενος δὲ τοὺς Οὐγγρους, τὸν ἴδιον αὐτοῦ λαὸν καὶ τὸν Ῥωμανὸν τῆς Βολυνίας ἐτράπη πρὸς τὸν Θεῖον αὐτοῦ Μέγαν Ἡγεμόνα, μὴ ἐπικαλεσάμενος τέως τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Μεταμεληθεὶς δὲ ταπεινῶς, ὑπεσχέθη βελτίωσιν καὶ ἐπέστειλεν αὐτῷ τάδε· « Ἐσο πατὴρ » καὶ κυριάρχης μου· δέομαι τοῦ Θεοῦ καὶ σοῦ μετὰ πάσης τῆς Γαλικίας· ὑπακούω σοι, ἀλλὰ σοὶ μόνῳ ». Ἡ ἐξαιτουμένη προστασία, συνάδουσα πρὸς τὰ συγγενικά καθήκοντα, ἐθεράπευε τὴν ὑπεροψίαν τοῦ Βσεβολόδου, ὅστις, γενόμενος προσάτης, ἐκήρυξε τοῦτο πᾶσι τοῖς Ῥώσσοις ἡγεμόσι καὶ τῷ Κασιμίρῳ· ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἀσφαλῶς τοῦ λοιποῦ ἐδύνατο ἵνα βασιλεύῃ μέχρι τελευτῆς. Ὁ Βσεβολόδος, τιμώμενος ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας, ἐπεθύμει εἰλικρινοῦς ἀμοιβαίας φιλικίας τῶν ἡγεμόνων καὶ ἐσπούδαζεν, ὅπως στερεώσῃ αὐτὴν διὰ νέου συγγενικοῦ δεσμοῦ, νυμφεύων τὴν μὲν τῶν θυγατέρων μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Σβιατοσλάβου, τὴν δὲ, Βερχουσλάβαν καλουμένην, μετὰ τοῦ ἀνδρείου Ῥοστισλάβου, υἱοῦ τοῦ Ῥουρίκου· ἐνύμφευσε δὲ καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον, δεκαετῆ μόλις, μετὰ τῆς ἐγγόνης τοῦ ποτὲ Ῥωμανοῦ, ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου. Ἀπαλή ἡλικία οὐκ ἦν κώλυμα εἰς γαμικοὺς συνδέσμους, οὓς ἀπῆται τὸ κοινῇ συμφέρον. Ἡ Βερχουσλάβη ἦν μόλις

1190.

Οἱ Οὐγγροι
ἐποδιῶνται
ἀπὸ τῆς Γα-
λικίας.

1187-1195.

Γάμοι.

τευούσης, ἀνήγειρε τὴν πόλιν Ὀστερον, καταστραφεῖσαν ἔπειτα ὑπὸ Ἡσιασλάβου τοῦ Μστισλάβου, ἦν τιούνος τῆς Σουσδαλίας ἐκυβέρνησεν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἡγεμόνος. Τὸ μεσημβρινὸν Περεάσλαβον ἐξηρτᾶτο ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Βσεβολόδου, ὃς, ἀποθανόντος Βλαδιμίρου τοῦ Γλέβη, ἔδωκεν αὐτὸ ἐτέρῳ ἀνεψιῷ, Ἰαροσλάβῳ τῷ Μστισλάβου. Πᾶσα δὲ ἡ Οὐκραίνα ἐθρήνησε, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρείου Βλαδιμίρου, τοῦ τρόμου τούτου τῶν Πολοβτσίων, ἡγεμόνος ἀγαθοῦ, ἀφιλοκεροῦς, ἀγαπῶντος τὸν στρατὸν καὶ ἐπίσης ἀνταγαπωμένου.

Ἄρεται Βλαδιμίρου τοῦ Γλέβη.

Ἐν ᾧ δὲ πᾶσα ἡ Ῥωσσία ἔχαιρεν ἡσυχίαν, αἱ ἡγεμονίαι Σμολένσκου καὶ Νοβογορόδου παριστῶσιν ἡμῖν φρικαλέας ταραχὰς καὶ πολεμικὴν δραστηριότητα. Δαβίδ ὁ Ῥοστισλάβου, ἡγεμονεύων τοῦ Σμολένσκου, ἐμισεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Οἱ Ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπήκοοι στερούμενοι πολιτικῶν νόμων, θεμελιουμένων ἐπὶ τῆς πείρας τῶν αἰώνων, ἐνήργουν πολλάκις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἡμῶν πατρίδι κατὰ τὴν φωνὴν τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν. Ἡ ἰσχὺς ἐνομιζέτο δικαιοσύνη, καὶ ὅτε μὲν ὁ κυριάρχης, ἰσχυρὸς ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ ξίφους τοῦ στρατοῦ, κατεπίεζε τὸν λαόν, ὅτε δ' οὗτος κατεφρόνει τοῦ ἀσθενοῦς κυριάρχου. Ἡ σύγχυσις τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων ἐγένετο πρόξενος ταραχῶν· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Σμολένσκου ἐξελάσαντες ἅπαξ τὸν Ἡγεμόνα, ἐπεθύμουν καὶ αὖθις ἵνα στερεώσωσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως. Ἄλλ' ὁ Δαβίδ ἦν θερμουργὸς καὶ τολμηρὸς· οὐδόλως δ' ὑποχωρῶν αὐτοῖς, ἔχεεν ἀφειδῶς τὸ αἷμα αὐτῶν, ἐθανάτωσε πολλοὺς καὶ οὕτως ἐπανήγαγε τὴν τάξιν. Μστισλάβος δ' ὁ τοῦ Δαβίδ ἐπὶ διετίαν ἡγεμονεύσας ἡσύχως ἐν Νο-

Ταραχαὶ ἐν Σμολένσκῳ καὶ Νοβογορόδῳ.

τὴν εἰρήνην ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν ἐτήρησεν, ἀρκούμενος ἵνα ἦ ὁ πρῶτος τῶν ἡγεμόνων τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας. Παραχωρήσας δὲ τῷ μὲν ἀδελφῷ Ἰαροσλάβῳ τῷ Βσεβολόδου τὸ Τσερνίγοβον, τῷ δὲ Ῥουρίκῳ, μέγα μέρος τῆς ἐπαρχίας Κιέβου, μὴ ἔχων δ' οὔτε τὸ Περεάσλαβον, οὔτε τὴν Βολυνίαν, ἣν ἀδύνατον αὐτῷ ἵνα ἐξισωθῆ κατὰ τὴν δύναμιν πρὸς τοὺς ἀρχαίους τοῦ Κιέβου ἡγεμόνας, καὶ ὄμως, μιμούμενος αὐτούς, ἐπεκαλεῖτο **Μέγας** καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Κιέβου. Ὁ Βσεβολόδος ἐσέβητο τὸν Σβιατοσλάβον ὡς πολὺπειρον γέροντα (διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ πολιὰ κόμη ἦν σεβαστὴ τοῖς πᾶσι)· προῖδὼν δὲ τὸν προσεγγίζοντα αὐτῷ θάνατον, ἐμετρίασε τέως τὴν φιλοδοξίαν καὶ ἠνέχετο ἵνα ἡ κραταιὰ τῆς Σουσδαλίας ἡγεμονία ἦ ὑποτελὴς τῷ Κιέβῳ κατὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Μετὰ δὲ τοῦ λαοῦ, ἢ τῶν ἐπιφανῶν πολιτῶν ἐξέλεγε μὲν Ἐπισκόπους Ῥοστόβου, Σουσδαλίας καὶ Βλαδιμίρου, ἔπεμπε δὲ αὐτοὺς εἰς Κίεβον, ὅπως χειροτονηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου, διαδόχου τοῦ Κωνσταντίνου. Συγχρόνως δ' ἔπεμπε πρεσβευτὰς τῷ Σβιατοσλάβῳ, ὅπως λάβωσι τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ, διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ συνεδέετο στενῶς μετὰ τῆς πολιτικῆς· ὁ δὲ Μητροπολίτης ἐνήργει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ Νικηφόρος διενεόθη ἵνα παραβιάσῃ τὸν νόμον τοῦτον ἐν Ῥωσσίᾳ, προχειρίσας αὐθαιρέτως Ἐπίσκοπον τῆς Σουσδαλίας Ἑλληνά τινα, ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος οὐδόλως ἀπεδέχθη τοῦτον. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μητροπολίτης προεχείρισεν ἕτερον Ἐπίσκοπον προταθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος καὶ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου. Ἐπιθυμῶν ἐν τούτοις ὁ Βσεβολόδος ἵνα πλησιάσῃ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ πρῶ-

Ἄνεξαρτησία
ὀλιγοχρόνιος
τοῦ Κιέβου.

ἐπωλεῖτο τότε ἀντὶ δύο ἀργυρῶν ρουβλίων τοῦ νῦν νομίσματος) καὶ διὰ τὴν σπουδαίαν ἔριν μετὰ τῶν Βαράγγων, Γοτλανδῶν καὶ ἄλλων Σκανδιναβικῶν λαῶν. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐκράτησαν τοὺς ἐμπόρους αὐτῶν, διένευμαν αὐτοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ ἐκώλυον τοὺς συμπολίτας ἵνα διαπερῶσι τὰ πελάγη· ἀπέπεμψαν δὲ τοὺς πρεσβευτὰς Βαράγγους καὶ ἀπεποιοῦντο ἵνα συνομολογήσωσιν εἰρήνην μετ' αὐτῶν. Τὰ χρονικὰ τῆς Σουηδίας ἀναφέρουσιν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει οἱ Ῥῶσσοι, ἐνωθέντες μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Ἑστωνίας καὶ Καρελίας, περιέπλεον τὰς περὶ τὴν Στοκχόλμην χώρας, καὶ ἐφόνευσαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Οὐψάλης, τὴν δὲ 14 Ἰουλίου ἐκυρίευσαν τῆς Σιγτούνης, ἀρχαίας ἐμπορικῆς πόλεως τῆς σουηδίας, καὶ ἠκρωτηρίασαν αὐτὴν τοσοῦτον, ὥστε αὕτη ἀπώλεσε διὰ παντὸς τὴν προτέραν ἀκμὴν. Τὰ αὐτὰ χρονικὰ προστιθέασιν ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων, ἤρπασαν τὰς ἀργυρᾶς θύρας τοῦ ναοῦ, δι' ὧν ἐκοσμήθη ὁ μητροπολιτικὸς τοῦ Νοβογορόδου. Δυσμενῶς δ' ἔχοντες πρὸς τοὺς Βαράγγους οἱ Νοβογορόδιοι, πιθανὸν ὅτι παρώτρυναν τοὺς Ἑστονοὺς πρὸς δῆωσιν τῶν Σουηδικῶν παραλίων· πιθανὸν ἔτι ὅτι ἐχορήγησαν αὐτοῖς καὶ στρατιώτας τινάς· ἀλλ' ἡ μετοχὴ τῶν Ῥῶσσων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ταύτῃ ἦν ἀδιστάκτως μικρὰ, καθ' ὅσον οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ οὐδεμίαν τούτου ποιοῦνται μνεῖαν. Περιγράφουσι δὲ τὰ καθ' ἕκαστα ἄλλων συγχρόνων πολεμικῶν ἔργων, ἧττον ἐπισήμων· οὕτω, λόγου χάριν, πῶς οἱ Πσχόβιοι τῷ 1190 ἐνίκησαν αὐτοὺς τούτους τοὺς Ἑστονοὺς, ἐλθόντας ἐπὶ ἑπτὰ συνεχῶν, ἧτοι πλοιαρίων, ὅπως ἐκπορθήσωσι τὰ περίχωρα τῆς ἐκεῖσε λίμνης, καὶ πῶς οἱ Νοβογορόδιοι μετὰ τῶν Καρέλων τῷ 1191 ἐπολέμουν πρὸς τὴν ἀθλίαν χώραν τῶν Φίν-

Ἐριδες πρὸς τοὺς Βαράγγους.

Πολεμικαὶ ἐπιτυχίαι.

βογορόδω, ἀπῆλθε πολεμήτων μετὰ τοῦ πατρὸς πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Πολότσκου, καὶ συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν προῦπαντησάντων αὐτῷ κατὰ τὰ μεθόρια κατοίκων τῆς χώρας ταύτης μετὰ δώρων. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος οἱ Νοβογορόδιοι, πορθήσαντες μέρος τῆς Φινλανδίας, συνεπήγαγον ἐκεῖθεν πολυαρίθμους αἰχμαλώτους. Ἀλλὰ τὸ φίλερι πνεῦμα ἐξερράγη ταχέως ἐν τῇ δημοκρατίᾳ. Ὁ λαὸς ἐμίσησε διασήμους τινὰς πολίτας, ἐζημίωσεν αὐτοὺς θανάτῳ καὶ κατεκρήμνισεν ἀπὸ τῆς γεφύρας εἰς τὸν Βόλχοβον. Ὁ δὲ νέος Μστισλάβος, μὴ προλαβὼν τὸ κακόν, ἐφαίνετο ἀδύνατος· διὸ ἐμέμφοντο αὐτόν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἐπιταχθέντων ἵνα εἰσπράξωσι τοὺς φόρους ἐν τῇ Ζαβολοκίᾳ, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Πετσόρα καὶ Ἰούγρου, ἔνθα τὸ Νοβογόροδον ἐδέσποζε καὶ ἐπέβαλλε νόμους τοῖς ἡμιβαρβάροις τούτοις καὶ πλουσίοις πολυτίμων διφθερῶν λαοῖς. Οἱ ὑπάλληλοι καὶ βοηθοὶ αὐτῶν κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν τολμησάντων ἵνα ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν κατοίκων. Διὰ τὰ συμβεβηκότα ταῦτα οἱ Νοβογορόδιοι ἐκδιώξαντες τὸν Μστισλάβον προσέδραμον πρὸς τὸν Βσεβολόδον, ἐξαιτούμενοι τὸ δεύτερον ἡγεμόνα τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ἰαροσλάβον τὸν Βλαδιμίρου. Στενώτατος δὲ σύνδεσμος μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Σουσδαλίας ἡγεμόνος ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς τόσῳ μεγάλα ὠφελήματα πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐμπορίαν, ὥστ' ἐπελάθοντο τῆς προτέρας ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ Ἰαροσλάβου, καὶ ἐφ' ὀλόκληρον ἐννεαετίαν ἀνείχοντο αὐτόν ἐν τε εὐπραγίαις καὶ δυσπραγίαις. Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἰαροσλάβου, τουτέστι τὸ ἔτος 1188, ὑπῆρξεν ἀξιομνημόνευτον διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ὑπερτίμησιν τῶν σιτηρῶν (ἐν τέταρτον τσέτβεργτ

τὴν ἐποχὴν ταύτην, λέγει τὸ ἀρχαιότατον Λιβονικὸν χρονικόν, ὁ Βλαδίμιρος, Ἡγεμῶν τοῦ Πολότσκου, ἐφημίζετο ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ· ἐβασίλευε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουίνα, ἡ δὲ ἰσχύς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς χώρας τῶν Τσούδων ἐν γένει ἦν τοσοῦτω γνωστὴ, ὥστε ὁ εὐσεβῆς γέρων Μεϊνχάρδος, ἐνθους καθολικὸς Γερμανὸς, μεταβάς τῷ 1186 εἰς Λιβονίαν μετὰ Γερμανῶν ἐμπόρων, ἰκέτευσεν αὐτὸν ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ τὸ ἐπιστρέψαι τοὺς ἐκεῖσε εἰδωλολάτρας εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· τὴν δὲ πρότασιν ταύτην ἀπεδέχθη τόσῳ προθύμως ὁ Βλαδίμιρος, ὥστε ἀπέπεμψε τὸν Μεϊνχάρδον τοῦ Πολότσκου μετὰ πλουσίων δώρων, μὴ προϊδὼν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, ἅτινα μετ' οὐ πολὺ ἔμελλεν ἵνα ἐπενέγκῃ τοῖς Ῥώσσοις ἢ φιλοδοξία τῶν Παπῶν καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κλήρου. Ὁ Μεϊνχάρδος ἐπέτυχε τῆς σπουδαίας ἀποστολῆς· ὠκοδόμησεν ἐν Ἰξκούλῳ τὸν πρῶτον χριστιανικὸν ναόν, ὡς καὶ μικρόν τι φρούριον παρὰ τῇ νῦν πόλει Ῥήγα· ἐδίδαξε τοὺς κατοίκους τὰ τῆς θρησκείας καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν, καὶ ἐκόντας ἄκοντας ἐβάπτιζεν αὐτούς· ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐδραΐωσεν ἐκεῖ τὴν λατινικὴν θρησκείαν.

Οἱ Νοβογορόδιοι, θέλοντες ἵνα ἐκδικήσωσι τὸν Ἰουγκρικὸν λαὸν διὰ τὸν φόνον τῶν ἀποσταλέντων πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων ὑπαλλήλων, ἔπεμψαν ἐκεῖσε τῷ 1193 στρατηγὸν μετὰ πολυαρίθμου στρατιᾶς. Οἱ κάτοικοι, καίτοι ἄγριοι τὰ ἦθη, κατώκουν ὅμως πόλεις· ὁ δὲ στρατηγὸς κρατήσας μιᾶς τούτων, ἐπὶ πέντε ἐβδομάδας ἵστατο παρ' ἑτέρα, ἐνθα ἐσπάνισε τῶν ἐπιτηδείων. Οἱ πολιορκούμενοι διεβεβαίουν αὐτῷ περὶ τῆς ὑποταγῆς, ὠμολόγουν ἑαυτοὺς ὑπηρέτας τῶν Νοβογοροδίων, ὑπι-

Οἱ Γερμανοὶ
ἐν Λιβονίᾳ.

νων, ἐπυρπόλουν τὰς κώμας καὶ κατέστρεφον τὰ κτήνη. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν Ἰαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου, συναντηθεὶς ἐπὶ τῶν μεθορίων μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου, συνωμολόγησεν ἵνα ἐκστρατεύσῃ μετ' αὐτῶν, διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος, κατὰ τῶν Λιθουανῶν, ἤτοι Τσοῦδων· ἀλλὰ λαβὼν δῶρα παρὰ τῶν συμμάχων αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς Νοβογόροδον, εἶτα δὲ κατὰ τὴν συνθήκην εἰσδύσας εἰς τὴν Λιβονίαν ἐκυρίευσεν τοῦ Δορπάτου, συνεπαγόμενος πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ παντοῖα λάφυρα. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ μὲν ἡγεμὼν οὗτος ἔμεινεν ἐν Πσκοβῶ, ἡ δὲ φρουρὰ αὐτοῦ μετ' ἀποσπάσματος Πσκοβίων ἐκυρίευσεν τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἄρκτου, εἶτε Ὀδεμπέ, ἐμποιήσας τρόμον, διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, τοῖς περιχωρίοις. Ἡ τότε κατάστασις τοῦ Τσουδικοῦ λαοῦ ἦν ἑλεεινὴ· διότι οἱ μὲν Ῥῶσσοι ἀντιποιοῦμενοι τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν δικαιώματα, ἀπῆτουν αὐτῷ φόρον, οἱ δὲ Σουηδοὶ, μεταβολὴν τῆς θρησκείας. Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Γ' ὑπεσχέθη ἐπισήμως τὴν αἰώνιον μακαριότητα τοῖς καθολικοῖς τῆς Ἄρκτου, εἰ οἱ εἰδωλολάτραι τῆς Ἑστονίας ὁμολόγουν αὐτὸν διάδοχον τῶν Ἀποστόλων· ἐπομένως δ' οἱ Σουηδοὶ μετὰ τῆς Λατινικῆς Βίβλου καὶ τῆς μαχαίρας, ἐξήρχοντο κατὰ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, καὶ ἐτιμῶρουν τοὺς εἰδωλολάτρας διὰ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν ἐν τῇ πλάνῃ τῆς εἰδωλολατρείας. Οἱ Ῥῶσσοι, οἱ Νοβογορόδιοι καὶ οἱ Πολότσκιοι ἐδείκνυον μικρὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἀπίστων, μὴ θέλοντες ἵνα διὰ τῆς βίας φωτίσωσιν ἀνθρώπους, ἀλλ' εἶχον τοὺς κατοίκους τῆς Ἑστονίας καὶ Λιβονίας ὡς ὑπηκόους, τιμωροῦντες αὐτοὺς ὡς ἐπαναστάτας, ὅτε οὗτοι ἐμηχανῶντο τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Κατὰ

Δυστυχήματα τῶν Τσοῦδων.

1196. τοὺς Ἡγεμόνας τῆς Ῥεζάνης περὶ τῶν ὀρίων, καὶ ἔτοιμος ἵνα μετὰ τῶν λοιπῶν Ὀλεγιδῶν κηρύξη πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον, ἀπέσχεν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Βσεβολόδου· ἐξητήσατο δὲ ταύτην παρ' αὐτοῦ καὶ ἀπο-
1189. τυχῶν ἠναγκάσθη ἵν' ἀπέλθῃ ἡσύχως ἀπὸ τοῦ Καρατσέβου. Ὁ Σβιατοσλάβος ἐνόσησε καθ' ὁδόν· ἀλγῶν δὲ ὀριμέως τὸν ἕτερον ποῦν, μετεκομίσθη κατὰ τὸ θέρος ἐφ' ἐλκύθρου ἕως τοῦ Δέσνα, ὅπου ἐπέβη πλοιαρίου. Ἀπὸ τοῦ Κιέβου παραχρῆμα ἐπορεύθη εἰς Βησεγόροδον, καταβρέξας δακρύοις τὴν Λάρνακα τῶν Ἀγίων μαρτύρων Βορίση καὶ Γλέβη. Ἐβουλήθη ἐπίσης ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδὼν τὴν θύραν τοῦ παρεκκλησίου κεκλεισμένην ἐπανῆλθε πρὸς τὴν σύζυγον. Εἶτα δ' ἔζησεν ἐπὶ μίαν καὶ μόνην ἐβδομάδα, καθ' ἣν ἐξῆλθεν ἅπαξ τῶν ἀνακτόρων, πορευθεὶς εἰς τὴν λειτουργίαν· ἐξησθένησε δὲ τοσοῦτον, ὥστε μόλις ἐλάλει, καὶ τέλος περιέπεσεν εἰς βαθὺν λήθαργον· ὥρας δέ τινας πρὸ τοῦ θανάτου ἐξηγέρθη αἴφνης τῆς κλίνης, καὶ ἠρώτησε τὴν σύζυγον, πότε τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῶν Μακκαβαίων, ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἡγεμονὶς ἀπεκρίνατο, τὴν Δευτέραν. « Οὐκ ἐπιζήσω μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης » εἶπεν. Ἡ δὲ ἡγεμονὶς, ὑπολαβοῦσα ὅτι ὀνειροπολεῖ, ἐπεθύμησεν ἵνα μάθῃ τὸ ὄνειρον, ἀλλ' ὁ ψυχορῥαγῶν ἐσιώπησεν, ἀπαγγέλλων μεγαλοφώνως τὸ « Πιστεύω »· ἔπεμψε ταχυδρόμον πρὸς τὸν Ῥουρῖκον καὶ διέταξεν ἵνα κείρωσιν αὐτὸν μοναχόν· μετὰ ταῦτα δ' ἐξέπνευσεν.

Ἀποβίωσις
καὶ χαρακτήρ
τοῦ Σβιατο-
σλάβου.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦν ἄστατος ἐκ νεότητος, ὅτε μὲν φίλος καὶ προδότης τῶν Μστισλαβιδῶν ἐγγόνων τοῦ Μονομάχου, ὅτε δὲ ἀντίπαλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δολγορούκη καὶ τῶν θείων αὐτοῦ ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγό-

σχνούμενοι ένίοτε ίνα φέρωσι πρὸς αὐτὸν τὸν συνήθη φόρον ἐκ σαρθεριῶν καὶ ἀργύρου (ἅτινα βεβαίως ἐλάμβανον εἰς ἀνταλλαγὴν παρὰ τῶν ἀπωτάτων Ἀργύριον τῆς Σιβηριανῶν λαῶν). Ὁ ἄφρων στρατηγὸς, προσκλήσει αὐτῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ δώδεκα ἀξιωματικῶν, ὅπου κατεκερματίσθησαν. Ὀγδοήκοντα Ῥῶσσοι παρακολουθήσαντες αὐτοῖς ἔπαθον τὸ αὐτό. Τὴν τρίτην δ' ἡμέραν, 6 Δεκεμβρίου, ἐξελθόντες οἱ κάτοικοι, ἐξωλόθρευσαν πάντας σχεδὸν τοὺς πολιορκητὰς, ἐκ τοῦ λιμοῦ ἤδη ἀπειρηκότας. Ἐκ τοῦ στρατοῦ τούτου οὐδ' ἓκατὸν ἄνδρες διεσώθησαν, οἵτινες, περιπλανώμενοι μακρὸν χρόνον εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς ἐρήμους, ἐπανῆλθον οἴκαδε μετὰ ὀκτῶ μῆνας. Οἱ δ' ἄθλιοι οὗτοι, ἀντὶ τοῦ προσελθεῖν τῷ ναῷ καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, τῷ σώσαντι αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ θανάτου, ἐπενόησαν ἵνα δικασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, κατηγοροῦντες ἀλλήλων ἐπὶ προδοσίᾳ, ἢ κρυφίᾳ συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἰούγρων κατὰ τὴν πολιορκίαν. Μὴ οὔσης δ' εὐκρινοῦς τῆς ὑποθέσεως, ἐψηφίσθη θάνατος τρισὶ πολίταις καὶ τίμημα χρηματικὸν τοῖς ὑποτιθεμένοις ἐνόχοις.

Ὁ τῆς Σουσδαλίας Βσεβολόδος καὶ ὁ τοῦ Κιέβου Σβιατοσλάβος ἐτήρουν τὴν ἰσορροπίαν τοῦ Κράτους. Τὸ Νοβογόροδον, ἢ Ῥεζάνη, τὸ Μούρομον, τὸ Σμόλενσκον, ἐπαρχίαι τινὲς τῆς Βολυνίας καὶ αἱ τοῦ Βορυσθένους, ὑποτεταγμέναι τῷ Ῥουρίκῳ, ὠμολόγουν τὸν Βσεβολόδον ὡς κεφαλὴν αὐτῶν. Οἱ Ὀλεγίδαι καὶ οἱ τοῦ Πολότσκου Ἡγεμόνες ὑπήκουον τῷ Σβιατοσλάβῳ, ὅστις, καίτοι αἰσθανόμενος τὴν ὑπεροχὴν τῶν δυνάμεων τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀκροώμενος ὅμως τῶν συμβουλῶν ἐμπείρου καὶ συνετοῦ γέροντος, οὐκ ἐτόλμησεν ἵνα διαρρήδην ἀντιστῆ αὐτῷ. Οὕτως ἐρίζων πρὸς

1189.

Συμπόσια ἐν
Κιέβω.

καὶ ὁ Ῥουρϊκος, ὡς καὶ ὁ Σβιατοσλάβος, ἐπωνομάζετο ὠσαύτως Μέγας Ἡγεμών, καὶ ἐπέβαλλεν ἰδίας θελήσεις ταῖς πόλεσι τοῦ Βορυσθένους. Προσεκάλεσεν οὖν παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀδελφὸν ἐκ Σμολένσκου, ὅπως διευθετήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὰς κληρουχίας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τὰς τῶν ἐγγόνων Μοτισλάβου τοῦ Μεγάλου. Ἐπ' αὐτῷ τῷ τέλει διέμεινεν ὁ Δαβίδ ἐν Κιέβω ἡμέρας τινάς, καθιερωθείσας εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπικρατείας καὶ εἰς εὐωχίας. Ὁ Ῥουρϊκος, υἱὸς Ῥοτισλάβου τοῦ Βιελγορόδου, καὶ οἱ Κιεβῖται, ὡς καὶ ὁ Δαβίδ, πολυτελῶς ἐφιλοξένησαν αὐτούς· οἱ Βερενδαῖοι, οἱ Τόρκοι καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ μοναχοὶ εὐωχοῦντο παρὰ τῷ Ἡγεμόνι τούτῳ. Ἐν ᾧ δ' ἡ πολυτέλεια ἐπεκράτει δαψιλῶς ἐπὶ τῶν τραπεζῶν τῶν ἡγεμόνων, ἡ φιλανθρωπία οὐκ ἐπελανθάνετο τῶν ἐνδεῶν. Ἀξιέπαινον ἔθος! Οὐδ' ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἑορτὴ διὰ τοὺς πλουσίους ἀνευ ἐλεημοσύνης πρὸς τοὺς πτωχοὺς. Ἐν γένει δ' αἱ δημοθoinίαι αὗται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσσίᾳ, συσταθεῖσαι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν καὶ διατηρηθεῖσαι ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς φρονήσεως, παρίστανον, οὕτως εἰπεῖν, εἰκόνα θαυμαστήν. Ὁ κυριάρχης, ὡς ἀληθῆς οἰκοδεσπότης, εἰστία τοὺς πολίτας, συνέτρωγε καὶ συνέπινε μετ' αὐτῶν. Οἱ μεγιστᾶνες, οἱ δικάσταί, οἱ στρατηγοὶ, οἱ διασημότεροι τοῦ κλήρου ἀνεμίγνυντο ἐν ὄχλῳ συνδαιτημόνων πάσης τάξεως, διότι τὸ ἀδελφικὸν πνεῦμα ἐζωογόνει τὰς καρδίας, τρέφων ἐν αὐταῖς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς κυριάρχας.

Ὁ Ῥουρϊκος, ὁμολογήσας τὸν Βσεβολόδον πρεσβύτερον καὶ ἀρχηγὸν τῶν Ἡγεμόνων, εὔρεν ἐν αὐτῷ ἀσφαλῆ προστατήν· ἐζήτει δ' ἐν τούτοις καὶ ἄλλο ὑπο-

βου, καταφρονητῆς τῶν ἀληθῶς πολιτικῶν ἀρετῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμῆς ὑπὲρ τῶν ἰδίων συμφερόντων, ἀσυνείδητος οὐχὶ μόνον πρὸς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μονομάχου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ὁμαίμονας· εἶχεν ὅμως προτερήματα, τὸ ἔξοχον πνεῦμα, τὰ ἀγνὰ ἤθη, τὴν ἐγκράτειαν, πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν ζηλωτοῦ χριστιανοῦ καὶ δαψίλειαν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος Κιέβου, τὸ ἀναπλοῦν τὴν εὐκλειαν τῶν ἀρχαίων Μεγάλων Ἡγεμόνων, ἐφείλκυσε πρὸς αὐτὸν τὸ σέβας τῶν γειτόνων μοναρχῶν· διὸ ὁ Βέλας, βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, καὶ ὁ κραταιὸς Κασιμίρος ἐπόθησαν τὴν φιλίαν αὐτοῦ. Ἐνύμφευσεν Βσεβολόδον τὸν Ἐρυθρὸν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Κασιμίρου Μαρίας, ἣτις μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσε μοναχῆ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγίου Κυρίλλου, ὅπερ ὠκοδόμησεν ἐν Κιέβῳ. Ἐμνήστευσεν ὡσαύτως τὴν ἐγγόνην Εὐφημίαν, θυγατέρα τοῦ Γλέβη, πρὸς αὐτοκρατορικὸν βασιλόπαιδα (Ἀλεξίου Δ', υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ)· ἀλλ' οὐκ ἐπέζησε μέχρι τῶν γάμων αὐτῆς· προὔλαβε δὲ μόνον ἵν' ἀποστείλῃ τοὺς εὐπατρίδας εἰς προὔπαντησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν πρεσβευτῶν, ἐρχομένων πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης. Πιθανὸν ὅτι ὁ Ρουρϊκος παρεχώρησε τὸ Κιέβον τῷ Σβιατοσλάβῳ μόνον μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ Βσεβολόδος ἐπέκυρσε τὴν συνθήκην ταύτην, γνωστὴν τοῖς ἡγεμόσι, τοῖς μεγιστᾶσι καὶ τοῖς πολίταις. Ὁ Ρουρϊκος ἀγαπώμενος κοινῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τὸ εὐπροσήγορον αὐτοῦ, προὔπληντήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Μητροπολίτου μετὰ τῶν Ἀγίων εἰκόνων. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπεμψε τοὺς εὐπατρίδας ὅπως ἀναβιβάσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, ἐπιθυμῶν ἵνα ὑποδείξῃ οὕτω τὴν ἐξάρτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Σουσδαλίας, εἰ

Γάμος τῆς Ἡγεμονίδος Εὐφημίας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

κτησε σφόδρα κατὰ τοῦ πενθεροῦ, νομίζων ὅτι ἐξή-
 πάτησαν αὐτόν· ἠρνήθη ἵνα συμβιώσῃ τοῦ λοιποῦ
 μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ῥουρίκου, ἀπέπεμψε τὴν δυσ-
 τυχῆ ταύτην σύζυγον εἰς τι μοναστήριον, καὶ συνεμά-
 χησε μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ὃν παρώρ-
 μησε πρὸς ἄλωσιν τοῦ Κιέβου. Τότε ὁ Ῥουρίκος, ἐ-
 λέγξας τὸν γαμβρὸν διὰ τὴν ἐχθρικὴν διαγωγὴν καὶ
 προστάξας ἵνα λύσωσι τὰς ἐνόρκους συνθήκας,
 προσέδραμεν εἰς Βσεβολόδον τὸν Γεωργίου. « Ἡγεμῶν
 » καὶ ἀδελφε, εἶπον αὐτῷ οἱ πρεσβευταί· ὁ Ῥωμανὸς
 » προδίδει ἡμᾶς καὶ συμμαχεῖ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ
 » Μονομαχείου οἴκου. Ὀπλισθῶμεν οὖν καὶ ἱππεύσω-
 » μεν ». Ὁ Ῥωμανὸς προῖδὼν, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν
 κηρυχθήσεται ὑπὲρ τοῦ Ῥουρίκου, ἐπεκαλέσατο συμ-
 μάχους ἐκ Πολωνίας, ὅπου οἱ νέοι υἱοὶ τοῦ Κασι-
 μίρου παρεσκευάζοντο ἵν' ἀποκρούσωσι τὸν θεῖον αὐτῶν,
 τὸν φιλοτάραχον Μετσειλάβον. Ἐπειδὴ δ' αὐτοὶ οὗτοι
 οἱ νέοι Ἡγεμόνες ἐχρηζον ἐπικουρίας, ὁ ἀνδρεῖος Ῥου-
 ρίκος ἐξωπλίσθη ὑπὲρ αὐτῶν, λέγων τῷ στρατῷ ὅτι
 ὑπηρεσία παρέχει τὸ δικαίωμα ἴσης ὑπηρεσίας· καὶ
 ὅτι νικήσας τὸν θεῖον, διαχειρίζεται τὰς δυνάμεις τῶν
 εὐγνωμόνων ἀνεψιῶν. Ἀντιπαρετάχθησαν ἤδη οἱ δύο
 στρατοὶ, ὅτε ὁ Μετσειλάβος ἠτήσατο τὴν εἰρήνην,
 προτείνας τῷ Ἡγεμόνι ἡμῶν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς με-
 σίτης. Οἱ εὐπατρίδαι Ῥῶσσοι ἀπεστρέφοντο τὴν αἵ-
 ματοχυσίαν, καὶ ὅμως ὁ θερμουργὸς οὗτος Ἡγεμῶν,
 ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης. Κατὰ τοὺς Πολωνοὺς
 ἱστορικοὺς, οὗτος ἦρχε μόνον τῆς μιᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ
 Νικόλαος, στρατηγὸς τῆς Κρακοβίας, τῆς ἐτέρας καὶ
 τοῦ κέντρου. Ἡ μάχη παρετάθη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν·
 ὁ Μετσειλάβος ἐνίκησεν, ὁ δὲ Ῥωμανὸς, βαρέως τραυ-

Μάχη ἐν Πο-
λωνία.

στήριγμα. Πενθερός ὢν Ῥωμανοῦ τοῦ Μστισλάβου, ἡγεμόνος τῆς Βολυνίας, παρεχώρησεν αὐτῷ πέντε πόλεις τοῦ Κιέβου, ἦτοι τὸ Τόρτσενσκον, Κάνεβον, Τρίπολιν, Κορσούνην καὶ Βογούσλαβον. Ὁ Βσεβολόδος παρωργίσθη.

« Ἐγὼ εἰμι ὁ πρεσβύτερος τοῦ οἴκου τοῦ Μονομάχου, »
 » παρήγγειλε τῷ Ῥουρίκῳ· ἐμὲ δὲ φεῖλεις τὸν θρόνον τοῦ
 » Κιέβου, καὶ ὁμῶς ἐπιλανθανόμενος ἐμοῦ χορηγεῖς τὰς
 » πόλεις ἐτέροις ἡγεμόσι νεωτέροις ἐμοῦ. Οὐδόλως δια-
 » φιλονεικῶ τὴν ἐξουσίαν σου· δέσποζε καὶ συμμαερίζου
 » τὴν ἀρχὴν μετὰ τῶν φίλων σου. Ὅψόμεθα δὲ, εἰ δυ-
 » νήσονται ὑπερασπίσαι σε ». Ὁ Ῥουρίκος πρὸς ἐξι-
 λέωσιν τοῦ Βσεβολόδου προέτεινεν αὐτῷ ἰδιαιτέραν κλη-
 ρουχίαν ἐν τῇ τοῦ Κιέβου ἐπαρχίᾳ· ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡ-
 γεμῶν ἀπήτει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς παραχωρηθείσας τῷ υἱῷ
 τοῦ Μστισλάβου πόλεις. Ὁ Ῥουρίκος διστάζων ἐξη-
 τήσατο συμβουλήν παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Νικηφόρου·
 τὸ μὲν, διότι ἡξίου ἔν' ἀθετήσῃ τὰς πρὸς τὸν γαμβρὸν
 ὑποσχέσεις, τὸ δὲ, διότι ἐφοβεῖτο τὸν Βσεβολόδον. « Ἐ-
 » τάχθημεν παρὰ τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίνατο ὁ Μητροπολί-
 » τής, πρὸς εἰρηνοποίησιν τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ Ῥωσ-
 » σικῇ χώρᾳ· ἡ αἵματοχυσία πάντων φρικωδέστατον
 » ἐστί· ἐκπλήρωσον τὴν βούλησιν τοῦ πρεσβυτέρου ἡ-
 » γεμόνος. Ἄν ὁ υἱὸς τοῦ Μστισλάβου ἀποκαλέσῃ σε
 » ἐπίορκον, ἀναδέχομαι τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· δύνασαι
 » δ' εὐχαριστῆσαι τὸν σὸν γαμβρὸν, χορηγῶν αὐτῷ ἄλ-
 » λας πόλεις ». Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Ῥωμανὸς ἐκήρυξεν,
 ὅτι συγκατετίθετο ὅπως λάβῃ ἄλλην κληρουχίαν, ἢ ἀν-
 τὶ ταύτης ἀργύριον. Οὕτω δ' ἔληξεν ἡ ἔρις. Ἐν τού-
 τοις, πέμψαντος τοῦ Βσεβολόδου τοποτηρητὰς εἰς τὰς
 πόλεις τοῦ Βορυσθένους καὶ δόντος τὸ Τόρτσενσκον τῷ
 γαμβρῷ, υἱῷ τοῦ Ῥουρίκου, ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἠγανά-

Εἰρηνικὸς χα-
ρακτὴρ τοῦ
κλήρου.

Ὁργὴ τοῦ
Ῥωμανοῦ.

‘Ρουρϊκος ἀπέλυσε τοὺς ξένους Πολοβτσίους· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πρὸς τὴν εἰρήνην ἀγάπης αὐτοῦ, ὑπεσχέθη Ἰαροσλάβω τῷ Τσερνιγόβου, ὅτι παραχωρήσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὸ Βίτεβσκον, ὅπου ἐβασίλευε Βασίλκος ὁ Βριατσεσλάβου, γαμβρὸς τοῦ Δαβίδ καὶ ἀνεψιὸς Βσεβολόδου τοῦ Πολότσκου.

1196.

Ἄλλὰ μετ’ οὐ πολὺ οἱ Ὀλεγίδαι ἐπάτησαν τὸν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης δοθέντα παρ’ αὐτῶν ὄρκον. Μὴ ἀναμένοντες δ’ οὔτε τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ Βσεβολόδου, οὔτε τοὺς τοῦ Δαβίδ, μεθ’ ὧν ὄφειλον ἵνα συμφωνήσωσι περὶ πάντων, ἐξεστράτευσαν, λήγοντος τοῦ χειμῶνος, κατὰ τοῦ Βιτέβσκου καὶ ἤρξαντο πορθοῦντες τὴν ἐπαρχίαν Σμολένσκου. Ὁ Μστισλάβος, ἀνεψιὸς τοῦ Δαβίδ, συγγενῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἠβουλήθη ἵν’ ἀποκρούσῃ αὐτούς. Οἱ Ὀλεγίδαι προῦλαβον παρασκευασθέντες ὡς εἰς μάχην, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου, Βασίλκου τοῦ Βολοδάρου καὶ Βορίση τοῦ Δρούτσκου, κατέλαβον θέσιν ἐπίκαιρον, καταπατήσαντες τὴν περίξ αὐτῶν χιόνα πρὸς διευκόλυνσιν τῶν πολεμικῶν ἔργων. Ὁ Μστισλάβος ἐξῆλθε δάσους τινός, ἠγούμενος τοῦ στρατοῦ, ἐπέπεσεν αἴφνης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέθραυσε τὸν στρατὸν τοῦ Τσερνιγόβου, διοικούμενον ὑπὸ Ὀλέγου τοῦ Σβιατοσλάβου· ἀλλὰ τότε ὁ Μιχάλκος, στρατηγὸς τοῦ Σμολένσκου, οὐκ ἐτόλμησεν ἄρξασθαι τῆς μάχης μετὰ τῶν Πολοβτσίων, διότι οὗτοι ἰδόντες τὸν Ὀλεγον κατατροπωθέντα, ἐπέπεσον ἐκ τῶν νώτων κατὰ τῶν φαλάγγων τοῦ Μστισλάβου. Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος Ἡγεμὼν, διώκων τοὺς Τσερνιγοβίους, εἶδεν ἑαυτὸν περιεστοιχισμένον ὑπὸ νέων ἐχθρικῶν ταγμάτων καὶ ἠναγκάσθη ἵνα παραδοθῇ. Ὁ δὲ νέος Ἡγεμὼν τῆς Ῥεζάγης, γαμβρὸς τοῦ Δαβίδ, καὶ Ῥοστισλάβος ὁ Βλαδι-

ματισθείς μετηνέχθη εἰς τὰ σύνορα τῆς Βολυνίας, ἔνθα ὁ περιώνυμος τῆς Κρακοβίας Ἐπίσκοπος Φοῦλκος, νύκτωρ κατέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐξώρκισεν ἵνα ἐπανακάμψῃ μὴ τυχῶν ὁ ἐχθρὸς κυριεύσῃ τῆς πρωτεύουσας. « Ἄνευ »
 » δυνάμεως, ἄνευ πολεμιστῶν, ὧν οἱ μὲν ἐφονεύθησαν,
 » οἱ δὲ διεσπάρησαν, δύναμαι ἄρά γε ἵνα γείνω ὠφέ-
 » λιμος ὑμῖν; εἶπεν αὐτῷ ὁ τοῦ Μστισλάβου υἱός. Τί
 » οὖν ποιητέον νῦν; ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος. Ἔ-
 » περασπίσθητε τὴν πρωτεύουσαν, ἀπεκρίνατο, ἕως οὔ
 » συλλέξωμεν νέας δυνάμεις ». Ὁ Ἑρωμανὸς ἔπεμφεν
 ἐκ Βλαδιμίρου πρεσβευτὰς εἰς Κίεβον, ἀφώπλισε τὸν
 πενθερόν, ὁμολογήσαντα ταπεινῶς ἑαυτὸν ἔνοχον, καὶ,
 μεσιτεία τοῦ Μητροπολίτου, ἔλαβε παρὰ τοῦ Ῥουρίκου
 δύο πόλεις πρὸς ἀμοιβήν.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ὁ Ῥουρίκος καὶ ὁ ἀδελφὸς τού-
 του, Δαβίδ ὁ τοῦ Σμολένσκου, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ Ἡ-
 γεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου καὶ παρὰ πάντων τῶν ἡγε-
 μόνων τοῦ Ὀλεγείου οἴκου ὄρκον, ὅτι οὐδέποτε, οὐδ'
 αὐτοὶ, οὐδὲ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπαιτήσουσι τὸ Κίεβον, ἢ
 τὸ Σμόλενσκον, καὶ ἀρκεσθήσονται τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ
 τοῦ Βορυσθένου, παραχωρηθείσῃ τῷ προπάππῳ Σβια-
 τοσλάβῳ. Οἱ Ὀλεγίδαι οὐδόλως συνήνεσαν τούτοις. « Ἐ-
 » σμὲν πρόθυμοι, εἶπον οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν Βσεβο-
 » λόδῳ τῷ Γεωργίου, διακατέχειν τὸ Κίεβον ὑπὲρ σοῦ,
 » ἦτοι ὑπὲρ τοῦ Ῥουρίκου· ἀλλ' ἂν σκοπῆς ἴν' ἀπομακρύνῃς
 » ἡμᾶς ἐσαεὶ ἀπὸ τοῦ Κιέβου, γίνωσκε ὅτι οὔτε Πολω-
 » νοὶ ἐσμεν, οὔτε Οὔγγροι, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι τοῦ αὐτοῦ κυ-
 » ριάρχου. Ἄρχε ἐφ' ὄρου ζωῆς, ἀλλ' ἅμα σοῦ θανόν-
 » τος, ἢ ἀρχαία αὕτη πρωτεύουσα ἐπανακάμψῃ τῷ ἀξιω-
 » τέρῳ ἡμῶν, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει ». Ὁ Βσεβολόδος
 ἠπέιλει αὐτοῖς, οὔτοι δὲ ἀπεδέχθησαν πάντα, καὶ ὁ

Φιλοτάραχος
 πνεῦμα τῶν Ὀ-
 λεγιδῶν.

Οἱ Ὀλεγίδαι εἶχον συμμάχους τοὺς Ἡγεμόνας τοῦ Πολότσκου· ἐκάτεροι δ' ἐθεώρουν ἑαυτοὺς καταπιεζομένους καὶ ὡς πρεσβυτέρους τῶν ἀπογόνων τοῦ Μονομάχου. Εὖρον μάλιστα ἐκεῖνοι φίλον ἐν τούτοις, Ῥωμανὸν τὸν ἀνδρεῖον Ἡγεμόνα τῆς Βολυνίας, θηρεύοντα παντοιοτρόπως τὴν ἑαυτοῦ ἀνύψωσιν καὶ ἀσπαζόμενον τὴν ἀρχὴν ταύτην, ὅτι ὦν ἰσχυρὸς, οὐδένα ὀφείλει ἵνα σέβηται, ἀλλ' οὔτε συγγένειαν, οὔτε εὐγνωμοσύνην ἵνα ὁμολογῇ. Ἐπιλαθόμενος δ' ὀλοτελῶς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀγαθοεργιῶν τοῦ πενθεροῦ, ἐμνήσθη μόνον ὅτι ὁ Ῥουρῖκος ἀνέλαβε παρ' αὐτοῦ πόλεις περὶ τὸν Βορουσθένη. Ὁ Ῥωμανὸς ἀναπαυθεὶς ἐπὶ μικρὸν μετὰ τὴν κατὰ Μιστισλάβου τοῦ Γέροντος ὀλεθρίαν μάχην, ἤτησεν αὐθις συμμαχίαν παρὰ τῶν Ὀλεγιδῶν καὶ ἐξέπεμψε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅπως πολεμῇ περὶ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Σμολένσκου καὶ Κιέβου. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη προσβολὴ ἐμετρίασε μὲν τινα χρόνον τὴν ἀπορίαν τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐξέθηκε δὲ τὴν τοῦ Ῥωμανοῦ ἐπαρχίαν πᾶσι τοῖς δεινοῖς τῆς διαρπαγῆς. Καὶ ὁ μὲν Ῥοστισλάβος ὁ τοῦ Ῥουρῖκου, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιστισλάβος ὁ τοῦ Ἀνδρείου Μιστισλάβου, ἐνωθέντες μετὰ τοῦ τῆς Γαλικίας Βλαδιμίρου, ἠχμαλώτισαν πολλοὺς ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Κάμενετς καὶ τῆς Πρεσμιλίας. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Ῥουρῖκος διέτριβεν ἐν Κιέβῳ· διότι ἔμαθεν ὅτι ὁ Βσεβολόδος τέλος προφανῶς ἐνεργεῖ κατὰ τῶν Ὀλεγιδῶν, ὅτι ἠνώθη μετὰ τοῦ Δαβίδ, μετὰ τῶν Ἡγεμόνων τῆς Ρεζάνης, τοῦ Μουρόμου καὶ τῶν Πολοβτσίων, ὅτι κατέκτησε τὴν ἐπαρχίαν τῶν Βιατίτσων, καὶ ὅτι μάλιστα διενοεῖτο ἵνα εἰσβάλλῃ εἰς Τσερνίγοβον. Ὁ Ἰαροσλάβος ἔβλεπε τὸν ἐπικρεμάμενον μέγαν κίνδυνον, ἀλλ' ὑποκρύπτων τὸν φόβον παρεσκευάσθη ὡς ἀμυνόμενος,

Ἄχριστία
τοῦ Ῥωμανοῦ.

μίρου, ἔγγονος Μστισλάβου τοῦ Μεγάλου, μόνοι διεσώθησαν, ἀναγγείλαντες τῷ Ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου τὴν συμφορὰν. Ὁ δ' Ἰαροσλάβος ὁ Τσερνιγόβου, χαίρων ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ νίκῃ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ ἀκούων ὅτι οἱ τοῦ Σμολένσκου κάτοικοι οὐδόλως ἠγάπων τὸν Δαβίδ, ἔγνω ἵνα ἐκστρατεύσῃ μετὰ νέων στρατευμάτων εὐθὺ τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ἀνεχαίτισεν αὐτὸν ὁ Ῥουρϊκος ἐπιστείλας ἐξ Ὀβρούτσης τάδε· « Ἄσυνεΐδητε, » ἀποστέλλω σοι τὴν ἔνορκον συνθήκην, ἣν ἠθέτησας, » καὶ σὺ μὲν ἄπιθι εἰς Σμόλενσκον, ἐγὼ δ' ἀναζεύξω » πρὸς τὸ Τσερνίγοβον· ὁψόμεθα δὲ τότε τίς ἡμῶν εὐτυχέστερος ». Ὁ Ἰαροσλάβος ἐδικαιολογεῖτο μεμφόμενος τῷ Δαβίδ καὶ τῷ ἠγεμόνι Βιτέβσκου· ὑπεσχέθη ἔν' ἀπελευθερώσῃ τὸν Μστισλάβον ἀνευ λίτρων, ἀπαιτῶν μόνον ὅπως ὁ Ῥουρϊκος λύσῃ τὴν μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος συμμαχίαν. « Τὰ συμφέροντα ἡμῶν » ταυτίζονται, ἀπεκρίνατο ὁ Ῥουρϊκος· ἂν ἀληθῶς ἐπιθυμῆς τῆς εἰρήνης, δός ἵνα διέλθωσι διὰ τῶν ἐπαρχιῶν σου οἱ ὑπ' ἐμοῦ πεμπόμενοι πρεσβευταὶ πρὸς τὸν Βσεβολόδον καὶ Δαβίδ. Πάντες δ' ἐσμέν πρόθυμοι πρὸς διαλλαγὴν ». Ὁ Ἰαροσλάβος ὡς πολυμήχανος ἀπέδιδε τὸν χαρακτῆρα τοῦτον καὶ τοῖς λοιποῖς. Οὕτω δὲ μὴ πιστεύσας τῷ Ῥουρϊκῷ, κατέλαβε πάσας τὰς ὁδοὺς πρὸς κώλυσιν τῆς τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κιέβου, Σμολένσκου καὶ Σουσδαλίας συγκοινωνίας· ὁ δὲ πόλεμος, ἢ μᾶλλον ἢ διαρπαγὴ, ἤρξατο ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Βορυσθένους. Ὁ Ῥουρϊκος καταφρονήσας τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τοῦ Μονομαχείου οἴκου, οὐδόλως ἠσχύνθη ἵνα μισθώσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς Πολοβτσίους πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Τσερνιγόβου, καὶ, κατὰ τὸ χρονικόν, ἐπλήρου ἀργυρίου τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων.

λεγίδαις ὅτι ἐπιλανθάνεται τῆς ἐνοχῆς αὐτῶν, ἐπὶ τῷ
 ὄρω ὅτι ἀπολύσουσι Μστισλάβον τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀπαρ-
 νήσονται τὴν μετὰ Ῥωμανοῦ τοῦ Βολυνίας συμμαχίαν
 καὶ ἐκδιώξουσι τὸν φιλοτάραχον Ἰαροπόλκον, τὸν πε-
 ριώνυμον τοῦτον τυφλόν, τὸν ὡς ἐκ θαύματος ἀνα-
 κτήσαντα τὴν ὄρασιν αὐτοῦ, ὅστις αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ
 τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἀπέδρα καὶ διέτριβεν ἐν Τσερ-
 νιγόβω. Ὁ Ἰαροσλάβος ἀπεδοκίμασε μόνον τὸν περὶ
 Ῥωμανοῦ τοῦ Βολυνίας ὄρον, ἐπιθυμῶν ἵνα καὶ ἐν τῷ
 μέλλοντι διατελῆ φίλος αὐτοῦ· οἱ δ' ἕτεροι ὄροι ἐνε-
 κρήθησαν καὶ ἐμπεδώθησαν διὰ τῶν συνήθων ἱερῶν τε-
 λετῶν πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Ρουρϊκου. Εἰ δὲ καὶ
 ὁ Βσεβολόδος ἐκοίνωσεν αὐτῷ, ὅτι οἱ Ὀλεγίδαι ὤμοσαν
 ἵνα μὴ διαταράξωσι τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σμολένσκου, ὡς
 καὶ τοῦ Κιέβου, ὁ Ρουρϊκος ὅμως ἐμέμφθη μεγάλως
 αὐτῷ. « Ἐπίβουλος μόνον δύναται οὕτω ποιῆσαι, ἀ-
 » πεκρίνατο ὁ Ἡγεμῶν οὗτος τῷ Βσεβολόδῳ· ἕνεκα σοῦ
 » παρώργισα τὸν γαμβρόν μου, οὔ τὰς πόλεις σοὶ πα-
 » ρεχώρησα. Σὺ ἠνάγκασάς με πολεμῆσαι κατὰ τοῦ
 » Ἰαροσλάβου, οὐδόλως ἐνοχλήσαντός με προσωπι-
 » κῶς καὶ οὐδέποτε τὸ Κιέβον αἰτήσαντος. Ἡμεῖς κατὰ
 » τε τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα ἀνεμένομεν τὴν σύμ-
 » πραξίν σου· τέλος ἐκστρατεύων διωμολόγησας μόνος
 » τὴν εἰρήνην, ἀφείλεις τὸν πρώτιστόν σου πολέμιον Ῥω-
 » μανὸν συμμαχοῦντα μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν καὶ κύριον
 » τῆς ἐπαρχίας, ἣν ἔδωκα αὐτῷ ». Ὁ Ρουρϊκος
 παράφορος ὑπὸ ὀργῆς ἀφείλετο τὰς πόλεις τοῦ Κιέβου
 παρὰ τοῦ Βσεβολόδου, καὶ διὰ τοῦτο παροργίσας αὐτὸν,
 παρεσκεύασεν ἑαυτῷ μεγάλας συμφοράς, διότι ἐστερή-
 θη τῆς προστασίας τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ἄναν-
 τίρρητον, ὅτι ὁ Βσεβολόδος ἐπραξεν ἄδικα ἐν τῇ περι-

ισχυρῶς. Ὁχύρωσεν οὖν τὰς πόλεις, ἐμισθώσατο τοὺς Πολοβτσίους τῆς ἐρήμου, ἀφῆκεν ἐν Τστρνιγόβω ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς τοῦ Σβιατοσλάβου καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ συσκίοις δάσεσι, περιφράξας ἑαυτὸν καὶ διαρρήξας πάσας τὰς γεφύρας. Ἄλλως τε εὐχερέστερον ἦν αὐτῷ ἵνα ἐμβάλῃ ἔριν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ διὰ δόλου, ὡς συνήθως ἔπραττεν, ἢ νικήσῃ αὐτούς.

Δεικνύων δὲ συγχρόνως ἀγάπην πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ μεγάλην ἀφοβίαν ὁ Ἰαροσλάβος ἀνήγγειλε τῷ Βσεβολόδῳ· « Ἀγαπητέ μοι ἀδελφέ· σὺ κατέλαβες τὴν »
» πατρίδα καὶ κληρονομίαν μου. Βούλει ἵνα ἀντικατα- »
» στήσωμεν τὴν βίαν διὰ τῆς φιλίας ; Ἡμεῖς οὐκ ἀ- »
» ποποιούμεθα τὴν ἀγάπην καὶ ἔτοιμοί ἐσμεν ἵνα διο- »
» μολογήσωμεν εἰρήνην συνάδουσαν πρὸς τὴν ὑπερτά- »
» τὴν θέλησίν σου. Ἄλλ' ἂν θέλῃς πόλεμον, οὐδ' αὐ- »
» τὸν ἀποποιούμεθα. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Σωτὴρ κρινοῦσιν »
» ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ». Ὁ Βσεβολόδος ἠβουλήθη ἵνα μάθῃ τὴν γνώμην τῶν Ἡγεμόνων τοῦ Σμολένσκου, τῆς Ῥεζάνης καὶ τῶν εὐπατριδῶν· ὁ δὲ Δαβιδὸς ἠναντιοῦτο πρὸς τὴν εἰρήνην, λέγων· « Ὑπεσχέ- »
» θης τῷ ἀδελφῷ μου ὅπως ἐνωθῆς μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τὰ »
» τείχη τοῦ Τστρνιγόβου, ἐνθα ἢ καταστρέψεις τὴν ἐ- »
» ξουσίαν τῶν πανούργων Ὀλεγιδῶν, ἢ διομολογήσεις »
» πλήρη εἰρήνην· ἤδη δὲ σὺ μόνος λαλεῖς περὶ ἐνάρξεως »
» διαπραγματεύσεων. Ὁ Ῥουρικὸς ἀγανακτήσει κατὰ »
» σοῦ· προσέταξας αὐτῷ ὅπως ἀρξῆ τοῦ πολέμου. Σοῦ »
» δ' ἔνεκα παρέδωκε τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν τῷ πυρὶ καὶ »
» σιδήρῳ. Δύνασαι ἵνα διομολογήσῃς εἰρήνην ἄνευ τῆς »
» συναινέσεως αὐτοῦ » ; Οἱ Ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης συ-
νήνεσαν ταῦτα, ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τῶν τολμηρῶν τούτων λόγων, παρήγγειλε τοῖς Ὀ-

1198. τὴν αὐστηρότητα τῆς δικαιοσύνης, οὔτε τῆς μεγαλοψύχου ἡγεμονικῆς ὑπερηφανίας, ἀπαρεσκύσης καὶ δυσαρεστουσίας τῷ Βσεβολόδῳ, ὅστις ἔτι μᾶλλον ἠγάπα τὸν διάδοχον τοῦ Δαβίδ, ἀγαθὸν συγγενῆ ἐξ ἀγχιστίας καὶ ἀφωσιωμένον αὐτῷ. Ἀποβιώσαντος δ' ἐν Τσερνιγόβῳ τοῦ Ἰαροσλάβου, πιστῶς ἀκολουθήσαντος τῷ δολίῳ συστήματι τῶν ἀδελφῶν, ἔμαθεν ἀσμένως ὁ ἡγεμὼν, ὅτι ἐπὶ τοῦ περιφήμου τέως θρόνου ἀνέβη ὁ πρεσβύτερος τοῦ οἴκου Ἰγῶρ ὁ Σεβέρσκου· διότι ὁ ἔγγονος οὗτος τοῦ Ὀλέγου διεθρυλλεῖτο οὐχὶ τοσοῦτον δόλιος, ὅσον οἱ ἄλλοι.

Πόλεμος πρὸς
τοὺς Πολόβ-
τσιους.

Ἀπαλλαγεῖς παντὸς ἐπικινδύνου ἀντιζήλου ἐντὸς τῆς Ῥωσσίας ὁ Βσεβολόδος, ἐσπούδαζεν ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσσεως τῶν μεθορίων αὐτοῦ. Οἱ Πολόβτσιοι διηκόνου αὐτῷ ἐπὶ μισθῷ ταυτοχρόνως δὲ περιπλανώμενοι οἱ βάρβαροι οὗτοι μετὰ τῶν σκηνῶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ νῦν νομοῦ τοῦ Χαρχόβου μέχρι τοῦ Σαρατόβου, ἐτάραττον τὰς μεσημβρινὰς αὐτοῦ κτήσεις καὶ πρὸ πάντων τὰ μεθόρια τῆς Ῥεζάνης· διὸ δι' ἰσχυροῦ ἐφοπλισμοῦ ἐνεποίησεν οὗτος τρόμον τοῖς βαρβάροις αὐτοῖς, ἀπελθὼν μετὰ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν Κωνσταντίνου εἰς τὸ βάθος τῶν ἐρήμων καὶ πυρπολῶν πανταχοῦ τὰ χειμερινὰ αὐτῶν καταλύματα. Οἱ Χάναι, ἀράμενοι τὰς πολυαρίθμους αὐτῶν σκηναὶς ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Τανάϊδος, ἔφυγον ἐντρομοὶ ἕως τῶν παραλίων. Ὅ,τι δὲ μάτην ὁ Ἀνδρέας ἠύξατο, ἐξεπληρώθη ἤδη ὑπὸ τοῦ πανούργου Βσεβολόδου, κατορθώσαντος ἵνα ὑποτάξῃ ἐπὶ τινα ἔτη τὴν φιλοτάραχον καὶ ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν πρώτων ἡγεμόνων ἡμῶν. Διαρκουσῶν δὲ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ὀλεγίδας, οὐχὶ μόνον οἱ πολεμισταὶ Νοβογορόδιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔμποροι αὐτοὶ συναπῆλθον, κατὰ προσ-

Ὁ Βσεβολόδος δεσπόζει τοῦ Νοβογορόδου.

στάσει ταύτη. Ἐχων κρυφίους σκοποὺς ἀπέφυγε τὴν ἐντελῆ πτώσιν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, ἵνα μὴ ἐπαυξήσῃ τὴν ἰσχὺν τῶν τοῦ Κιέβου καὶ Σμολένσκου, ἀμφοτέρων ἐναντίων πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μελετωμένην μοναρχίαν. Ἡ ἰσορροπία τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἐφαίνετο αὐτῷ συνάδουσα πρὸς τὰ ἑαυτοῦ συμφέροντα.

Πολιτικὴ τοῦ Βσεβολόδου.

ὑποτάξας οὕτω τοὺς Ὀλεγίδας ὁ Μέγας Ἡγεμὼν καὶ ὑπερασπισάμενος κατ' ἐπιπολὴν τοὺς συμμάχους, ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὡς κυριάρχης προσφιλῆς τῷ λαῷ καὶ ὡς νικητῆς. Ἐν Σμολένσκῳ δὲ καὶ Τσερνιγόβῳ ἐγένοντο σπουδαῖαι μεταβολαί, εὐάρεστοι τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ. Ὁ εὐγενὴς καὶ ἀνδρεῖος Δαβίδ, διορῶν τὸ τέλος αὐτοῦ ἐγγίζον, παρεχώρησε τὸν θρόνον τῷ ἀνεψιῷ Μστισλάβῳ τῷ Ῥωμανοῦ καὶ ἐγένετο μοναχὸς μετὰ τῆς συζύγου· πέμψας δὲ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν Κωνσταντῖνον εἰς τὸν Ῥουρῖκον ἀγωγῆς ἕνεκα, προσέταξεν ὅπως κομίσωσιν ἑαυτὸν, νοσοῦντα ἤδη, εἰς τὴν μονὴν Σμιαδῆνης, ὅπου προσευχόμενος ἀπέλιπε τὸν βίον ἄγων τὸ πεντηχοστὸν καὶ ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐθρήνησαν δ' αὐτὸν ὁ στρατὸς, οἱ μοναχοὶ καὶ πάντες οἱ ἀγαθοὶ πολῖται, διότι οἱ φιλοτάραχοι ἐμίσουν αὐτόν. Οἱ χρονογράφοι, οἱ τιμῶντες τὰ εὐσεβῆ ἔργα μᾶλλον τῶν πολιτικῶν, ἀφηγοῦνται, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἡγεμόνων τοῦ Σμολένσκου ὑπερέβη τὸν Δαβίδ κατὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν ναῶν· ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Μιχαήλ, εἰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντων, ἦν ὁ μεγαλοπρεπέστατος πάντων ἐν ταῖς χώραις τῆς Ἀρκτου, καὶ ὅτι ἐφοίτα εἰς αὐτὸν καθ' ἑκάστην. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἔνθους χριστιανός, ἐφημίζετο ὡς ὁ τρόμος τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν φαύλων, ἡ δ' εὐλάβεια οὐδόλως ἐξησθένιζεν ἐν αὐτῷ

τῇ 6 Ὀκτωβρίου.

τῇ 23 Ἀπριλίου 1197.

Ἀύστηρδτης καὶ ὑπερηφανία τοῦ Δαβίδ.

βος ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ παρ' αὐτοῖς, συνοδευόμενος ὑπὸ πλήθους τῶν ἀπελευθερωθέντων συμπολιτῶν. Ὁ λαὸς ἐπανηγύρισε περιχαρῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὡς πατὴρ καὶ εὐεργέτου, ἀπορῶν διὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ πλάνην. Τῆς εἰρήνης δ' ἅπαξ ἀποκατασταθείσης, ὁ Ἰαροσλάβος ἐβασίλευσε μετὰ συνέσεως. Ὁ ἡγεμὼν ἤρχε συνετῶς, ἐδίκαζε δικαίως, ἔλαβε κατάλληλα μέτρα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν μεθορίων καὶ ἐταπείνωσε τοὺς Πολοβτσίους, τολμήσαντας μετὰ τῶν Λιθουανῶν, ἵνα βιαιοπραγήσωσιν ἐν τοῖς περιχώροις τῶν Μεγάλων Λουκῶν. Ἄλλ' ὁ Βσεβολόδος δυσανασχετῶν κατὰ τοῦ συγγάμβρου προσεκάλεσεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῶ· ὅσα δ' ἀπεποιεῖτο ἵνα πράξῃ κατ' ἀρχὰς πρὸς χάριν τοῦ λαοῦ, ταῦτα ἔπραξεν ὁ λαὸς χαριζόμενος τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μαρτύριος καὶ οἱ ἐν τέλει τῆς πόλεως, ἐκπληροῦντες οὐχὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν προσταγὴν τοῦ κυριάρχου, ἠναγκάσθησαν ἵν' ἀπέλθωσιν εἰς Βλαδίμιρον καὶ ζητήσωσι τὸν υἱὸν τοῦ Βσεβολόδου διὰ τὸν θρόνον τοῦ Νοβογορόδου « Κράτιστε Ἡγεμῶν, εἶπον οἱ πρεσβευταί, ἡ ἐπαρχία ἡμῶν » σὸν ἐστὶ κτῆμα. Δεόμεθα οὖν ἵνα κυβερνᾷ ἡμᾶς ἔγγονος κατ' εὐθείαν γραμμὴν τοῦ Δολγορούκη καὶ διέγγονος τοῦ Μονομάχου ». Ὁ Βσεβολόδος προσεποιήθη δισταγμόν· ἠβουλήθη δ' ἵνα συμβουλευθῇ τὸν στρατὸν, ἀλλὰ τέλος χαριζόμενός πως τοῖς Νοβογοροδίοις παρέσχεν αὐτοῖς τὸν υἱὸν Σβιατοσλάβον—Γαβριήλ, ἔτι νήπιον, διαγράφων ὄρους συμφώνους πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος περιποιηθεὶς αὐτὸν καὶ ξενίσας τοὺς ἐν τέλει, ἀδιστακτῶς ἠδύνατο ἵνα διαβεβαιώσῃ αὐτοὺς, ὅτι ἡ περίφημος θέλησις τοῦ Νοβογορόδου διαμένει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς

ταγήν αὐτοῦ, μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου εἰς Μεγάλας Λούκας, ἵνα κωλύωσι τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Πολότσκου ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν Τσερνιγοβίων ἐνώσεως. Ἰαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου εἶχεν ἤδη πολλοὺς ἐχθροὺς ἐν Νοβογορόδῳ· διὸ ὁ Κάθεδρος καὶ οἱ ἐν τέλει τῆς πόλεως ταύτης παρεκάλεσαν τὸν Βσεβολόδον, ὅπως δώσῃ αὐτοῖς τὸν υἱὸν ἀντὶ τοῦ συγγάμβρου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐκράτησε τοὺς πρεσβευτάς· ἐφ' ᾧ οἱ Νοβογορόδιοι παροργισθέντες ἐξήλασαν τὸν Ἰαροσλάβον πρὸς λύπην τῶν ἀγαθῶν καὶ φιλησύχων πολιτῶν ὧν ἡ μερίς σπανίως ἰσχυροτέρα ἐστίν. Ὁ λαὸς, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ ἀσυνέτων ἀνδρῶν, ὤρμησεν ἵνα δείξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ἐκλεχθεὶς κατὰ πλειονοψηφίαν, ἀφίκετο εἰς Νοβογόροδον οὐχὶ ἵνα κυβερνήσῃ, ἀλλ' ὅπως ἦ τὸ παίγνιον τῶν ταραξιῶν. Ἐν τούτοις, συναινέσει τῶν κατοίκων, ὁ Ἰαροσλάβος διέμεινεν ἐν Τορζέκῳ καὶ εἰσέπραττε φόρους ἐν τοῖς περικύριαις τοῦ Μστᾶ καὶ πέραν τοῦ Βαλόκου· τοὺς δὲ Νοβογοροδίους συλλαμβάνων ὡς πολεμίους συναπηγάγετο ἀγεληδὸν εἰς Βλαδίμιρον. Ὁ Βσεβολόδος, προσεκτικώτερος τοῦ Ἀνδρέου, οὐδόλως διανοεῖτο ἵνα πολιορκῇ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν, ἐνασχολούμενος ὅπως παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ φορολογῇ τὴν χώραν τοῦ Δουίνα, καθ' ὅσον ἐγίνωσκε καλῶς, ὅτι παρ' ἐμπορικῶν λαῶν ἡ πλεονεξία ταχέως ὑπερνικᾷ πολλάκις τὴν καρτερίαν. Καὶ τῷ ὄντι· μετὰ ἕξ μῆνας ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου ὑπεχρεώθη, ὅπως μεταβῇ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. Οἱ ἑκατόνταρχοι Νοβογορόδιοι παρέστησαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Βσεβολόδου ἐπικαλούμενοι τὴν συγγνώμην αὐτοῦ· παρεκάλουν, ὑπισχνοῦντο, ὁ δὲ Ἰαροσλά-

ζης, συμμετασχούσης τῶν σπουδαιοτέρων τῆς ἐπικρατείας ὑποθέσεων, συνέδραμε τοῖς Πολωνοῖς, καὶ τῇ ἐπικουρίᾳ τούτων εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν τῆς Γαλικίας. Ὁ λαὸς οὐδόλως ἐφίλει αὐτὸν, καθ' ὃ εἰδὼς τὸ τραχὺ αὐτοῦ ἦθος. Οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ εὐπατρίδαι παρέστησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Πολωνῶν δεόμενοι τοῦ Δουκὸς Λέσκου, υἱοῦ τοῦ Κασιμίρου, ὅπως αὐτὸς οὗτος κυβερνήσῃ αὐτούς, ἢ πέμψῃ ἓνα τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὀπαλλαγῶσι τῆς ὀλεθρίας μετοχῆς τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥωσσίας (9). Οἱ εὐπατρίδαι προσέφερον αὐτῷ δῶρα ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ βαρυτίμων ὑφασμάτων, οἱ δὲ πολῖται ἐξωπλίζοντο. Ἐν τούτοις οἱ Πολωνοὶ ἀνύψωσαν βία τὸν Ῥωμανὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλικίας. Τότε ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐκμανεῖς κατὰ τῶν μεγιστάνων, οἵτινες ἔδειξαν τοσοῦτον κατ' αὐτοῦ μῖσος, ἤρξατο, ὡς ἕτερος Βουσίρης, πράττων ὠμότητας ἐν ταῖς νέαις κτήσεσιν. Οὕτως, ἀφηγεῖται ὁ Ἐπίσκοπος Καδλουβέκος, σύγχρονος ἱστορικός, ὁ Ῥωμανὸς ἀπέκτεινε τοὺς κορυφαίους εὐπατρίδας τῆς Γαλικίας, ἔθαπτε ζῶντας, διεμέλιζεν, ἐτόξευεν αὐτούς καὶ ἐνὶ λόγῳ ἐπενόει κατ' αὐτῶν βασάνους ἀνηκούστους. Πολλοὶ τούτων διεσώθησαν φυγόντες εἰς ἄλλας χώρας, ἐφρόντισε δὲ ἵνα ἐπαναγάγῃ οἴκαδε, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς πλήρη εὐνοίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδόλως ἐξηπάτα αὐτούς, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἐτέκταινε διαβολὰς, κατηγορεῖ τῶν εὐπίστων τούτων δι' ὑποτιθεμένας συνωμοσίας καὶ ἐτιμῶρει αὐτούς, κατανοσφιζόμενος τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν καὶ προοιμιαζόμενος τὴν παροιμίαν « Ἴνα γευθῇ τις ἀνενοχλήτως με-
» λίκηρον, δεὸν ἵνα πνίξῃ τὰς μελίσσας.

Ἴσως ἡ διαβολή, ἡ εὐπιστία, ἢ τὸ φατριαστικὸν

ισχύϊ. Καίτοι δὲ κατ' ἐπιφάνειαν σεβασθεὶς τὰς θεσμοθεσίας αὐτοῦ, ἀπέκρυψεν ὅμως τὸν δεσποτισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀπλῶν πολιτῶν, οἵτινες, νομίσαντες ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ἐξέλεξαν τὸν Σβιατοσλάβον, ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετὰ χαρᾶς· ἕτεροι δὲ διεῖδον ἐν αὐτῷ δεσπότην, ἀλλ' ἐσιώπων, καθ' ὅσον ἤλπιζον ὅτι ἀπολαύσουσι μείζονος ἡσυχίας, ἢ καθ' ὅσον ἐφοβοῦντο τὸν ἰσχυρὸν Βσεβολόδον. Συνεννοηθεὶς δὲ μετὰ τοῦ Καθέδρου ἔδωκεν αὐτὸς τῷ Νοβογορόδῳ καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἀντὶ τοῦ ἐν Ὀστασκόβῳ τελευτήσαντος Μαρτυρίου. Ἴσως ὁ ἡγεμὼν περιστοίχισε τὸν νέον Σβιατοσλάβον ἐξ ἐμπείρων εὐπατριδῶν, δι' ὧν ἐκυβέρνα τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νοβογορόδου, ὡς τὸ μεσημβρινὸν Περεάσλαβον, ὅπου ἕτερος δεκαετῆς υἱὸς τοῦ Βσεβολόδου Ἰαροσλάβος—Θεόδωρος ἐδέσποζε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἐξαδέλφου Ἰαροσλάβου τοῦ Μστισλάβου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ῥωμανὸς, ἡγεμὼν τῆς Βολυνίας, ἐφείλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν γενικὴν προσοχὴν διὰ τὴν κατάκτησιν μεγάλης τινὸς ἐπαρχίας, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἀξιόμειμπτον τυραννίαν, εἰ δεῖ πιστεῦσαι Πολωνοῖς ἱστορικοῖς. Ἡ περιφανὴς γενεὰ Βολοδάρου τοῦ τῆς Γαλικίας ἐξέλιπεν, ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἀπαλλάξας τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν ἀπὸ τοῦ Οὐγγρικοῦ ζυγοῦ, ἀπέθανε μετὰ τινα ἔτη ἄτεκνος· διὸ πᾶσα ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία συνεταράχθη, ἕκαστος δὲ τῶν ἡγεμόνων ἐπεθύμησεν ἔν' ἀρπάσῃ πλουσίαν χώραν, ἐμπορικὴν καὶ πολυάνθρωπον· ἀλλὰ Ῥωμανὸς ὁ Μστισλάβου προὔλαβε πάντων τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ. Ἀνατραφεὶς οὗτος ἐν τῇ αὐλῇ Κασιμίρου τοῦ Δικαίου, συνδεδεμένος δὲ διὰ στενῆς συγγενείας μετὰ τῆς χήρας Ἐλένης, θυγατρὸς τοῦ Βσεβολόδου, ἡγεμόνος τῆς Βέλ-

Δόξα καὶ τυραννία τοῦ Ῥωμανοῦ.

σην, οἱ δὲ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες, εἰς τὴν πατρίαν αὐτῶν κληρουχίαν. Κατὰ τινα δὲ σύμβασιν, συνομολογηθεῖσαν μετὰ τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος, ὁ Ῥωμανὸς παρεχώρησε τὸ Κιέβον τῷ ἑξαδέλφῳ Ἰγγβάρῳ τῷ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος τῆς Λούτσκης, καὶ ἔσπευσε, πρὸς δόξαν τῶν ἀρχαίων ἡμῶν ὄπλων, ὑπερασπίσων τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν, καθ' ὅσον οἱ Πολόβτσιοι ἐπόρθουν τὴν Θράκην. Ἀλέξιος Γ' ὁ Κομνηνὸς καὶ ὁ Ῥώσσος Μητροπολίτης παρεκάλεσαν αὐτὸν ὅπως σώσῃ τοὺς ὁμοθρήσκους χριστιανούς. Ὁ ἀνδρεῖος Ῥωμανὸς εἰσβάλλει εἰς τὴν χώραν τῶν Πολοβτσίων, κυριεύει πολλῶν σκηνῶν αὐτῶν, ἀπελευθεροῖ ἐκεῖ πολλοὺς Ῥώσσους καὶ ἀπομακρύνει τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀναγκάσας αὐτοὺς ἵνα ἐγκαταλείψωσι τὴν Θράκην· εἶτα δ' ἐπανέρχεται θριαμβεύων εἰς Γαλικίαν.

Ὁ φοβερὸς οὗτος ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας ἠπατήθη φρονῶν, ὅτι οἱ Ὀλεγίδαι καὶ ὁ Ρουρικὸς οὐδόλως τολμήσουσι λύσαι τὴν εἰρήνην. Ἀλλ' οὗτοι οὔτε ἀργυρίου φειδόμενοι, οὔτε τῆς ἑαυτῶν πατρίδος κηδόμενοι, ἐμίσθωσαν πλῆθος Πολοβτσίων καὶ ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τοῦ Κιέβου. Οἱ βάρβαροι διήρπασαν τὰς οἰκίας, τὸν ναὸν τῆς Δεκάτης, τὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὰ μοναστήρια, κατέσφαξαν τοὺς γέροντας καὶ τοὺς νοσοῦντας, καὶ ἐδέσμευσαν δι' ἀλύσεων τοὺς νέους, τοὺς ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, μὴ φειδόμενοι μήτε διασῆμων ἀνδρῶν, μήτε νέων γυναικῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν. Μόνοι οἱ ἀλλοδαποὶ ἔμποροι τοσοῦτον γενναίως ἠμύναντο ἐν τοῖς λιθίνοις ναοῖς, ὥστε οἱ Πολόβτσιοι ἤρξαντο μετ' αὐτῶν διαπραγματευόμενοι. Ἠὐχαριστήθησαν δὲ λαβόντες ποσὸν τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ οὐδὲν ἕτερον κακὸν ποιήσαντες αὐτοῖς. Ἐν τούτοις ἡ πό-

Τῆ 4 Ἰανουαρίου, ἐκπόρθησις Κιέβου.

πνεῦμα ἠμαύρωσαν ὑπὲρ τὸ δέον τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἡγεμόνος τούτου, τρομεροῦ διὰ τοὺς κακοτρόπους καὶ φιλοταράχους Γαλικιανούς. Ὅτε δὲ, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἠκολούθει κυβερνῶν, τῇ στυγεραῖ ταύτῃ παροιμίᾳ, ἣν εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονογράφοις, τότε οἱ Ῥώσσοι ἡγεμόνες ἠδύναντο διὰ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ τυράννου ἵνα εὐεργετήσωσι τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ Ὀλεγίδαι, πιστοὶ τέως φίλοι αὐτοῦ, καὶ ὁ Ῥουρῖκος ἤθελον ἔν' ἀρπάσωσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλικίας, ἣν κατέκτησε τῇ συνδρομῇ τῶν ξένων. Συνηθορίσθησαν οὖν ἐν Κιέβῳ ὅπως ἐκστρατεύσωσι πρὸς τὸν Βορυσθένη, ἀλλ' ὁ ἀκάματος τοῦ Μστισλάβου υἱὸς οὐδὲ στιγμῆς ἠμέλησεν, οἱ δὲ ἐχθροὶ οὐδόλως ἐξῆλθον εἰς τὸ πεδῖον εἰσέτι, ἐν ᾧ αἰσημαῖαι τοῦ Ῥωμανοῦ ἐκυμάτιζον ἤδη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βορυσθένους. Ὁ πολυμήχανος οὗτος ἡγεμὼν προλαβὼν ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ Βσεβολόδου, μετὰ τῶν Μαύρων Κλοβούκων καὶ μετὰ τῶν τοποτηρητῶν πολλῶν μεσημβρινῶν πόλεων, ἐβεβαιώθη περὶ τῆς φιλίας αὐτῶν. Οἱ Βερενδαῖοι καὶ οἱ Τόρκοι ἀπῆλθον παρ' αὐτῷ εἰς τὸ στρατόπεδον· αἱ πόλεις οὐδόλως ἠμύνοντο, οἱ δὲ κάτοικοι πρὸ τῆς μάχης ἔσπευδον εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ ὡς νικητοῦ· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Κιεβῖται ἀνευ ἐλαχίστης ἀντιστάσεως ἠνέωξαν τὰς πύλας τοῦ Ποδόλ (α). Ὁ Ῥουρῖκος καὶ οἱ Ὀλεγίδαι ἔτρεμον ὀπισθεν τοῦ λιθίνου τείχους εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς πόλεως μέρος, ἐδέχθησαν προθύμως τὴν εἰρήνην καὶ ἐξῆλθον τοῦ Κιέβου. Καὶ ὁ μὲν Ῥουρῖκος ἀνεχώρησεν εἰς Ὀβρούτ-

1202.

(α) Τὸ κάτω μέρος τῆς πόλεως Κιέβου.

Ὁ Ῥουρικὸς
μοναχός.

θερόν ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, πολεμούντων τότε ἐπιτυχῶς πρὸς τοὺς Λιθουανούς. Διαλλάξας δ' αὐτοὺς μετὰ τοῦ Βσεβολόδου, εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑποτιθεμένης φιλίας πρὸς τὸν Ῥουρικὸν ἐξεστράτευσε μετ' αὐτοῦ ἐν δριμυτάτῳ χειμῶνι κατὰ τῶν Πολοβτσίων, ἐξ ὧν ἠχμαλώτισεν οὐκ ὀλίγους καὶ ἀπέλασε κτήνη. Ἀφικόμενος εἶτα εἰς Τρίπολιν προσέταξεν αἴφνης τῷ στρατῷ ἄνευ τινὸς φανερᾶς αἰτίας, ἵνα, συλλαβόντες τὸν δυστυχῆ τοῦτον ἡγεμόνα, ἀπγαγῶσιν εἰς Κιέβον καὶ ἐγκλείσωσιν ἐν τινι μονῇ. Καὶ ὁ μὲν Ῥουρικὸς, ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, σύζυγος τοῦ Ῥωμανοῦ, ἠναγκάσθησαν ἰν' ἀναλάβωσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὁ δὲ υἱός, γαμβρός τοῦ Βσεβολόδου, ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς Γαλικίαν σὺν τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ. Τιμωρήσας τὸν πενθερόν ὁ Ῥωμανὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καίτοι δὲ χαριζόμενος τῷ Μεγάλῳ Ἠγεμόνι ἀπηλευθέρωσε τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥουρικού, ὁ ἀτυχῆς ὅμως πατὴρ αὐτῶν διετέλεσε μοναχός. Εὐχαρισθηθεὶς δ' ἐκ τῆς ἀποφυλακίσεως τοῦ γαμβροῦ ὁ Βσεβολόδος, ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου. Τότε ὁ θερμουργὸς καὶ ἀκάματος Ῥωμανὸς, τιμῶν τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα, παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τοῦ Κιέβου· εἶτα δ' ἔστρεψε πᾶσαν τὴν προσοχὴν πρὸς τὴν Πολωνίαν, ἧς ὁ Δουξ Μετσεισλάβος, ἐξαπατήσας τὸν νέον Λέπσκον, ἐσφετερίσθη τὴν μοναρχίαν. Ὁ Ἠγεμὼν τῆς Γαλικίας εἰσήλασε κατὰ τὸ ἔαρ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σενδομίρου, ἐκυρίευσε δύο πόλεων, ἀλλ' ἐπαύσατο τῶν πολεμίων ἔργων, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πολεμίου καὶ νικητοῦ αὐτοῦ, τοῦ γέροντος Δουκός· ἐπανελάβε δὲ αὐτὰ μετ' οὐ πολὺ, ὅτ' ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Μετσεισλάβου ἀνηγορεύθη κυρίαρχος τῆς Κρακοβίας. Τὰ ἀπροστάτευτα

λις ἐπυρπολεῖτο, πανταχόθεν ἐστέναζον οἱ ψυχορραγούντες, οἱ δ' αἰχμάλωτοι συναπήγοντο ἄθροοι. Οὐδέποτε ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Κιέβου συνέβησαν παρόμοια δεινά. Ἀληθῶς ἐξεπορθήθη μὲν αὐτὸ καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρέου, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἔμειναν ἐλεύθεροι, μόνης τῆς περιουσίας στερηθέντες. Πάντες δ' οἱ ἀγαθοὶ Ῥῶσσοι, καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν, θρηνοῦντες τὴν δυστυχίαν τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας, ἐμέμφοντο τοῖς αἰτίοις αὐτῆς. Κατ' ὀλίγον κατωκλήθη αὖθις τὸ Κιέβον ὑπὸ τῶν διαφυγόντων τὴν μάχαιραν τῶν Πολοβτσίων καὶ τῶν περισωθέντων ἐκ τῆς αἰχμάλωσίας· δις δ' ἐκπορθηθεῖσα ἡ πόλις αὕτη, ἐστερήθη τῆς λαμπρότητος αὐτῆς. Ἐν τοῖς ναοῖς οὐδὲν ἱερὸν σκεῦος ἔμενε, οὐδεμία εἰκὼν μετὰ τῶν κοσμημάτων· διότι οἱ βάρβαροι ἤρπασαν καὶ αὐτὰς τὰς πολυτίμους στολὰς τῶν ἀρχαίων Ῥώσων ἡγεμόνων, τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου, Ἱεροσλάβου τοῦ Μεγάλου καὶ ἄλλων, αἵτινες ἀνηρτῶντο ἐν τοῖς ναοῖς ὡς ἀναθήματα.

Χαίροντες ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασιν, ἃ ἐπήνεγκον κατὰ τοῦ Κιέβου ὁ Ῥουρῖκος καὶ οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες, ἐξῆλθον τῆς ἀτυχοῦς ταύτης πόλεως· ἀλλ' ἡ τύχη ἐπεφύλαττε τιμωρίαν κατὰ τοῦ πρώτου. Ὁ Ῥωμανὸς ἐπλησίασε μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆ Ὀβρούτση, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἠτήσατο παρὰ τοῦ πενθεροῦ τὴν εἰρήνην, ἀπαιτῶν μόνον παρ' αὐτοῦ λύσιν τῆς μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν συμμαχίας. Ἐπεισε δὲ μάλιστα Βσεβολόδον τὸν Γεωργίου ἵνα ἐπιλάθῃται τῆς κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ ὀργῆς, καὶ δῶ πάλιν αὐτῷ τὸ Κιέβον ὡς ἀμοιβὴν οἶονεὶ τῆς ἐκπορθήσεως αὐτοῦ. Τοιαύτη θαυμαστὴ γενναιοψυχία ὑπέκρυπτε δολίους σκοπούς· διότι ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας προὔτιθετο μόνον ἴν' ἀποσπάσῃ τὸν εὐπίστον πεν-

Τῆ 16 Φεβρουαρίου.

νοῦ θεολόγου, εἶπεν αὐτῷ τέλος, ὅτι δύναται ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ Πάπα πολλὰς πόλεις καὶ γένη μέγας Βασιλεὺς διὰ τοῦ ξίφους τοῦ Πέτρου. Ἄλλ' ὁ Ῥωμανὸς, σπασάμενος τότε τὸ ξίφος, ἀπεκρίνατο ὑπερηφάνως· «Τοιοῦ-

» τό τι ἔχει ὁ Πάπας; Ἐν ὅσῳ φέρω αὐτὸ ἐπὶ τῆς ζώ-

» νης μου, οὐδενὸς ἐτέρου χρήζω· μιμούμενος δὲ τοὺς

» προγόνους ἡμῶν, μεγαλύναντας τὴν Ῥωσικὴν χῶ-

» ραν, ἀνταλλάσσομαι τὰς πόλεις δι' αἵματος». Ὁ πε-

ρινούστατος οὗτος ἡγεμὼν μετήλλαξε τὸν βίον μετ'

οὐ πολὺ ἀπροσεξίας ἔνεκεν. Ἐκήρυξε τὸ δεύτερον τὸν

πόλεμον πρὸς τοὺς Πολωνοὺς καὶ ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ

τοῦ Βίστούλα· ἀπομακρυνθεὶς δὲ τοῦ στρατοῦ μετ' εὐα-

ρίθμου ἀκολουθίας, συνηντήθη τῷ ἐχθρῷ καὶ ἔπεσε κα-

τὰ τὴν ἄνισον ταύτην μάχην. Οἱ Γαλικιανοὶ εὗρον αὐ-

τὸν ἤδη νεκρόν. Ὁ Ῥωμανὸς, ἀποκαλούμενος ἐντῷ χρο-

νικῷ τῆς Βολυνίας Μέγας καὶ Ἀὐτοκράτωρ πά-

σης τῆς Ῥωσσίας, κατέλιπεν ἐπὶ πολὺν χρόνον

μνήμην τῶν λαμπρῶν πολεμικῶν ἔργων αὐτοῦ, γνω-

στῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Ῥώμης. Ὑπῆρξε

μὲν ὠμὸς πρὸς τοὺς Γαλικιανούς, ἀλλ' ἠγαπᾶτο καὶ

ἐτιμᾶτο ἐν τῇ κληρουχίᾳ αὐτοῦ Βλαδιμίρῳ, ὅπου ὁ λαὸς

ἐθαύμαζεν ἐν αὐτῷ τὸν νοῦν τῆς σοφίας, τὸ

λεοντόθυμον, τὴν ταχύτητα τοῦ αἵματος

καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Μονομάχου πρὸς κα-

ταστολὴν τῶν βαρβάρων. Ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἥρωος

τούτου οὔτε τοὺς ἀχορέστους Ἰατβιάγους, ἀγρίους κα-

τοίκους τοῦ Ποδλεσίου, οὔτε τοὺς θηριώδεις Λιθουανοὺς

ἐφοβοῦντο. Ὁ ἱστορικὸς τῶν τελευταίων τούτων ἀφη-

γεῖται, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος κατὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς

νίκας ἐξεύγνυε τοὺς αἰχμαλώτους ἐν ἀρότρῳ πρὸς ἀ-

ροτρίασιν, καὶ ὅτι μέχρι τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶνος ἔ-

Ἀπόκρισις
τοῦ Ῥωμανοῦ.

1205.

Χαρακτήρ
αὐτοῦ.

περὶ τὸ Σανδομίρον χωρία ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, οἱ δὲ πρεσβευταὶ τοῦ Λέσκου ἰκέτευσαν τὸν Ῥωμανὸν ὅπως φεισθῆ τῆς χώρας αὐτῶν. Καὶ συνήνεσε μὲν οὕτως τῇ εἰρήνῃ, ἀπήτησε δὲ ποσότητά τινα ἀργυρίου εἰς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναλωθέντων καὶ τοῦ αἵματος τῶν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Μετσισλάβου μάχῃ πεσόντων Ῥώσσων· ἀνέβαλε δὲ τὴν πρὸς ἀπότισιν προθεσμίαν, καὶ ἀπήτει ὡς ἐχέγγυον τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λουβλίνου.

Ἐν τούτοις ἦλθε πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Γαλικίας πρεσβευτῆς παρὰ τοῦ φιλάρχου Πάπα, Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. Πρεσβεία τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Ῥωμανόν.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου οἱ ἔνθερμοι ἱεροκῆρυκες τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας ἐπεθύμουν ἵν' ἀποσπάσωσι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· διὸ, μεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, Ματθαῖος, ὁ διάσημος ἐπίσκοπος τῆς Κρακοβίας, ἐνετείλατο ἐπισήμως ἱεραπόστολόν τινα, Βερνάρδον καλούμενον, Ἡγούμενον τοῦ Κλαιρβῶ, ἵνα ἐξαγάγῃ αὐτοὺς τῆς ὑποτιθεμένης πλάνης. « Οἱ Ῥῶσσοι, ἐπέστειλαν αὐτῷ, ζῶσιν ὡς ἐν χωριστῷ κόσμῳ, καὶ ἐν κατεψυγμέναις καὶ σκοτειναῖς χώραις· γινώσκοντες τὸν σωτῆρα μόνον κατ' ὄνομα, περιμένουσι τὸ ζωοποιὸν φῶς τῆς ἀληθινῆς θρησκείας ἕκ τοῦ διαδόχου τῶν Ἀποστόλων, καὶ ὅτι ὁ Βερνάρδος, μαλάξας τὰς τραχείας καρδίας αὐτῶν, ἔσται νέος Ὀρφεὺς καὶ Ἀμφίων (10) κτλ. ». Αἱ ἔνθερμοι αὗται σπουδαί τῶν θρησκομανῶν Ῥωμαίων ἀπέτυχον. Ὁ Πάπας μαθὼν τὸ κράτος τοῦ υἱοῦ τοῦ Μετσισλάβου, τοῦ τρόμου τούτου τῶν Οὐγγρων καὶ τῶν Πολωνῶν, ἤλπιζεν ἵνα δελεάσῃ τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ μεγαλορῆμων πρεσβευτῆς τοῦ Ἰννοκεντίου ἐσπούδασεν ἵν' ἀποδείξῃ τῷ ἡμετέρῳ ἡγεμόνι τὴν ὑπεροχὴν τῆς Λατινικῆς θρησκείας, ἀλλ' ἀνασκευαζόμενος ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ, δει-

ὑπέμνησεν αὐτῷ τὴν φιλίαν τοῦ Ῥωμανοῦ, παρέστησε τὸν Δανιήλ, ἐλάλει μετὰ μητρικῆς στοργῆς, καὶ προὔξενησε κατὰ τὸ φαινόμενον τόσον βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ὥστε οὗτος ὑπεσχέθη εἰλικρινῶς ἵνα γίνῃ δεύτερος φιλόστοργος πατὴρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Τὰ ἔργα ἐδικαίωσαν τοὺς λόγους. Ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα Οὐγγρων περιεκύκλωσε τὰ βασίλεια τοῦ ἡγεμόνος, κατέλαβε φρούρια καὶ διοικῶν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνήλικος Δανιήλ, ἠπείλει διὰ θανάτου τοὺς ἐγγχωρίους προδότας· συγχρόνως δὲ διέταξε τὰ πρὸς ἄμυναν μέσα κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ὥστε ὁ Ῥουρίκος εἰσβαλὼν μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν εἰς τὴν χώραν τῆς Γαλικίας, ἀπήντησε καλῶς ὀργανισμένον στρατόν. Πολεμήσας δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνωφελῶς, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἵνα κυριεύσῃ οὐδεμιᾶς ὀχυρᾶς θέσεως, ἐπανῆλθε λίαν κατησχυμένος. Ὁ υἱὸς τοῦ Ῥουρίκου, γαμβρὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐξέβαλε τοῦ Βησεγορόδου μόνον Ἱαροσλάβον τὸν Βλαδιμίρου σύγγαμβρον τοῦ Βσεβολόδου, εἶτα δ' οἱ σύμμαχοι ἀπέλυσαν τὸν στρατὸν αὐτῶν. Ὁ Ῥουρίκος παρεχώρησε τὸ Βιελγόροδον τοῖς φίλοις Τσερνιγοβίοις, οὗτοι δὲ Γλέβη τῷ Σβιατοσλάβου.

Ἐν τούτοις ὁ Βσεβολόδος ἤρχεν εἰρηνικῶς ἐν τῇ Ἄρκτῳ· ἀποσπάσματα δὲ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐτάραττον τοὺς Βουλγάρους. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης ἀπέκρουον τοὺς ληστὰς τοῦ Ταναΐδος, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι τοὺς Λιθουανούς. Οἱ κάτοικοι τῶν μεγάλων Λουκῶν μετὰ στρατηγοῦ, Νεζδίλα καλουμένου, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Λετγαλίας, ἤτοι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τοῦ νῦν νομοῦ τῆς Λιβονίας, καὶ συναπηγάγοντο αὐτόθεν αἰχμαλώτους. Νέα δ' ἔρις τῶν Ῥώσων πρὸς τοὺς Βαράγγους, πιθανῶς δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, οὐδὲν

λεγον παροιμιωδῶς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν· « Ῥωμανέ, ζῆς ἐν κακίαις· ἀροτριᾶς δὲ διὰ τῶν Λιθουανῶν. Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ μνημονεύουσιν αὐτοῦ μετ' ἐπαίνων, καλοῦντες αὐτὸν ἄνδρα δυνατὸν καὶ δραστήριον. Ἐνὶ δὲ λόγῳ προσήκει αὐτῷ ἡ τιμὴ τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπισήμοις ἡγεμόσιν ἡμῶν κατατάξεως. Ὁ Δανιὴλ καὶ Βασίλκος οἱ Ῥωμανοῦ, γεννηθέντες ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου, ἦσαν ἔτι βρέφη, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν μητρικὴν κηδεμονίαν. Οἱ Γαλικιανοὶ ἀνησύχουν μὲν κατ' ἀρχάς, ὡμοσαν ὅμως πίστιν τῷ Δανιὴλ, τετραετεί ἤδη τὴν ἡλικίαν.

Ὁ τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασάμενος Ῥουρῖκος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ καὶ πολεμίου αὐτοῦ, ἀπέβαλε τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου. Ἡθέλησεν ὡσαύτως ἵνα καὶ ἡ σύζυγος ἀποβάλλῃ τὸ σχῆμα, ἀλλ' αὕτη, τούναντίον, ἐγένετο πάραυτα μεγαλόσχημος, κατακρίνασα τῆς κουφότητος ἐκείνου. Ἀνενέωσε τὴν συμμαχίαν μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, ἐξεστράτευσεν πάραυτα κατὰ τῆς Γαλικίας ἐλπίζων ὅτι ὁ Δανιὴλ, νήπιον ἔτι, οὐ δυνήσεται ἴν' ἀντιπαραταχθῆ, καὶ ὅτι οἱ εὐπατρίδαι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τοσαῦτα ὑποστάντες ἐκ τῆς ὠμότητος τοῦ πατρὸς, φείσσονται τοῦ αἵματος αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ. Ἀλλ' ἡ μήτηρ τοῦ Δανιὴλ ἐλαβε συνετὰ μέτρα. Ἀνδρέας ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας προσηγορεύετο ἔτι βασιλεὺς τῆς Γαλικίας· οὐδόλως δὲ διεφιλονεῖκει περὶ ταύτης μετὰ τοῦ ἀνδρείου Ῥωμανοῦ, ἀλλὰ μάλιστα προσηγορεύθησαν καὶ ἀδελφοί. Ἐν τούτοις διετέλει θλιβόμενος ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ βασιλείου τούτου καὶ συμμετεῖχε σφόδρα τῶν συμβεβηκότων αὐτοῦ. Ἡ ἐπίκληρος ἡγεμονὶς συνέτυχεν τῷ Ἀνδρέᾳ ἐν Σανόκῳ,

Ὁ Ῥουρῖκος ἀναβαίνει αὐθις τὸν θρόνον.

Συμβάντα τῆς Γαλικίας.

τέλει εισηγάγον αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὃ δὲ λαὸς ὤμοσεν αὐτῷ ὄρκον πίστεως. Ὁ Κωνσταντῖνος, ἐστιάσας τοὺς εὐπατρίδας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἤρξατο μετὰ ζήλου ἐνασχολούμενος περὶ τὴν δικαιοσύνην. Μεριμνῶν δὲ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, προϋφύλαττε καὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν, ἐπιθυμῶν ἵνα δεσπόζη τῷ ὄντι τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Οἱ εἰρηνικοὶ πολῖται ἐκάθευδον ἐν ἀσφαλείᾳ, οἱ δὲ φίλαρχοι καὶ φιλοτάραχοι ἴσως δυσηρεστοῦντο.

Καί τοι διατελῶν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου ὁ Βσεβολόδος, ἐπέτρεπεν ὅμως τοῖς φίλοις ἵνα αἰτήσωσι τὴν συμμαχίαν αὐτῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὰς τοιαύτας προσταγὰς ὁ ἐξ ἀγχιστίας συγγενῆς αὐτοῦ Μστισλάβος, ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, ἐνδίδων τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Ῥουρίκου, συνεμάχησε μετ' αὐτῶν στενωῶς. Φοβούμενος δὲ μὴ τυχῶν στερηθῆ τῆς φιλίας τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀπέστειλεν αὐτῷ Ἰγνάτιον, τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Σμολένσκου, μετὰ φιλικῶν διαβεβαιώσεων, ἀπεποιεῖτο ὅμως ἴν' ἀπομακρυνθῆ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰγορος καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Ὀλέγου ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦν Βσεβολόδος ὁ Ἐρυθρὸς, υἱὸς τοῦ Σβιατοσλάβου καὶ ὅμοιος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν δολιότητα, τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὸ φιλόδοξον. Μισθώσας οὗτος στίφη Πολοβτσίων συμμαχεῖ μετὰ Ῥουρίκου τοῦ Μστισλάβου τοῦ Σμολένσκου καὶ τῶν Βερενδαίων, ἐπιχειρεῖ τὸ δεύτερον τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλικιανῆς χώρας καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἐπιτυχίαν προσεκάλεσε τοὺς Πολωνούς. Ἀνδρέας, ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, μαθὼν ταῦτα, σπεύδει βοηθήσων τοῖς υἱοῖς Ῥωμανοῦ· ἤδη δ' οἱ φάλαγγες αὐτοῦ κατέβαινον τὰ Καρπάθια ὄρη, ἀλλ' ὁ Δανιὴλ καὶ Βατ

ἔσχε παρακολούθημα, οἱ δὲ τελευταῖοι οὗτοι ὑπέχρεώθησαν ἵνα συναινέσωσιν ἐπὶ πᾶσιν, ὅπως ἐλευθέρως ἐξασκῶσι τὴν ἐμπορίαν ἐν ταῖς βορειοδυτικαῖς ἐπαρχίαις ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ Βσεβολόδος, προσποιούμενος τὸν προστάτην Νοβογορόδου κατὰ τῶν ἐπικινδύνων ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, διεκήρυξε τοῖς ἐκεῖ ὑπαλλήλοις, ὅτι δίδει αὐτοῖς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν Κωνσταντῖνον, διότι, ἔφηβος ἔτι ὢν ὁ Σβιατοσλάβος, ἠδυνάτει ἵνα γίνῃ προστάτης αὐτῶν. Πρέπει δ' ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι οἱ Βλαδιμίριοι εὐπατρίδαι, παιδαγωγοὶ τοῦ νέου Σβιατοσλάβου, ἦσαν ἀνίκανοι τοῦ καταστέλλειν τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἠθέλησε διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης ἵνα στερεώσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐν Νοβογορόδῳ ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ὁ Κωνσταντῖνος, εἰκοσαέτης ὢν, διέπρεπεν ἤδη ἐπὶ συνέσει, μεγαλοφυχία καὶ χριστιανικῇ ἀρετῇ. Οἱ πολῖται τοῦ Βλαδιμίρου ἔμαθον μετὰ λύπης, ὅτι ὁ νεανίας οὗτος, φιλούμενος ὑπὸ πάντων ὡς εὐεργέτης τῶν πτωχῶν, ἠναγκάζετο ἵνα ἐγκαταλίπη αὐτοῦς. Ἀναχωροῦντι δὲ ὁ πατὴρ ἐνεχείρισεν αὐτῷ σ τ α υ ρ ὸ ν καὶ ξ ί φ ο ς, ἐπειπὼν τάδε· « Πορεύου ἵνα » κυβερνήσῃς τὸν λαόν· ἔσο ὁ δικαστὴς καὶ ὑπερα- » σπιστὴς αὐτοῦ. Τὸ Μέγα Νοβογόροδόν ἐστιν ἡ ἀρ- » χαιοτάτη ἡγεμονία τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὁ Θεός, » ὁ κυριάρχης καὶ ὁ πατὴρ σου δίδουσί σοι τὰ πρεσβεῖα » ἐπὶ πάντων τῶν Ῥώσων Ἡγεμόνων. Πορεύου ἐν » εἰρήνῃ, ἀλλ' ἐνθυμοῦ τοῦ περιφανοῦς ὀνόματός σου, » καὶ γενοῦ ἄξιος αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων ». Ὁ Κωνσαν-

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐν Νοβογορόδῳ.

Τῆ 20 Μαΐου.
1206.

γειλαν Βλαδιμίρω τῷ Ἴγορος, ἡγεμόνι τοῦ Σεβέρσκου, ἵνα ἄρξῃ αὐτῶν. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος, χαίρων ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ θωπευτικῇ προσφορᾷ, ἐξηπάτησε νύκτωρ τοὺς ἀγρύπνους συγγενεῖς, φίλους τε καὶ συμμάχους, καὶ οὐδὲν κοινώσας αὐτοῖς ἐπορεύθη δρομαίως εἰς Γαλικίαν, τρεῖς ἡμέρας τάχιον τοῦ Ἰαροσλάβου, ὃς δυσανασχετῶν ἐπανῆλθεν εἰς Περεάσλαβον.

Οἱ ἡγεμόνες
τοῦ Σεβέρσκου
ἡγεμονεύουσι
τῆς Γαλικίας.

Ὁ διωγμὸς τοῦ οἴκου τοῦ Ῥωμανοῦ ἐξηκολούθει εἰσέτι. Βλαδίμιρος ὁ Ἴγορος, κατὰ τὴν συμβουλήν τῶν μνησικακούντων εὐπατριδῶν τῆς Γαλικίας, ὥρισεν ἵν' ἀναγγείλωσι τοῖς Βλαδιμιρίοις, ὅπως παραδῶσι μὲν αὐτῷ τὰ βρέφη, Δανιήλ καὶ Βασίλκον, δεχθῶσι δ' ὡς ἡγεμόνα τὸν ἀδελφὸν Σβιατοσλάβον τὸν Ἴγορος, ἢ ἄλλως ἢ πρωτεύουσα αὐτῶν ἀπολεῖται. Ὁ λαὸς ἐφώρμησεν ἵνα φονεύσῃ τὸν πρεσβευτὴν, διασωθέντα μόνῃ τῇ μεσιτεῖᾳ εὐπατριδῶν τινῶν. Ἄλλ' ἡ ἐπίκληρος ἡγεμονίς, φοβουμένη τὴν κακοβουλίαν τῶν Γαλικιανῶν, τὴν προδοσίαν τῶν ἰδίων ἐκείνων μεγιστάνων καὶ πρὸ πάντων τὴν κουφόνοιαν τοῦ λαοῦ, κατὰ συμβουλήν τοῦ Μιροσλάβου, παιδαγωγοῦ τοῦ Δανιήλ, ἀπεχώρησε τοῦ Βλαδιμίρου, παραστήσασα τὸ περιπαθὲς θέαμα τῶν πε-

Φυγὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ῥωμανοῦ.

ριπετειῶν τῆς τύχης τοῦ κόσμου τούτου! Ἡ ἀγαπητὴ σύζυγος ἰσχυροῦ ἡγεμόνος, συμμάχου τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων, τιμωμένου ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τῶν ὁμόρων μοναρχῶν, ἔφευγε νύκτωρ ἐκ τῶν ἀνακτόρων αὐτῆς ὡς ἐγκληματίας, φέρουσα ἀντὶ τῶν θησαυρῶν τοὺς δύο προσφιλεῖς υἱούς. Ὁ Μιροσλάβος ὠδήγησε τὸν Δανιήλ, ὃ δὲ ἱερεὺς Γεώργιος καὶ ἡ τιθήνη ἐβάσταζον τὸν Βασίλκον ἐν ταῖς ἀγκάλαις· ἀλλ' ἰδόντες τὰς πύλας τοῦ ἄστεως κεκλεισμένας διῆλθον διὰ θυρίδος τοῦ τείχους, ἐβάδισαν μακρὸν ἐν τῇ σκο-

εἶλκος οὐδόλως ἀνέμειναν τὴν ἀφιξίν αὐτῶν. Μαθοῦσα δὲ, ὅτι ἐντεῦθεν μὲν προὔχώρουν οἱ Ῥῶσσοι, ἐκεῖθεν δὲ οἱ Πολωνοὶ, καὶ βλέπουσα τὴν φοβεράν ταραχὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γαλικίας ἢ ἐπὶ κληρος ἡγεμονίς, ἔφυγε μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν κληρουχίαν τοῦ συζύγου, εἰς Βλαδίμιρον τῆς Βολυνίας. Ὁ δ' Ἀνδρέας μὴ δοῦς καιρὸν τοῖς Πολωνοῖς, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν, ἐτοποθετήθη ἀνὰ μέσον αὐτῶν, περὶ τὸ Βλαδίμιρον, καὶ ἤρξατο, μετὰ τῶν πρώτων διαπραγματευόμενος περὶ εἰρήνης· τὸ δ' ἀποτέλεσμα ταύτης ὑπῆρξεν ἵνα οἱ Οὐγγροὶ, Πολωνοὶ καὶ Ῥῶσσοι ἐξέλθωσι τῆς Γαλικίας. Οἱ κάτοικοι μετεπέμψαντο ἐκ Περεασλάβου, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Ἀνδρέου, τὸν νέον Ἰαροσλάβον, υἱὸν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἵνα βασιλεύσῃ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Ἴσως δ' ἡ χήρα τοῦ Ῥωμανοῦ ἔπεισε τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας ἵνα συναινέσῃ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἰαροσλάβου, ὁ ἰσχυρὸς Βσεβολόδος, τιμώμενος ὑπὸ πάντων, δυνηθήσεται ἵνα χαλιναγωγῆσῃ τὸν φιλοτάραχον λαὸν καὶ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀποκαταστήσῃ τὸν Δανιὴλ ἐν ταῖς πατρίαις κτήσεσιν. Ἄλλ' οἱ ἡγεμόνες τοῦ Τσερνιγόβου εἶχον ἐν Γαλικίᾳ ὀπαδοὺς, ὧν θερμότερος ἦν ὁ Βλαδισλάβος, περιφανῆς μεγιστάν, ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ. Οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοφρόνων ἐδήλωσε τοῖς πολίταις, ὅτι ὁ μὲν Ἰαροσλάβος ἦν νεώτατος, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν κατῴκει μακρὰν τῆς χώρας αὐτῶν· ὅτι ἐδέοντο ἐγγυτέρου ὑπερασπιστοῦ· ὅτι οἱ Ὀλεγίδαι οὐκ ἀπέστησαν τῆς Γαλικίας αὐτοπροαιρέτως· ὅτι λυσιτελέστερον ἦν αὐτοῖς ἀναθῆναι αὐθορμήτως τὴν ἑαυτῶν τύχην ἐνὶ αὐτῶν. Διὸ οἱ Γαλικιανοὶ, πέμψαντες λάθρα πρεσβευτὰς εἰς τὸ Ῥωσσικὸν στρατόπεδον, ἀνήγγ-

ρυσθένη ἐπαρχίας. Ὁ Ῥουρϊκος ἀπῆλθεν εἰς Ὀβρούτσην, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ, γαμβρὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, εἰς Βησεγόροdon· ὁ δὲ τοῦ Σμολένσκου Μστισλάβος ἐνεκλείσθη μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Βιελγορόδω. Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὗτοι οὐδόλως ἐδίκαιοντο ἵνα αἰτῶσι τὴν προστασίαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἐρυθρὸς ἐξύβρισεν αὐτὸν, ἀναγγείλας τῷ νέῳ Ἰαροσλάβῳ τῷ Βσεβολόδου· « Πορεύου πρὸς τὸν πατέρα » σου. Τὸ δὲ Περεάσλαβον ἔσται ἡγεμονία τοῦ υἱοῦ » μου. Εἰ μὴ ὑπακούσεις τῇ προσταγῇ ταύτῃ, ἢ ἐπι- » μένεις ἀπαιτῶν τὴν Γαλικίαν, κατεχομένην ἤδη ὑπὸ » τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν προγόνου Ὀλέ- » γου, τιμωρήσω σε τὸν τολμηρὸν καὶ ἀσθενῆ νεανίαν ».

4207. Ὁ Ἰαροσλάβος ἐξῆλθε τοῦ Περεασλάβου, ὁ δὲ Βσεβολόδος ὁ Ἐρυθρὸς ἔφυγε δρομαῖος ἐκ τοῦ Κιέβου. Ἰδὼν δ' αἴφνης ὑπὸ τὰ τείχη αὐτοῦ τὰς σημαίας τοῦ Ῥουρϊκου καὶ Μστισλάβου τοῦ Σμολένσκου, ἐμίσθωσε τοὺς Πολοβτσίους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Ῥουρϊκος ἀπέκρουσεν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ Ἐρυθρὸς προσεκάλεσε τοὺς συμμάχους, Βλαδίμιρον τῆς Γαλικίας καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Τουρόβου, ἀπογόνους τοῦ Σβιατοπόλκου - Μιχαήλ, προδόντας ἀγνωμόνως τὸν γαμβρὸν αὐτῶν· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν ἰν' ἀντιστῆ αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν Ῥουρϊκος ἀνεχώρησε τὸ δεύτερον εἰς Ὀβρούτσην, ὁ δὲ Μστισλάβος, πολιορκηθεὶς ἐν Βιελγορόδω, ἐζητήσατο μόνον ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Σμόλενσκον. Ἡ Τρίπολις καὶ τὸ Τόρτσενσκον παρεδόθησαν, ὁ δ' υἱὸς τοῦ Σβιατοσλάβου ἀνέβη πάλιν τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου. Οἱ Πολόβτσιοι ἐπανηγύρισαν τὴν εὐτυχῆ ἐκβασιν τοῦ συμμάχου αὐτῶν, διαρπάζοντες καὶ πορθοῦντες τὰ περίξ τοῦ Βορυσθένους, ἐν ᾧ ὁ ταλαίπωρος λαὸς στενά-

τῶν ἀγνοοῦντες ποῦ φέρονται, ἕως οὗ ἀφίκοντο εἰς τὰ μεθόρια τῆς Πολωνίας καὶ τέλος τῆς Κρακοβίας. Αὐτοῦ Λέσκος ὁ Λευκός, οἰκτεῖρων τὰ δυστυχήματα τῆς περιφανοῦς ταύτης οἰκογενείας, ἐδάκρυσεν· φιλοφρονησάμενος δὲ τὴν ἡγεμονίδα, ἔπεμψε τὸν Δανιήλ εἰς Οὐγγρίαν μεθ' ἑνὸς μεγιστᾶνος, Βιατσεσλάβου τοῦ Φαλακροῦ, ἅμα δ' ἐπέστελλε τῷ Ἀνδρέᾳ τᾶδε· « Σὺ μὲν » ὑπῆρξας φίλος πατρικὸς αὐτοῦ, ἐγὼ δ' ἐπελαθόμεν » τῆς ἔχθρας τοῦ Ῥωμανοῦ. Ἀντιλαβόμεθα οὖν τῶν » ἐξορίστων καὶ ἐγκαταστήσωμεν αὐτοὺς ἐντίμως εἰς » τὰς κληρονομικὰς αὐτῶν ἐπαρχίας ». Ὁ Ἀνδρέας ὑπεδέχθη τὸ παιδίον τοῦτο ὡσαύτως μετ' εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον ἔπραξε, φθαρεὶς ἴσως ἐν τῇ μεγαλοψύχῳ ταύτῃ προστασίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν δώρων Βλαδιμίρου τοῦ Ἰγορος, οὗ οἱ πρεσβευταὶ, μὴ φειδόμενοι χρυσοῦ καὶ ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων, ἀόκνως ἐρράδιουργοῦν ἐν Οὐγγρίᾳ καὶ Πολωνίᾳ. Οὕτως ὁ πρόην ἡγεμὼν τῆς ἐπαρχίας Σεβέρσκου, ἀπροσδοκῆτως εὐεργετηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης, μόλις ἐπίστευε τῇ προσκαίρῳ, ἐπικινδύνῳ καὶ ἐπισφαλεῖ ὑψώσει αὐτοῦ. Ἐκυρίευσεν ἀμαχητὶ τῆς ἐπαρχίας Βλαδιμίρου, ἣν παρεχώρησε τῷ ἀδελφῷ Σβιατοσλάβῳ, δούς τὸ Ζβενιγόροδον τῷ ἑτέρῳ ἀδελφῷ, Ῥωμανῷ ὀνομαζομένῳ. Ὁ δὲ πολυμήχανος Βσεβολόδος ὁ Ἐρυθρὸς ποθῶν ἰν' ἄρξῃ τῶν εὐφόρων χωρῶν τοῦ Τύρα καὶ Σάν ἐφθόνηι ἀναμφιβόλως τοῖς Ἰγορίδαις· ἀλλ' ὑπέκρυπτε τὸν φθόνον καὶ διέμεινε μὲν φίλος αὐτῶν, ἀλλὰ προέθετο ἄλλως πως ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν. Τὰ πάντα ἦν αὐτῷ θεμιτά. Συμμαχήσας ἄλλοτε μετὰ τοῦ Ῥουρίκου καὶ Μστισλάβου, κηρύττεται ἐχθρὸς αὐτῶν, κυριεύει τῆς πόλεως Κιέβου καὶ ἀποστέλλει τοποτηρητὰς εἰς πάσας τὰς περὶ τὸν Βο-

Πανουργία
Βσεβολόδου
τοῦ Ἐρυθροῦ.

καὶ πολλοὺς εὐπατρίδας, ἀπάγει αὐτοὺς δεσμίους εἰς Βλαδίμιρον καὶ εἶτα εἰσβάλλει μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥεζάνης. Οἱ κάτοικοι τοῦ Πρόνσκου, πιστοὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἀπέρριψαν τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις. Ὁ δὲ νέος αὐτῶν ἡγεμὼν Μιχαὴλ ἔφυγε πρὸς τὸν πενθερὸν Βσεβολόδον τὸν Ἐρυθρόν· ἀλλ' οἱ πολῖται προσκαλεσάμενοι ἕτερον ἡγεμόνα τὸν τῆς Ῥεζάνης Ἡσιασλάβον τὸν Βλαδιμίρου, ἀδελφὸν τοῦ Ὀλέγου καὶ Γλέβη, ἠμύναντο ἐρρωμένως. Ὁ ἐχθρὸς ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ· ἀμοιρούσης δὲ τῆς πόλεως φρεάτων, οἱ πολιορκούμενοι ἀπειρηκότες ὑπὸ τῆς δίψης ἐξήρχοντο λαθραίως τὴν νύκτα καὶ ὑδρεύοντο. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἠγεμὼν μαθὼν τοῦτο, ἐπέστησε φρουροὺς πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας τὸ αἶμα ἔρρεε καθ' ἑκάστην. Τέλος δ' ἡ ἀκαταμάχητος καρτερία τῶν πολιορκουμένων ὑπεχώρησε τῇ ἰσχυρᾷ ἀνάγκῃ, διότι πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλοντο τῆς δίψης. Τὸ Πρόνσκον παρεδόθη, ὁ δὲ Βσεβολόδος ἐδωρήσατο αὐτὸ Ὀλέγω τῷ Βλαδιμίρου, πρὸς ἀμοιβὴν ἴσως τῆς βδελυρᾶς αὐτοῦ διαβολῆς, λαβὼν πλεῖστα λάφυρα καὶ αἰχμάλωτον τὴν σύζυγον τοῦ Μιχαήλ. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην οἱ Ῥεζανῖται ἐπέπεσον κατὰ τῶν τοῦ Βσεβολόδου πλοίων χορηγούντων διὰ τοῦ Ὀκκα τὰ ἐπιτήδεια τῷ στρατῷ, ἀλλ' ἀποκρουσθέντες τέλος ὑπετάγησαν. Ἀρσένιος δ' ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῶν προὔπῆντησε τῷ Μεγάλῳ Ἠγεμόνι, δεόμενος αὐτοῦ· « Κύριε, εἶπεν, ἐπίσχεθι τὴν χεῖρα τῆς » ἐκδικήσεως. Φείσθητι τῶν ναῶν τοῦ Ὑψίστου, ἔνθα » ὁ λαὸς προσφέρει θυσίαν, καὶ ἔνθα ἡμεῖς προσευχόμεθα ὑπὲρ σοῦ. Ἡ ὑπερτάτη θέλησίς σου ἔσται νόμος » ἡμῶν ». Μὴ ἐλπίζων δ' ἔκθασιν εὐτυχῆ ἐκ τῆς πρὸς

ζων ἔτεινε χεῖρα ἰκέτιδα πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα.

Ἐπλήσθη τέλος Βσεβολόδος ὁ Γεωργίου· « Ἡ μεσημβρινή Ῥωσσία ἔτι ἐστὶν ἐκ τῶν τοῦ πατρός μου » εἶπε, καὶ ἐξεστράτευσε πρὸς τὴν Μόσχαν, ὅπου περιέμενον αὐτὸν ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ Νοβογοροδίου στρατοῦ (11). Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ὀκκα ἠνώθησαν σὺν αὐτῷ ὁ τε ἡγεμὼν τοῦ Μουρόμου καὶ οἱ τῆς Ῥεζάνης. Κοινῶς δ' ἐφρόνουν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέβλεπε τὸ Κίεβον, πλὴν συνέβη ὅ,τι οὐδεὶς προσεδόκα. Ἀνηγγέλθη τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὅτι οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης εἰσὶ προδόται καὶ ὅτι συνεννοοῦνται κρύφα μετὰ τῶν Τσερνιγοβίων. Οὗτος δ' ἐπίστευσεν εἰς ταῦτα καὶ ἐκφωνήσας τοὺς λόγους τοῦ Προφητάνακτος, « Ὁ » ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ » πτερνισμὸν », ἀπεφάσισεν ἵνα τιμωρήσῃ αὐτοὺς αὐστηρῶς. Ἄλλ' ἐκεῖνοι οὐδόλως ὑποπτεύοντες τὰς ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν κρεμαμένας συμφοράς, συνῆλθον ὑπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ Βσεβολόδου, ὅπως συνευφρανθῶσι παρὰ τῆ ἡγεμονικῆ τραπέζῃ. Ὁ δὲ Βσεβολόδος, ἀσπασάμενος τοὺς δυστυχεῖς πρὸς ἀπόδειξιν δῆθεν τῆς πρὸς αὐτοὺς φιλίας, ἀπεμακρύνθη. Τότε εἰς τῶν εὐπατριδῶν καὶ ὁ τοῦ Μουρόμου Δαβὶδ παρίστανται ἐλέγξοντες τοὺς ἀληθεῖς, ἢ ὑποτιθεμένους προδότας, οἵτινες μάτην μαρτύρονται τὸν θεὸν ἐπὶ τῆ ἑαυτῶν ἀθωότητι. Δύο ὡσαύτως τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης, ὁ Ὀλεγος καὶ Γλέβης ὁ Βλαδιμίρου, προσετέθησαν τοῖς κατηγοροῖς, ἢ σ υ κ ο φ ἄ ν τ α ι ς κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ Βσεβολόδος καταδικάζει τὸν Ῥωμάνον τὸν Γλέβη, Σβιατοσλάβον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετὰ δύο υἱῶν καὶ δύο ἀνεψιῶν αὐτῶν, υἱῶν τοῦ Ἰγορος ὡς

Δυστυχήματα τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης.

Τῆ 22 Σεπτεμβρίου.

τυπώσεως τοσοῦτον λυπηρᾶς, ἠθέλησεν ἵνα κολακεύσῃ τὸν λαὸν δι' ὑποκεκρυμμένης ἀποκαταστάσεως τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας, ἠθέλησε λόγῳ μὲν, ἵνα δείκνυται μεγαλόψυχος προστάτης αὐτοῦ, ἔργῳ δὲ, ἵνα ᾗ κυριάρχης τοῦ Νοβογορόδου. Διέλυσε οὖν τὸν στρατὸν, ἀλλ' ἐκράτησεν ἐν Βλαδιμίρῳ τὸν Κάθεδρον Δημητρίον (τραυματισθέντα ἐν τῇ μάχῃ) καὶ ἐπτὰ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν ὡς ὁμήρους πίστεως. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς, ἐπιποθῶν τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας, τῆς ἀναγγελθείσης αὐτῷ, ἐν θορυβῶδει συνελεύσει κατηγορεῖ τοῦ Δημητρίου, ἀποδεικνύων ὅτι οὗτος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐγένοντο αἴτιοι πολλῶν παρανόμων φορολογιῶν. Μετ' ὀλίγον οἱ δικασταὶ στασιάζουσι· λαφυραγωγοῦσι, πυρπολοῦσι τὰς οἰκίας τῶν κατηγορουμένων, πωλοῦσι τὰ χωρία αὐτῶν καὶ τοὺς δούλους καὶ διαμερίζονται τὸν χρυσόν. Ἐκαστος τῶν πολιτῶν ἔλαβε γρίβνας τρεῖς, ἀφείς τῷ ἡγεμόνι τὸ δικαίωμα τοῦ φορολογεῖν τοὺς ὀφειλέτας τοῦ Δημητρίου κατὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς ἐγγράφους ὁμολογίας. Πολλοὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπλούτησαν, σφετεριζόμενοι λάθρα τὸ πλεῖστον τῆς ἀρπαγείσης περιουσίας. Ἡ γαλήνη οὐκέτι ἀποκατέστη. Ὅτε δ' ἐκόμισαν ἐκ τοῦ Βλαδιμίρου εἰς Νοβογόροδον τὸν νεκρὸν τοῦ Καθέδρου Δημητρίου, ὁ λαὸς ἐκμανεῖς κατεκρήμνιζεν ἂν αὐτὸν ἄνωθεν τῆς γεφύρας τοῦ Βολχόβου, εἰ μὴ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μητροφάνης ἀνεχαίτιζε τοὺς μανιώδεις τούτους. Ἔθασαν οὖν αὐτὸν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου παρὰ τῷ τάφῳ τοῦ πατρός. Ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Σβιατοσλάβος ἐπανῆλθε τὸ δεύτερον ἵνα κυβερνήσῃ τὸ Νοβογόροδον· ἔλαβε τὴν προορισθεῖσαν αὐτῷ μερίδα ἐκ τῆς περιουσίας τῶν κατηγορουμένων καὶ

τὸν Βσεβολόδον ἀντιστάσεως, ὁ λαὸς τῆς 'Ραζάνης ἔπεμψεν αὐτῷ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν εἰς Βλαδίμιρον, ἔνθα ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπέστρεψε, μαθὼν ὅτι ὁ 'Ρουρϊκος ἀπέδιώξε καὶ αὐθις ἀπὸ τοῦ Κιέβου τὸν 'Ερυθρόν.

Βσεβολόδος ὁ Γεωργίου ἀπεποιήθη τὸν τευθεν ἵν' ἀποχωρισθῇ τοῦ Κωνσταντίνου. Εὐγνωμονῶν δὲ τοῖς Νοβογοριδίοις, ἐφιλοδώρησεν αὐτοὺς ἐν Κολόμνω, καὶ ἀπέπεμψεν ἐν εἰρήνῃ οἴκαδε. « Ἐκπληρῶ, εἶπεν, αὐ-
 » τοῖς πανδήμως, τὴν εὐχὴν ἀγαθοῦ λαοῦ. Ἐποδίδω
 » ὑμῖν πάντα τὰ δικαιώματα τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν
 » καὶ πάντας τοὺς θεσμοὺς τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων.
 » Τοῦντευθεν ἐστὲ αὐτόνομοι. Ἀγαπᾶτε τοὺς εὐεργέ-
 » τας ὑμῶν, καὶ τιμωρεῖτε τοὺς κακούργους». Ἡ θαυ-
 μαστὴ αὕτη δημηγορία τοῦ φιλοδόξου ἡγεμόνος ἦν πανουργία· διότι ἐγίνωσκεν οὗτος τὴν δυσμένειαν τῶν πολιτῶν τοῦ Νοβογορόδου, μεμφομένων τοὺς ἐπαχθεῖς φόρους καὶ τὰς παντοίας πράξεις τῆς δεσποτικῆς αὐθαιρεσίας. Σύγχρονος δ' ἱστορικὸς ἀφηγεῖται μίαν αὐτῶν. Ὁ Βσεβολόδος μικρὸν πρὸ τῆς κατὰ τῆς 'Ρεζάνης ἐκστρατείας, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ ψευδοῦς ἀγγελίας, ἔπεμψεν εἰς Νοβογόροδον ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἕνα, ὃς ἄνευ δικαστικοῦ τινος τύπου προσέταξεν ἵνα θανατωθῇ ἐπίσημός τις πολίτης, Ἄλέξιος ὁ Σβησλάβου, ἐν τῇ κατὰ τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰαροσλάβου ἐκκλησίᾳ. Ἡ ἀνομία αὕτη διηγεῖρε τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν. Ἐθρήνησαν τὴν τύχην τοῦ ἀθῶου τούτου θύματος καὶ κατενόησαν ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος μόνος ἦν ὄργανον τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς κυρίαρχος τοῦ Νοβογορόδου ζῆ ἐν Βλαδιμίρῳ. Ὁ Μέγας Ἠγεμὼν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν παρακολουθημάτων ἐν-

Δόλος τοῦ
Βσεβολόδου.

πίσκοπος Ἀρσένιος ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς Βλαδίμιρον. Ὁ ἡγεμὼν Ἡσιασλάβος ὁ Βλαδιμίρου, διαφυγὼν τὴν αἰχμαλωσίαν, σὺν τῷ γαμβρῷ, Μιχαὴλ τῷ Ἐρυθροῦ, ἐξεδικοῦντο τὸν Βσεβολόδον, ἐκπορθοῦντες τὰ περίχωρα τῆς Μόσχας, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Γεώργιος ἐξολώθρευσε αὐτούς.

Θρασύτης τοῦ
Μστισλάβου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ ἀρχηγὸς ἀσῆμου κληρουχίας ἐκηρύχθη εὐτόλμως πολέμιος μονάρχου ἐπιφύβου πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους ἡγεμόνας. Μστισλάβος ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Μστισλάβου τοῦ ἀνδρείου καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Φουρίκου, διηκόνει αὐτῷ μετὰ ζήλου· ἐδοξάσθη δὲ διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ ἰσχυρὰν ἀμυναν τοῦ Τορτσένσκου καὶ, ἀναγκασθεὶς ἵνα ἐξέλθῃ τῆς πόλεως ταύτης, ἔλαβε παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου τὴν κληρουχίαν τοῦ Τοροπέτσου. Γινώσκων δὲ πόσον ἡ μνήμη τοῦ πατρὸς ἦν σεβαστὴ τῷ λαῷ, καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς πόλεως ταύτης, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ λαὸς, ἀπεστρέφετο τὴν κηδεμονίαν τοῦ Βσεβολόδου, ἐπεχείρησε τολμηρῶς ἵνα ὠφέληθῃ ἐκ τῆς μυστικῆς αὐτῶν γνώμης. Εἰσέρχεται οὖν εἰς Τόρτζενσκον σὺν τῷ στρατῷ, αἰχμαλωτίζει τοὺς εὐγενεῖς τοῦ Σβιατοσλάβου, δεσμεύει τὸν τοποτηρητὴν τοῦ ἡγεμόνος τούτου καὶ καθίσταται κύριος τῆς περιουσίας αὐτῶν. Πρεσβευτῆς δὲ τοῦ Μστισλάβου, παραστὰς ἐν Νοβογορόδῳ, εἶπε τῷ λαῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος τάδε. « Προσκυνῶ τὸν »
 » ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν τάφον τοῦ πατρὸς μου »
 » καὶ ἀπάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν. Ἔμαθον ὅτι »
 » οἱ ἡγεμόνες τυραννοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ὅτι τὴν ἀρχαίαν »
 » ἐλευθερίαν διεδέχθη ἡ τυραννία αὐτῶν. Τὸ Νοβογό- »
 » ροδὸν ἐστὶ πατρικὸς κληρὸς μου, καὶ ἦλθον ἀποκα- »
 » ταστῆσαι τὰ ἀρχαῖα δικαιώματα τοῦ ἀγαπητοῦ μοι

ἔστερξεν ἵνα συμπληρώσῃ τὴν ἐχδίκησιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἐξορίας τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν αὐτῶν εἰς Σουσδαλίαν. Ἐτι ἀνήλικος ὢν, ἐβασίλευε κατ' ὄνομα, οὐδὲ ἦρχε τοῦ πολεμοῦντος τότε ὑπὸ τὸν Βλαδίμιρον ἐν Λιθουανία στρατοῦ. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμῶν, υἱὸς Μστισλάβου τοῦ Ἀνδρείου, ἐβασίλευσεν ἐν Πσκοβῶ συναινέσει τῶν Νοβογοροδίων, ἢ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν.

Ἀναθεὶς κατ' ἀρχὰς τοῖς τοποτηρηταῖς καὶ τιούνοις τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥεζάνης ὁ Βσεβολόδος, ἔπεμφεν ἐκεῖσε μετ' οὐ πολὺ τὸν υἱὸν Ἰαροσλάβον-Θεόδωρον. Ὁ δὲ λαὸς δυσχεραίνων ὑπετάσσετο αὐτῷ καὶ ἐθρήνει τοὺς κρατούμενους ἐν Βλαδιμίρῳ ἰδίους αὐτοῦ ἡγεμόνας. Χρονογράφος τις τῆς Σουσδαλίας αἰτιᾶται μάλιστα τοὺς Ῥεζανίτας, ἅτε ἀποκεκαλυμμένως ἐπαναστάντας, ἱστορῶν, ὅτι ἐφόνευσαν ἐν τῇ φυλακῇ πολλοὺς τῶν εὐπατριδῶν τοῦ Βλαδιμίρου, ὁ δὲ Βσεβολόδος, ὀργισθεὶς διὰ τὴν θρασύτητα ταύτην, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ῥεζάνης. Ὁ Ἰαροσλάβος ἐξῆλθε προὔπαντήσων αὐτῷ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν, οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ ἐξέθησαν τὰς δικαιολογίας καὶ ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀσυστόλως, ὥστε ὁ Μέγας Ἠγεμῶν ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς, ἔδειξε πλείστην ὄσσην αὐστηρότητα, προστάξας τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπέλασιν τῶν πολιτῶν μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ τὴν πυρπόλησιν τῆς ἰδίας πόλεως. Μάτην ἐπειράθησαν ἵνα διὰ παρακλήσεων κάμψωσι τὸν ἀδυσώπητον τοῦτον κριτὴν· ἢ πρωτεύουσα αὕτη περιφανοῦς ἐπαρχίας ἐγένετο σωρὸς τεφρῶν, οἱ δὲ δυστυχεῖς πολῖται, ἄστεγοι, διεσκεδάσθησαν εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς ἡγεμονίας τῆς Σουσδαλίας χωρία. Τὸ Βιελγόροδον τῆς Ῥεζάνης ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἠ-

Ῥεζάνης τοῦ
Μεγάλου Ἠ-
γεμόνος.

Καὶ ὁ μὲν Ῥουρῖκος ἐκυρίευσεν τοῦ Τσερνιγόβου, τὸ δὲ μεσημβρινὸν Περεάσλαβον, ὅπου οἱ Πολόβτσιοι ἐκακούργουν, ἐτηρήθη κληρουχία τῆς μεγάλης ἡγεμονίας. Ὁ Μητροπολίτης ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἡγεμονίδων τῆς Ῥεζάνης, ὑπῆρξεν ὁμως ἀδύνατον αὐτῷ ἔν' ἀπολυτρώσῃ τοὺς ἡγεμόνας. Πάντες δὲ ἠὲ χαριστήθησαν· διὸ ὁ Ἐρυθρὸς εἰς τεκμήριον πίστεως ἔπεμψε τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα εἰς Βλαδίμιρον, ἔνθα αὕτη ἐνυμφεύθη τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Γεώργιον.

Τῆ 10 Ἀπριλίου 1211.

Ταραχὰὶ ἐν Γαλικίᾳ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς κοινῆς εἰρήνης ἡ Γαλικιανὴ χώρα ἦν θέατρον ταραχῶν καὶ θῦμα ἐπιβούλων ἀλλοφύλων καὶ ἰδίων αὐτῆς πολιτῶν, ἐχθρῶν τῆς ἡσυχίας. Οἱ ἄφρονες υἱοὶ τοῦ Ἰγορος παρορῶντες τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς κινδύνους, τὰς ἀπειλάς τῶν Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, τὸ ἀχαλίνωτον τοῦ λαοῦ καὶ τὸ στασιαστικὸν πνεῦμα τῶν εὐπατριδῶν, ἐζήτουν πρὸς ἀλλήλους πολεμίους. Ῥωμανὸς ὁ Ζβενιγορόδου διωκόμενος ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ ἔφυγεν εἰς Οὐγγρίαν· εἶτα δὲ, συνδρομῇ τοῦ βασιλέως, ἐξήλασε Βλαδίμιρον τὸν Ἰγορος καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλικίας πρὸς θαυμασμὸν τῆς μητρὸς τοῦ Δανιήλ, προσδοκούσης ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἀποδώσει τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτῆς, προδοθέντι ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἐτέρου προστάτου αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ τὴν ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ Ἰγορος ὑπάρχουσαν διχόνοιαν Λέσκος ὁ Λευκός, συνεμάχησε μετ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Βέλζης, υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος Βσεβολόδου τοῦ Μστισλάβου, καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς πόλεως Βλαδιμίρου, οὗ οἱ κάτοικοι οὐδόλως ἠμύναντο, ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλους, εἶπον τοῖς Πολωνοῖς· « Ἔστὲ φίλοι ἡμῶν. Μεθ' ἡμῶν ἐστὶν ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ Μεγάλου. » Καὶ ὁμως

» λαοῦ. » Ἡ ἀγόρευσις αὕτη ἐνέπλησε χαρᾶς τοὺς Νοβογοροδίους, οἵτινες, ἐπαινέσαντες τὴν μεγαλοφυχίαν τοῦ Μστισλάβου καὶ ἀναγορεύσαντες αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν ἡγεμόνα, κατέκλεισαν τὸν Σβιατοσλάβον μετὰ τῶν εὐπατριδῶν τοῦ Βλαδιμίρου ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπείῳ. Ὁ δὲ Μστισλάβος, ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ δι' ἀνευφημιῶν χαρᾶς, συλλέγει παραχρῆμα στρατὸν, ὅπως προλάβῃ τὸν Βσεβολόδον· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος, φοβούμενος μὴ οἱ Νοβογορόδιοι ὀργισθέντες φονεύσωσι τὸν Σβιατοσλάβον, ἢ, ὀρθότερον, γινώσκων τὸ παλίμβουλον αὐτῶν καὶ ἐλπίζων ἵνα συνδιαλλαγῇ μετ' αὐτῶν ἀναιμωτὶ, ἀπέφυγε τὴν μάχην. Ἠτήσατο δὲ παρ' αὐτοῦ εἰρήνην, ἐπέκάλεσεν ἑαυτὸν πατέρα τοῦ Μστισλάβου καὶ ἀρκεσθεὶς τῇ ἀπελευθέρωσει τοῦ υἱοῦ, ἀπέστειλε πάντας τοὺς ἐν ταῖς ἐπικρατείαις τῆς Σουδαλίας κρατουμένους Νοβογοροδίους ἐμπόρους. Ἐκάτερος τῶν στρατῶν ἀπεχώρησεν ἀμαχητὶ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ἀρχηγὸς τοῦ Βλαδιμιρίου στρατοῦ, ἤγαγε τὸν Σβιατοσλάβον πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν κυριεύσας τῶν ὀχθῶν τοῦ Πρά, ἐνθα διέμενον οἱ τῆς Ῥεζάνης Ἡσιασλάβος καὶ Μιχαὴλ ἀπέδειξε τὴν πρὸς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν ἔφρουν αὐτοῦ συνδιαλλαγεὶς μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου Μητροπολίτης Ματθαῖος ὑπῆρξεν ὁ διαλλακτῆς, ὃς ἀφίκετο εἰς Βλαδίμιρον πρὸς χαρὰν τοῦ λαοῦ. Φιλοφρονηθεὶς δὲ καὶ περιποιηθεὶς ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, ἔπεισε τὸν Βσεβολόδον ὅπως ἐπιλάθῃται τῆς ἀνάδρου καὶ πικρᾶς ἐξορίας τοῦ υἱοῦ ἐκ Περεασλάβου. Τὴν δὲ συμμαχίαν ταύτην ἐμπέδωσαν διὰ νέου ὄρκου. Βσεβολόδος ὁ Ἐρυθρὸς τοσοῦτον ἐπόθει τὸ Κίεβον, ὥστε συνήνεσεν ἵνα ἀνταλλάξῃ αὐτὸ διὰ τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης, κληρονομικῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας.

1220.

Εἰρήνη πρὸς τοὺς Ὀλεγίδας.

ὡμῶ τούτῳ δυνάστη, ἀλλὰ μόλις διεσώθη φεύγων. Τὰς αὐτὰς δὲ βιαιοπραγίας ἔπραξαν καὶ οἱ Οὐγγροὶ ἐν Γαλικίᾳ ἐπὶ τοῦ Ἀνδρέου· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος τοῦλάχιστον εἶχε κυριαρχικὰ δικαιώματα, ὁ δὲ Βενέδικτος οὐδὲν νόμιμον εἶχεν. Ὁ λαὸς καὶ οἱ ἄρχοντες ἐζήτουν τρόπους ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου κακουργοῦ, ἀλλ' ἡ πρώτη αὐτῶν ἀπόπειρα ἀπέβη ματαία. Μστισλάβος δ' ὁ ἐπονομαζόμενος Ἀλαλος, υἱὸς τοῦ Ἡσιασλάβου, ἡγεμόνος τοῦ Λούτσκου, δεσπόζων τοῦ Περεασλάβου, ἀνέλαβε τὴν ἐξέλασιν τοῦ Βενεδίκτου, ἀφικόμενος μετὰ στρατοῦ πρὸ τῆς Γαλικίας· ἀλλ' οἱ Οὐγγροὶ ἐπεσκόπουν αὐτούς. Οἱ φρουροὶ τούτων ἴσταντο παρὰ τὰς πύλας, ἡ ἡσυχία ἐπεκράτει ἐν τῇ πόλει, ὁ δὲ Μστισλάβος, φοβούμενος τὴν τύχην τοῦ υἱοῦ τοῦ Βερλαδνίκου, ἀπεχώρησεν. Ὁ χρονογράφος προστίθισιν ἐνταῦθα, ὅτι παρὰ τὸν Βορυσθένη ὑπῆρχεν ἀρχαῖός τις τάφος Γαλιτσίνα καλούμενος, ἐξ οὗ τὸ τῆς Γαλικίας ὄνομα· ὅτι εὐπατρίδης τις, καταμωκώμενος τοῦ Μστισλάβου, ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου καὶ εἶπεν· « Ἡγεμῶν, νῦν ἄνευ αἰσχύνης δύνασαι ὑποχωρῆσαι, διότι ἐγένου ἤδη εἰς τὴν Γαλιτσίαν. »

Ἐν τούτοις ὁ Ῥωμανὸς φεύγων ἐκ τῆς Οὐγγρίας συνδιηλλάγη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Βλαδιμίρου. Ὁ ταλαίπωρος τῆς Γαλικίας λαὸς προσέδραμε τότε παρ' αὐτοῖς, αἰτιώμενος ἑαυτὸν, ἅτε μὴ εἰδότα ἵνα ἐκτιμήσῃ τὴν πρότερον εὐδαίμονα ἡγεμονεῖαν αὐτῶν. Συναγείραντες οὗτοι στρατὸν ἠνάγκασαν τὸν Βενέδικτον ἵνα φύγῃ ἀνὰ τὰ Καρπάθια ὄρη. Ἡ γαλήνη ἀποκατέστη· καὶ ὁ μὲν Ῥωμανὸς ἠύχαριστήθη λαβὼν τὸ Ζβενιγόροδον, Σβιατοσλάβος δὲ ὁ Ἴγορος, ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, ἐτήρησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν Πρεσμιλίαν, ὁ δὲ

οἱ ὑποτιθέμενοι οὗτοι φίλοι διήρπασαν τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ναοὺς καὶ ἠχμαλώτισαν Σβιατοσλάβον τὸν Ἴγορος, παραδόντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ Βλαδίμιρον. Ὁ Λέσκος ἔγημε Γρεμισλάβαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ· ἵνα δὲ μὴ ἀφήσῃ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥωμανοῦ ἄνευ κληρουχίας παρεχώρησε τὴν Βρέστην τῷ ἀνηλίκῳ Βασίλκῳ, ἐκπληρῶν τὴν αἴτησιν τῶν πολιτῶν αὐτῆς. Κατόπιν δ' ὁ Ἀλέξανδρος παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν Βέλζην.

Οὕτως ἀπεκαλύφθη ὁ σκοπὸς τῶν Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, οἵτινες, καὶ τοὶ δεξιῶν οὐσῶν τῶν περιστάσεων, οὐδόλως ἠθέλησαν ἵν' ἀνορθώσωσι τὸν ἰσχυρὸν τοῦ Ῥωμανοῦ οἶκον, φοβούμενοι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ. Ἡ διαίρεσις τῶν ἐπαρχιῶν Γαλικίας καὶ Βλαδιμίρου (διαρπαζομένου τότε ὑπὸ τῶν Ἰαθβιάγων καὶ Λιθουανῶν) ἐφαίνετο ἀρμόζουσα τῇ πολιτικῇ τοῦ Ἀνδρέου καὶ Λέσκου. Πιθανὸν ὡσαύτως, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς ἡγεμόνες Ῥωμανὸς ὁ Ἴγορος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὀφείλοντες τὰ πάντα τῷ ἐλέει τῶν μοναρχῶν τούτων, ἤρχον ἐξ ἀνάγκης ὡς ὑποτελεῖς, ἤτοι ὑποχείριοι. Κατὰ τοῦ πρώτου δὲ τούτων, ὡς μὴ ἐκπληρώσαντος τὸν λόγον αὐτοῦ, ὁ Ἀνδρέας ἐπεμψε στρατὸν εἰς Γαλικίαν ὑπὸ τὸν μεγιστᾶνα Βενέδικτον, ὃς συλλαβὼν τὸν ἄφροντιν Ῥωμανόν, λουόμενον ἐν βαλανείῳ, ἀπέστειλεν εἰς Οὐγγρίαν. Αὐτὸς δ' οὗτος, κατὰ τὴν τοῦ χρονογράφου ῥῆσιν, ἤρξατο πράττων ὠμότητος ὡς ἀντίχριστος, κορεννὺς τὰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας διεφθαρμένης καρδίας καὶ καταπιέζων ἄρχοντας καὶ πολίτας. Ὁ πλούσιος, ἢ ὁ ἔχων γυναῖκα καλὴν, ἀεὶ ποτε ὑπώπτευσεν, ὁ δὲ τὴν τυραννίαν ἐξελέγχων, ἐτιμωρεῖτο ἢ ἐξωρίζετο. Ἐν τοῖς τολμηροῖς εὐπατρίδαις ἦν καὶ Τιμόθεός τις, λόγιος ἀνὴρ, ἐκ Κιέβου καταγόμενος. Οὗτος μόνος ἐτόλμησεν ἵνα μεμφθῇ τῷ

τότε υἱὸς τοῦλάχιστον ἐνηλίκους, καὶ ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀσφαλέστερον ἦν αὐτῷ ἵνα κυβερνήσῃ τὴν Γαλικίαν ἐν ὀνόματι τοῦ νομίμου αὐτῆς κυριάρχου, ἢ ἐν ὀνόματι ἑαυτοῦ διὰ τῶν βαρόνων Οὐγγρων, μισητῶν τοῖς Ῥώσοις, σκεφθεὶς δὲ τέλος, ὅτι ὁ νέος Δανιήλ, ἐν μέρει ὑπ' αὐτοῦ ἀνατραφεὶς, εὐχερέστερον ἂν ἐγένετο ὑποχείριος αὐτῷ, ἢ οἱ Ἰγορίδαι, ἐνέδωκε τῇ αἰτήσει τῶν εὐπατριδῶν τῆς Γαλικίας. Παραχρῆμα δὲ ὁ Βλαδισλάος, περικεκυκλωμένος ὑπὸ τῶν Οὐγγρικῶν φαλάγγων, διέρχεται μετὰ τοῦ προσήβου ἡγεμόνος τὰ μεθόρια τῆς Ῥωσσίας καὶ ὑποτάσσει τὰς πόλεις. « Ὑπὲρ τίνος πο-
 » λεμήσετε ; ἔλεγεν ὁ Βλαδισλάος πλήρης ἐκδικήσεως.
 » μήτοι ὑπὲρ τῶν φονέων, οἵτινες ὠμότατα κατέσφαξαν
 » τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς ὑμῶν, ἤρπασαν τὴν πε-
 » ριουσίαν αὐτῶν καὶ ἐνύμφευσαν τὰς θυγατέρας τῶν
 » εὐπατριδῶν μετὰ δούλων ; » Οἱ πολῖται τῆς Πρεσμιλίας παρέδωκαν αὐτῷ Σβιατοσλάβον τὸν Ἰγορος. Ὁ Ῥωμανὸς προσκαλέσας τοὺς Πολοβτσίουσ ἡμίνατο ἐν Ζβενιγορόδῳ· ἀλλὰ πάντες οἱ ὄμοροι ἡγεμόνες Ἀλέξανδρος ὁ Βλαδιμίρου, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰαροσλάβου, ὁ Ἰγγβάρ τοῦ Λούτσκου καὶ Μστισλάβος ὁ Ἀλαλος ἐκηρύχθησαν κατὰ τῶν Ἰγοριδῶν. Ὁ δὲ ἀνήλικος Βασίλκος ἔπεμψεν ἐκ Βέλζης πρὸς τὸν ἀδελφὸν Δανιήλ τὸν ἑαυτοῦ στρατόν. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Πολωνοὶ ἠνώθησαν μετὰ τῶν Οὐγγρων, ὅπως συμμεθέξωσι τῶν ὠφελειῶν τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ῥωμανὸς ὁ Ζβενιγορόδου ἠχμαλωτίσθη φεύγων, ὁ δὲ Βλαδίμιρος διεσώθη. Ὁ νέος Δανιήλ ἐκηρύχθη ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας· ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἔδραμε πάραυτα ἵνα ἀσπασθῇ αὐτόν, ἀλλ' οὗτος, κεχωρισμένος ὢν ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, οὐδόλως ἀνεγνώρισεν αὐτήν, ἐξέστη δὲ, ὅτε ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐ-

Βλαδίμιρος, ὡς πρεσβύτερος, ἔμεινεν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς πρωτευούσης, δοὺς τῷ υἱῷ τὸ Τερέβολον, καὶ ἅμα πέμψας ἕτερον τῶν υἱῶν μετὰ δώρων πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, ἵνα ἀφοπλίσας τοῦτον, ἡγεμονεύῃ ἀσφαλῶς.

Τὰ παθήματα λέγουσι μαθήματα εἶναι καὶ ὁμῶς κερδαίνουσι ἐκ τούτων μόνον οἱ ὑγιεῖς νόες, ἐν ᾧ οἱ ἄλλως ἔχοντες καὶ μετὰ τὰ παθήματα φέρονται εἰς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὑπὸ νέων ἀρχῶν καὶ εἰς νέας περιπίπτουσι πλάνας. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰγορος, ἵνα διατηρηθῶσιν ἐπὶ τοῦ κλονιζομένου θρόνου τῆς Γαλικίας, ἠτιῶντο τὴν προτέραν αὐτῶν ἀδυναμίαν ὡς ἀφορμὴν τῆς ὑπὲρ τὸ δέον ἀνθαιρεσίας τῶν μεγιστάνων, καὶ ἀπέδιδον τὴν λαμπρότητα τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Μστισλάβου μόνον τῇ αὐστηρότητι αὐτοῦ. Ἐγνώσαν οὖν ἵνα χαλιναγωγήσωσι τὸν λαὸν διὰ τῆς τιμωρίας τῶν ἐπιφανεστέρων εὐπατριδῶν, ἀλλ' ἀπώλοντο κατὰ κράτος. Οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς ἡγεμονικῆς θελήσεως ἄνευ φανεράς τινος αἰτίας, ἄνευ ἀποδείξεων, ἄνευ δίκης συνελάμβανον τοὺς ἐπισημοτέρους ἐγγχωρίους, καὶ ἀπέκτεινον αὐτοὺς, ἐμποιήσαντες οὕτω γενικὸν τρόμον. Πολλοὶ τῶν καταδικασθέντων ἔλαβον καιρὸν ἵνα σωθῶσιν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ εὐπατρίδης Βλαδισλάος, δι' οὗ οἱ τοῦ Ἰγορος υἱοὶ ἔλαβον τὸν θρόνον τῆς Γαλικίας. Ὁ μεγιστάν οὗτος μετὰ καὶ ἑτέρων εὐπατριδῶν φυγῶν εἰς Οὐγγρίαν ἰκέτευσεν τὸν Ἀνδρέαν, ἵνα ἐμπιστευθῇ αὐτῷ τὸν ἔφηβον Δανιὴλ μετὰ στρατοῦ πρὸς ἐξέλασιν τῶν ἀπανθρώπων καὶ ἀγνωμόνων Ἰγοριδῶν, ἐπιλαθομένων τῆς βασιλικῆς εὐεργεσίας. Ὁ Ἀνδρέας διηνεκῶς θεραπεύων τὸν Δανιὴλ, ὑπέσχετο ὅτε μὲν, ὅτι υἱοθετήσῃ αὐτόν, ὅτε δὲ, ὅτι νυμφεύσῃ αὐτόν μετὰ τῆς θυγατρὸς, καὶ οὕτω μέχρι λόγου μόνον ἐθώπευεν αὐτόν. Μὴ ἔχων δὲ

1212.

Ἀπειθεία τοῦ
Κωνσταντίνου.

Ὁ Βσεβολόδος, μεταπεμφάμενος τὸν Κωνσταντῖνον ἐκ Νοβογορόδου, ἔδωκεν αὐτῷ εἰς κληρουχίαν τὸ Ῥόστοβον μεθ' ἑτέρων πέντε πόλεων. Μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου ἀνηγόρευσαν αὐτὸν κληρονόμον τοῦ ἀξιωματος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ παραχωρῆσαι τὸ Ῥόστοβον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γεωργίῳ· ἀλλ' οἱ Κωνσταντῖνος, ἐπιθυμῶν ἵνα κληρονομήσῃ τὴν ὅλην ἡγεμονίαν τῆς Σουσδαλίας, ἠρνήθη ἵνα ἐξέλθῃ τῆς κληρουχίας. Ὁ δὲ πατήρ, ὀργισθεὶς διὰ τὴν φανεράν ταύτην ἀπειθείαν, συγκαλεῖ τοὺς εὐπατρίδας πασῶν τῶν πόλεων, τὸν Ἐπίσκοπον Ἰωάννην, τοὺς ἡγουμένους, ἱερεῖς, ἐμπόρους καὶ εὐγενεῖς, ἀναγορεύει ἐν τῇ πολυαρίθμῳ ταύτῃ ὁμηγύρει τὸν δεῦτερον υἱὸν Γεώργιον διάδοχον αὐτοῦ καὶ λέγει ὅτι τούτῳ παραδίδωσι τὴν μεγάλην ἡγεμονίδα σύζυγον καὶ τοὺς νεωτέρους ἀδελφούς. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον ἡγάπων ἐκεῖνοι καὶ ἐτίμων· ἀλλ' ἐσίγησαν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς ἐξουσίας πατρός. Ὁ ἀπειθῆς υἱὸς ἐφαίνετο ἐγκληματίας καὶ πάντες ἐκπληροῦντες τὴν θέλησιν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ὤμοσαν τῷ ὀρισθέντι διαδόχῳ. Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἀγανακτήσας συνέσπασε μετ' ὀργῆς τὰς ὀφρῦς κατὰ τοῦ Γεωργίου. Πάντες δ' οἱ ἀγαθοὶ Ῥῶσσοι προεμάντευσαν μετὰ λύπης τὰ ὀλέθρια παρακολουθήματα.

Τῇ 15 Ἀπριλίου.

Θάνατος Βσεβολόδου τοῦ Μεγάλου.

Χαρακτήρ αὐτοῦ.

Μετὰ τριακονταεπταετῆ βασιλείαν Βσεβολόδος ὁ Γεωργίου ἀπεβίωσεν ἐν εἰρήνῃ, τὸ πεντηκοστὸν ὀγδοὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, θρηνούμενος οὐ μόνον ὑπὸ τῆς συζύγου, τῶν τέκνων καὶ τῶν εὐπατρίδων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντός τοῦ λαοῦ, καὶ κληθεὶς ὑπὸ τῶν χρονογράφων Μέγας, ἡγεμόνευσεν εὐτυχῶς καὶ

τῆς τὴν λέξιν τοῦ υἱοῦ καὶ εἶδεν αὐτὴν δακρυχέουσαν ὑπὸ χαρᾶς. Ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος ἔφηβος ἐν μέσῳ τῶν μεγιστάνων καὶ τοῦ λαοῦ ἐφαίνετο ἤδη ὡς κυριάρχης, προαγγέλλων διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς εἶδους τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ δόξαν.

Ἐν τούτοις οὐκέτι ἠδύνατο ἔργῳ ἄρχειν· διότι οἱ Οὐγγροὶ, οἱ Πολωνοὶ, οἱ ὄμοροι ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπερήφανοὶ εὐπατρίδαι ἤλπιζον ἵνα ὠφελῶνται ἐκ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας. Παρεχώρησαν οὖν αὐτῷ τὴν Γαλικίαν, ἀλλὰ τὸ Βλαδίμιρον διετηρήθη τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ ἡ Τσερβένη, τῷ ἀδελφῷ τούτου Βσεβολόδῳ. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Γαλικίᾳ ὁ Δανιὴλ διατελῶν ὑπὸ τὴν κηδαιμονίαν τῶν αὐτογνωμόνων καὶ ἀναξίων εὐπατριδῶν, ἠδυνάτει ἴν' ἀπαλλάξῃ τὸ Ῥωσσοικὸν ὄνομα τοῦ ὀνειδούς, ὅπερ ἠσθάνετο, μάρτυς γενόμενος ἀποτροπαίου κακουργήματος. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀνδρέου, ὁ Πότος, μέγας αὐλάρχης, καὶ ἕτεροι αἰχμαλωτίσαντες τοὺς Ἰγορίδας, ἤθελον ἵνα παραδῶσιν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας· ἀλλ' οἱ εὐπατρίδαι τῆς Γαλικίας μνησικακοῦντες ἀπήτουν τὴν δημοσίαν τιμωρίαν τῶν ταλαιπώρων τούτων ἡγεμόνων. Οἱ Οὐγγροὶ ἐδίσταζον, ἀλλὰ δωροδοκηθέντες παρέδωκαν αὐτοὺς σφάγια· διὰ δὲ τὴν ἀνήκουστον ταύτην θηριωδίαν, οἱ Γαλικιανοὶ ἐπεκλήθησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσσία ἄθεοι, κατὰ τὸν σύγχρονον ἱστορικόν. Οὗτοι ἐμαστίγωσαν, ἐβασάνισαν καὶ τέλος ἀπηγχόνισαν τοὺς πρῶην αὐτῶν ἡγεμόνας. Τὸ κακούργημα τοῦτο ἐξώπλισε πάντας τοὺς ἀπογόνους τοῦ ἀγίου Βλαδιμίρου. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ τελευταία τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος καὶ νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι ἀπέστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς στασιώδους Γαλικιανῆς χώρας.

μονες προστιθέασιν, ὅτι τὰ σώματα αὐτῶν ἐπιπλέουσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ σπυρίδι.

Κατὰ τὸ τότε ἔθος ὁ Βσεβολόδος, ἐνδεικνύμενος εὐλάβειαν πρὸς τὰ θεῖα, ἀνήγειρε ναοὺς καὶ κατέλιπεν ἕτερα μνημεῖα τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῆς ἀνακαινισθείσης πόλεως Ὀστέρου, ὠκοδόμησε φρούρια ἐν Βλαδιμίρῳ, ἐν Περεασλάβῳ—Ζαλέσκῳ καὶ ἐν Σουσδαλία.

Κατὰ τὸ 1209 ὁ Βσεβολόδος ἔγημε, δευτέρῳ γάμῳ, τὴν θυγατέρα τοῦ Βασίλκου, ἡγεμόνος τοῦ Βιτέβσκου. Πρώτην δὲ γυναῖκα ἠγάγετο τὴν Μαρίαν, τὸ γένος Ἰασίδα, περιώνυμον ἐπὶ φρονήσει καὶ εὐσεβείᾳ, ἥτις κατὰ τὰ τελευταῖα ἑπτὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτῆς, δεινῶς νοσοῦσα, ἐδείκνυεν ἀξιοθαύμαστον ὑπομονήν, παραβάλλουσα ἑαυτὴν πολλάκις πρὸς τὸν Ἰώβ. Δέκα δὲ ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς ἐγένετο μοναχῆ, καὶ ψυχορραγοῦσα προσεκαλέσατο τοὺς υἱοὺς καὶ ἐξώρκισεν αὐτοὺς, ἵνα βιώσωσιν ὁμόνοι, ἀναμιμνήσκουσα αὐτοῖς τοὺς σοφοὺς λόγους Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου, εἰπόντος, ὅτι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἀπολλύουσιν τοὺς τε ἡγεμόνας καὶ τὴν πατρίδα. Ἐνουθέτησε δ' αὐτοὺς ἵνα ᾧσιν εὐσεβεῖς, νηφάλιοι, εὐπροσήγοροι καὶ ἐπὶ πᾶσιν αἰδῆμονες πρὸς τοὺς γέροντας, ἐπιλέγουσα τὸ τῆς Βίβλου « ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία εὐρίσκεται· ἐν δὲ μακρῷ βίῳ ἐπιστήμη ». Οἱ χρονογράφοι ἐπαινοῦσιν ὡσαύτως αὐτὴν ὡς κοσμήσασαν τοὺς ναοὺς χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς σκεύεσι, ἀποκαλοῦντες αὐτὴν Ἑλένην τῆς Ῥωσσίας, Θεοδώραν καὶ δευτέραν Ὀλγαν. Ἐγένετο δὲ μήτηρ ὀκτώ τέκνων, ἐξ ὧν δύο ἐτελεύτησαν ἐν ἀπαλῇ ἡλικίᾳ. Χρονογράφος τις τῆς Σουσδαλίας διηγούμενος τὴν γέν-

φρονίμως ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, καὶ αὐστηρῶς ἐπηγρῦ-
 πνει ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης. Ἐφοβοῦντο δ' αὐτὸν ἤττον οἱ
 πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, ἢ οἱ πλεονέκται μεγιστᾶνες. Μὴ
 ταπεινούμενος ἐνώπιον τοῦ ἰσχυροῦ, λέ-
 γει ὁ χρονογράφος, καὶ μὴ φέρων μάτην
 τὸ ξίφος, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν, ἐτι-
 μῶρει τοὺς φαύλους καὶ ἀντήμειβε τοὺς
 χρηστούς. Ὁ Βσεβολόβος, ἀνατραφεὶς ἐν Ἑλλάδι
 ἠδύνατο ἴσως ἵνα διδαχθῇ τὴν πονηρίαν, οὐχ' ἤττον καὶ
 τὴν φιλάνθρωπίαν. Εἰ καὶ ἐνίοτε ἐδείχθη ὠμὸς κατὰ τὴν
 ἐκδίκησιν, αἰείποτε ὅμως ἦν δίκαιος καὶ ἐσέβετο τὰ ἀρ-
 χαῖα ἤθη. Ἀπῆτει μὲν ὑποταγὴν παρὰ τῶν ἡγεμόνων,
 ἀλλ' οὐδέποτε ἐστέρει ἀλόγως αὐτοὺς τοῦ θρόνου, καὶ
 ἠγάπα ἵνα δεσπόζη ἀνευ βίας. Γενόμενος δὲ κυριάρχης
 τῶν Νοβογοροδιῶν περιεποιήθη τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν
 αὐτῶν ἔρωτα. Γενναῖος ἐν ταῖς μάχαις, καὶ αἰείποτε
 νικητῆς, ἀπεστρέφετο τὴν ἀνωφελῆ αἱματοχυσίαν. Ἐνὶ
 λόγῳ, ἐγεννήθη ἵνα βασιλεύῃ, (ἔπαινος οὗ ἀπηξιοῦντο
 οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες). Καί τοι δὲ μὴ κληθεὶς Μονάρχης
 τῆς Ῥωσσίας, μιμούμενος ὅμως τὴν Ἀνδρέαν, ὑπέ-
 μνησεν αὐτῇ τὰς εὐτυχεῖς τῆς μοναρχίας ἡμέρας. Νεώ-
 τεροι χρονογράφοι, ἐξυμνοῦντες τὰς ἀρετὰς τοῦ ἡγεμό-
 νος τούτου, ἀφηγοῦνται ὅτι πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς
 ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἀρξαμένης ἐκδικήσεως ἐτιμώρησε θα-
 νάτῳ πάντας τοὺς ἐπιζῶντας φονεῖς τοῦ Ἀνδρέου,
 τοὺς δὲ πρωταιτίους τοῦ ἐγκλήματος τούτου Κουτσκο-
 βίδας ἐπέταξεν ἵνα, θέντες ἐν σπυρίδι, ἐμβάλωσιν εἰς
 τὴν λίμνην. Ἡ διήγησις αὕτη συνάδει ἐν μέρει πρὸς
 ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν· διότι παρὰ τῇ πόλει Βλαδι-
 μίρῳ κεῖται λίμνη, Πλουβούτσε καλουμένη, ἐνθα, λέ-
 γεται, ὅτι ἐπνίγησαν οἱ Κουτσκοβίδαι· οἱ δὲ δεισιδαί-

Φρόνησις τοῦ
 Μεγάλου Ἡ-
 γεμόνος.

ἀνεχώρησεν ἐκ ταύτης εἰς Σβίντσην πρὸς τὸν Χάνην τῆς Κιπτσιάκας, ἥτοι τῶν Πολοβτσίων· προσέθηκε δὲ, ὅτι ὁ νέος οὗτος, περιφανῆς τὴν καταγωγὴν, συνετὸς δὲ καὶ ἀνδρεῖος, ἀξίος ἦν ἵνα γήμη τὴν βασίλισσαν αὐτῶν. Τῆς δὲ γνώμης ταύτης τοῦ Ἀβούλ—Ἀσσάν ἐγκριθείσης, μετεπέμφαντο τὸν ἡγεμόνα, ὃς ἔγημε τὴν Ταμάρ. Καὶ οὗτος μὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ τινα χρόνον ἡ εὐδαιμονία τῆς ὁμοζύγου αὐτοῦ καὶ τὸ κλέος τοῦ κράτους, αἴφνης δὲ μετέβαλε τρόπους καὶ διαγωγὴν. Ἡ Ταμάρ, ὑπέικουσα τῇ γνώμῃ τοῦ συμβουλίου, ἀπέπεμψεν αὐτὸν ἐπιδαφιλεύσασα οὐκ ὀλίγα πλούτη. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπορεύθη βίον πλάνητα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἐν Ἑλλάδι· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ μυσαχθεὶς βίον τοιοῦτον ἐπανῆλθεν εἰς Γεωργίαν, ἔνθα ἐπιδεξίως ἐφείλκυσε εἰς ἑαυτὸν πολλοὺς τῶν κατοίκων καὶ ἐμελέτησε μάλιστα τὴν ἄλωσιν τῆς Τιφλίδος. Ἡττηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς Ταμάρ ἀπεχώρησε, συναινέσει αὐτῆς, ἀσφαλῶς καὶ ἐντίμως, ἄλλοθί που. Ἡ βασίλισ αὕτη ἐδοξάσθη διὰ τὰς κατὰ Περσῶν καὶ Τούρκων νίκας, κατακτῆσασα πολλὰς τῶν πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν αὐτῶν· ἡγάπα τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ποίησιν, ὃ δὲ αἰὼν αὐτῆς λογίζεται ὡς ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς Γεωργιανῆς φιλολογίας. Ἀποθανούσης τῆς Ταμάρ, ὁ υἱὸς αὐτῆς Γεώργιος Λάσος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1198 ἕως τοῦ 1211.

4125.

Παρατηρητέα εἰσὶ συμβεβηκότα τινὰ λυπηρὰ ἐπὶ τῆς πολυχρονίου ἡγεμονίας τοῦ Βσεβολόδου. Δις τὸ Βλαδίμιρον ἐπυρπολήθη, ἡ δὲ πυρκαϊὰ ἀπετέφρωσε τριάκοντα καὶ δύο λιθοδόμους ναοὺς καὶ τὸν τῆς Μητροπόλεως, καθωραϊσμένον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου· οἱ ἀργυροὶ πολυέλαιοι, τὰ χρυσᾶ σκεύη, τὰ ἱερὰ ἄμφια ἐκ μαργαρίτου

νησιν ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν, ἀναφέρει ὅτι ἐν ἡλικίᾳ τριῶν, ἢ τεσσάρων ἐτῶν ἔκειρον ἐπισήμως τὴν κόμην τοῦ παιδίου, καὶ ὅτι ἀνεβίβαζον ἐφ' ἵππου αὐτὸ, παρόντων τῶν Ἐπισκόπων, τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν πολιτῶν· ὅτι ὁ Βσεβολόδος συνεκρότει συμπόσια πολυτελῆ, ἐφιλοξένει τοὺς συμμάχους ἡγεμόνας, ἐδωρεῖτο αὐτοῖς χρυσὸν, ἄργυρον, ἵππους τε καὶ στολὰς, τοῖς δ' εὐπατρίδαις ὑφάσματα, καὶ διφθέρας. Ἡ ἀξιομνημόνευτος αὕτη τελετὴ τῶν καλουμένων κουρῶν, ἤτοι πρώτης ἀποκάρσεως τῆς κόμης τῶν ἀρρένων, εικάζεται λείψανον τῆς εἰδωλολατρείας· ἐμαρτύρει δὲ τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἵπποτῶν· ἐτηρεῖτο δὲ οὐ μόνον ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις Σλαβικαῖς χώραις, λόγου χάριν, παρὰ τοῖς Πολωνοῖς, ὧν ὁ ἀρχαιότερος ἱστορικὸς ἀφηγεῖται, ὅτι δύο ξένοι, πλουσίως φιλοξενηθέντες παρὰ τῷ Πιάστω, ἔκειρον τὴν κόμην τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἔτι παιδὸς, ὀνομάσαντες αὐτὸν Σεμόβιτον (12).

Κουραί.

Ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπαντᾶται ἡ ἑξῆς περιεργοτάτη εἰδησις, καίτοι μὴ πάντῃ ἀξιόπιστος. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1175 τὰ χρονικὰ ἡμῶν οὐδεμίαν πρῶτον μνείαν τοῦ Γεωργίου, υἱοῦ τοῦ Ἀνδρέου· ἀλλ' οὗτος διαπρέπει μεγάλως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γεωργίας. Κατὰ τὸ 1171 ἡ νέα Ταμάρ, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Γ', διεδέχθη τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Τοῦ κλήρου δὲ καὶ τῶν εὐπατριδῶν ἐπιζητούντων σύζυγον δι' αὐτὴν, μεγιστάν τις τῆς Τιφλίδος, Ἀβούλ— Ἀσσάν καλούμενος, ἐκοίνωσε τῇ συνελεύσει, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τῆς Ῥωσσίας Ἀνδρέου, ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου Βσεβολόδου εἰς Σαβάλταν,

Ῥώσσοις ἡγεμόνων ἐν Γεωργία.

συλήσαντες τοὺς πλουσίους ναοὺς, διαρπάσαντες τὰ ἀριστουγήματα τῶν τεχνῶν, τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων, ἐξελέξαντο καὶ ἴδιον Αὐτοκράτορα καὶ Λατῖνον Πατριάρχην. Ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων καταλιπὼν ἔρμαιον αὐτοῖς τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ περιβεβλημένος λιτὸν χιτῶνα ἔφυγεν εἰς Θράκην.

Ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ', νομίζων εὐθετον τὸν καιρὸν ἵνα ὠφελθῆ, ἐπέστειλε τῷ ἡμετέρῳ κλήρῳ, ὅτι ἡ ἀληθινὴ θρησκεία θριαμβεῦει, σύμπασα δ' ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ὠμολόγει ἤδη τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ ἐξουσίαν. Μόνοι οὖν οἱ Ῥῶσσοι ἀποβουκοληθήσονται ἐκ τῆς μάνδρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐστὶν ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, ἧς ἄνευ τὸ πᾶν ἀπόλλυται. Προσετίθη δὲ, ὅτι ὁ Κορδηνάλιος Γ. . . . ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ διάσημος, πρεσβευτὴς τοῦ διαδόχου τῶν Ἀποστόλων, πέμπεται παρ' αὐτοῦ πλήρη ἔχων ἐξουσίαν τοῦ φωτίσαι τὴν Ῥωσσίαν καὶ προῤῥίζους ἀνασπάσαι τὰς πλάνας αὐτῆς κτλ. (13). Ἡ ποιμενικὴ αὐτῆ νοθεσία ἀπέβη ματαία· διότι οἱ Μητροπολιταὶ ἡμῶν ἔκτοτε προεχειρίζοντο ἐν Νικαίᾳ, νέα πρωτευούση τῶν Ἑλλήνων Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἐξελάσεως τῶν Σταυροφόρων ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως.

Οἱ Γερμανοὶ
ἐν Λιβονίᾳ.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἕτεροι τῶν Σταυροφόρων ἐγένοντο ἐπίφοβοι τῇ Βορειοδυτικῇ Ῥωσσίᾳ. Ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω τοῦ Μείνχάρδου, ἱεροκέρυκος Λατίνου ἐν Λιβονίᾳ. Τούτου δ' οἱ διάδοχοι, ἐμπεδωθέντες τῷ ἐπισκοπικῷ αὐτῷ ἀξιώματι ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Βρέμης, ἐδράξαντο τῶν ὄπλων πρὸς βεβαιότεραν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ Πάπας ἐχορήγει πλήρει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν παντὶ τῷ ὑπὸ τῆς

κεκοσμημένα, αἱ πλούσιαι εἰκόνες, αἱ χρυσοῦφαντοι ση-
 ρικαὶ ἐσθῆτες, τὸ γαζοφυλάκιον, ἅπαντα τέλος τὰ
 βιβλία τοῦ ναοῦ τούτου ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυ-
 ρός. Μετὰ δὲ πέντε ἔτη ἕτερα πυρκαϊὰ ἀπετέφρωσε τὸ
 ἥμισυ τῆς πόλεως, μόλις μετὰ μόχθου πολλοῦ δια-
 σωθέντος τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου. Πολλοὶ τῶν κα-
 τοίκων τοῦ Νοβογορόδου, καταπτοηθέντες ὑπὸ τῶν
 διηνεκῶν τούτων ἐμπρησμῶν, ἐγκατέλιπον τὰς οἰκίας
 καὶ ἔμενον ἐν ὑπαίθρῳ. Ἐν μιᾷ δὲ ἡμέρᾳ τὸ πῦρ κατη-
 νάλωσε τετρακισχιλίας καὶ τριακοσίας οἰκίας, καθὼς
 καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις, ἐν αἷς καὶ τὴν Ῥοῦσσαν,
 Λαδόγαν καὶ τὸ Ῥόστοβον. Κατὰ δὲ τὸ 1187 νόσος
 ἐπιδημικὴ κατελυμάνθη τὰς πόλεις καὶ κώμας. Οὐδε-
 μιᾶς οἰκίας, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἐφείσθη ἢ φθο-
 ροποιὸς αὕτη νόσος, ἐν πολλαῖς δὲ, οὐδὲ ἠδύνατο τις ἵνα
 κομίση ὕδωρ τοῖς νοσοῦσι. Κατὰ τὸ 1196 πᾶσα ἡ τοῦ
 Κιέβου ἐπαρχία ἠσθάνθη σεισμόν· αἱ οἰκίαι καὶ οἱ ναοὶ
 ἐσεισθήσαν, οἱ δὲ κάτοικοι, πάντῃ ἀήθεις πρὸς τοιοῦτον
 κοινὸν φαινόμενον ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασιν, ἐξεπλήτ-
 τοντο καὶ ἐπιπτον χαμαὶ ἐκ φόβου.

Συμφοραὶ.

Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Βσεβολόδου ἐκυριεύθη ὑπὸ
 τῶν Σταυροφόρων ἡ Κωνσταντινούπολις, συμβεβηκὸς
 λυπηρὸν καὶ σπουδαῖον τοῖς Ῥώσσοις, οἵτινες τότε ἦσαν
 στενωῶς συνδεδεμένοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς πί-
 στεως καὶ ἐμπορίας! Ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 καὶ τοῦ Κιέβου ἄλωσις συνέβη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος,
 (1204). Οἱ προληπτικοὶ ἡμῶν χρονογράφοι λέγουσιν,
 ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον πολλὰ φοβερὰ φαινόμενα
 προοιῶνίζον δυστυχήματα· ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο πυρι-
 φλεγής· ὅτι ἀσυνήθη μετέωρα ἐξέλαμπον ἐν τῷ αἰθέρι
 καὶ ὅτι ἡ χιὼν ἦν αἱματόχρους. Οἱ Γαλάται καὶ Ἑνετοὶ,

Ἄλωσις τῆς
Κωνσταντινου-
πόλεως.

δευτέρων. Τέλος δὲ ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος, κηρύξας πό-
 λεμον τοῖς ἐπικινδύνοις τούτοις ἀποίκοις, ἐπολιόρησε
 τὸ Ἴξκουλον, ἀλλ' οὐ κατώρθωσε τὴν ἄλωσιν τῆς Κιλ-
 χόλμης κατὰ τὸ 1202· διότι οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν μὲν εὐ-
 στοχοὶ τοξόται, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρονογράφους,
 ἀλλὰ πάντῃ ἀδέξιοι τὴν σφενδόνην, καίτοι τὴν τέχνην
 τοῦ ὄπλου τούτου διδαχθέντες ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ
 μὴ ἀρμόζοντες καλῶς ἐν τῇ σφενδόνι τὸν λίθον ἐφό-
 νευον ἀλλήλους. Ὁ Βλαδίμιρος μαθὼν ὅτι πολλὰ τῶν
 ξένων πλοίων περιέπλεον τὰ παράλια τῆς Λιβονίας,
 ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἔπλευσε διὰ τοῦ Δουίνα εἰς Πό-
 λοτσκον. Ὁ στόλος οὗτος, ὁ τρόμον ἐμποιήσας τοῖς
 Ῥώσσοις, ἦν Δανικός. Ὁ βασιλεὺς Βολδεμάρως, θέ-
 λων εὐαρεστῆσαι τῷ Πάπα, ἤλθε προστατεύσων τὴν νέαν
 τῆς Λιβονίας ἐκκλησίαν. Προσωρμίσθη παρὰ τῷ Ἐζελ,
 ὅπου ἤρξατο οἰκοδομῶν φρούριον, ἀλλ' αἴφνης μεταμε-
 ληθεὶς ἀπέπλευσεν, ἐκπέμψας εἰς Ῥήγαν τὸν περιφανῆ
 καὶ σοφὸν Ἀνδρέαν, Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Λουνδ, ὃς, ἅτε
 Ῥωμαῖος πρεσβευτῆς, ἐμελλεν ἵνα συνεργήσῃ ὑπὲρ τῆς
 προόδου τῆς καθολικῆς θρησκείας ἐν ταῖς χώραις ταύ-
 ταις. Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐβα-
 πτίσθησαν, ἰδόντες ὅτι τὰ ἀναίσθητα αὐτῶν εἶδωλα,
 συντριβόμενα διὰ τῶν πελέκεων τῶν χριστιανῶν, ἀνί-
 σχυρα ἦσαν πρὸς ἄμυναν. Σύγχρονος δ' ἱστορικὸς διηγεῖ-
 ται ἀξιοπερίεργον γεγονός. Οἱ Λατισοὶ βουλόμενοι μα-
 θεῖν διὰ κλήρου ποτέραν τῶν θρησκειῶν ὠφείλον ἀσπά-
 σασθαι, ἂν τὴν τῶν Γερμανῶν, ἢ τὴν τῶν Ῥώσσων,
 συνωδὰ πρὸς τὴν τύχην παρεδέχθησαν τὴν πρώτην· ἄλ-
 λως τε, ἐπὶ πολὺ διετήρησαν ἀσμένως ἐν τῇ μνήμῃ
 αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν ψευδῶν θεῶν, τοῦ Περκούνου,
 ἧτοι κεραυνοβόλου, τοῦ Ζεμιννίκου, ἧτοι δοτῆρος τῶν ἀ-

σημαίαν τοῦ σταυροῦ χέοντι τὸ αἷμα τῶν ἀμεταπίεστων εἰδωλολατρῶν τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουίνα. Κατὰ πᾶν ἔτος μετέβαινον ἐκ Γερμανίας πλῆθος εἰς τὰς χώρας ταύτας προσκυνητῶν, οὐχὶ φέροντες ράβδον ποιμαντικήν, ἀλλὰ μάχαιραν ἐχθρικήν, ὅπως σώσωσι τὰς ψυχὰς φονεύοντες ἀνθρώπους. Τρίτος δ' Ἐπίσκοπος τῆς Λιβονίας, Ἀλβέρτος τοῦνομα, ἐξελέξατο τόπον πρόσφορον πρὸς κατοίκησιν, καὶ τῷ μὲν 1200 ἐθεμελίωσε τὴν πόλιν Ῥήγαν, τῷ δὲ 1201 τὸ τάγμα τῶν στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι τῶν ξιφοφόρων, οἷς ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' ἔδωκε τοὺς κανονισμοὺς τῶν περιφήμων ναϊστῶν, ὑποτάξας αὐτοὺς ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ῥήγας. Ὁ σταυρὸς καὶ τὸ ξίφος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς νέας ταύτης ἀδελφότητος. Οἱ Ῥῶσσοι ἐκαλοῦντο ἐν τούτοις κυριάρχαι τῆς Λιβονίας, ἔχοντες μάλιστα ἐπὶ τοῦ Δουίνα φρούριον καλούμενον Κοκονεί, τανῦν Κακενχούζεν, φορολογούντες δὲ τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης, οὐδόλως ἐκώλυον τὸν Ἀλβέρτον τοῦ βαπτίζειν τοὺς εἰδωλολάτρας ἐκόντας ἄκοντας. Ὁ πολυμήχανος οὗτος Ἐπίσκοπος προσέφερεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δῶρα τῷ Βλαδιμίρῳ, ἡγεμόνι τοῦ Πολότσκου, καὶ διεβεβαίον αὐτὸν, ὅτι οἱ Γερμανοὶ προὔτιθεντο μόνον τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἀληθινῆς θρησκείας. Ὁ Ἀλβέρτος ἐλάλει μὲν ὡς χριστιανὸς, ἔπραττε δὲ ὡς πολιτικὸς, ἠύξανε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ὠκοδόμηι φρούρια καὶ ἐγλίχεται τῆς πνευματικῆς καὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. Οἱ δ' ἄθλιοι κάτοικοι ἠγνοῦν τίνι ὑποταγῆναι τοῖς Ῥῶσσοις, ἢ τοῖς Γερμανοῖς; Οἱ δρόφυλοι τῶν Φίνγων Λιβονοὶ ἐπεθύμουν ἵνα ἀπαλλαχθῶσι βοήθειᾳ τῶν πρώτων ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν ἵπποτῶν, οἱ δὲ Λατισοὶ ἀντελαμβάνοντα τῶν

Θεμελίωσις
τῆς Ῥήγας.

Τάγμα τῶν
ξιφοφόρων.

τουτέστι τῷ Ἐπισκόπῳ. Ὁ Βσεβολόδος ὤμοσεν ὑπὸ
 τρεῖς σημαίας ἵνα ὑπηρετήσῃ μετὰ ζήλου τῇ Ἀγίᾳ
 Παρθένῳ, ἐκάλεσε τὸν Ἀλβέρτον πατέρα καὶ ὠμολό-
 γησεν ἑαυτὸν τοποτηρητὴν αὐτοῦ ἐν Ἐρσίκῃ. Ἀλλὰ
 τὸ ἀρκτῶν μέρος τῆς Λιβονίας ἦν ἔτι ἀνεξάρτητον
 ἀπὸ τῶν Γερμανῶν· ὁ δ' ἀνδρεῖος Μστισλάβος ὁ Νοβο-
 γορόδου ἠθέλεν ὅπως ἄρξῃ αὐτοῦ. Ἄμα δὲ προνοήσας
 περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν μεθορίων, ὀχυρώσας τὰ με-
 σημβρινὰ διὰ νέων πόλεων καὶ ἀναθείς τὴν φρούρησιν
 τῶν Μεγάλων Λουκῶν τῷ ἀδελφῷ Βλαδιμίρῳ, ἡγεμόνι
 τοῦ Πσκόβου, ἐξεστράτευσεν εἰς τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς
 Τσουδικῆς λίμνης τῷ 1202, πρὸς φορολογίαν καὶ ὑπο-
 ταγὴν τῶν ἐπαναστατῶν· ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον
 Ὀδεμπέ, ἡ κεφαλὴν Ἄρκτου, καὶ ἀπήτησε πα-
 ρὰ τῶν κατοίκων τριακοσίας γρίβνας εἰς νογάτας, ἤτοι
 κούνας. Γερμανικόν τι χρονικὸν προστίθησιν, ὅτι ὁ ἡ-
 γεμὼν τοῦ Νοβογορόδου, βαπτίσας τότε εἰδωλολάτρας
 τινὰς, ὑπεσχέθη πέμψαι αὐτοῖς τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ, ἀλλ'
 ὅτι οἱ ἱεραπόστολοι τοῦ Ἀλβέρτου προέλαβον τῶν Ῥώσ-
 σων, σπεύσαντες ἵνα εἰσάξωσι τὴν Λατινικὴν θρησκείαν
 εἰς τὴν χώραν.

Περαίνοντες τὴν περιγραφὴν τῆς ἀξιομνημονεύτου
 ἡγεμονίας Βσεβολόδου τοῦ Γ', μνημονεύσομεν καὶ συμ-
 βεβηκότος τινὸς ἀνήκοντος τῇ ἐκκλησιαστικῇ, ἅμα
 δὲ καὶ πολιτικῇ, ἱστορίᾳ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Τῷ
 1212 οἱ Νοβογορόδιοι, δυσανασχετοῦντες κατὰ τοῦ
 Ἱεράρχου αὐτῶν Μητροφάνους, ἀπεδίωξαν αὐτὸν, μὴ
 συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κλήρου, τοῦ Μη-
 τροπολίτου τοῦ Κιέβου. Ἐξελέξαντο δὲ τὸν ἀντικατα-
 στήσοντα διάσημόν τινα πολίτην, Δοβρίνιαν τοῦνομα,
 ὅς πρὸ μικροῦ ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγέ-

Τῷ 1212.

Ἀλλαγὴ τοῦ
 Ἀρχιεπισκό-
 που Νοβογο-
 ρόδου.

γαθῶν τῆς γῆς, τοῦ Τόρου, ἦτοι Ἄρεως τῆς Ἄρκτου κλπ. Οἱ Λιβονοὶ καὶ οἱ Τσοῦδοι προσηγόρευσαν μάλιστα καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρωτίστου αὐτῶν εἰδώλου Ἰουμάλα, καὶ χριστιανοὶ ἤδη ὄντες ἀπήρχοντο προσευξόμενοι εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἄλση. Ἔθουον τοῖς δένδροις καὶ ἐνιαυσίως ἤγον τὴν ἑορτὴν τῶν κεκοιμημένων μετὰ τῶν τελετῶν τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἐν τῷ τάφῳ ἐτίθουον ὄπλα, τροφήν καὶ χρήματα, ἐπιλέγοντες τῷ νεκρῷ. « Ὑπαγε, ταλαίπωρε, εἰς ἀμείνονα κόσμον, ὅπου οἱ Γερμανοὶ οὐκ ἰσχύσουσιν εἶναι κύριοί σου, ἀλλ' ἔσονταὶ δοῦλοί σου » (14). Ὁ ἀγαθὸς οὗτος λαὸς ἐφ' ὅλους αἰῶνας ἀνεμιμνήσκετο τῶν ἀπανθρώπων φωτοδοτῶν! Ὁ δ' Ἐπίσκοπος Ἀλβέρτος, εὐγνωμονῶν ταῖς ὑπουργίαις τῶν ἵπποτῶν, παρεχώρησεν αὐτοῖς τὸ τρίτον τῆς κατακτηθείσης Λιβονίας, κατέβαλε πᾶσαν σπουδὴν πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐδραίωσιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ καὶ ἐξήλασε τοὺς Ἕρῶσσοις ἐκ τοῦ ὄχυροῦ φρουρίου Κοκονεῖ, ἀναγκάσας μάλιστα τὸν Βσεβολόδον, ὑποτελεῖν ἡγεμόνα τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουίνα, ἵνα τελέσῃ φόρον τῷ ναῶ τῆς Ῥήγας. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, γήμας τὴν θυγατέρα διασήμου Λιθουανοῦ, ἤρχε τῆς Ἐρσίικης, τανῦν Κρεουτζβούργου, καὶ ἐπήνεγκε πολλὰ δεινὰ οὐ μόνον τοῖς Γερμανοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἕρῶσσοις, ἐπιτρέπων τοῖς λησταῖς Λιθουανοῖς ἐλευθέραν διόδον τοῦ Δουίνα, ἣ προμηθεύων αὐτοῖς τροφάς. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀλβέρτος ἐνέπρησε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βσεβολόδου, ἠχμαλώτισε τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν κατοίκων, οὓς ἀπηλευθέρωσεν ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος λύσει τὴν μετὰ τῶν Λιθουανῶν συμμαχίαν καὶ ἀφιερῶσει ἐσαεὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν τῇ Θεοτόκῳ,

ὑπὲρ τοῦ Γεωργίου, ὡς καὶ ὁ Σβιατοσλάβος, λαβὼν εἰς κληρουχίαν τὸ Ἰουρίεβον—Πόλσκον, ὁ δὲ Δημήτριος —Βλαδίμιρος διετέλεσε πιστὸς τῷ Κωνσταντίνῳ. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Ῥοστόβου ἀπετέφρωσε τὴν πόλιν Κοστρομαῖ, αἰχμαλωτίσας τοὺς κατοίκους. Ὁ δὲ Γεώργιος δις ὥρμησε κατὰ τοῦ Ῥοστόβου καὶ, διομολογήσας ψευδῆ εἰρήνην μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ἀπέπεμψε τὸν Δημήτριον ἐκ Μόσχας, εἰπὼν αὐτῷ· «Δίδωμί σοι τὸ μεσημβρινὸν Περεάσλαβον, τὴν πατρώαν ἡμῶν κληρονομίαν» ἀπελθε ἡγεμονεύσων ἐκεῖσε καὶ τήρησον τὴν Ῥωσικὴν χώραν». Προαισθανόμενος οἶονεὶ ὁ Δημήτριος τὰς μελλούσας αὐτῷ συμφορὰς, οὐδόλως ἔδειξε χαρὰν ἀπερχόμενος εἰς ταύτην τὴν κληρουχίαν, τοσοῦτο περιώνυμον πάλαι ποτε καὶ τοσοῦτο προσφιλῆ τῷ ἑαυτοῦ πάπῳ. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιὰν Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ· ἀλλὰ, μόλις τῶν γάμων τελεσθέντων, ἀπῆλθεν ἐξ ἀνάγκης πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Πολοβτσίων, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἵνα νικήσῃ τοὺς βαρβάρους τούτους, ἡχμαλωτίσθη καὶ ἀπήχθη εἰς τὰ σκηνώματα αὐτῶν, ἕως οὔ, ἀπελευθερωθεὶς μετὰ τρία ἔτη, ἡγεμόνευσεν ἐν Σταροδούβῳ ἐπὶ τοῦ Κλιάσμα.

Ὁ Ῥουρικὸς ἀπεβίωσε γενόμενος ἡγεμὼν νηφάλιος, εὐσεβὴς καὶ ἔνθερμος κτίτωρ ναῶν, καὶ μὴ ἀξιωθεὶς τῆς ἀγαθῆς φήμης τῶν ἀδελφῶν, ἄτε στερούμενος τῆς πραότητος τοῦ Ῥωμανοῦ, τῆς σταθερότητος τοῦ Δαβὶδ καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας Μστισλάβου τοῦ Ἀνδρείου. Βσεβολόδος δ' ὁ Ἐρυθρὸς, ἐπιθυμῶν ἴν' ἀρξῆ μόνος τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας, οὐδένα δὲ φοβούμενος ἤδη μετὰ τὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τελευτὴν, ἐξήλασε τοὺς υἱοὺς καὶ ἀνεψιούς τοῦ Ῥουρικού ἐκ τῶν κληρουχιῶν τῆς ἐπαρχίας Κιέβου προσθεὶς μάλιστα τὴν διαβολὴν πρὸς τὴν βίαν. « Η-

Ἐξέλασις ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας τοῦ Μονομαχίου οἴκου.

νετο μοναχός ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Χουτίνου, κτισθέντι, λήγοντος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Βαρλάμ παρὰ τῷ Βολχόβῳ. Οὕτω πως ἐδίκαζον οἱ Νοβογορόδιοι τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἱεράρχας αὐτῶν, νομίζοντες, ὅτι ἢ τε πολιτικὴ καὶ ἢ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΗΓΕΜΩΝ ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΗΓΕΜΩΝ ΡΟΣΤΟΒΟΥ.

1212 — 1216.

Ἐμφύλιος πόλεμος. — Ἐξέλασις ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας τοῦ Μονομαχείου οἴκου. — Ἀνεξίθρησκειά τῶν Ῥώσων. — Κατορθώματα τοῦ Μστισλάβου. — Αὐστηρότης τοῦ Ἰαροσλάβου. — Διμὸς ἐν Νοβογορόδῳ. — Περιώνυμος μάχη τοῦ Διπέσκου. — Μεγαλοψυχία τοῦ Μστισλάβου. — Ὁ Ἐπίσκοπος Σίμων.

ΜΑ ἀποδοὺς ὁ Γεώργιος τὰ ἐντάφια τῷ πατρὶ ἀπηλευθέρωσεν, ἐγκρίσει τῶν μεγιστάνων, τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥεζάνης, πάντας τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀρσένιον. Τότε ἡ μεγάλη τῆς Σουσδαλίας ἡγεμονία διηρέθη εἰς δύο μέρη· καὶ ὁ μὲν Γεώργιος ἔμεινεν ἐν Βλαδιμίρῳ καὶ Σουσδαλία, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ἐν Ῥοστόβῳ καὶ Ἰαροσλάβῳ. Ἀμφότεροι δ' οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἐθήρευον τὴν μοναρχίαν καὶ ἐθεώρουν ἀλλήλους ὡς ἄρπαγας. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν διηρέθισαν ὡσαύτως, διότι ὁ μὲν Ἰαροσλάβος Θεόδωρος ἄρχων τοῦ Περεασλάβου — Ζαλέσκου, ἐκηρύχθη

1212-1215.

Ἐμφύλιος πόλεμος.

τρας, ἀναγκάζων αὐτούς ἵνα βαπτίζωνται· ὅτι οἱ Γερμανοὶ ὄφειλον ἵνα μιμηθῶσι τοὺς Ῥώσους, οἵτινες ἤρχοῦντο τῆ ὑποταγῆ τοῦ λαοῦ, ἀφιέντες αὐτὸν ἵνα πιστεύῃ τῷ Χριστῷ, ἢ μή. « Οὐχί, ὑπέλαβεν ὁ Ἐπίσκοπος· ἡ συνειδήσις ἐπιβάλλει μοι ἵνα βαπτίσω τοὺς » εἰδωλολάτρας· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ » τοῦ Πάπα. » Ὁ ἡγεμὼν ἠπεῖλει ὅτι ἀποτεφρώσει τὴν Ῥήγαν, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ἐσπάσατο τὸ ξίφος. Οἱ ἱππῶται παρῆσαν ὡσαύτως ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος ὁ Μστισλάβου ἐν τῷ μέσῳ σὰς παρεκάλεσε, προέτρεψε καὶ τέλος ἐπέτυχεν ἵνα ὁ ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, ἐπαινῶν τὸ ἀτρόμητον τῶν ἱπποτῶν, παραχωρήσῃ αὐτοῖς πληρέστατα πᾶσαν τὴν μεσημβρινὴν Λιβονίαν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος μετὰ τινα ἔτη διελογίσθη ἵνα ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα τοῦτο καὶ ἐκδιώξῃ τοὺς Γερμανοὺς, ἀλλ' ἀπέθανεν, ὅτ' ἐπορεύετο ἵνα ἐπιβῇ πλοίου καὶ καταχθῆ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουίνα πρὸς πολιορκίαν τῆς Ῥήγας. Οἱ ἱππῶται κύριοι ἤδη τῆς μεσημβρινῆς Λιβονίας, ἐπεθύμουν ἵνα καθέξωσι καὶ τὴν ἀρκτῶν, ἔτι δὲ καὶ τὴν Ἑστονίαν. Μστισλάβος δ' ὁ Νοβογορόδου μαθὼν, ὅτι ἀποσπάσματα αὐτῶν ἐληθίζοντο τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων συναγείρει στρατὸν ἐκ πεντεκαίδεκακισχιλίων ἀνδρῶν, καὶ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πισκόβου, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ Δαβὶδ τοῦ Τοροπέτσου, ἐστρατεύει καὶ προβαίνει μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἄλλ' οὐδαμοῦ συναντήσας τοῖς Γερμανοῖς, ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀποκεχωρηκόσιν εἰς Ῥήγαν, ἀπήτησε παρὰ τῶν Τσούδων φόρον, ἐπολιόρκησε τὸ Βεροβῖνον, ἤτοι Βέρπελ, ἔλαβε παρὰ τῶν κατοίκων τούτου ἐπτακοσίας γρίβνας ἐκ νογατῶν καὶ ἐξεπόρθησε πολλὰς τῶν παρακειμένων κωμῶν. Τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ νῦν νομοῦ

Κατορθώματα τοῦ Μστισλάβου.

» βουλήθητε, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Βσεβολόδος, κυριεῦσαι
 » τῆς Γαλικίας, ἀνεκινήσατε τὸν λαὸν, ἀπηγγονί-
 » σατε τοὺς ἐμοὺς ἀδελφοὺς ὡς ληστὰς, προστρίψαν-
 » τες διὰ τοῦ μυσσαροῦ τούτου ἐγκλήματος ὄνειδος τῆ
 » πατρίδι.» Οἱ ἐξόριστοι ἀπεχώρησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν
 τοῦ Σμολένσκου, ὅθεν ἐπεκαλέσαντο τὴν προστασίαν
 Μστισλάβου τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἡγε-
 μῶν ἦν τότε ὁ φύλαξ τῆς βορειοδυτικῆς Ῥωσσίας,
 διότι ἔνθεν μὲν ἠπεύλει αὐτῇ μεγάλους κινδύνους ἡ
 φιλοδοξία τῶν Γερμανῶν, ἔνθεν δ' ἐτάραττον αὐτὴν οἱ
 Λιθουανοὶ, οἵτινες καὶ εἰσέβαλον εἰς Πσκόβον, οὗ οἱ κά-
 τοικοι, ἐξορίσαντες τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Βλαδίμιρον τὸν
 Μστισλάβου διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἐπίσκο-
 πον τῆς Ῥήγας, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Τσουδικὴν χώραν
 πρὸς φορολογίαν, ἔνθα κατορθώσαντες τὴν ἄλωσιν τῆς
 πόλεως ἐνέπρησαν αὐτὴν καὶ ἐπόρθησαν τὰ περίχω-
 ρα. Ὁ Μστισλάβος διώρισε τὸν ἀδελφόπαιδα Βσεβο-
 λόδον κυβερνήτην τῶν Πσχοβίων, ὁ δὲ ἀρχαῖος αὐτῶν,
 ἡγεμῶν Βλαδίμιρος ἀπεχώρησεν εἰς Ῥήγαν, ἅτε πι-
 στὸς σύμμαχος τοῦ τάγματος καὶ πενθερὸς τοῦ ἀδελ-
 φοῦ τοῦ Ἐπισκόπου Διτρίχου. Δεξιωθεὶς δ' ὑπ' αὐτῶν
 ὡς φίλος καὶ συγγενής, ἔτυχεν εὐθέτου καιροῦ ὅπως
 σπουδαίως ὑπηρετήσῃ αὐτοῖς. Λιβονός τις Ἱστορικὸς
 σύγχρονος ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ Βλαδίμιρος, ἡγεμῶν τοῦ
 Πολότσκου, θέλων ἵνα συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Ἐπισκό-
 που, ἔταξεν ἡμέραν τινα πρὸς συνέντευξιν ἐπὶ τῶν
 ὄχθων τοῦ Δουίνα παρὰ τῶ νῦν Κρεουτζβούργῳ. Ὁ Ἄλ-
 βέρτος μετέβη ἐκεῖσε, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἵπποτῶν
 τῶν διασημοτέρων Λιβονῶν, Γερμανῶν ἐμπόρων καὶ
 Βλαδίμιρου τοῦ Μστισλάβου. Ὁ ἡγεμῶν τοῦ Πολότσκου
 εἶπε τῷ Ἄλβέρτῳ, ἵνα μὴ ταραττῇ τοὺς εἰδωλολά-

Ἄνεξιθρη-
 σκεία τῶν
 Ῥάσων.

μα τοῖς λοιποῖς Ῥώσσοις. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου διηγέ-
θησαν οἱ κοῦφοι μὲν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐθνικὴν τιμὴν καὶ
δόξαν τῶν ἀνδραγαθημάτων φιλότιμοι Νοβογορόδιοι.
Ἀφίκοντο οὖν πρὸς τὸν ἡγεμόνα φλεγόμενοι ὑπὸ ζήλου
πρὸς μάχην, ἀλλ' ὁ πόλεμος οὐκ εἰς μακρὸν ἐπερατώθη·
διότι αἱ πόλεις ἠνέωξαν τὰς πύλας καὶ δύο ἐκ τῶν ἡγε-
μόνων ἠχμαλωτίσθησαν. Ὁ Σβιατοσλάβος ἐδραπέτευ-
σεν ἐκ τοῦ Κιέβου καὶ ἐνεκλείσθη ἐν Τσερνεγόβω, ὅπου
ἀπεβίωσεν ἐκ λύπης· ὁ δ' ἀδελφὸς Γλέβης, βλέπων
τὴν δῆωσιν τῆς χώρας αὐτοῦ, ἐξηγόρασε τὴν εἰρήνην
δι' ὑποταγῆς καὶ δώρων. Οἱ νικηταὶ παρέδωκαν τὸ Κιέ-
βον τῷ τῆς Λούτσκης Ἰγγβάρῳ τῷ Ἰαροσλάβου, ὁ δὲ
παρεχώρησεν αὐτὸ ἐκουσίως τῷ τοῦ Σμολένσκου ἡγε-
μόνῳ.

1215. Ὁ ἀνδρεῖος Μστισλάβος, ἅμ' ἀποκαταστήσας τὴν τά-
ξιν ἐν τῇ κατακτηθείσῃ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βορυσθένου, ἐπα-
νῆλθεν εἰς Νοβογόροδον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ διεκήρυξε
τοῖς κατοικοῖς ἐπ' ἐκκλησίας, ὅτι ὑποθέσεις σπουδαιό-
τεραι ἐκάλουν αὐτὸν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν· ὅτι
ἔσται ἀείποτε ὑπερασπιστὴς τῶν Νοβογοροδίων, καὶ
ὅτι ἐπιτρέπει αὐτοῖς τὴν ἐκλογὴν ἑτέρου ἡγεμόνου. Ὁ
λαὸς ἐλυπεῖτο ἐπὶ τῇ στερήσει ταύτῃ, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐ-
σχέπτετο διὰ τίνος ἀντικαταστήσει ἡγεμόνα τοσοῦτο
γενναιόψυχον. Τέλος δ' ἔπεμψε τὸν Κάθεδρον, τὸν χιλίαρ-
χον καὶ δέκα πρεσβευτὰς ἐμπόρους πρὸς τὸν τοῦ Βσεβλό-
δου Θεόδωρον, γαμβρὸν τοῦ Μστισλάβου, ἵνα ἰκετεύσωσιν
αὐτόν. Ὁ Ἰαροσλάβος—Θεόδωρος ἤρξατο τῆς κυριαρχίας
διὰ αὐστηρότητος καὶ τιμωρίας· ἐξώρισεν εἰς Τβέρην
ὑπαλλήλους τινὰς δεσμίους, ἐπέτρεψε τὴν διαρπαγὴν
τῆς οἰκίας τοῦ χιλιάρχου, συκοφαντηθέντος ὑπὸ τῶν ἐ-
χθρῶν, καὶ ἐφυλάκισε τὸν υἱὸν καὶ τὴν ὁμόζυγον αὐ-

Αὐστηρότης
Ἰαροσλάβου
Θεοδώρου.

τῆς Ἑστονίας ἤχμαζε τότε· οἱ γεωργοὶ διῆγον ἐν εὐπορίᾳ, αἱ δὲ κῶμαι ἦσαν καλῶς ὠκοδομημέναι· δυστυχῶς ὅμως οἱ ἱππῶται τοῦ Ἀλβέρτου πυρὶ καὶ σιδήρῳ κατηρήμωσαν πᾶσαν τὴν Ἑστονίαν.

Δοὺς τοῖς Νοβογοροδίοις τὰ δύο τρίτα τοῦ εἰσπραχθέντος φόρου ὁ Μστισλάβος, τὸ δὲ τρίτον τοῖς εὐπατρίδαις, ἢ τῆς θεράποσιν αὐτοῦ, ἀνεχώρησε μετὰ σπουδῆς ἐκ τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς πρὸς τὸν Βορυσθένη. Ἀφικθεὶς δ' εἰς Νοβογόροδον, συνεκρότησεν ἐκκλησίαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ προέτρεψε τὸν λαόν, ἵνα ἐκδικήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ γενομένην ὕβριν τῷ τοῦ Μονομάχου οἴκῳ.

Οἱ πολῖται φιλοῦντες τὸν Μστισλάβον, ἀείποτε προθυμούμενον ἵνα εὐχαριστῇ αὐτοῖς, ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὁμοφώνως· « Ἡ γε μὴν, ὅπου ἂν στρέψῃς τοὺς »
 « σοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐκεῖ ὄψει καὶ τὰς κε- »
 « φαλάς ἡμῶν. » ἄλλ' ὁ ἐνθερμος οὗτος ζήλος ἐψυχράνθη μετὰ μικρόν· διότι οἱ Νοβογορόδιοι πολεμισταὶ ἐλογομάχησαν καθ' ὁδὸν πρὸς τοὺς Σμολενσκίους, φονεύσαντες μάλιστα καὶ ἓνα τῶν τελευταίων τούτων· διὸ οὗτοι ἐκήρυξαν πανδήμως, ὅτι οὐκέτι προχωρήσουσι. Μάτην ὁ ἡγεμὼν προσκαλεῖ αὐτοὺς εἰς ἐκκλησίαν, μάτην κοπιᾷ ἵνα ἀναζωπυρήσῃ τὸ αἶσθημα τῶν ἀγνωμόνων· οὐδεὶς ὑπήκουσεν αὐτῷ· Δέον οὖν ἴν' ἀποχωρισθῶμεν ! εἶπεν αὐτοῖς ὁ Μστισλάβος, ἄνευ ἐτέρας μομφῆς. Καὶ ἀποχαιρετίσας αὐτοὺς φιλικῶς ἐξῆλθε τοῦ Σμολένσκου μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐξεπλάγησαν· ὁ δὲ Κάθεδρος Τβερδισλάβος ὑπέμνησεν αὐτοῖς, ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐσεμνύνοντο πάντοτε ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας ζήλῳ· ὅτι προθύμως ἀπέθνησκον ὑπὲρ τοῦ Ἰαροσλάβου, καὶ ὅτι ἐγίνοντο παράδειγ-

Τῆ 11 Φεβ.
βρουαρίου
1216.

τηρητῆς τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἴσταντο ἀπαθεῖς θεαταὶ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου. Ἐν τούτοις, ἀφίκετο παραμυθητῆς Μσισλάβος ὁ ἀνδρεῖος. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐδέχθησαν αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἰαροσλάβου. «Οὐκ' ἐπελαθόμεν, ἔλεγεν αὐτοῖς» ὁ ἡγεμὼν οὗτος, τῆς δοθείσης ὑμῖν ὑποσχέσεως, ὅτι «ἔσομαι ἀείποτε φίλος ὑμῶν, ὅτι ἀπελευθερώσω τοὺς» «πεφυλακισμένους ἐν Τορζέκῳ ἀθώους πολίτας, ἀποκα-» «ταστήσω τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν ἐν Νοβογορόδῳ καὶ» «θύσω τὴν ζωὴν μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν». Ὁ λαὸς ὤμοσεν ὅτι διαβιώσει καὶ ἀποθανεῖται μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ Μσισλάβου, ὃς, κρατήσας τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀνήγγειλε τῷ γαμβρῷ διὰ τινος σοφοῦ ἱερέως, ὅτι εἰ θέλει ἵνα θεωρῆται υἱὸς αὐτοῦ, ἀνάγκη ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ Τόρζεκον παραχρῆμα καὶ ἀπελευθερώσῃ πάντας τοὺς εὐπατρίδας καὶ ἐμπόρους τοῦ Νοβογορόδου. Ἀλλ' ὁ Ἰαροσλάβος, ἀποβαλὼν ὑπερηφάνως τὴν περὶ εἰρήνης πρότασιν, παρεσκευάσθη εἰς πόλεμον. Κατεσκευάσεν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ χαρακώματα καὶ προμαχῶνας καὶ ἔπεμψεν ἑκατὸν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Νοβογοροδίων εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς τὴν ἐξέλασιν τοῦ πενθεροῦ· ἀλλ' οἱ ἄνδρες οὗτοι, βλέποντες τὴν ὁμόνοιαν τῶν συμπολιτῶν, ἠνώθησαν προθύμως μετ' αὐτῶν. Παροργισθεῖς τότε ὁ Ἰαροσλάβος συνήθροισεν ἐν τῷ πεδίῳ πάντας τοὺς παρ' ἑαυτῷ Νοβογοροδίους, ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους ὄντας, ἐδέσμευσεν αὐτοὺς, ἀφείλετο αὐτῶν τοὺς ἵππους, τὸ ἀργύριον καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν οὐσίαν καὶ ἔπεμψε πάντας εἰς τὴν πόλιν Περεάσλαβον — Ζαλέσκον. Πεποιθῶς δὲ τῷ κραταιῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γεωργίῳ, ἡγεμόνι τοῦ Βλαδιμίρου, ἠπέιλησε τῷ πενθερῷ, ὅτι

τοῦ. Ὁ δὲ λαὸς, θαρρῆσας ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἡγεμόνος πρὸς τὴν αὐθαιρεσίαν, ἤτησε θύματα, νέους ἐνόχους, καὶ ἐθανάτωσεν αὐθαιρέτως δύο τῶν ἐπιφανῶν πολιτῶν· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν ἀγανακτήσας κατὰ τῶν στασιαστῶν ἀπεχώρησεν εἰς Τόρζεκον. Ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Νοβογορόδου ἡ συγκομιδὴ ἦν λυπρὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. Ὁ δὲ Ἰαροσλάβος, ἐσκοτισμένος ὑπὲρ ὀργῆς, κατέλαβε πάσας τὰς πλουσίας ἀποθήκας καὶ ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἴσοδον τῶν φορτηγῶν ἀμαξῶν. Μάτην οἱ πρεσβευταὶ προέτρεπον τὸν ἡγεμόνα ἵνα ἐπανέλθῃ. Οὗτος ἐκράτει αὐτοὺς ἐν Τορζέκῳ, ἐπιτάξας τῇ συζύγῳ ἔν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν δεινῶν τοῦ λιμοῦ φθειρομένου Νοβογορόδου. Ἐν τσερβέτ βρίζης ἐτιμᾶτο τότε ἀντὶ τριῶν ρουβλίων καὶ ἐξήκοντα καπικίων τοῦ νῦν ἀργυροῦ νομίσματος· τοῦ δὲ βρόμου, ἀντὶ ἐνὸς ρουβλίου καὶ ἑπτὰ καπικίων. Φορτηγὸς δ' ἄμαξα γογγυλῶν, ἀντὶ δύο ρουβλίων καὶ ὀγδοήκοντα ἕξ καπικίων. Οἱ ταλαίπωροι Νοβογορόδιοι ἔτρωγον τοὺς φλοιοὺς τῶν πευκῶν, τὰ φύλλα τῶν φιλυρῶν καὶ τὴν πόαν, ἐδωροῦντο τὰ τέκνα αὐτῶν παντὶ τῷ δεχομένῳ αὐτὰ, ἀπέκαμνον, ἀπέθνησκον. Αἱ ὁδοὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ νεκρῶν, ἐγκαταλειμμένων εἰς βορὰν τοῖς κυσίν, οἱ δ' ἐπιζῶντες ἔφευγον ἀθρόοι εἰς τὰς ὁμόρους χώρας, ὅπως διαφύγῃσι φρικωδέστατον θάνατον. Οἱ Νοβογορόδιοι τὸ τελευταῖον προσέφυγον τῷ Ἰαροσλάβῳ, ἰκετεύοντες ὅπως παραμυθῆσῃ αὐτοὺς ἐρχόμενος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν· « Πορεύθητι, ἔ- » λεγον αὐτῷ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἢ εἰπέ, ὅτι οὐ » βούλει ἄρχειν ἡμῶν ». Ἀλλὰ καὶ οὗτοι οἱ πρεσβευταὶ ἐκρατήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ ἔμποροι τοῦ Νοβογορόδου. Οἱ ἐν τέλει ἐλυποῦντο σφόδρα, οἱ πολῖται οἰμῶζοντες ἐνέφαινον τὴν ἀπόγνωσιν αὐτῶν, ὁ δὲ τοπο-

Λιμὸς ἐν Νοβογορόδῳ.

μολόγησε μυστικὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ὑπισχνούμενος ὅτι ἀνυψώσει αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου. Αἱ δ' ἐχθροπραξίαι ἤρξαντο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Τοροπέτσου. Σβιάτοσλάβος ὁ Βσεβολόδου, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γεωργίου μετὰ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν πρὸς τὸν Ἰαροσλάβον, ἐπολιόρησε τὴν Ῥζέβκαν, ἔχουσαν φρούριον ὑπερασπιζόμενον ἐξ ἑκατὸν μόνον πολεμιστῶν· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου, ἀφιχθεὶς ἐγκαίρως μετὰ πεντακοσίων ἰπέων, ἠνάγκασε τοὺς πολιορκητὰς εἰς ὑποχώρησιν καὶ ἐκυρίευσεν τοῦ ὠχυρωμένου Ζουβτσόβου. Ἡ φρουρὰ τοῦ Μστισλάβου ἐπεθύμει ἵνα ὀδεύσῃ εἰς Τόρζεκον, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν προσκαλέσας ἐκ τοῦ Σμολένσκου Βλαδίμιρον τὸν Ῥουρίκου, ἐπορεύθη αἴφνης κατὰ τοῦ Περεασλάβου—Ζαλέσκου, ὅπως ἀπομακρύνῃ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας Νοβογορόδου. Τέλος οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν παρὰ τῷ Ἰουριέβω. Ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τῶν συνταγμάτων αὐτοῦ ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Νοβογοροδίων. Ὁ Γεώργιος, ὁ Ἰαροσλάβος καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ Μουρόμου συμμαχοῦντες ἐφώπλισαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀποίκους καὶ μετὰ πολυαρίθμων φαλάγγων ἐστρατοπέδευον ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Κζᾶ. Κατὰ τοὺς χρονογράφους, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἶχον τριάκοντα σημαίας, ἢ συντάγματα, καὶ ἑκατὸν τεσσαράκοντα σάλπιγγας καὶ τύμπανα. Ὁ ἔμφρων Μστισλάβος ἠλπίζεν ἴν' ἀποφύγῃ τὴν αἰματοχυσίαν. Οἱ δὲ πρεσβευταὶ Νοβογορόδιοι ἔλεγον τῷ Γεωργίῳ, ὅτι πρόθυμοί εἰσιν ἵνα διομολογήσωσιν εἰρήνην καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἂν ὁ ἡγεμὼν οὗτος πέμψῃ αὐτοῖς πάντας τοὺς κρατούμενους συμπολίτας αὐτῶν καὶ ἀποδώσῃ τὸ Τόρζεκον μετὰ τοῦ Βολόκου — Λάμσκου· ἀλλ' ὁ

τιμωρήσει αὐτὸν καὶ τολμηρῶς ὕψωσε τὴν χεῖρα, δούς τὸ σύνθημα ἐμφυλίου καὶ αἱματηροῦ πολέμου. Ἡ κατάστασις τοῦ Νοβογορόδου ἦν ἀξιοθρήνητος· διότι οἱ μὲν τῶν κατοίκων ἐφθείροντο ὑπὸ λιμοῦ, οἱ δ' ἐξόριστοι περιεπλανῶντο εἰς τὴν ξένην· οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν πολιτῶν ἐστέναζον ἐν ταῖς εἰρκταῖς τῆς Σουσδαλίας, αἱ δὲ οἰκίαι καὶ πολλαὶ ὁδοὶ ἦσαν ἔρημοι. Ὁ Μστισλάβος συγκροτήσας ἐκκλησίαν τῶν πολιτῶν ἐθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ τῆς γενναιοψυχίας αὐτοῦ· « Ἐγκαταλείψομεν, εἶπε τῷ λαῷ, τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν δεσμίους ἐν ἀτίμῳ καὶ αἰσχυρᾷ δουλείᾳ; Ἀνορθωθήτω τὸ μεγαλεῖον τῆς πρωτεύουσής ἡμῶν. Οὐδέποτε καταντήσει ὡς τὸ ἀξιομέμπτον Τόρζεκον, οὔτε τοῦτο ὡς τὸ Νοβογόροδον. Τοῦτό ἐστιν ὅπου καὶ ἡ Ἁγία Σοφία. Ὀλιγάριθμος μὲν ὁ ἡμέτερος στατὸς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἀντιλήπτωρ τῶν δικαίων, τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τοῦ ἀσθενοῦς. » Πάντες ἐφάνησαν κατ' ἀρχὰς ὁμογνωμονοῦντες· εἶτα δ' ἐπιθυμοῦντές τινες τοῦ συμφέροντος τῷ Ἰαροσλάβῳ ἔφυγον πρὸς αὐτὸν εἰς Τόρζεκον. Ὁ Μστισλάβος ἐξῆλθε τοῦ Νοβογορόδου μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Βλαδιμίρου τοῦ Πσκόβου, τοῦ κυβερνήσαντος ἐπὶ τινα χρόνον μικρὰν τινα ἐπαρχίαν τῆς Γερμανικῆς Λιβονίας καὶ βασιλεύοντος τότε τὸ δεύτερον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει.

Ὁ πόλεμος οὗτος εἶχε σπουδαῖα παρακολουθήματα. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου ἠτήσατο παρὰ τοῦ Ἰαροσλάβου συνδιαλλαγὴν· ἀλλ' ὑποστηρίζων ἐξ ἀνάγκης τὰ δικαιώματα αὐτοῦ διὰ τοῦ ξίφους, παρεσκευάσθη πρὸς τοῦτο, ὡς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος. Ὁ Μστισλάβος προειδὼν, ὅτι Γεώργιος ὁ Βσεβολόδου βοηθήσει παντοιοτρόπως τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ, συνωπ

τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἠδύναντο, ἵν' ἀντιπαχθῶσιν εὐρώστως πρὸς στρατὸν συγκείμενον ἐξ ἀπάντων τῶν Ῥώσων καὶ διὰ τῶν ἐφριππίων κατακαλύψει τοὺς Νοβογοροδίους. Οἱ ἡγεμόνες, ἐπινεύσαντες τῇ ἀσυνέτῳ ταύτῃ μεγαλαυχίᾳ, ἐκάλεσαν τοὺς στρατηγούς καὶ ἐνετείλαντο αὐτοῖς ἵνα οὐδενὸς φείδωνται ἐν τῇ μάχῃ, μάλιστα δὲ φονεύωσι τοὺς φέροντας χρυσοῦφάντους ἐπωμίδας· «Οἱ θώρακες, αἰ στολαὶ καὶ οἱ ἵπποι τῶν» νεκρῶν ἔσονται ἡμέτεροι, εἶπον αὐτοῖς· αἰχμαλωτίσωμεν δὲ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ εἶτα βουλευσόμεθα» περὶ τῆς τύχης αὐτῶν. Ἐότε ὁ Γεώργιος, ἀποπέμψας τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ, ἐκλείσθη μετὰ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἐμελέτησε τὸν διαμελισμὸν ἀπάσης τῆς Ῥωσσίας. Οὕτως ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὲν ἐτήρει τὸ Ῥόστοβον· τῷ δ' ἀδελφῷ Ἰαροσλάβῳ ἔδιδε τὸ Νοβογόροδον· τῷ δὲ τρίτῳ ἀδελφῷ τὸ Σμόλενσκον, καὶ τὸ Κίεβον τοῖς Ὀλεγίδαις, ἐπιφυλασσόμενος τὸ δικαίωμα τοῦ διαθέσαι ὑπὲρ ἑαυτοῦ τελευταῖον καὶ τὴν Γαλικίαν. Συνομολογήσαντες οὖν ἔγγραφον συνθήκην καὶ δι' ἀμοιβαίου ὄρκου ἐμπεδώσαντες αὐτὴν ἀνήγγειλαν τοῖς πολεμίοις, ὅτι ἐπεθύμουν ἵνα πολεμήσωσι πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ εὐρυχώρῳ πεδιάδι τοῦ Λιπέτσκου. Ὁ δὲ Μοτισλάβος, ἀποδεξάμενος τὴν πρόσκλησιν, συνεβουλεύετο ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἔπεισε ἵνα ἐγκαρτερήσῃ, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὑπερηφάνους ὑποσχέσεις, καὶ ἐξῆλθε νύκτωρ τοῦ στρατοπέδου μετὰ φοβεροῦ ἀλαλαγμοῦ καὶ ἤχου σαλπίγγων εἰς τὸν ὠρισμένον τόπον τῆς μάχης. Τὰ καταπτοηθέντα συντάγματα τοῦ Γεωργίου ἔμειναν μέχρι τῆς ἐπιούσης ὀπισθεν τῶν ἀσπίδων αὐτῶν, τουτέστιν ἐν τοῖς ὅπλοις, παρατεταγμένα ὡς εἰς μάχην, καὶ περιμένοντα τὴν προσβολὴν,

Γεώργιος ἀπεκρίνατο, ὅτι οἱ πόλεμοι τοῦ ἀδελφοῦ ἦσαν καὶ οἱ ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ φιλέκδικος καὶ ἀλαζών Ἰαροσλάβος οὐδεμίαν πρότασιν ἀκούων, « Οὐκέτι καιρὸς βου-
 » λεύεσθαι περὶ εἰρήνης, εἶπε τοῖς πρεσβευταῖς· ἐστὲ
 » ἤδη ὡς ἰχθῦς ἐπὶ τῆς ψάμμου· προὔχωρήσατε πολὺ καὶ
 » ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀναπόφευκτον τὸν ὄλεθρον ». Ὁ
 Μστισλάβος ὑπέμνησε τὸ δεύτερον τῷ Γεωργίῳ καὶ Ἰα-
 ροσλάβῳ, ὅτι πόλεμος ἐμφύλιος μέγιστόν ἐστι κακὸν
 τῆ ἐπικρατεία· ὅτι ἐπιθυμεῖ ἵνα φιλιώσῃ αὐτοὺς μετὰ
 τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, παραχωροῦντος αὐτοῖς πᾶ-
 σαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας, εἰ ὁ Γεώργιος ἀπο-
 δώσει αὐτῷ, ἅτε πρεσβυτέρῳ, τὴν πόλιν Βλαδίμιρον.
 « Εἰ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν, εἶπεν ὁ Γεώργιος, ἠδυνάτει
 » συνδιαλλάξαι με πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, δυνατὸν ἄ-
 » ρά γε τῷ Μστισλάβῳ κρῖναι ἡμᾶς; Παρέστω ὁ Κων-
 » σταντῖνος ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τὰ πάντα αὐτοῦ εἰσιν ».
 Οἱ πρεσβευταὶ ἀνεχώρησαν περίλυποι, ὁ δ' ἡγεμῶν τοῦ
 Βλαδιμίρου, εὐωχούμενος ἐν τῇ σκηνῇ μετὰ τῶν με-
 γιστάνων, ἐπεθύμει ἵν' ἀκούσῃ τὴν γνώμην αὐτῶν. Εἷς
 οὖν τῶν εὐπατριδῶν συνεβούλευσεν αὐτῷ, ἵνα μὴ ἀπορ-
 ρίψῃ τὴν εἰρήνην, ὁμολογήσῃ δὲ τὸν Κωνσταντῖνον πρε-
 σβύτερον κυριάρχην τῆς χώρας Σουσδαλίας, προσθεὶς
 ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰαροσλάβου ἡγεμόνες εἰσὶ συνετοὶ
 καὶ γενναῖοι, οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Νοβογορόδου καὶ
 Σμολένσκου θρασεῖς ἐν ταῖς μάχαις· ὅτι ὁ Μστισλά-
 βος οὐδένα εἶχεν ἐφάμιλον κατὰ τὰ πολεμικὰ καὶ ὅτι
 ἐνίοτε ἢ ὑπεροχὴ τῶν δυνάμεων ὑπεῖχε τῇ ἀρίστῃ τέ-
 χνῃ. Οἱ ἡγεμόνες ἠκροῶντο δυσμενῶς τοῦ εὐπατρίδου·
 ἕτεροι δὲ μεγιστᾶνες, θεραπεύοντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν φι-
 λαυτίαν, διετείνοντο, ὅτι οὐδέποτε ἐχθρὸς σῶς ἀπῆλθεν
 ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς χώρας τῆς Σουσδαλίας· ὅτι οἱ κάτοικοι

ἡγεμῶν τοῦ Πσκόβου. Πάντων οὖν διαταχθέντων, ὁ Μστισλάβος παρήλασε τὰς τάξεις θαρρύνων τοὺς στρατιώτας διὰ τῆς ἐξῆς συντόνου ἀγορεύσεως· «Φί-
 » λοι καὶ ἀδελφοί, εἰσήλθομεν εἰς ἰσχυρὰν χώραν·
 » στῶμεν ἰσχυρῶς, ἐπικαλούμενοι ἄρωγόν τὸν Θεόν.
 » Οὐδεὶς στρεψάτω τὰ νῶτα· ἡ φυγὴ οὐκ ἔστι σω-
 » τηρία. Ἐπιλαθώμεθα πρὸς στιγμὴν τῶν συζύγων
 » καὶ τέκνων. Πολεμήσατε ὅπως βούλεσθε, πεζῆ, ἢ ἔφιπι-
 » ποι. Πολεμήσομεν πεζῆ, ἀπεκρίναντο οἱ Νοβογο-
 » ρόδιοι, ὡς ἐπολέμου πάλαι ποτε οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὑπὸ
 » τὴν Σουδαλίαν. » Ἀφέντες οὖν τοὺς ἵππους καὶ ἀπο-
 γυμνωθέντες, ἔτι δὲ ἀποβαλόντες καὶ αὐτὰ τὰ ὑποδήματα
 ἐξώρμησαν ἀλαλάζοντες, τοῦ Μστισλάβου παρακολου-
 θοῦντος μετὰ τῆς ἐπίπου φρουρᾶς. Οὔτε φάραγγες, οὔτε
 φραγμοὶ ἀνεχαίτιζον τὴν ὁρμὴν αὐτῶν. Ὁ δὲ στρατὸς
 τοῦ Σμολένσκου ὡσαύτως πεζῆ ἤρξατο μαχόμενος, μὴ
 ἀναμένων τὸν στατηγὸν αὐτοῦ, πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου
 εἰς τὰς φάραγγας. Ὁ ἡγεμῶν τοῦ Νοβογορόδου, ἅμα
 ἰδὼν τὴν αἵματοχυσίαν, εἶπε Βλαδιμίρῳ τῷ Πσκόβου.
 » Μὴ προδῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, » καὶ πάραυτα
 προελαύνει πάντων. Ὀπλισμένος δ' ὢν ἐκ πελέκεως,
 τρὶς διήλθε μετὰ τῆς φρουρᾶς διὰ τῶν ἐχθρικῶν συν-
 ταγμάτων, κατακόπτων κεφαλὰς καὶ καταλείπων ὄπι-
 σθεν αὐτοῦ σωρείας πτωμάτων. Ὁ Χρονογράφος πα-
 ριστᾶ εἰκονικώτατα τὴν φρίκην τῆς μάχης ταύτης,
 λέγων, ὅτι ὁ υἱὸς ἐπάλαιε κατὰ τοῦ πατρὸς, ὁ ἀδελ-
 φὸς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ὁ θεράπων κατὰ τοῦ κυρίου·
 διότι πολλοὶ τῶν Νοβογοροδίων ἐμάχοντο ὑπὲρ τοῦ Ἰα-
 ροσλάβου, πολλοὶ δὲ τῶν ὁμαιμόνων ἀντετάττοντο κατ'
 ἄλλήλων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Κων-
 σταντίνου. Ἡ μάχη οὐδὲ στιγμὴν κἂν ὑπῆρξεν ἀμφίβο-

τῆ 21 Ἀ-
 πριλίου.

παρ' ὀλίγον δ' ἐτρέποντο εἰς φυγὴν. Ἀπὸ τῆς αὐγῆς ὁ Μσι-
 σλάβος καὶ Κωνσταντῖνος ἐπλησίασαν τῷ ἐχθρῷ, ὃς
 προέβη εἰς φάραγγά τινα καὶ ἔστη ἐπὶ ὄρους περιφρά-
 κτου ἐκ πασσάλων. Μάτην ὁ Μστισλάβος προὔτεινε τῷ
 Γεωργίῳ τὴν εἰρήνην, ἢ τὴν μάχην ἐν τῷ πεδίῳ. «Οὐ-
 » τε τοῦ ἐνός, οὔτε τοῦ ἐτέρου ἐπιθυμῶ, ἀπεκρίθη ὁ
 » ἡγεμῶν οὗτος, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν εὐφοβήθητε τοσοῦ-
 » τον προβάντες, δύνασθε ἵνα μεταβῆτε καὶ πέραν τῆς
 » φάραγγος, ὅπου ἀναμένομεν ὑμᾶς.» Ὁ Μστισλάβος
 ὠχυρωμένος ἐφ' ἐτέρου ὄρους, προσέταξε νέοις λογάσι
 πολεμισταῖς, ἵνα προσβάλωσι τὰ συντάγματα τοῦ Ἰα-
 ροσλάβου. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέ-
 ρας, ἀλλ' ἀσθενῶς καὶ ἐκθύμως· διότι ἐπεκράτει ψύχος
 καὶ ὑετός. Τῇ δ' ἐπαύριον ὁ Μστισλάβος ἐμελέτα ἵνα
 πορευθῆ ἀμέσως κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου, ἀλλ' ὁ Κων-
 σταντῖνος συνεβούλευσεν αὐτῷ ἵνα μὴ καταλίπη ὀπισ-
 θεν αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν, φοβούμενος μὴ οἱ εἰρηναῖοι
 Ῥοστόβιοι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς περιστάσεως, διασκε-
 δασθῶσιν εἰς τὰς πόλεις. Ἐν τούτοις τὰ συντάγματα
 τοῦ Γεωργίου, ἰδόντα κίνησιν τινα ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 τῶν Νοβογοροδίων καὶ Σμολενσκίων, ὑπέλαβον, ὅτι ὁ
 Μστισλάβος προὔτιθετο ἵνα ὑποχωρήσῃ· δι' ὃ πάραυτα
 ὠρμησαν ἀπὸ τοῦ ὄρους ἵνα ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ,
 ἀλλ' ὁ Γεώργιος καὶ Ἰαροσλάβος ἀνεχαίτισαν αὐτά. Τό-
 τε ὁ ἡγεμῶν τοῦ Νοβογορόδου ἐκέλευσε τοῖς ὑπ' αὐτὸν
 ἵνα παρασκευασθῶσιν ὡς εἰς μάχην, εἰπὼν· «Τὸ ὄρος
 » οὔτε πρὸς ἄμυναν, οὔτε πρὸς νίκην εὐθετὸν ἐστὶ. Πο-
 » ρευθῶμεν σὺν Θεῷ καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.» Καὶ τῆς
 μὲν ἐτέρας τῶν πτερυγῶν ἦρχεν ὁ τοῦ Σμολένσκου
 Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου, τῆς δὲ, ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ τοῦ
 κέντρου ὁ Μστισλάβος μετὰ τῶν Νοβογοροδίων καὶ ὁ

Περιώνυμος
 μάχη τοῦ Λι-
 πέτσου.

οὗτος ἀπέβαλε τὸν ἡγεμονικὸν κόσμον καὶ ἐφάνη ἐν χιτῶνι, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πρωτεύουσας, ἔνθα ἔφιππος περιῆλθε τὰ τείχη βοῶν, ὅτι ἀνάγκη ἵνα ὀχυρωθῆ ἡ πόλις. Οἱ κάτοικοι ἔφριξαν· τὴν δὲ νύκτα ἀφίκοντο εἰς Βλαδίμιρον πολυάριθμοι τραυματῖαι. Τῇ ἐπαύριον ὁ Γεώργιος, συγκαλέσας τοὺς πολίτας, ἰκέτευσεν αὐτοὺς ἵνα δεῖξωσι τὸν πρὸς αὐτὸν ζῆλον, ἀμυνόμενοι ἀτρομήτως ὑπὲρ τῆς πρωτεύουσας. «Κυριάρχα, ἀπεκρίναντο αὐτῷ· ὁ ζῆλος οὐ » σώσει ἡμᾶς· ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν οἱ μὲν ἔπεσον ἐπὶ τοῦ » πεδίου τοῦ Ἄρεως, οἱ δὲ ἐπανῆλθον ἄοπλοι. Τίς οὖν ὁ » ἀντιταχθησόμενος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ»; Ὁ ἡγεμὼν ἔπεισεν αὐτοὺς διὰ παρακλήσεων ἵνα μὴ παραδοθῶσι τοῦλάχιστον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ὅπως ἄρξῃ διαπραγματεύσεως.

Μεγαλοψυχία τοῦ Μστισλάβου.

Ὁ μεγάλθυμος Μστισλάβος ἀπηγόρευσε τὴν καταδίωξιν τοῦ Γεωργίου καὶ Ἰαροσλάβου. Μείνας δ' ἐπὶ πολὺ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὤδευεν εἶτα βραδέως πρὸς τὸ Βλαδίμιρον· μετὰ δύο δ' ἡμέρας, περικυκλώσας τὴν πόλιν, ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶδε κατὰ τὴν πρώτην νύκτα μεγάλην πυρκαϊάν. Οἱ στρατιῶται ἤθελον ἵνα ἐφορμήσωσιν, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, ἀλλ' ὁ φιλόανθρωπος Μστισλάβος ἀνεχαίτισεν αὐτούς. Ὁ Γεώργιος οὐκέτι διενοεῖτο περὶ ἀμύνης, τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν, ἀφικθείς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Νοβογορόδου μετὰ τῶν δύο νέων υἱῶν, εἶπε τῷ Μστισλάβῳ καὶ Βλαδιμίρῳ τῷ Σμολένσκου· «Ὁμολογῶ ὑμᾶς νικητὰς » καὶ κυρίους τῆς ζωῆς καὶ τῆς κληρονομίας μου. Ὁ » ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τὰς προσταγὰς ὑμῶν ἐστιν. » Ὁ Μστισλάβος καὶ Βλαδίμιρος, δεχθέντες παρ' αὐτοῦ δῶρα, ἐγένοντο μεσῖται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ Γεώργιος, ἀναγκαζόμενος ἵνα ἐξέλθῃ τῆς πρωτεύουσας, κατέβρεξε δακρύοις τὸν τάφον

λος. Οἱ Νοβογορόδιοι καὶ Σμολένσκιοι πολεμισταὶ συνεμίγησαν καὶ κατεπάτησαν τὸν ἐχθρὸν, θριαμβεύοντες δ' ἐπεδείκνυον τὰς ἐν χερσὶν αὐτῶν σημαίας τοῦ Ἰαροσλάβου. Ὁ Γεώργιος ἴστατο ἀπέναντι τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἠκολούθησε τῷ φεύγοντι Ἰαροσλάβῳ. « Φίλοι, εἶπεν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου » τοῖς γενναίοις αὐτοῦ πολεμισταῖς· οὐκ ἔστι καιρὸς » φροντίζειν περὶ λαφύρων· δέον ἵνα συμπληρώσωμεν » τὴν νίκη. » Οἱ δὲ πειθήνιοι Νοβογορόδιοι, οὐδόλως θίξαντες τὰ λάφυρα, κατεδίωκαν μετὰ ζέσεως τοὺς Σουσδαλίτας καὶ ἐπνιγον αὐτοὺς ἐν τοῖς ποταμοῖς, κατακρίνοντες τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σμολένσκου, ὡς ἀπογυμνούντων τοὺς νεκροὺς καὶ διαρπαζόντων τὰς ἀποσκευὰς τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ φθορὰ ἐγένετο μεγάλη τοῖς ἡττηθεῖσι· διότι ἐννεακισχίλιοι καὶ διακόσιοι τριάκοντα τρεῖς ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου. Ἐν τῇ μανίᾳ αὐτῶν οἱ στρατιῶται τοῦ Μοτισλάβου οὐδενὸς ἐφείδοντο, καὶ ἠχμαλώτισαν περὶ τοὺς ἐξήκοντα· ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Σμολένσκου εὔρεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Γεωργίου καὶ τὴν ἔνορκον συνθήκην, καθ' ἣν ἐμελέτα οὗτος ἵνα διαμερισθῇ τὴν Ῥωσσίαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἰαροσλάβος, ὁ πρωταίτιος τῆς αἰματοχυσίας ταύτης, ἀπεχώρησεν εἰς Περεάσλαβον, ὅπου ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ἐπνιξε πολλοὺς τῶν Νοβογοροδίων ἐμπόρων ἐν ταῖς εἰρκταῖς. Ὁ δὲ Γεώργιος ἀποβαλὼν καθ' ὁδὸν τρεῖς ἵππους, ἀφίκετο ἐπὶ τετάρτου εἰς Βλαδίμιρον, ὅπου σχεδὸν ἀπελείφθησαν μόνοι οἱ γέροντες, τὰ παιδιά, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ κληρικοί. Ἄμα δ' ἰδόντες οὗτοι πόρρωθεν τὸν ἵππεά τοῦτον καλπάζοντα, ὑπέλαβον, ὅτι ὁ ἡγεμὼν νικήσας ἔπεμπεν αὐτοῖς ἄγγελον. Ἄλλ' ὁ ὑποτιθέμενος ἄγγελος ἦν αὐτὸς ὁ Γεώργιος! Φεύγων

» σταντίνω· εἰμι ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν, καὶ αἰτῶ πα-
 » ρά σοῦ ἄρτον. Παραδώσεις με τῷ ἡγεμόνι τοῦ Νο-
 » βογορόδου καὶ Σμολένσκου;» Ὁ Μστισλάβος, βουλό-
 μενος εὐαρεστῆσαι τῷ Κωνσταντίνω, συνήνεσε μὲν ἵνα
 συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ ἐδέχθη τὰ δῶρα τοῦ Ἰαρο-
 σλάβου, ἀλλ' οὐκ ἔστερξεν ἵνα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ συζή-
 σῃ μεθ' ἡγεμόνος τοσοῦτον σκληροκαρδίου· διὸ ἀνέλα-
 βεν αὐτὴν καὶ ἐπανῆλθεν ἐντίμως εἰς Νοβογόροδον με-
 τὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν πάντων τῶν κρατουμένων ἐν Πε-
 ρεασλάβω κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης.

1217. Τυχῶν τοῦ ποθομένου ὁ Κωνσταντῖνος ἠθέλησεν, ἵνα
 παραμυθῆσθαι τὸν ἐξόριστον Γεώργιον, ὃν καλέσας παρ'
 ἑαυτῷ ἀνηγόρευσε διάδοχον τῆς μεγάλης ἡγεμονίας,
 τοῦ Κωνσταντίνου. δούς αὐτῷ καὶ τὴν Σουσδαλίαν. Ὁ δὲ Γεώργιος, μετ' εἰ-
 λικρινοῦς ἀγάπης ἐναγκαλισθεὶς τὸν ἀδελφόν, ὤμοσε
 λήθην τῶν παρελθόντων. Αἰσθανόμενος ὁ Κωνσταντῖ-
 νος τὸ καχεκτικὸν τῆς ὑγείας, ἐφρόντισεν ἵνα ἐν
 περιπτώσει θανάτου εὕρωσιν οἱ υἱοὶ ὡς δεῦτερον πατέ-
 ρα τὸν πρεσβύτερον θεῖον. Μστισλάβος, ὁ ἦρως τῆς ἐπο-
 χῆς ταύτης, κατορθώσας ἐν ἀνδραγάθημα, καὶ φλεγό-
 μενος ὑπὸ ζήλου ὅπως ἀναδείξῃ τὴν γενναιότητα αὐτοῦ
 καὶ δι' ἑτέρου ἔτι λαμπροτέρου, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν με-
 σημβρινὴν Ἑρωσίαν. Τότε οἱ Λιθουανοὶ, ὠφελούμενοι
 ἐκ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ, ἐπόρθησαν κώμας τινὰς ἐν τῇ
 ἐπαρχίᾳ Σελώνης, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἰππόται, καταλαβόντες
 τὴν Ὀδεμπέ, ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν ὀχύρωσιν αὐτῆς.
 Βλαδίμιρος δ' ὁ τοῦ Πσκόβου παρεπιδήμει ἐν Νοβογο-
 ρόδω, ἔνθα ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, ἐπο-
 λιόρκησε τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ φίλους, τοὺς Γερμανοὺς,
 ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀδεμπέ. Ὅτε δ' οἱ κάτοικοι, ἀπεμακρυν-
 θείσης τῆς Ἑρωσικῆς στρατιᾶς, ἠτήσαντο ἐπιβούλως

τοῦ πατρός. Ἐν δὲ τῇ ψυχικῇ αὐτοῦ κατανύξει ἐμέμφετο τῷ Ἰαροσλάβῳ ὡς πρωταιτίῳ τοσοῦτον ὀλεθρίου πολέμου. Ἐπιβὰς δὲ λέμβου μετὰ τῆς συζύγου ἀπέπλευσεν εἰς Γορόδετσον τοῦ Βόλγα, ἢ εἰς Ῥαδίλοβον. Ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀκολουθήσασιν αὐτῷ φίλοις ἦν καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σίμων, περιφανῆς οὐ μόνον ὡς βιογράφος τῶν Ἁγίων μοναχῶν τοῦ Κιέβου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνάρετος. Ὅφειλων οὗτος τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα τῷ Γεωργίῳ, ἦν ἀχώριστος ἀπὸ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀτυχήμασι. Τῷ 1215 ὁ Ἐπίσκοπος οὗτος συνέστησεν ἰδίαν ἐπισκοπὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Βλαδιμίρου καὶ Σουσδαλίας, μὴ ἐπιθυμῶν ἵνα ἐξαρτᾶται τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ Ῥοστόβου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΤΟΥ ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ ΚΑΙ
ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ.

1216—1219.

Ἀγαθότης τοῦ Κωνσταντίνου. — Λιβονικά. — Ἐνδοξος ἀγὼν τοῦ Μστισλάβου. — Ζῆλος τοῦ νέου Δανιήλ. — Τυραννία Οὐγγρων ἐν Γαλικίᾳ. — Φόνος ἐν Ῥεζάνῃ. — Θάνατος Κωνσταντίνου.

ΑΝΑΒΙΒΑΣΑΣ ὁ Μστισλάβος τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸν θρόνον τῆς μεγάλης ἡγεμονίας Βλαδιμίρου, ἐπορεύθη πρὸς καθησύχασιν τοῦ γαμβροῦ, ὅς, ἀποβαλὼν τὴν ὑπερηφανίαν, ἐπεκαλέσατο τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. « Γενοῦ πατὴρ μου, εἶπε τῷ Κων-

Ζηλος τοῦ
νέου Δανιήλ.

Ἡ τιμὴ καὶ ἡ θρησκεία ἐπέβαλον τῷ Μοτισλάβῳ τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Κατελίπομεν τὸν νέον Δανιήλ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλικίας· ἀλλ' αὐτὸς ἡγεμόνευε μόνον κατ' ὄνομα, οἱ δ' εὐπατρίδαι διώκουν τὸ κράτος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χήρα τοῦ Ῥωμανοῦ ἦν ἐμπόδιον τῆ ἀυθαιρεσία αὐτῶν, ἠνάγκασαν αὐτὴν ἰν' ἀναχωρήσῃ εἰς Βέλζην. Ὁ Δανιήλ ἐδάκρυε μὴ θέλων ἰν' ἀποχωρισθῆ τῆς μητρὸς, ἐν δὲ τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους εὐπατρίδην τινὰ, τολμήσαντα ἵνα κρατήσῃ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ. Ἡ ἡγεμονίς ὁμως ἔπεισε διὰ παρακλήσεων τὸν ἡγεμόνα ἵνα μείνῃ. Ὑβρισθεὶς δ' ὁ Ἄνδρέας, βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, ἔνεκεν τῆς θρασύτητος ταύτης τῶν εὐπατριδῶν, ἀφίχθη μετὰ στρατοῦ, καθυπέταξε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐδέσμευσε τὸν μᾶλλον ἔνοχον αὐτῶν Βλαδισλάον. Μετ' οὐ πολὺ δ' αἱ συμφοραὶ τοῦ οἴκου τοῦ Ῥωμανοῦ ἀνενεώθησαν· διότι Μοτισλάβος ὁ Ἄλαλος, προσκληθεὶς λάθρα ὑπὸ τῶν Γαλικιανῶν, ἠνάγκασε τὸν Δανιήλ ἵνα φύγῃ εἰς Οὐγγρίαν, Λέσκος δ' ὁ Λευκὸς ἀφήρπασε παρὰ τοῦ Βασίλκου τὴν Βέλζην, ὅπως δῶ αὐτὴν τῷ πενθερῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἡγεμόνι τοῦ Βλαδιμίρου. Ὁ δὲ Βασίλκος, ὑπὸ πολλῶν εὐπατριδῶν συνοδευόμενος, ἀνεχώρησεν εἰς Κάμενετς. Ἦδη ὁ Ἄνδρέας ἐπορεύετο τὸ δεύτερον ὑπερασπίσων τὸν Δανιήλ, Μοτισλάβος δὲ ὁ Ἄλαλος ἀνίσχυρος μὲν, σπουδάρχης δὲ, ἔφευγεν ἤδη ἐκ φόβου, ὅτε τρομερὰ ἐξεβράγη στάσις ἐν Οὐγγρίᾳ, καθ' ἣν βαρῶνοί τινες θηριώδεις, ἐχθροὶ τῆς Βασιλίσσης Γερτρούδης, ἀπέκτειναν αὐτὴν, παρασκευάζοντες τὴν αὐτὴν τύχην καὶ τῷ βασιλεῖ. Ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις ὁ βασιλεὺς ἐμερίμνα μόνον περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀσφαλείας· ἐκ τούτου δ' ὠφελήθη εἰς τῶν εὐπατριδῶν τῆς Γαλικίας, ὁ Βλαδισλάος ἀπε-

τὴν εἰρήνην, οἱ Γερμανοὶ ἐπέπεσον κατὰ τῶν ἀποσκευῶν τῶν Νοβογοροδίων, ἀλλ' ἀπωλέσαντες πολλοὺς, ἐν οἷς καὶ δύο στρατηγούς, ἠναγκάσθησαν ἵνα φύγωσιν ἀτάκτως εἰς τὸ φρούριον πρὸς σωτηρίαν. Ὁ Βολκυίνος, μέγας ταξιάρχης τοῦ τάγματος, μόλις ἐσώθη μετὰ τοῦ Διτρίχου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλβέρτου, Ἐπισκόπου τῆς Ῥήγας καὶ γαμβροῦ Βλαδιμίρου τοῦ Πσκόβου. Στενοχωρούμενοι τέλος ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν, κατατρυχόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς πείνης καὶ μὴ δυνάμενοι ὅπως πειραθῶσι τὸ δεύτερον τῆς τύχης τῶν μαχῶν, ἠτήσαντο τὴν εἰρήνην. Ὁ Διτρίχος ἔμεινεν ὡς ὄμηρος παρὰ τοῖς Νοβογοροδίοις, οἵτινες ἐπέτρεψαν τοῖς ἱππόταις ἐλευθέραν ἔξοδον, λαβόντες παρ' αὐτῶν ὡς λάφυρα ἑπτακοσίους Γερμανικοὺς ἵππους. Ὁ δὲ Μστισλάβος ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ Κιέβου περιῆλθε τὴν ἐπαρχίαν Νοβογορόδου, ὅπου ἐτιμώρησεν ὑπαλλήλους τινὰς ἀπειθεῖς, ἢ ραθύμους· εἶτα συγκαλέσας τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, εἶπεν αὐτοῖς· « Προσκυνῶ τὴν

» Ἀγίαν Σοφίαν καὶ τὸν τάφον τοῦ πατρός μου, ὑμᾶς

» δὲ ἀσπάζομαι, γενναῖοι Νοβογορόδιοι· ξένοι δεσπό-

» ζουσι τῆς περιφανοῦς ἡγεμονίας τῆς Γαλικίας, καὶ

» διανοοῦμαι τὴν ἐξέλασιν αὐτῶν· ἀλλ' οὐκ' ἀμνημο-

» νήσω ὑμῶν, καὶ ἐπιθυμῶ ἵνα τὰ ὀστᾶ μου ταφῶσιν ἐν

» τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, ὅπου κεῖται ὁ γεννήτωρ μου. »

Μάτην οἱ εἰλικρινῶς θλιβόμενοι πολῖται ἰκέτευσαν τὸν μεγαλόψυχον καὶ προσηνῆ ἡγεμόνα, ἵνα μὴ ἐγκαταλίπη αὐτούς. Οὗτος ἀπεχαιρέτισε φιλικῶς τὸν λαὸν καὶ μετέβη ἀνυπερθέτως εἰς Κιέβον παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς, φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ συναγεῖραι στρατὸν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ καὶ ὀδηγήσαι αὐτὸν εἰς τὸν Τύραν.

Ἐνδοξος ἀγὼν
τοῦ Μστισλά-
βου.

πον μετὰ θαυμασμοῦ ἐν εὐτελεῖ πολυχνίῳ λαμπρὰν αὐλήν, συγκειμένην ἐξ ἵπποτῶν καὶ πολυπεύρων εὐπατριδῶν, τιμωμένων ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας. Πακοσλάβος δὲ, ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου, φίλος τοῦ οἴκου τοῦ Ῥωμανοῦ, ἠθέλησεν ἵνα συμβιβάσῃ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ πρὸς τὰ τῶν Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, κεκηρυγμένων τότε ἐχθρῶν ἕνεκα τῆς Γαλικίας. Ἀπελθὼν δὲ πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, εὐχερῶς ἔπεισεν αὐτὸν περὶ εἰρήνης. Συνεφώνησαν οὖν ἵνα ὁ ἀνήλικος υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Κολομάνος γήμη τὴν Σαλόμην, θυγατέρα ὡσαύτως ἀνήλικον τοῦ Δουκὸς Λέσκου, καὶ βασιλεύσῃ ἐν Γαλικίᾳ, ὁ δὲ βασιλεὺς παραχωρήσῃ τοῖς Πολωνοῖς τὴν Πρεσμιλίαν, δώσῃ δὲ τὸ Βλαδίμιρον τῷ Δανιήλ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, τὸ δὲ Λουβάτσεβον τῷ διαλλακτῇ Ποκοσλάγῳ. Οἱ ὄροι οὗτοι ἐξετελέσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀπεπέμφθη τοῦ Βλαδιμίρου, ὁ δὲ Βλαδισλάος ἐξωρίσθη ὡς σφετεριστής. Οὕτω, κατὰ τὸν Χρονογράφον, ὁ ὑπερόπτης οὗτος εὐπατρίδης διὰ τὴν ἄφρονα φιλοδοξίαν ἀπώλεσεν ἑαυτὸν καὶ τὰ τέκνα, ἐφ' ὧν οὐδεὶς τῶν Ῥώσσων ἡγεμόνων, ὠργισμένων, διότι ὁ πατὴρ αὐτῶν αὐτογνωμόνως ἀνηγόρευσε ἑαυτὸν ἡγεμόνα, ἀπέβλεψεν. Ἴσως δ' οἱ ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν μεταβολῶν ἀπειρηκότες Γαλικιανοὶ ἔστεργον τὴν ἑαυτῶν τύχην, ἂν ἡ νέα Οὐγγρική κυβέρνησις ἐτήρει τοὺς ὄρους τῆς μετριότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης· ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας ἤρξατο λίαν ἀφρόνως καταπιέζων τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἤδη ἔτος τῆς διοικήσεως τοῦ Κολομάνου (1214) ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπέστελλε τῷ Πάπῳ Ἰννοκεντίῳ τῷ Γ', ὅτι ὁ τε λαὸς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Γαλικίας, ὑποτελεῖς τῇ Οὐγγρίᾳ, λαβόντες κατ' αἵτησιν αὐτῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνα, ἐπεθύμουν ἵνα

Τυραννία
τῶν Οὐγγρων
ἐν Γαλικίᾳ.

λευθερωθείς τότε, ἵνα παραστήσῃ πιθανῶς αὐτῷ, ὅτι ὁ ἔφηβος Δανιήλ, υἱὸς μισητοῦ παρὰ τῷ λαῷ πατρός, ἀνίσχυρός ἐστιν πρὸς διατήρησιν εἰρήνης ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, ἢ ὅτι ἐνήλιξ γενόμενος οὐκέτι ἔσται ὑποτελὴς τοῖς Οὐγγροῖς· ὅτι ἐπομένως ὁ Ἀνδρέας φρονίμως ποιήσει, εἰ ἐγκαταστήσῃ τοποτηρητὴν ἐν Γαλικίᾳ, μὴ αὐτόχθονα ὅμως ἡγεμόνα, ἢ ἀλλόφυλον, ἀλλὰ τὸν ἰκανώτερον τῶν αὐτόθι εὐπατριδῶν, καὶ ὑποχρεώσῃ αὐτὸν πιστὸν εἶναι δι' ὄρκου, ἢ δι' εὐεργεσίας, μείζονος ἔτι ὑποχρεώσεως. Τοῦ Βλαδισλάου αἱ εὐχαι ἐτελέσθησαν. Προτιμηθεῖς δὲ τῶν ἄλλων εὐπατριδῶν, ἀφίκετο μετὰ φρουρᾶς Οὐγγρικῆς βασιλεύσων ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἐκλήθη ἡγεμὼν καὶ ἐνόμισεν ἑαυτὸν ὅμοιον τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου. Ὁ Δανιήλ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῆς προσδοκωμένης προστασίας τοῦ Ἀνδρέου, προσέφυγον εἰς Λέσκον τὸν Λευκόν, ὃς βλέπων μετὰ φθόνου, ὅτι ἡ πλουσία Γαλικία ἐγένετο σχεδὸν Οὐγγρικὴ ἐπαρχία, ἐκηρύχθη ἐνθέρμως ὑπὲρ τοῦ Δανιήλ καὶ ἐνίκησε τὸν Βλαδισλάον ἐν μάχῃ· καίτοι δὲ μὴ κατακτήσας τὴν Γαλικίαν, ὠφέλησεν ὅμως μεγάλως τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀναγκάσας τὸν πενθερὸν Ἀλέξανδρον ἵνα παραχωρήσῃ αὐτοῖς τὴν Τιχόμβλην καὶ Περεμίλην. Αὐτόθι δὲ διῆγεν ἐπὶ τινα χρόνον μετὰ τῆς μητρὸς ἡσύχως, ὅθεν ἔβλεπον μετὰ λύπης τοὺς πύργους τοῦ Βλαδιμίρου, κληρονομικῆς πρωτεύουσας τοῦ Ῥωμανοῦ. Αὐτόθι συνῆλθον πάντες οἱ πιστοὶ εὐπατρίδαι, συστρατιῶται τοῦ ἀνδρείου πατρός αὐτῶν, πρόθυμοι ἵνα ὑπηρετήσωσι μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ τοῖς υἱοῖς, ὑποσχομένοις ἐν μὲν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ὠρίμους καρπούς, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ, νοῦν οὐχὶ κοινὸν καὶ ἀγαθότητα. Οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ ξένοι ἔβλε-

ἀρχαία μεσημβρινῆ πρωτευούσῃ, ἡ ἡσυχία ἐπεκράτει ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Βλαδιμίρου Ἡγεμονία, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἡσυχίᾳ τῶν ὑπηκόων καὶ τῇ ἀγάπῃ τῶν ἀδελφῶν. Μὴ μιμούμενος δὲ τὸν θεῖον καὶ πατέρα, οὐδόλως ἀπήτησεν ὑποταγὴν παρὰ τῶν ὁμόρων κληρούχων ἡγεμόνων, ὧν ἕκαστος, κατ' αὐτὸν, ὥφειλεν ἵνα ἀποδίδῃ λόγον τῶν ἔργων αὐτοῦ μόνῳ τῷ Θεῷ. Δύο δὲ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης, θαρρῆσαντες ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης πραότητος, ἔπραξαν βδελυρὸν κακούργημα.

Ὁ ἐπίβουλος Γλέβης, μελετήσας ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνου Βσεβολόδου τὸν ὄλεθρον τῶν συγγενῶν αὐτοῦ διὰ ψευδῶν καταμηνύσεων, συνώμοσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Βλαδιμίρου, ὅπως, φονεύσας αὐτοὺς ἀναφανδόν, βασιλεύσῃ ἔπειτα πάσης τῆς ἡγεμονίας τῆς Ῥεζάνης. Συνῆλθον οὖν ἐν πεδίῳ πρὸς κοινὴν σύσκεψιν, ἔνθα ὁ Γλέβης εἰστίασεν αὐτοὺς πολυτελῶς ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ. Οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ εὐπατρίδαι εὐθυμοῦντο, οὐδὲν ὑποπτεύοντες· ὁ δὲ ξενίζων ἐθώπευε καὶ ἐφιλοφρόνει τοὺς ὀλιγώρους ὁμοτραπέζους, καὶ οὐδὲ τὸ πρόσωπον, οὐδ' ἡ φωνὴ τοῦ κακούργου προέειδον τὴν στυγεράν βουλήν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε αἴφνης ὁ Γλέβης καὶ Κωνσταντῖνος σπῶνται τὰ ξίφη, ὑπηρέται δὲ καὶ Πολόβτσιοι ἔνοπλοι ἐφορμῶσιν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἄρχεται ἡ σφαγὴ. Οὐδεὶς τῶν ἕξ ἀθλίων ἡγεμόνων, οὐδεὶς τῶν πιστῶν αὐτοῖς εὐπατριδῶν διέφυγε τὴν μάχαιραν τῶν δολοφόνων. Τέλος τὰ θηρία, κεκορεσμένα ἐκ τῆς σφαγῆς, ἐξέρχονται τῆς σκηνῆς καὶ ἐμβάλλουσιν ἀταράχως εἰς τὴν θήκην τὰ ἔτι αἰμοσταγῆ ξίφη. Ἐν τοῖς φονευθεῖσιν ἦν καὶ ὁ χρηστός Ἡσισλάβος, γνήσιος ἀδελφὸς τοῦ Γλέβη.

1218. Τὸ κακούργημα ἦν φρικτὸν, ἀλλὰ φρικωδέστερον τὸ

ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἔρω, ὅτι ὁ Πάπας οὐδόλως ἀποβαλεῖ τὰ ἀρχαῖα ἱερά ἔθιμα αὐτῶν καὶ ἐπιτρέψει αὐτοῖς, ἵνα τελῶσι τὰς ἱεροτελεστίας σλαβιστί. Ὅτε δ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γράνης, ἐν ὀνόματι Ὀνορίου τοῦ Γ', διαδόχου τοῦ Ἰννοκεντίου, ἔθηκεν ἐν Γαλικίᾳ τὸ βασιλικὸν στέμμα ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρέου καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς Σαλόμης, ὁ νέος οὗτος κυριάρχης, ἐκπληρῶν τὰς προσταγὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τοῦ Πάπα, ἐξήλασε τὸν Ῥῶσσον Ἐπίσκοπον, ὡς καὶ τοὺς ἱερεῖς ἡμῶν, καὶ προὔτιθετο ἵνα ἐπιστρέψῃ πάντας τοὺς κατοίκους εἰς τὴν Λατινικὴν θρησκείαν (15). Ὁ λαὸς ἐκφραυλισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων, τῶν ἐγκλημάτων καὶ τοῦ δόλου τῶν εὐπατριδῶν, περιπλακεὶς δ' ἐν ταῖς ἀντιφάσει τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ συστήματος, οὐδόλως ἐτόλμησεν ἵνα ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῶν τυράννων τῆς συνειδήσεως, ἀρχούμενος ἀνωφελέσι μεμψιμοιρίαις. Πρὸς δυστυχίαν δὲ τῶν Οὐγγρων ὁ Ἀνδρέας, δι' ἔριν πρὸς τὸν δοῦκα Λέσκον, ἀφείλετο παρ' αὐτοῦ τὴν Πρεσμιλίαν μετὰ τοῦ Λουβατσέβου· δι' ὃ δούξ ὠργίσθη τοσοῦτον, ὥστε, καίτοι συγγενῆς, ἐζήτησεν ἐν Ῥωσσίᾳ ἰσχυροὺς ἐχθροὺς κατὰ τοῦ γαμβροῦ. Τοιοῦτον δ' εὔρε Μστισλάβον τὸν Νοβογορόδου· « Σὺ εἶ ἀδελφός μου, ἐπέστειλλε » τῷ ἀνδρείῳ τούτῳ ἡγεμόνι ὁ Λέσκος. Πορεύου ἵνα περαιοποιήσῃς σεαυτῷ δόξαν δι' ἀνδραγαθήματος. Ἡ Γαλικία, ἡ κληρουχία τῶν σῶν προγόνων, στενάζει ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων ». Ὁ Μστισλάβος, ἃ εἶποτε πρόθυμος, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, οὐδόλως ἠρνήθη τὴν θωπευτικὴν πρόσκλησιν χάριν τῆς ἑαυτοῦ φιλοδοξίας.

Παρασκευαζομένου δὲ τούτου πρὸς πόλεμον ἐν τῇ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο Β΄ Ο ΒΣΕΒΟΔΟΔΟΥ.

1219—1224.

Ταραχαὶ Νοβογορόδου. — Γενναιοψυχία τοῦ Καθέδρου τῆς πόλεως ταύτης. — Ἐκκλησιαστικά. — Οὐστοῦγον. — Κάτω Νοβογόροδον. — Ἀπελευθέρωσις Γαλιτίας. — Ἀφροσύνη τοῦ Μστισλάβου. — Συμβεβηκότα ἐν Λιβονία. — Ὁ ἀνδρείος Βιάτσκος. — Ἐπιδρομὴ Λιθουανῶν. — Φήμια περὶ Τατάρων.

1219.

Ταραχαὶ ἐν
Νοβογορόδῳ.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΑΝΤΟΣ τοῦ Μστισλάβου, οἱ Νοβογορόδιοι ἐκάλεσαν τὸν ἐξ ἐξαδέλφου ἀνεψιὸν αὐτοῦ Σβιατοσλάβον τὸν Μστισλάβου ἐκ Σμολένσκου· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος οὐδόλως κατώρθωσε τὴν περιστολὴν τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ἐν τέλει καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ Κάθεδρος Τβερδισλάβος, ἀνὴρ ἐξόχων ἀρετῶν, καθείρξας ταραχοποιὸν τινα εὐπατρίδην, διηγείρει καθ' ἑαυτοῦ τοὺς φίλους καὶ ὄπαδοὺς αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἤρξατο ἐμφύλιος πόλεμος, τῶν μὲν κηρυχθέντων ὑπὲρ τοῦ Τβερδισλάβου, τῶν δὲ ὑπὲρ τοῦ εὐπατρίδου, καὶ ἄλλων τέλος θεωμένων ἀπαθῶς τὴν ἔριν ταύτην, ἣτις προέβη εἰς φανερόν πόλεμον. Ἐφ' ὀλόκληρον ἐβδομάδα συνεκροτοῦντο θορυβώδεις συνάξεις, ἠχούντων τῶν κωδῶνων. Ἀλλὰ τέλος ἐκμαινόμενοι οἱ πολῖται, καὶ φέροντες θώρακας καὶ κράνη, ἐσπάσαντο τὰ ξίφη. Μάταιαι ὑπῆρξαν αἱ προτροπαὶ τῶν γερόντων, μάταιοι οἱ κλαυθμοὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων· οἱ Νοβογορόδιοι ἐφαίνοντο ἄμοιροι νόμων, ἡγεμόνος καὶ ἀνθρωπισμοῦ.

Ὁ Τβερδισλάβος πρὸς διεγερσιν τοῦ ζήλου τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀτενίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς

ὅτι οἱ κακοῦργοι οὐδόλως ἐτιμωρήθησαν. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος, ἐξησθενημένος ἴσως ὑπὸ τῶν νόσων, ἠρκέσθη ἵνα συλλυπηθῇ τοὺς δυστυχεῖς· ὠκοδόμησε ναοὺς, διένειμεν ἐλέη καὶ ἠσπάζετο μετὰ κατανύξεως τὰ Ἅγια λείψανα, τὰ ἐξ Ἑλλάδος κομισθέντα. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἔπεμψε τὸν πρεβύτερον τῶν υἱῶν Βασίλκον ἡγεμόνα εἰς Ῥόστοβον, καὶ ἕτερον, Βσεβολόδον τοῦνομα, εἰς Ἰαρόσλαβον, ἐντειλάμενος αὐτοῖς ἵνα διάγωσιν ἀείποτε ἐν ὁμονοίᾳ, μιμῶνται αὐτὸν κατὰ τὰ ἥθη, εὐεργετῶσι τὰ ὀρφανὰ, τὰς χήρας, τὸν κληρὸν καὶ τιμῶσι τὸν Γεώργιον ὡς δεύτερον πατέρα. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐτελεύτησεν ἄγων τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας, τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ ἐθρήνησαν οἱ εὐπατρίδαι καὶ θεράποντες αὐτοῦ, οἱπτωχοὶ καὶ οἱ μοναχοί. Κατὰ χρονογράφον τινὰ τῆς Σουσδαλίας, ἐγκωμιάζοντα τὴν φρόνησιν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἡγεμόνος, οὗτος οὐ μόνον ἀνεγίνωσκε λίαν ψυχωφελῆ βιβλία, ἀλλ' ἐνήργει καὶ κατὰ τὰς ἱερὰς αὐτῶν ἐντολάς· ἦν πλήρης τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ τοσοῦτον πρᾶος, ὥστε ἐμερίμνα ἵνα μηδένα λυπήσῃ, ἠγάπα ἵνα παραμυθῇ πάντας ἔργῳ τε καὶ λόγῳ. Ἡ σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου ἐγένετο μοναχὴ ἐπὶ τοῦ τάφου μάλιστα τοῦ ἀνδρός· ἀπεβίωσε δ' ἡ ἡγεμονίς, ἀγαθὴ ἐπικληθεῖσα, μετὰ διετῆ μοναχικὸν βίον.

1218.

Θάνατος Κωνσταντίνου.

Τῆ 2 Φεβρουαρίου. 1219-

Ἡγεμῶν Γεώργιος καὶ Ἰαροσλάβος ὁ Βσεβολόδου ἀπηγόρευσαν αὐτοῖς ἵνα διέλθωσι διὰ τῆς ἐπαρχίας Βιελοζέρσκου, ἔχοντες οἶονεὶ κρυφίαν συνεννόησιν πρὸς τὸν Κάθεδρον καὶ τὸν χιλιάρχον τῶν Νοβογοροδίων. Ὁ λαὸς πάραυτα ἐθορυβήθη καὶ καθήρεσε τοὺς πρῶτους τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἐγκατέστησεν ἐκ νέου τὸν Τβερδισλάβον εἰς τὸ καθεδρικὸν ἀξίωμα. Ὁ δὲ Βσεβολόδος ἀνευ λόγου ἀποχρῶντος ἐμίσησε, καὶ προὔτιθετο ἵνα θανατώσῃ, τὸν διάσημον τοῦτον ἄνδρα, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐφώπλισε τοὺς εὐπατρίδας αὐτοῦ καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν πολιτῶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἰαροσλάβου. Ὁ Τβερδισλάβος ἐτύγγανε νοσῶν, οἱ δὲ πιστοὶ αὐτῷ φίλοι ἐξήγαγον αὐτὸν ἐφ' ἐλκύθρου ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ ἐνεπιστεύθησαν τῇ γενναίᾳ ἀμύνη τοῦ λαοῦ, συρρέοντος ἀθρόως παρ' αὐτῷ καὶ ἐτοίμου ὄντος, ἵν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ἄρχοντος. Οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν τμημάτων τῆς πόλεως ἐσχημάτισαν φάλαγγας καὶ περιέμενον τὸν ἡγεμόνα ὡς εἰς πόλεμον· ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος οὐδόλως ἐτόλμησεν ἵν' ἄρξηται τῆς αἵματοχυσίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διήλλαξε τὰ διεστῶτα μέρη, ὁ δὲ Τβερδισλάβος πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυχίας τῆς πατρίδος παρητήθη ἐκουσίως τοῦ καθεδρικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀπεχώρησε κρύφα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Ἀρκαδίου, ὅπου ἐγένετο μοναχός.

Γενναιοψυχία τοῦ Καθέδρου.

Ἐκκλησιαστικά.

Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἐπὶ τοῦ Βσεβολόδου ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις μαρτυροῦσι τὴν κουφότητα τῶν Νοβογοροδίων. Ὁ λαὸς, ἐξελάσας κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μητροφάνην, μετεμελήθη καὶ ἔσπευσεν ἐπανορθώσων τὸ ἀδίκημα· δι' ὃ μετεπέμφατο αὐτὸν ἅμ' ὅτε παρήγγειλε τῷ διορισθέντι εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ Ἀντωνίῳ καὶ περι-

Ἁγίας Σοφίας, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν μεγαλοφώνως ἄξιον θανάτου, εἰ μὴ ἦν ἡ συνείδησις αὐτοῦ καθαρὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συμπολιτῶν. « Πесоῦμαι πρῶτος ἐν » τῇ μάχῃ, ἔλεγεν, ἢ ὁ Θεὸς δικαιοῦσιν με χορηγῶν νί- » κην τοῖς ἀδελφοῖς μου. » Ὁ δὲ παροξυσμὸς τοῦ λαοῦ ἐκόπασε διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος δέκα πολιτῶν· σωφρονήσας δ' ὁ λαὸς ἠτήσατο εἰρήνην καὶ ὤμοσεν ἀσπαζόμενος τὸν τίμιον σταυρὸν, ὅτι τούντεῦθεν ἔσται ὁμόνους. Ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν, ἀγανακτῶν κατὰ τοῦ Ἱβερδισλάβου, ἔπεμψε τὸν χιλίαρχον αὐτοῦ εἰς τὴν συναγωγὴν ὅπως ἀναγγεῖλῃ, ὅτι ὁ Κάθεδρος ἡγεμονικῶς βουλήματι παύεται τῶν ἔργων αὐτοῦ. Οἱ πολῖται ἐπεθύμουν ἵνα μάθωσι τὴν αἰτίαν· « ἀναι- » τίως, » ἀπεκρίνατο ἀγερῶχος ὁ Σβιατοσλάβος. « Ἰ- » κανοποιοῦμαι, εἶπεν ὁ Ἱβερδισλάβος· ἡ τιμὴ μου μένει » ἀκηλίδωτος, καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί μου καὶ συμπολίται, » ἐστὲ ἐλεύθεροι ἵνα ἐκλέξητε καθέδρους καὶ ἡγεμόνας. » Ὁ δὲ λαὸς ἐκηρύχθη ὑπὲρ αὐτοῦ. « Ἐνθυμήθητι, ἡγε- » μῶν, εἶπον οἱ πρεσβευταὶ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Σβιατο- » σλάβον, τῆς συνθήκης· σὺ ὤμοσας ἡμῖν ἵνα μὴ παύ- » σης τοὺς ἐν τέλει ἀναιτίως. Ἐὰν ἐπιλανθάνῃ ταύτης, » ἔτοιμοί ἐσμεν ἵνα ἀποπέμψωμέν σε, ἀλλ' ὁ Ἱβερδι- » σλάβος μενεῖ Κάθεδρος ἡμῶν ». Ὁ Σβιατοσλάβος ἰδὼν τὴν ἐπιμονὴν τοῦ λαοῦ οὐκέτι διεφιλονείκησεν, ἀλλ' ἀναχωρήσας μετ' οὐ πολὺ εἰς Κίεβον, προτροπῇ τοῦ πατρὸς, παρεχώρησε τὸν θρόνον τοῦ Νοβογορόδου τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ Βσεβολόδῳ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος συνέβησαν ὡσαύτως ἐμφύλιοι ταραχαί. Οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Νοβογοροδιῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Δουίνα πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων ἐπανήλθον οἴκαδε, λέγοντες, ἐν θαυμασμῷ τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ Μέγας

λεως 'Ρεζάνης, ἠδύνατο, θᾶπτον ἢ βράδιον, ἵνα ἐκδικήσῃ τὴν σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν. Ὁ οὖν Γλέβης μισθώσας τοὺς Πολοβτσίους, ἀπῆλθε πολιορκήσων τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀλλ' ὁ Ἰγγβαρ ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ δὲ Γλέβης μισητὸς ὢν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς 'Ρώσσοις καὶ ἑαυτῷ (συνήθης τιμωρία τῶν κακούργων!) ἔφυγεν εἰς τὰς ἐρήμους ὡς πάλαι ποτε ὁ ἀδελφοκτόνος Σβιατοσλάβος, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς θεομηνίας, καὶ ἐκεῖ ἐν παραφροσύνῃ κατέσρεψε τὸν ἐπονείδιστον αὐτοῦ βίον. Ὁ Ἰγγβαρ ἐκληρονόμησε πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς 'Ρεζάνης καὶ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος κατετρόπωσε τὸ δεύτερον τοὺς Πολοβτσίους.

Οὐστούγον.

Οἱ τοῦ Κάμα Βούλγαροι, ἐμπορευόμενοι ἀπὸ πολλοῦ μετὰ τῶν Τσούδων, κατοίκων τῶν νομῶν τῆς Βολόγδας καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὑπέβλεπον τὴν δεσποτείαν τῶν 'Ρώσσων ἐν ταῖς εἰρηναίαις ταύταις χώραις· δι' ὃ ἐπεθύμησαν ἵνα καὶ οὗτοι ὡσαύτως γένωνται κατακτηταί, καὶ διὰ τοῦ δόλου μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς ἰσχύος ἐκυρίευσαν τοῦ Οὐστούγου, ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ τίνος θεμελιωθέντος. Ἡ πόλις αὕτη εἶχε κατ' ἀρχὰς ἰδίους ἡγεμόνας, ἦν δ' ὠκοδομημένη, ὡς λέγεται, ὑφ' ὑψηλοῦ ὄρους, ἀπέχοντος τέσσαρα βέρστια τῆς νῦν πόλεως, καὶ καλουμένη ἐκ τοῦ ἰδίου ὄρους Γλέδεν. Τὸ δ' ὄνομα τοῦ Οὐστούγου παράγεται ἐκ τῶν ἐκβολῶν (Οὐστιέ) τοῦ ποταμοῦ Ἰούγου, ἐκβάλλοντος κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς τὸν ποταμὸν Σούχονα. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, πιθανὸν μιγάδες ἐκ 'Ρώσσων καὶ Τσούδων ὄντες, ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος Γεωργίου, ἰδιαιτέρως δ' ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ 'Ροστόβου. Οἱ Βούλγαροι πρὸς διατήρησιν αὐτῶν ἐν ταύτῃ τῇ πό-

πολιζοντι τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ὅτι ἠδύνατο ἀπελθεῖν ὅπου ἐβούλετο καὶ ὅτι τὸ Νοβογόροδον κέκτηται ἤδη ἕτερον Ἀρχιεπίσκοπον. Ὁ Ἀντώνιος ὁμῶς παρήκουσεν, ἀξιῶν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μόνος νόμιμος ποιμὴν. Οἱ δὲ πολῖται ἀμηχανοῦντες περὶ τοῦ πρακτέου, δύο προκειμένων ἀρχιερέων, ἐπεμψαν ἀμφοτέρους εἰς Κίεβον, ὅπως δικασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου. Οὗτος δὲ ἀπεφώνησεν ὑπὲρ τοῦ Μητροφάνους, τὸν δ' Ἀντώνιον διώρισεν ἐν τῇ ἐν Γαλικίᾳ ἐπισκοπῇ τῆς Πρεσμιλίας.

Τὰ πολεμικὰ τῶν Νοβογοροδίων ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν. Πόλεμοι.
Καίτοι δ' ὁ Βσεβολόδος ἀπέτυχε τῆς ἀλώσεως τοῦ Περτονέβου, τανῦν Περνάου, κατετρόπωσεν ὁμῶς τοὺς ἐχθροὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ Ἐμβαχ. Ἀρχαῖός τις Λιβονὸς Χρονογράφος ἀφηγεῖται, ὅτι ἐν μάχῃ τινὶ πρὸς τὴν πρωτοπορείαν ἡμῶν οἱ ἱππῶται ἐνίκησαν· ὅτι ἐκυρίευσαν μάλιστα τῆς σημαίας τοῦ Νοβογοροδίου ἡγεμόνος, καὶ ὅτι οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Λατισοὶ, ἔντρομοι ἔνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν Νοβογοροδίων, ἐτράπησαν πάραυτα εἰς φυγὴν. Ὁ αὐτὸς χρονογράφος ἐπιφέρει πρὸς δόξαν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, ὅτι ἦσαν μόνον διακόσιαι κατὰ δεκαεξ ἑκατάδων Ἑρῶσων· ὅτι οἱ Γερμανοὶ, κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν Νοβογοροδίων διὰ βαθέος ῥύακος, ἐπολέμησαν ἀπὸ τῆς ἐννάτης ὥρας τῆς πρωΐας μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ ὅτι, φονεύσαντες πεντηκοντάδα ἐχθρῶν, ἐπανῆλθον ἄδοντες, ὡς οὐδένα τῶν στρατιωτῶν ἀπολέσαντες.

Ἡ ἀνατολικὴ Ἑρῶσσία ἐγένετο ἐπίσης θέατρον πολεμικῶν πράξεων. Γλέβης ὁ Βλαδιμίρου, ὁ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἑρῶσνης φονεὺς, ἐπεθύμησε τῆς συμπληρώσεως τοῦ φρικώδους τούτου ἀθεμιτουργήματος. Ἰγχαρ δ' ὁ τοῦ Ἰγορος, βασιλεύων τότε τῆς ἀρχαίας πό-

ᾧν οἱ πλεῖστοι γυναῖκες καὶ βρέφη. Μάτην οἱ Βούλγαροι ἐσπούδασαν ἵνα ἐκδικηθῶσι δι' ὅσα ἔπαθον, τρέχοντες πανταχόθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βόλγα· διότι οἱ Ῥῶσσοι, ἐτοιμοπόλεμοι πάντοτε, ἐπιβαίνουσι τῶν λέμβων, ἀναπετάννυσι τὰς σημαίας καὶ, τῶν τυμπάνων ἤχούντων καὶ τῶν σαλπίγγων καὶ αὐλῶν παιανιζόντων, ἀναπλέουσιν ἡρέμα τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐν καλλίστῃ τάξει ἐνώπιον τῶν Βουλγάρων, θεωμένων αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐτέρας ὄχθης. Παρὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κάμα συνήντησεν ὁ Σβιατοσλάβος τὰ στρατεύματα τοῦ Ῥοστόβου καὶ τοῦ Οὐστούγου μετὰ τινος στατηγοῦ τοῦ Γεωργίου, ὃς ὥρμησεν ἤδη πρὸς λεηλασίαν τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ ἐπόρθησε Βουλγαρικά τινα πολίχνια. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοσοῦτον ἐφαίνετο σπουδαία τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὥστε προὔπήντησε τῷ ἀδελφῷ βέρστιάτινα μακρὰν τῆς πρωτευούσης, ἠὺχαρίστησεν αὐτῷ, ἐπεδαψίλευσε δῶρα καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰστίασε πάντα τὸν στρατὸν πλουσιώτατα. Ἰσταμένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀφίκοντο εἰς Βλαδίμιρον πρεσβευταὶ ἐκ τῶν Βουλγάρων αἰτούμενοι τὴν εἰρήνην. Ἄλλ' ὁ Γεώργιος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας, ὡς προθέμενος ἵνα ἐκστρατεύσῃ ἐκ νέου κατ' αὐτῶν. Οἱ Βούλγαροι, πεῖραν λαβόντες πολλάκις τῆς ὑπεροχῆς τῶν Ῥώσσων, κατέβαλον πᾶσαν σπουδὴν πρὸς ἀποσκοράκισιν τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, τέλος δ' ἐπέτυχον διὰ πλουσίων δώρων ἵνα καταπραύνωσι τὴν ὀργὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Οἱ ἡμέτεροι πρεσβευταὶ μετέβησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ὃ δὲ λαὸς ὑπεσχέθη, κατὰ τὸν Μωαμεθανικὸν νόμον, τὴν τήρησιν τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Γεώργιος, ὧν τότε ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν Βόλγα, ἐξελέξατο θέσιν τινα, ἐφ' ἧς μετὰ τινος μῆνας κατέβαλε τὰ

λει κατέβαλον πᾶσαν σπουδὴν ὑπὲρ τῆς ἀλώσεως τῶν ὀχθῶν τοῦ Οὐνζα, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν καὶ μετ' οὐ πολὺ εἶδον τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐαυτῶν χώρᾳ. Ὁ Σβιατοσλάβος, ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Μουρόμου καὶ ὑπὸ ἰσχυροῦ στρατοῦ, κατέπλευσεν ἐκεῖσε διὰ τοῦ Βόλγα· ἀπέβη κάτωθεν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κάμα καὶ καταλιπὼν φρουροὺς τῶν πλοιαρίων προσήγγισε τῇ πόλει Οὐσέλῳ, ὠχυρωμένη ἐκ ξύλων δρυὸς καὶ ἐχούσῃ διπλοῦν περίφραγμα μετὰ προχώματος. Καὶ προηγήθησαν μὲν ἄνδρες πῦρ καὶ πελέκεις φέροντες, παρηκολούθουν δ' αὐτοῖς οἱ τοξόται καὶ λογχοφόροι, ὧν οἱ μὲν ἀπέκοψαν τὰ περιφράγματα, οἱ δὲ ἐνέπρησαν τὰ ξύλινα ὀχυρώματα, ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Σβιατοσλάβου, καὶ τοὶ πνιγόμενοι ὑπὸ πυκνοῦ καπνοῦ, θαρρύνθεντες ὁμῶς ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ ἡγεμόνος, ἐφώρμησαν ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους καὶ ἐνέβαλον πῦρ τῇ πόλει κατὰ τὸν ἄνεμον. Φρικτὸν θέαμα! ὄλαι αἱ ὁδοὶ ἐπυρπολοῦντο, τὸ δὲ πῦρ διαρριπιζόμενον ὑπὸ τῆς θυέλλης ἐχέετο ὡς λάβρος χεῖμαρρος. Οἱ κάτοικοι ἀπεγνωκότες ἐξήρχοντο τῆς πόλεως ὀλολύζοντες καὶ ἀδυνατοῦντες ἀποφυγεῖν τὸ ξίφος τῶν Ῥώσων. Μόνος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων καὶ τινες τῶν ἵπποκόμων αὐτοῦ διεσώθησαν ἀβλαβῶς, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀντὶ τοῦ αἰτῆσαι χάριν παρὰ τοῦ νικητοῦ, ἐπληττον διὰ τῆς μαχαίρας τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά αὐτῶν, ἐγίνοντο αὐτόχειρες, ἢ κατεφλέγοντο ὑπὸ τοῦ πυρὸς μετὰ πολλῶν Ῥώσων, ἐνασχολουμένων περὶ τὴν διαρπαγὴν. Τέλος ὁ Σβιατοσλάβος, βλέπων μόνον σωροὺς καπνιζούσης τέφρας, ἀπεμακρύνθη τῆς πόλεως μετὰ πλήθους αἰχμαλώτων,

πόλεων ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ὑπάνεως. Μάτην ὁ Δανιήλ διεμαρτύρητο πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ διὰ τὸν σφετερισμὸν τοῦτον τοῦ Δουκὸς (16). Ὁ Λέσκορφίλος μου ἐστίν, ἀπεκρίθη ὁ Μστισλάβος. Ἄλλ' ὅτε ὁ ἄκαμπτος Δανιήλ προσέδραμε τοῖς ὅπλοις ὅπως δικαιωθῆ, ὅτε ἐκστρατεύσας ἀφείλε παρὰ τῶν Πολωνῶν πάσας τὰς Ῥωσικὰς ἐπαρχίας, τότε ὁ προσβληθεὶς δούξ, ὑπολαμβάνων τὸν Μστισλάβον κρύφιον ὁδηγὸν τοῦ νέου γαμβροῦ, καὶ αἰτιώμενος ἀμφοτέρους ἐπὶ ἀγνωμοσύνη καὶ ἐπιβουλή, ἀνενέωσε τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας Ἀνδρέου συμμαχίαν. « Παι-
 » τοῦμαι πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῆς Γαλικίας, παρήγγει-
 » λε τῷ ἡγεμόνι τούτῳ· συγκατατίθημι ἵνα ὁ υἱός σου
 » ἄρξῃ αὐτῆς· πειραθῶμεν μόνον τὴν τῶν Ῥώσων ἐ-
 » ξέλασιν ». Οὐδὲν ἐπιθυμητότερον τῷ Ἀνδρέῳ τῆς προ-
 τάσεως ταύτης. Οἱ Οὐγγροὶ καὶ Πολωνοὶ εἰσέβαλον εἰς
 τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλικίας, ἔνθα ἐνίκησαν τὸν Δημή-
 τριον, στρατηγὸν τοῦ Μστισλάβου. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Κο-
 λομάνος ἦρχε τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ καὶ ἠδέως ἐθεά-
 σατο τὰς κεφαλὰς τῶν ἡμετέρων εὐπατριδῶν μετὰ χρυ-
 σῶν ἀλύσεων βαλλομένας πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ὁ
 Μστισλάβος ἀφείλ τὸν γαμβρὸν ἐν Γαλικίᾳ, μετέβη εἰς
 τὰ μεθόρια τῆς ἐπαρχίας Κιέβου. Οἱ πολέμιοι ἐπολιόρ-
 κησαν τὸν Δανιήλ. Καίτοι δὲ ὁ νεανίας οὗτος ἐπήνεγκεν
 αὐτοῖς μεγάλην βλάβην δι' ἐπιτυχῶν καὶ τολμηρῶν
 ἐξόδων, ἐν τούτοις τῇ προσταγῇ τοῦ πενθεροῦ ἐ-
 ξῆλθε τῆς πόλεως, διῆλθε διὰ τῶν πολεμίων ξιφῆρης
 καὶ πέραν τοῦ Τύρα ἠνώθη μετὰ τοῦ Μστισλάβου, ὅς,
 ἐναγκαλισάμενος αὐτὸν ὡς ἦρωα γενναῖον, καὶ πρὸς ἀπό-
 δειξιν ἰδιαιτέρας φιλίας, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸν προσφιλεῖ
 ἵππον αὐτοῦ, λέγων· « Ἀνδρεῖε ἡγεμῶν, ἀπελθε νῦν εἰς

θεμέλια τοῦ Κάτω Νοβογορόδου, κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο περιωνύμων ποταμῶν τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Μετὰ μικρὸν δὲ ἡ νέα ἐπαρχία ἐκτῆσατο πολυαριθμούς κατοίκους, ἔλκυσθέντας ὑπὸ τῶν ὠφελημάτων τῆς ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου, ἀδελφὸς Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ, κατέθραυσε τοὺς λαφυραγωγοῦντας τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ Λιθου-^{Ἀπελευθέρω-}
νοὺς. Ἄλλ' ἡ ἀξιολογωτάτη ἐπιτυχία τῶν Ῥωσσικῶν ^{σις Γαλικίας.} ὄπλων ὑπῆρξεν ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Γαλικίας ἀπὸ τοῦ ξένου ζυγοῦ. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Μστισλάβος, πάλαι ποτε ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου, ἐνασχολούμενος ἐν Κιέβῳ περὶ διαφόρους πολεμικὰς παρασκευὰς, ὑπέκρυπτε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· τοῦλάχιστον οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Ἄνδρέου, δεσπόζοντες τοῦ Τύρα ἐν ὀνόματι τοῦ Κολομάνου, οὐδόλως προνοήσαντες περὶ ἀμύνης, ἔφυγον εἰς Οὐγγρίαν ἅμα τῇ προσπελάσει τοῦ Μστισλάβου. Ἐπιτυχία τοσοῦτον εὐχερῆς οὐδόλως ἐτύφλωσε τὸν ἡγεμόνα τοῦτον, ὃς ἐγίνωσκεν, ὅτι ἐπίκεινται κίνδυνοι καὶ μάχαι, ὅτι ὁ Ἄνδρέας οὐ παραχωρήσει αὐτῷ ἀμαχητὶ τὸ βασίλειον τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι ἡ νίκη ὀρίσει τὴν ἑαυτοῦ τύχην. Οἱ πολῖται ἐπεθύμουν ἵνα ὑποτάσσωνται τῷ Δανιήλ, ὁ δὲ Μστισλάβος παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Γαλικίας. Ἄλλὰ πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα Ἄννην μετὰ τοῦ Δανιήλ, ὑπισχνούμενος αὐτῷ πατρικὴν προστασίαν. Ἐπεμελήθη προσέτι ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Πολωνίας φιλίας, καὶ οὐδόλως ἐκώλυεν αὐτὸν τοῦ ἄρχειν μέρους τινὸς τῆς δυτικῆς Ῥωσσίας· διότι ὁ Λέσκος, ἀποδοὺς τοῖς υἱοῖς Ῥωμανοῦ τὸ Βλαδίμιρον, κατέλαβε τὴν Βρέστην μετὰ καὶ ἄλλων κληρονομικῶν

τῶν ταγμάτων, ἀνέβη ὑψηλὸν λόφον, ὅθεν ἐπὶ πολὺ ἐξήταζε τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, ἕως οὗ ὁ Βλαδίμιρος, ἀνήσυχος διὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτην, ἐκοίνωσεν αὐτῷ μετ' ἀγανακτήσεως, ὅτι ὁ χρόνος ἐστὶ πολὺτιμος, καὶ ὅτι οὐκ ἀναβλητέον τὸ ἔργον. « Μὴ ἐπιλανθάνου, ἀνήγειλεν αὐτῷ, ὅτι σὺ εἶ ἀρχηγὸς ἡμῶν καὶ οὐχὶ θεατῆς. » ἢ δ' ἀπραξία σου δύναται πάντας ἡμᾶς ἀπολέσαι ». Ὁ Μστισλάβος καταβάς ἀπὸ τοῦ λόφου ἔσπευσεν ἰν' ἐκκαύσῃ τὸ θάρρος τῶν πολεμιστῶν, ἐγγυώμενος αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Σταυροῦ τὴν νίκη. Ἡ μάχη συνήφθη, ὁ δὲ Βλαδίμιρος οὐδόλως ἀντέστη πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, οἵτινες κατεδίωκον τοὺς Ῥώσους, ἠχμαλώτιζον πολλοὺς, ἤρπαζον λάφυρα καὶ ἔψαλλον τὴν νίκη διὰ τῶν ἀρχαίων προγονικῶν ἀσμάτων. Οἱ Οὐγγροὶ καὶ οἱ Πολωνοὶ ἐνίκησαν ὡσαύτως, ἢ δὲ ἦττα τῶν Ῥώσων ἐφαίνετο τελεία, ὅτε ὁ Μστισλάβος ἐφορμᾷ αἴφνης μετὰ τοῦ ἐπιλέκτου στρατοῦ καὶ τῶν Πολοβτσίων πρὸς τὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Οὐγγροὶ ἐκπλαγέντες καὶ ταραχθέντες ἔπιπτον νεκροὶ φαλαγγηδόν, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ζωγρεῖται καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ Πολωνοὶ εἶδον ἀπεγνωκότως, ὅτι ἡ νίκη προῦδωκεν αὐτούς. Περικεκυκλωμένοι δὲ πανταχόθεν, ἠδυνάτουν ἵνα σωθῶσι, καίτοι ἀνδρείως καὶ γενναίως ἀμυνόμενοι, πάντες δ' ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου. Καὶ οἱ μὲν Πολοβτσιοὶ ἐζώγγρουν τοὺς ἠττηθέντας καὶ τοὺς ἵππους καὶ ἐσχύλευον τοὺς νεκροὺς, οἱ δὲ Ῥῶσοι, ἐκπληροῦντες τὴν προσταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἐφρόντιζον μόνον περὶ τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου τῶν πολεμίων. Πολλοὶ τῶν Πολωνῶν, ὑστερήσαντες, ἠγνόουν ἔτι τὴν τροπὴν ταύτην τῆς τύχης· βλέποντες δὲ πόρρωθεν τὴν Πολωνικὴν σημαίαν, ἐπισπεύδουσιν ἐκεῖσε ἀθρόοι· ἀλλ' ἡ σημαία αὕτη, φέρουσα τὸ σύμβο-

» Βλαδίμιρον, ἐγὼ δ' ἄπειμι προσκαλέσων τοὺς Πολοβτσίους. Ἐκδικήσομεν τοὺς κοινούς ἐχθρούς, τὸ δὲ
 » αἷσχος ἡμῶν ἐπιπέσει αὐτοῖς! » Ὁ δὲ ἐτήρησε τὸν λόγον.

Οἱ σύμμαχοι Οὐγγροὶ καὶ Πολωνοὶ ἠγρύπνουν μετὰ τὴν τῆς Γαλικίας κατάκτησιν. Οἱ πρῶτοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν Οὐγγρικῶν καὶ Βοεμιανῶν φαλάγγων, πεμφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου πρὸς βοήθειαν τοῦ Κολομάνου καὶ διοικουμένων ὑπὸ τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ Φιλνίου. Ὁ ὑπερόπτης οὗτος Βαρῶνος περιεφρόνει μεγάλως τοὺς Ῥώσους, λέγων πολλάκις παροιμιωδῶς· « Εἷς λίθος
 » ἀρκεῖ ἵνα συντρίψῃ πληθὺν ἀργυρῶν σκευῶν· ξίφος ὁ
 » ξυ, ἵππος ὠκύς, καὶ ἡ Ῥωσσία ἔσται ὑποχείριός
 » μου ». Οἱ Πολωνοὶ ἐτάραττον δι' ἀδιαλείπτων ἐπιδρομῶν τὴν ἐπαρχίαν Βλαδιμίρου· ἀγαθῇ δὲ τύχῃ ὁ Δανιὴλ ἐποίησατο συνθήκην μετὰ τῶν Λιθουανῶν, τῶν Σαμογετῶν καὶ Λατισῶν καὶ διὰ τοῦ ἐμμίσθου στρατοῦ αὐτῶν ἐξεφόβει ἴσως τὰς ἐπαρχίας τοῦ Λέσκου. Ἐν τούτοις ὁ ἀκάματος Μστισλάβος, περατώσας τὰς προπαρασκευὰς ἤγαγε τὸν στρατὸν, ἐνισχυθέντα ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, πρὸς τὸν Τύραν. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀνδρέου, ὁ ὑπερόπτης Φίλνιος, οὐδόλως θέλων ἵνα ἐκθέσῃ τὸν νέον Κολομάνον τοῖς κινδύνοις τῆς μάχης, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τῇ ὀχυρωθείσῃ Γαλικίᾳ καὶ περιέμενε τοὺς Ῥώσους ἐπὶ τοῦ πεδίου. Καὶ οἱ μὲν Πολωνοὶ κατεῖχον τὴν δεξιάν, οἱ δὲ Οὐγγροὶ καὶ Γαλικιανοὶ, τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, οἱ δὲ ψилоὶ ἀπετέλουν τὴν πρωτοπορείαν. Ἐμφανίζονται τέλος οἱ Ῥῶσσοι, βαδίζοντες βραδέως καὶ ἐν τάξει, καὶ παρακολουθούμενοι ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων. Βλαδίμιρος δ' ὁ Ῥουρίκου ἠγεῖτο μέρος τοῦ στρατοῦ, τοῦ δὲ λοιποῦ ἤρχεν ὁ Μστισλάβος, ὃς αἴφνης, ἀπομακρυνθεὶς

χης· διὸ ὁ φιλόδοξος οὗτος νεανίας εἶδε μόνον τὰ τροπαια τῶν Ῥώσων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρονογράφους, ὁ ὑπερήφανος καὶ εὐδαίμων Μστισλάβος, πανηγυρίζων τὴν νίκην, προσηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Γαλικίας, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι Ῥώσοι ἔστεψαν αὐτὸν τῷ χρυσοῦ στεμματι τοῦ Κολομάνου, περιελθόντι εἰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἀπεγνωκῶς ἤδη ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας Ἀνδρέας, ἔπεμψε πάραυτα τὸν μεγιστᾶνα αὐτοῦ, ὀνόματι Ἰαρόσσην, ὅπως αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Μστισλάβου τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ υἱοῦ καὶ πάντων τῶν αἰχμαλώτων, ἀναγγέλλη δ' αὐτῷ, ὅτι ἀρνούμενω, ταχέως ὁ νικηφόρος Οὐγγρικὸς στρατὸς ὀφθήσεται ἐν Ῥωσσία. Ὁ δὲ Μστισλάβος οὐδόλως πτοηθεὶς τὰς ἀπειλὰς ταύτας, ἀπεκρίνατο ἀταράχως, ὅτι ἡ νίκη παρὰ τῷ θεῷ ἔκειτο, ὅτι περιέμενε τὸν βασιλέα καὶ ὅτι ἤλπιζε, θεία συνάρσει, ἵνα ταπεινώσῃ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρέας, ἐξησθενηκῶς τότε ἐκ τῆς εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκστρατείας, οὐδόλως προὔτιθετο ἵνα πολεμήσῃ, ἀλλὰ προσέδραμεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ εὐπατρίδας τῆς Γαλικίας, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Σουδισλάβος, ὁ αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τοῦ Κολομάνου. Οὗτος, γενόμενος φίλος τοῦ Μστισλάβου, προέτρεψεν αὐτὸν πρὸς τὴν εἰρήνην, λυσιτελεῖ παρὰ προσδοκίαν τῷ βασιλεῖ. Διωμολόγησαν οὖν, ὅτι ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρέου, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, νυμφεύσεται τὴν θυγατέρα τοῦ Μστισλάβου, πρὸς ἣν οὗτος δώσει ὡς προῖκα τὴν διαφιλονεικουμένην Γαλικίαν (17). Ἐπομένως

Ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ τοῦ Μστισλάβου. ὁ Μστισλάβος ἀπήλλαξε τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων, ὅπως αὐτὴν παραχωρήσῃ αὐτοῖς ἐκουσίως, λαβὼν ἴσως μόνον τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μέτρα. Ὁ Μστισλάβος μὴ ἀγαπῶν

λον λευκοῦ ἀετοῦ ἐκυμάτιζεν ἤδη ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ νικητοῦ. Ἐκεῖ οἱ δυστυχεῖς ἀπῆντων τὸν θάνατον. Φοβερὰ σφαγὴ ἐγένετο, οἱ δὲ ὀλολυγμοὶ καὶ γοεραὶ φωναὶ τῶν ταλαιπώρων τούτων θυμάτων ἐφικνοῦντο ἕως τῆς Γαλικίας· θῖνες δὲ πτωμάτων ἔκειντο ἐν εὐρυχώρῳ πεδίῳ. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι πανηγυρίζοντες τὴν νίκην πανστρατιᾷ ἐξύμνουν τὸν ἀνδρεῖον Μστισλάβον, κατὰ δὲ τὸ ἐπικρατοῦν τότε ἔθος προσηγόρευσαν αὐτὸν φαεινὸν ἥλιον τῆς πατρίδος.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπολιόρκησε τὴν Γαλικίαν. Ἐπειδὴ δ' οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἀσμένως, οἱ Οὐγγροὶ καὶ Πολωνοὶ, φοβούμενοι μὴ προδοθῶσιν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐξήλασαν αὐτοὺς τοῦ φρουρίου, ὅπως ἐγκαρτερήσωσι μέχρι τελευταίας στιγμῆς· ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν διὰ τινος ὑπονόμου, ὃν νύκτωρ διώρυξαν. Ὁ Κολομάνος, ἐγκλεισθεὶς ἐν τῷ ὀχυρῷ ναῶ τῆς Θεοτόκου, ἠρνήθη ὑπερηφάνως τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μστισλάβου συνέντευξιν· ἀλλὰ μετὰ τινος ἡμέρας ἀπειρηκῶς ὑπὸ τῆς πείνης καὶ δίψης, παρεδόθη μετὰ τῶν Οὐγγρων. Ὁ δὲ Ῥῶσσος ἡγεμὼν οὐκέτι ἐκάμπτετο εἰς εὐσπλαγχνίαν ὅτε ἐπαρουσίασαν αὐτῷ τὸν δυστυχῆ Κολομάνον μετὰ τῆς περιλύπου καὶ δακρυχεύσεως συζύγου, ἀλλ' ἀπέστειλεν αὐτοὺς καλῶς φρουρουμένους εἰς Τόρσενσκον, τοὺς δὲ βαρῶνους Οὐγγρους, τὰς συζύγους καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν παρέδωκε τῇ φρουρᾷ καὶ τοῖς Πολοβτσίοις εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρείας αὐτῶν. Ὁ περιφανῆς χρονογράφος Καδλούβεκος, Ἀρχιεπίσκοπος Κρακοβίας, καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Πολωνίας Ἴβων, διατρίβοντες ἐν Γαλικίᾳ προῦλαβον διὰ τῆς φυγῆς ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τῆς δουλείας. Ὁ δούξ Λέσκος ἐκώλυσε τὸν Δανιὴλ τοῦ ἐνωθῆναι μετὰ τοῦ πενθεροῦ πρὸ τῆς μά-

νεῦσι τὸν καιρὸν ὠριμωτέρας σκέψεως περὶ τῶν ὠφελίμων, ἢ βλαβερῶν, παρακολουθημάτων τοιαύτης συζυγίας, καὶ ὅτι τέλος δεῖται ὑπομονῆς κτλ. Ἐν τούτοις ὁ Ἄνδρέας ἀπεποιεῖτο ἵνα λύσῃ τὴν συνθήκην, μετὰ τινα δὲ χρόνον ἔδωκε τῷ ἐπιδόξῳ γαμβρῷ τὴν Πρεσμιλίαν. Ἡ παραχώρησις αὕτη δυσηρέστησε τοὺς κατοίκους καὶ τὸν δοῦκα Λέσκον, ὃς ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῶν Οὐγγρων διωμολόγησε καὶ οὗτος ἐξ ἀνάγκης τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν ἡγεμόνων Ῥώσων. Ἡ εἰρήνη δ' αὕτη ἀπέβη ὀλεθρία τῷ Ἀλεξάνδῳ, ἡγεμόνι τῆς Βέλζης, κηρυχθέντι ὑπὲρ τῶν Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν κατὰ τὰς πρώτας αὐτῶν νίκας. Ὁ Δανιὴλ καὶ Βασίλκος παροργισθέντες διὰ τὴν δολιότητα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἠμαύρωσαν τὴν ἀγαθὴν φήμην τῆς νεότητος αὐτῶν διὰ τῆς πορθήσεως τῶν πέριξ τῆς Βέλζης, ἔνθα ὁ λαὸς ἐπὶ πολὺ ἀνεμιμνήσκετο αὐτῆς, ἀποκαλῶν νύκτα ὀλεθρίαν· διότι ἀπὸ τῆς δύσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου οἱ στρατιῶται τῶν υἱῶν τοῦ Ῥωμανοῦ ἀνέτρεψαν τὰ πάντα μὴ ἀφέντες λίθον ἐπὶ λίθου. Μόνη ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Μστισλάβου ἔσωσε τὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ Δανιὴλ, τιμῶν τὴν μεσιτείαν τοῦ πενθεροῦ, κατέπαυσε τὴν σκληρὰν ἐκδίκησιν καὶ ἐπανῆλθε παρὰ τῆ μητρὶ, ἥτις, βλέπουσα αὐτὸν ἱκανὸν ἤδη τοῦ κυβερνᾶν, τοῦ χαλιναγωγεῖν τοὺς μεγιστᾶνας καὶ ὑποτάσσειν τοὺς πολεμίους, ἀνεχώρησε τοῦ κόσμου καὶ ἠσπᾶσθη τὸν μοναχικὸν βίον.

Οἱ ἀσθενεῖς τότε Ὀλεγίδαι συμμετέσχον τῶν συμβεβηκότων τούτων τῆς δυτικομεσημβρινῆς Ῥωσσίας, ὡς σύμμαχοι τοῦ Μστισλάβου. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν Γεώργιος ἐνησχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς ἑαυτοῦ χώρας καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τῶν Νοβογοροδίων, πρὸς οὓς ἐπεμφε τὸν Βσεβολόδον, ὀκταε-

τούς ἐκεῖ φιλοταράχους εὐπατρίδας καὶ μὴ ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτῶν, προέθετο, ὡς ἐρρέθη ἤδη, ἵν' ἀποδῶ τὴν Γαλικίαν τῷ ποθητῷ τῷ λαῷ Δανιήλ, ἀλλ' οἱ πολυμήχανοι μεγαστᾶνες, κρύφιοι ὀπαδοὶ τῶν Οὐγγρων, εἶπον αὐτῷ, ὅτι ὁ Δανιήλ λήφεται αὐτὴν ὡς νόμιμον κληρονομίαν τῶν τέκνων τοῦ Ῥωμανοῦ ἄνευ τινὸς ἰδιαίτερας εὐγνωμοσύνης, καὶ ὅτι σὺν τῇ ἡλικίᾳ, ἀξιομένων τῶν δυνάμεων καὶ τῆς φιλοδοξίας, οὐδὲ ὡς σεβασθήσεται τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ· ὁ δὲ νέος υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου ἐξ ἐναντίας, ὀφείλων τὰ πάντα τῷ ἐλέει τοῦ πενθεροῦ, κατ' οὐδὲν τολμήσει ἵνα παρακούσῃ αὐτῷ· ἄλλως τε εὐχερῶς δύναται ἵνα στερηθῇ τῆς ἡγεμονίας. Ὁ Μπισλάβος, μαχητῆς μᾶλλον, ἢ πολιτικὸς, ἐνέδωκε τῇ γνώμῃ τῶν εὐπατριδῶν, καὶ περιχαρῶς καλέσας τὸν Ἀνδρέαν, συγγενῆ ἐξ ἀγχιστίας, ἀπέλυσε τὸν Κολομάνον. Ὁ γάμος ἀνεβλήθη ἕνεκα τῆς ἀνηλικιότητος ἀμφοτέρων τῶν μελλονύμφων, ἀλλ' ἐμπεδώθη ἐπισήμως ἑκατέρωθεν δι' ὄρκου. Ἐν τούτοις ὁ Ἀνδρέας ἠσθάνετο τύψιν τοῦ συνειδότος· διότι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν μεμνηστευμένος τὴν βασιλόπαιδα τῆς Ἀρμενίας, μονογενῆ καὶ κληρονόμον τοῦ πατρικοῦ θρόνου. Φοβούμενος δὲ τὴν ἀμαρτίαν, ἠτήσατο τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Πάπα Ὀνορίου τοῦ Γ'. Ἴσως δὲ ὁ δούξ Λέσκος ἐπέστειλεν ὡσαύτως εἰς Ῥώμην, μεμφόμενος ἐνώπιον τοῦ Πάπα τοῖς ὅροις τῆς διομολογηθείσης εἰρήνης μεταξὺ Οὐγγρων καὶ Ῥώσων· διότι κατὰ τὸ 1222 ὁ Ὀνόριος ἀπεκρίθη τῷ Ἀνδρέα, ὅτι ἡ Γαλικία ἀνῆκε τῷ Κολομάνῳ, γαμβρῷ τοῦ δουκὸς τῆς Πολωνίας, λαβόντι τὸ στέμμα παρὰ τῆς ἀποστολικῆς ἀρχῆς (18)· ὅτι ἄδικος καὶ ἐπιβεβλημένη ὑπὸ τῆς δυστυχίας τοῦ Κολομάνου ὑποχρέωσις ἀκυροῦται οἴχοθεν· ὅτι ἡ ἀνηλικιότης τῶν δύο μνηστήρων παρέχει τοῖς γο-

στῶν τούτων εἰσέβαλον, ἵσταμένου τοῦ φθινοπώρου εἰς τὴν χώραν τῶν Λατισῶν, ἣν ἔταμον καὶ ἐδήωσαν. Καί τοι δὲ διαφόρων προτάσεων περὶ εἰρήνης ἑκατέρωθεν γινομένων, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἐταράσσοντο διηνεκῶς. Οἱ πρῶτοι μετὰ στρατοῦ ἐκ Λιβονῶν καὶ Λατισῶν εἰσεπήδησαν τολμηρῶς εἰς τὰ μεθόρια ἡμῶν, περιῆλθον τὸ Πσκόβον καὶ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Νοβογορόδου, κατὰ τὴν ἀφήγησιν Λιβονοῦ χρονογράφου, ἀπέτεφρωσαν πολλὰς κώμας. Οἱ δὲ Λατισοὶ, μάλιστα παρ' αὐτῷ τῷ προαστείῳ τῆς πρωτεύουσας, ἐσύλησαν ναόν τινα, διαρπάσαντες τὰς εἰκόνας, τοὺς κώδωνας καὶ πᾶν ἱερὸν σκεῦος. Οἱ Γερμανοὶ, ἱκανοποιούμενοι ἐκ τῆς ἐκδικήσεως ταύτης καὶ φοβούμενοι τοὺς Ῥώσσους, ἔσπευσαν ἵνα ὀχυρωθῶσιν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Λιβονίᾳ. Πρὸς τοῦτο δ' ὠκοδόμησαν πύργους, ἐν οἷς ἀνώρουξαν φρέατα, χρήσιμα ἐν περιπτώσει πολιορκίας, συνεχόμισαν σῖτον, πρὸ πάντων δὲ ὄπλα καὶ σφενδόνας, καὶ, προτροπῇ τῶν ἵπποτῶν, στρατὸς Τσουδικὸς διέβη αἴφνης δις τοῦ χειμῶνος πέραν τοῦ ποταμοῦ Ναρόβα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Νοβογορόδου, ἠχμαλώτισεν οὐκ ὀλίγους καὶ κατέσφαξε πάντα τὰ κτήνη, ἃ οὐκ ἠδύνατο ἵνα συνελάσῃ.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ νέος υἱὸς τοῦ Γεωργίου κατὰ τὴν ἔφρῃσιν τῶν αὐτοῦ εὐπατριδῶν, οἵτινες οὔτ' ὠφελειῶν, οὔθ' ἡδονῶν ἀπήλαυον ἐν Νοβογορόδῳ, παρεσκευάσθη καὶ νύκτωρ ἀπεχώρησε παρὰ τῷ πατρὶ μεθ' ἀπάσης τῆς θεραπείας. Ὁ λαὸς λυπούμενος ἐπὶ τῇ στερήσει ἀρχηγοῦ, ἐδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα λάβῃ τοῦλάχιστον ὡς ἡγεμόνα ἓνα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Γεωργίου. Ἐπιλαθόμενος δὲ τοῦ δικαίου, ὡς εἰπεῖν, μίσους, ὅπερ ἄλλοτε εἶχε κατὰ τοῦ Ἰαροσλάβου—Θεοδώρου, ὑπεδέ-

τῆ υἱὸν, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Μστισλάβου ἐγγόνου τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐκδιωχθέντος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. 1221—1222. Οἱ ἐπικινδυνωδέστεροι αὐτῶν πολέμιοι ἦσαν κατὰ ^{συμβεβηκότα} τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἱππῶται τοῦ Ἀλβέρτου. Οἱ Νοβο- ^{ἐν Λιβονίᾳ} γορόδιοι ἀπαιτήσαντες ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Γεωργίου, εἰσέβαλον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σβιατοσλάβου εἰς Λιβονίαν καὶ ἐξεπόρθησαν τὰς ὄχθας τοῦ Ἄα. Κατὰ χρονογράφον τινὰ Γερμανὸν, οἱ Ῥῶσσοι δεικνύοντες μῖσος πρὸς τοὺς ἐγειρομένους νέους Λατινικοὺς ναοὺς, κατέστρεφον αὐτοὺς καὶ τὰ μοναστήρια, ἠχμαλώτιζον γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ ἐπυρπόλουν τοὺς σιτοβολῶνας. Ἔνεκα δὲ τῶν ὠμοτήτων τούτων ἀπεσπάσαντο τὴν ὀργὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Ῥήγας. Ὁ τοῦ Πσκόβου Ἱαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ἠγούμενος ἐπικουρικοῦ Λιθουανοῦ στρατοῦ, ἀπήντησε τῷ Σβιατοσλάβῳ παρὰ τῆ Κέση, τανῦν Βένδεν, ἣν οἱ Ῥῶσσοι ἐπολιόρησαν· ἔωθεν δὲ ἕως ἑσπέρας συνεστήσαντο κρατερὰν μάχην, ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ, ἅτε εὐστοχώτεροι σφενδονισταὶ, ἐτραυμάτισαν βαρέως πολλοὺς τῶν ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου μαχομένων εὐπατριδῶν. Τὴν ἐπαύριον ὁ Σβιατοσλάβος μαθὼν, ὅτι αὐτὸς ὁ Βολκυίνος, μέγας ταξιάρχης τοῦ τάγματος, εἰσῆλθε νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν καὶ ὅτι οἱ πολιορκούμενοι περιέμενον ἔτι νέας ἐπικουρίας, ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐξηκολούθουν· διότι οἱ Λατισοὶ ὑπακούοντες τοῖς ἐπιτάγμασι τῶν Γερμανῶν, ἀκαταπαύστως ἐπόρθουν τὰ περίξ τοῦ Πσκόβου, οὐδόλως κορεννύμενοι αἵματος ἀόπλου λαοῦ. Καταλιπὼν οὗτος τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἀγροτικὰ ἔργα διῆγεν ἐν τοῖς δάσεσιν ἡμῶν, διαρπάζων καὶ σφάττων τοὺς ὄδοιπόρους, τοὺς γεωργοὺς, τοὺς ἵππους καὶ τὰ κτήνη. Οἱ δὲ πολῖται τοῦ Πσκόβου πρὸς τιμωρίαν τῶν λη-

φόδου νέου φρουρίου, κτισθέντος ὑπὸ τῶν Δανῶν ἐπὶ τοῦ Ἑσελ. Μετὰ μικρὸν ἡ ἐπανάστασις κατέστη γενικὴ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις τῆς Λιβονίας, οἱ δὲ πολλοὶ τοῦ Φελλίνου, τοῦ Ἰουριέβου καὶ τοῦ Ὀδεμπὲ ἐδήλωσαν ὁμοφώνως τὸ μῖσος αὐτῶν κατὰ τῶν Γερμανῶν· ἀπέκτειναν πλῆθος ἵπποτῶν, ἱερέων, ἐμπόρων, τὰ δὲ αἰμοσταγῆ αὐτῶν ξίφη ἐπέμφθησαν ὡς τρόπαια ἀπὸ κώμης εἰς κώμην πρὸς μαρτυρίαν τοῦ θριάμβου. Πάντες δ' οἱ τῆς βορείου Λιβονίας κάτοικοι ἠρνήθησαν πανδήμως τὸν χριστιανισμόν, ἔπλυνον τὰς οἰονεὶ μολυνθείσας ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν τελετῶν οἰκίας αὐτῶν, κατηδάφισαν τοὺς ναοὺς καὶ παρήγγειλαν τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς Ῥήγας, ὅτι ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρώαν θρησκείαν, ἣν οὐκ ἐγκαταλείψουσιν ἐφ' ὄρου ζωῆς. Ἐν τούτοις οἱ γεραίτεροι αὐτῶν προσεκάλεσαν τοὺς Ῥώσους εἰς τὰς πόλεις, παρεχώρησαν αὐτοῖς μέρος τοῦ ἀρπαγέντος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πλούτου καὶ ἔπεμψαν δῶρα τῷ ἡγεμόνι τοῦ Νοβογορόδου, ἐπικαλούμενοι τὴν προστασίαν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰαροσλάβος εἰσῆλθεν εἰς Λιβονίαν ἡγούμενος εἰκοσακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν. Οἱ κάτοικοι προὔπαντήσαντες μετὰ χαρᾶς, παρέδωκαν αὐτῷ πάντας τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Γερμανοὺς, οἱ δὲ Ῥῶσοι ἐγένοντο δεκτοὶ ὡς ἀδελφοὶ ἐν Ἰουριέβῳ, Ὀδεμπὲ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου προὔτίθετο ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ῥήγας, πεισθεὶς ὅμως τοῖς λόγοις τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Ἑσελ, ἐστράφη πρὸς τὴν Ἑστονίαν ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Δανῶν. Παρὰ δὲ τῷ Φελλίνῳ εἶδε μετ' ἐκπλήξεως πτώματα πολλῶν Ῥώσων ἀπαγχονισθέντων! Οἱ ἵπποται, προλαβόντες αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην,

χθη αὐτὸν μετὰ μεγίστης χαρᾶς· διότι ἤλπιζεν, ὅτι οὗτος ἐμποιήσει τρόμον τοῖς ἐξωτερικοῖς ἐχθροῖς. Ὁ Ἰαροσλάβος, ἅμ' ἐξελάσας τοὺς ἀπλήστους Λιθουανούς ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν ὀρίων τοῦ Νοβογορόδου καὶ Τοροπέτσου, ἠθέλησεν ἵνα διὰ σπουδαιότερου ἀγῶνος ἀναδείξῃ ἑαυτὸν ὑπερασπιστὴν τῶν βορείων Λιβονῶν, καταπιεζομένων τότε ὑπὸ νέων ἀλλοφύλων.

Βαλδεμάρως δ' ὁ Β', ὁ γε νναῖος, βασιλεὺς τῆς Δανίας, ἐπεθύμει, κατὰ τὸν σύγχρονον ἱστορικόν, ἵν' ἀποπλύνῃ τὰ ἀμαρτήματα καὶ ἀποδείξῃ τὸν ὑπὲρ τῆς Θεοτόκου τῆς Ῥήγας ζῆλον αὐτοῦ. Ἀπέβη οὖν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἑστονίας μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἐθεμελίωσε τὸ Ῥεβέλ καὶ συνεκρότησε πρὸς τοὺς κατοίκους φρικτὴν μάχην, καθ' ἣν ἀνεδείχθη νικητῆς. Τότε δὴ συνέστησε τὸ τάγμα τοῦ Δανεβρίγου· διότι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ σημαία ἐρυθρᾶ, κεκοσμημένη ὑπὸ λευκοῦ σαυροῦ, ἔπεσεν ἐκ τῶν νεφελῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Δανῶν, διὰ δὲ τοῦ θαύματος τούτου ὁ Θεὸς ἀνεζωπύρησε τὸ θάρρος αὐτῶν. Ὁ βασιλεὺς ἐπανέκαμψεν εἰς Δανίαν, καταλιπὼν ἐν Ῥεβέλ στρατεύματα καὶ Ἐπισκόπους πρὸς παγίωσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς καὶ τοῦ κράτους αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκ τούτου ἐδυσφόρησαν οἱ Γερμανοὶ τῆς Ῥήγας, οἵτινες ἐθεώρουν ἑαυτοὺς κυρίους τῆς Ἑστονίας. Οἱ Σουηδοὶ ἤλθον ὡσαύτως εἰς τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν καὶ ἐβάπτισαν τοὺς εἰδωλολάτρους· οἱ δὲ ταλαίπωροι κάτοικοι ἠγνόουν τίνι ὑπακοῦσαι, διότι οἱ ὑποτιθέμενοι ἀπόστολοι ἐμισοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οἱ Δανοὶ δὲ μάλιστα ἀπηγχόνισαν ἄρχοντα Τσοῦδον, ὡς δεχθέντα τὸ βάπτισμα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ ἀνάγκῃ ὁ λαὸς τοῦ Ἑσελ ὠπλίσθη, ἐνίκησε τοὺς Σουηδοὺς καὶ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐ-

Ὁ Ἀνδριᾶος
Βιάτσκος.

των ἐνὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου, τῷ ἀνδρείῳ Βιάτσκῳ, πρῶην διοικητῇ τοῦ φρουρίου Κοκονεῖ ἐπὶ τοῦ Δουίνα. Ἐχων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ περὶ τοὺς διακοσίους ἀνδρας, ἐπαγίωσε τὸ κράτος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρκτῶ Λιβονία, ἐφορολόγει τοὺς κατοίκους, ἐτιμῶρει αὐστηρῶς τοὺς ἀπειθεῖς, ἐτάραπτεν ἀκαταπαύστως τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὰς κατὰ τοῦ Δοπάρτου προσβολὰς αὐτῶν. Ὁ δ' Ἐπίσκοπος Ἀλβέρτος συνήθροισε πάντας τοὺς ἱππότας, τοὺς ἐνδημοῦντας προσκυνητάς, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς Λατισοὺς καὶ ἐξεστράτευσεν αὐτὸς οὗτος ἐκ τῆς Ῥήγας, περιεστοιχισμένος ὑπὸ μοναχῶν καὶ ἱερέων. Ὁ στρατὸς οὗτος κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Ἰουριέβου· ὁ δὲ Βιάτσκος ἐθεᾶτο ἀπαθῶς πάσας τὰς προπαρασκευὰς τῶν Γερμανῶν. Οὗτοι ἀνήγειραν μέγαν ξύλινον πύργον, ἰσοῦψῆ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ ὤθησαν αὐτὸν πρὸς τὸ φρούριον, ἀνορύξαντες προηγουμένως ὑπόνομον ὑπὸ τὸν προμαχῶνα· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν Ῥῶσσος οὐδόλως ἐπτοήθη. Μάτην ὁ Ἀλβέρτος ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἐλευθέραν ἔξοδον μεθ' ἅπαντος τοῦ λαοῦ, τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἵππων. Ὁ Βιάτσκος οὐδ' ἠκροάσθη τῶν τοιούτων, ἀναλογιζόμενος, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι ἐλεύσονται εἰς βοήθειαν. Τὰ βέλη καὶ οἱ λίθοι ἀντηλλάσσοντο ἕωθεν μέχρις ἑσπέρας, ἀπὸ τῆς πόλεως πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκείνην, καθ' ἧς οἱ Γερμανοὶ ἔβαλλον ὡσαύτως μύδρους πρὸς πυρπόλησιν τῶν ξυλίνων οἰκοδομημάτων. Οἱ δὲ πολιορκούμενοι οὐδ' ἐν βαθείᾳ νυκτὶ πρὸς στιγμὴν ἀνεπαύοντο, ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν παρεμπόδισιν τῶν ἔργων τῶν πολιορκητῶν, οἵτινες ἐν τῇ λάμπει μεγάλων πυρῶν ἔσκαπτον τὴν γῆν ἄδοντες, τῆς μουσικῆς παιαγίζουσης. Οἱ

ἐκυρίευσαν ἐκ νέου τοῦ φρουρίου τούτου, θανατώσαντες ἀπανθρώπως πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ Νοβογοροδίους στρατιώτας. Ὁ δ' Ἰαροσλάβος πικρανθεὶς ἐκ τούτου, ὤμοσεν ἵνα ἐκδικήσῃ ὠμότατα τὸ κακούργημα αὐτό· ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τιμωρῆσαι τοὺς ἰππότας, συνέλαβε τοὺς ἀθώους κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Φελλίνου, ἐθανάτωσεν αὐτούς, παρέδωκε τῷ πυρὶ τὰς οἰκίας καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸν ὄλεθρον τῶν δυστυχῶν τούτων, ζητούντων καταφύγιον εἰς τὰ δάση καὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τῶν Ῥώσων καὶ τῆς νόσου πιεζομένων. Ἄμα κορέσας οὕτω τὴν ἑαυτοῦ ὀργὴν ὁ Ἰαροσλάβος, ἠνώθη μετὰ τῶν κατοίκων τῶν παραλίων τῆς Ἑστωνίας καὶ ἐπολιόρχησε τὴν Ῥεβέλ, ἢ Κολίβαν. Ἐπὶ μῆνα διέμεινεν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης ἄνευ τινὸς ἀξιολόγου κατορθώματος· διότι οἱ Δανοὶ ἠμύνοντο τοσοῦτον ἀνδρείως, τοσοῦτον εὐστόχως ἐσφενδόνιζον, ὥστε ὁ ἡγεμὼν, ἀποκαμῶν ἐκ τῶν ἀνωφελῶν ἐφόδων, ἔλυσε τέλος τὴν πολιορκίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Νοβογόροδον ἀδόξως μὲν, μετὰ πολλῶν ὄμως αἰχμαλώτων καὶ λαφύρων. Ἐν τῷ χρονογράφῳ ἀναφέρεται ῥητῶς, ὅτι οἱ ἡμέτεροι πολεμισταὶ ἐχομίσαντο ἐκ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἄφθονον χρυσόν.

Ὁ λαὸς ἠδέως ὑπήκουε τῷ Ἰαροσλάβῳ, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἄγνωστον τίνος ἔνεκεν, ἀνεχώρησεν ἐκ Νοβογορόδου. Τότε δ' ὁ Γεώργιος ἔπεμψεν ἀντ' αὐτοῦ τὸ δεύτερον εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν Βσεβολόδου. Προῦκειτο δ' ἵνα καταστείλῃ τοὺς Λιθουανούς, παλαίση πρὸς τοὺς σπουδάρχας Γερμανοὺς ἐν Λιθονία καὶ ἐπιτηρῇ τοὺς Δανούς· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου ἦν μόλις δεκαέτης! Οἱ ἐν τέλει ἐκυβέρνηων ἐν ὀνόματι αὐτοῦ· ἐπιθυμοῦντες δ' ἵνα διατηρήσωσιν ὑπὲρ τῆς Ῥωσίας τὸ Δορπάτον, παρεχώρησαν τὴν πόλιν ταύ-

τῷ θεῷ, ἐπυρπόλησαν τὸ φρούριον καὶ ἔφυγον μετὰ σπουδῆς. Χρονογράφος τις Λιβονός προστίθησιν, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι, μὴ ἐλπίζοντες πλέον ἵνα κατορθώσωσι πολεμικόν τι ἄξιον ἔργον, ἠτήσαντο τὴν εἰρήνην παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥήγας· ὅτι ὁ Ἀλβέρτος συνωμολόγησεν αὐτὴν μετὰ τῶν πρεσβευτῶν αὐτῶν, δούς ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ μέρος τοῦ φόρου, ὃν πρότερον ἐλάμβανε τὸ Νοβογόροδον παρὰ τῆς χώρας τῶν Λατισῶν· διότι ὁ πολυμήχανος οὗτος Ἐπίσκοπος ὡμολόγει ἐνίοτε τὴν κυριαρχίαν τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ τῆς Λιβονίας, ὅπως ἐξαπατῶν αὐτοὺς κυβερνᾷ ἡσυχαιότερον.

Συνομολογηθείσης ἅπαξ τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ τάγματος τῆς Ῥήγας, οἱ Νοβογορόδιοι ὠφείλον ἵνα ὀπλισθῶσι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν μεθορίων τῆς ἑαυτῶν ἐπαρχίας. Ὁ Κάθεδρος τῆς πόλεως Ῥούσσης ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Λιθουανῶν, ἀλλ' οὐδόλως ἐνεκαρτέρησεν εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς μάχην. Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι λησταὶ ἐνίκησαν, συνήλασαν πολυαρίθμους ἵππους καὶ ἐπανῆλθον τάχιστα οἴκαδε· διότι οὐδέποτε ἐμελέτων κατακτήσεις, ἀλλ' ἐπεθύμουν τῆς βλάβης τῶν Ῥώσσων καὶ τῆς διαρπαγῆς τῶν κωμῶν.

Ἐπιδρομὴ τῶν
Λιθουανῶν.

Εἶδομεν μέχρι τοῦδε, ἐν διαστήματι δύο καὶ ἐπέκεινα αἰώνων, τὴν ἀρχαίαν πατρίδα ἡμῶν κατασπαρασσομένην διηνεκῶς ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ συχνὰ μάλιστα ἔρμαιον τῆς ἀπληστίας τῶν ἀλλοφύλων γενομένην· ἀλλ' οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, τὸ φαινόμενον τοσοῦτω δυστυχεῖς, ἦσαν ὁ χρυσοῦς αἰὼν, παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ἀκολούθους. Περιήλθομεν εἰς ἐποχὴν κοινῆς συμφορᾶς λίαν ἀποτροπαίου, ἥτις, καταδαμάσασα τὴν ἐπικράτειαν καὶ ἐξαφανίσασα τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ὑπάρξεως, ἐξηυτέλισεν ἐν τοῖς προγόνοις ἡ-

Λατισοὶ ἐπληττον τὰς ἑαυτῶν ἀσπίδας, οἱ Γερμανοὶ ἔχρουον τὰ τύμπανα, οἱ δὲ Ῥῶσσοι ἰστάμενοι διηνεκῶς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐσάλπιζον· ἀλλὰ τέλος οἱ Γερμανοὶ καταπεπονημένοι ὑπὸ καθημερινῶν μαχῶν, συνεχάλεσαν γενικὴν ἐκκλησίαν. « Μὴ ἀναβάλλω-
 » μεν τὸν καιρὸν, εἶπέ τις αὐτῶν, κρατήσωμεν δὲ τῆς
 » πόλεως ἐξ ἐφόδου· λίαν ἐφείσθημεν μέχρι τοῦ
 » νῦν τῶν ἐχθρῶν, σήμερον δὲ ἀπολεσθήτωσαν πάν-
 » τες μέχρι τελευταίου! Δόξα καὶ τιμὴ τῷ εἰσπηδή-
 » σοντι πρώτῳ ἡμῶν εἰς τὸ φρούριον· αὐτῷ ἔσται, καὶ
 » δικαίως, ὁ ἄριστος τῶν ἵππων καὶ ὁ διασημότερος τῶν
 » αἰχμαλώτων· ἀλλ' ὁ ἐπικίνδυνος Ῥῶσσος ἡγεμῶν
 » ἀπαγχονισθήσεται εἰς δένδρον ». Πάντες οἱ ἱππῶται
 ἐπευφημίσαντες τῇ ἀγορεύσει ταύτῃ, ὤρμησαν πρὸς τὴν
 ἐφοδὸν. Εἰ δὲ οἱ τε κάτοικοι καὶ οἱ Ῥῶσσοι γενναίως
 ἐμάχοντο, καὶ διὰ τεχνικῶν πυρῶν ἔκαυσαν τὸν πύργον
 τῶν πολιορκητῶν καὶ ἀπέχρυσαν τοὺς Γερμανοὺς ἐπὶ
 τινὰς ὥρας, ἠναγκάσθησαν ὅμως ἵνα ὑποχωρήσωσι τῇ
 ὑπεροχῇ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ. Κατόπιν δὲ τῶν ἱπ-
 ποτῶν εἰσήλασαν εἰς τὸ φρούριον οἱ Λατισοὶ, θανατοῦν-
 τες ἀδιακρίτως τοὺς συμπολίτας αὐτῶν, γυναῖκας τε
 καὶ παιδιά. Οἱ Ῥῶσσοι ἠμύναντο μᾶλλον τῶν λοιπῶν,
 ἀλλ' ἔπεσον πάντες ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν νικητῶν, ἐκ-
 τὸς εὐπατρίδου τινὸς τῆς Σουσδαλίας, ᾧ οἱ Γερμανοὶ
 ἔδωκαν ἵππον, προστάξαντες αὐτῷ, ἵνα σπεύσῃ εἰς Νοβο-
 γόροδον καὶ ἀναγγείλῃ τὴν συμφορὰν ταύτην τῶν Ῥῶσ-
 σων. Ἐπέσε δ' ὡσαύτως καὶ ὁ ἀνδρεῖος Βιάτσκος.

Οἱ Νοβογορόδιαι ἐκστρατεύοντες τότε κατὰ τοῦ Ἰου-
 ριέβου, ἦσαν ἤδη παρὰ τῷ Πσκόβῳ. Οἱ δὲ ἱππῶται μὴ
 ἀναμείναντες αὐτοὺς, ἐπὶ τινῶν πτωμάτων, τῆς μουσι-
 κῆς χαρμοσύνης παιανίζούσης, ἀπέδωκαν εὐχαριστίας

πατρίδος καὶ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν, οἱ δὲ κληροῦχοι ἡγεμόνες, παραχωροῦντες τοῖς τέκνοις τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς, ἐξαρτῶνται πάντοτε ὡς ὑποτελεῖς ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου. Κατελίμπανε δ' αὐτῷ μυριάνδρον πρωτεύουσαν, πᾶσαν τὴν δυτικομεσημβρινὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸ Νοβογόροδον, νομίζων ὅτι ὁ Ἡσιασλάβος καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ἰσχυρότεροι τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ἠδύναντο ἵνα διατηρῶσιν αὐτοὺς ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς ὀφειλομένης ὑποταγῆς καὶ τιμωρῶσι τοὺς ἀπειθεῖς. Ὁ Ἰαροσλάβος οὐδόλως προεῖδεν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Μεγάλη Ἡγεμονία κατακερματισθήσεται καὶ ἐξασθενήσεται, καὶ ὅτι οἱ κληροῦχοι κυριάρχαι, ἰσχυροὶ διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους συμμαχίας μᾶλλον, ἢ διὰ τὰς μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν, ἐπιβαλοῦσί ποτε νόμους τῷ ὑποτιθεμένῳ αὐτῶν κυριάρχῃ. Βσεβολόδος ὁ Α' ἠναγκάζετο ἵνα πολεμῇ πρὸς ἰδιαιτέρον ἡγεμόνα τῆς ἰδίας αὐτοῦ κληρουχίας· Σβιατοσλάβος δ' ὁ Β', ἵνα δίδῃ λόγον πρὸς τὰς ἐπερωτήσεις τῶν κληρούχων ἡγεμόνων. Ὁ Μονομάχος καὶ Μστισλάβος ὁ Α', ὡς θαρράλεοι καὶ συνετοὶ ἡγεμόνες, ἐγένωσκον ὅπως κυβερνήσουσι τὴν Ῥωσσίαν, ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἐστερήθησαν τῆς ἐξουσίας ταύτης, στηριζομένης ἐπὶ προσωπικῆς παραχωρήσειως· τὸ δὲ Κιέβον τελευταῖον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς Σουσδαλίας. Εἰ Βσεβολόδος ὁ Γ', ἀκολουθῶν τοῖς κανόσιν Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη, κατήργει τὸ σύστημα τῶν κληρουχιῶν ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπαρχίαις· εἰ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Γεώργιος ὁ Β' κατεῖχον τὰς ἡγεμονικὰς ἀρετὰς τοῦ πατρὸς καὶ θεοῦ, ἠδύνατο τότε ἀποκαταστήσαι τὴν μοναρχίαν. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία, τελευτήσαντος Βσεβολόδου τοῦ Γεωργίου, ἀπωρφανίσθη κυριάρχου, οἱ δ' υἱοὶ τοῦ ἡγεμόνος τούτου οὐδὲ διενοήθησαν ἵνα μοναρχήσωσιν. Ὁ Ἰα-

μῶν καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀφεῖσα ἐπὶ τινὰς αἰῶνας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ἔχνη ἀνεξάλειπτα, βεβαμμένα ἐξ αἵματος καὶ δακρύων πολλῶν γενεῶν. Τῷ 1224 ἡ Ῥωσσία ἤκουσε τὸ πρῶτον τοῦ ὀνόματος τῶν Τατάρων. . . . Προθέμενοι δὲ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀνηκούστων συμφορῶν τοῦ Ῥωστικοῦ ἔθνους, τὴν καταστροφὴν τῶν στρατῶν καὶ τῶν ἡγεμονιῶν, τὴν ὑποδούλωσιν τῆς ἐπικρατείας, τὴν ἀπώλειαν τῶν ὠραιότερων ἐπαρχιῶν αὐτῆς, κρίνομεν ἀναγκαῖον ἵνα ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν φοβερῶν τούτων ἀλλοφύλων.

Φήμη περὶ Τατάρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΑ΄ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΓ΄

ΑΙΩΝΟΣ.

Δικαιώματα τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων. — Κληρουχίαι. — Συνελεύσεις τῶν ἡγεμόνων. — Διαδοχικὰ δικαιώματα. — Ἐξωτερικοὶ ἔχθροί. — Κυβέρνησις. — Τελεταὶ καὶ αὐλικὰ ἀξιώματα. — Στρατός. — Ἐμπορία. — Συμμαχία Ἀνοσατικῆ. — Συνθήκη μετὰ τῶν Γερμανῶν. — Νομίσματα. — Τέχναι. — Ἐπιστῆμαι. — Ἥθη. — Ἀρχαιοτάτη περιήγησις ἐν Ῥωσσίᾳ.

Ο ἸΑΡΟΣΛΑΒΟΣ, ἰσχυρὸς αὐτοκράτωρ, μιμούμενος τὸν Ἅγιον Βλαδίμιρον, διεῖλε τὴν Ῥωσσίαν εἰς ἡγεμονίας, ἐπιθυμῶν οὕτως ἵνα ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀποκαλούμενος Μέγας Ἡγεμῶν, προεξάρχη τῆς

Δικαιώματα τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων.

τῆ καρδία τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα, ἀλλὰ μόνον πρὸς ὥραν καὶ διὰ τοῦτο ἠδυνάτου, ἵνα περιορίσῃ τοὺς ὀλεθρίους ἐμφυλίους πολέμους. Ἐνεκα δὲ μιᾶς τῶν συνελεύσεων τούτων ὁ ἀτυχῆς Βασίλκος ἐξετυφλώθη, ὁ δὲ Γλέβης τῆς Ῥεζάνης ἔβαψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀδελφοῦ.

Δικαιώματα
διαδοχῆς.

Αἰτία τῆς ἐχθρας ἦν συνήθως τὸ διαφιλονεικούμενον δικαίωμα τῆς διαδοχῆς. Παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω, ὅτι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος οὐχὶ ὁ υἱός, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποβιώσαντος ἡγεμόνος, ἢ ὁ πρεσβύτερος τῆς γενεᾶς, διεδέχετο αὐτόν. Τὸ ἔθος τοῦτο ὠλιγωρήθη ὑπὸ τοῦ Μονομάχου, ὃν ὁ λαὸς ἰκέτευσεν ἵνα βασιλεύσῃ τῆς πρωτεύουσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σβιατοπόλκου—Μιχαήλ. Ἐπειδὴ δ' ὁ γενεάρχης τῶν κυριαρχῶν τοῦ Τσερνιγόβου ἦν ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Βσεβολόδου τοῦ Α', διὰ τοῦτο οἱ κυριάρχαι τοῦ Τσερνιγόβου ἐμίσουν τοὺς υἱοὺς καὶ ἀπογόνους τοῦ Μονομάχου καὶ ἐμάχοντο πρὸς αὐτοὺς ὡς σφετερισθέντας τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος· ἀλλ' οἱ γνήσιοι κληρονόμοι τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τότε ἔθος, ἦσαν οἱ ἀπόγονοι Ἡσιασλάβου τοῦ Α', οἱ, μὴ ἐπιθυμοῦντες τῆς τιμῆς ταύτης, ἦρχον εἰρηνικῶς τῶν κληρουχιῶν τοῦ Τουρόβου καὶ Πίνσκου. Ἐπικράτεια δ' οὕτω σπαραττομένη ὑπ' ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν ἠδύνατο ἄρά γε ἵνα μὴ καταστῇ θῦμα τῶν ἐξωτερικῶν; Τὸ μὴ στερηθῆναι τὴν Ῥωσσίαν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἔχουσαν ἐνίοτε μόνον ἡγεμόνας ἀνδρείους καὶ συνετοὺς, ἀποδοτέον τῇ ἰδιαιτέρᾳ τύχῃ. Καθὼς δ' Ἰαροσλάβος ὁ Μέγας, ὃς διὰ πληγῆς καιρίας ἀπῆλλαξε διὰ παντός τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἀπὸ τῶν τρομερῶν Πατσινακῶν, οὕτως αἱ λαμπραὶ τοῦ Μονομάχου νίκαι ἐξησθένισαν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας

Ἐξωτερικοὶ
ἐχθροί.

ροσλάβος διείλε τὴν ἐπικράτειαν εἰς τέσσαρας κληρο-
 χίας, πλὴν τῆς τοῦ Πολότσκου, ἣν κατέλιπε κληρονομί-
 αν τοῖς ἀπογόνοις τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Προϊόντος
 δὲ τοῦ χρόνου, ἐκάστη αὐτῶν ὑποδιηρέθη εἰς κληρουχίας
 ἰδιαιτέρας· διὸ τῶν πρώτων οἱ ἡγεμόνες ἐπωνομάσθη-
 σαν κατόπιν μεγάλοι ὡς πρὸς τοὺς ἰδιαιτέρους, ἢ
 κληρούχους, τοὺς παρ' ἐκείνων ἐξαρτωμένους. Ἡ
 τοίνυν Βολυνία, ἡ Γαλικία καὶ ἡ χώρα τῶν Δρεγοβί-
 τσων ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ Κιέβου· ἡ δὲ ἡγεμονία
 τοῦ Περεασλάβου, διασημοτάτη ἐπὶ Βσεβολόδου τοῦ Α' καὶ
 ἐπὶ Μονομάχου, ἀπέβαλε τὴν Σουσδαλίαν, τὸ Ῥόσο-
 βον καὶ Κοῦρσκον· ἡ τοῦ Τσερνιγόβου, τὴν Ῥεζά-
 νην καὶ τὸ Μούρομον (μὴ ἀριθμουμένου τοῦ ὑπὸ τῶν
 Πολοβτσίων κατακτηθέντος Τμουτοροκάν)· ἡ δὲ τοῦ Νο-
 βογορόδου — Σεβέρσκου, τὸ Σταροδοῦβον, πάλαι ποτε
 χώραν τῶν Βιατίτσων, ἀνήκον κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶ-
 να διάφοροις ἡγεμόσιν, οἵτινες πολλάκις ἐμάχοντο ἀλλή-
 λοις. Ἡ ἡγεμονία τοῦ Σμολένσκου εἶχεν ὡσαύτως τὰς
 ἰδιαιτέρας ἑαυτῆς κληρουχίας τοῦ Τοροπέτσου καὶ Κρα-
 σένσκου. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Νοβογόροδον, ἡ ἀρχαία κληρο-
 νομία τῶν κυριαρχῶν τοῦ Κιέβου, ἡ περιφανεστάτη πό-
 λις διὰ τε τὸ θάρρος καὶ τὰ πλούτη τῶν κατοίκων,
 ἢ μόνη οἰκαιοποιηθεῖσα τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἰδίους
 ἡγεμόνας, οὐδόλως ἠδυνήθη ἵνα διατηρήσῃ τὴν ἀκεραιό-
 τητα τῶν κτήσεων αὐτῆς. Οἱ δὲ Πσκόβιοι ἐπολιτεύοντο
 ἐνίοτε ὡς αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεροι πολῖται.

Ὁ Μονομάχος, μὴ ὦν εἰσέτι Μέγας Ἡγεμῶν, ἐθλί-
 βετο βλέπων τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀναρχίαν
 καὶ ἀταξίαν, καὶ ἠθέλησεν ἵνα καταπαύσῃ τὸ τόσῳ μέγα
 κακὸν, καθιδρύων τὰ γενικὰ ἡγεμονικὰ συμβούλια, ἢ
 συνελεύσεις τῶν ἡγεμόνων, αἵτινες ὑπεξέκαιον ἐνίοτε ἐν

Κληρουχίαι.

Συνελεύσεις
τῶν ἡγεμόνων.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΑΝΗΘΑ

τοῦ Σβιατοπόλκου τὸ κράτος τῶν ὤμων Πολοβτσίων. Οὗτοι ἐτάραττον μὲν ἀκαταπαύστως δι' ἐπιδρομῶν τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βορυσθένους, ἀλλ' αἱ ἐπιδρομαὶ αὐταὶ ἤσαν οὐχὶ τόσον ἐπιβλαβεῖς, ὅσον αἱ πάλαι ποτέ· οἱ ἄγριοι καὶ σκαιοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ὠμολόγουν τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ῥώσων, ἠγάπων ἵνα καλῶνται Σλαβικοῖς ὀνόμασι καὶ ἀσμένως μάλιστα ἐβαπτίζοντο. Οἱ δὲ Πολωνοὶ δις ἐκυρίευσαν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν πρωτευούσης, ἀλλ' εἶτα κατατροπωθέντες ὑπὸ τῶν Ῥώσων καὶ στενάζοντες ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν, ἐσεβάσθησαν τέλους τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν. Οἱ ἀνδρεῖοι ἡγεμόνες τῆς Γαλικίας, Βλαδιμίρκος, Ἰαροσλάβος καὶ Ῥωμανός, ὑπῆρξαν ἡ αἰγὶς τῆς ἀνατολικομεσημβρινῆς Ῥωσσίας, ἐμποιοῦντες αἰείποτε φόβον τοῖς Οὐγγροις. Οἱ Βούλγαροι τοῦ Ἰστρου ἀπὸ τοῦ 1185 ἀποσείσαντες τὸν ζυγὸν τῶν Ἑλλήνων ἐγένοντο λαὸς κραταῖος, κατεπολέμησαν τῷ 1205 τὸν Βαλδουῖνον, αὐτοκράτορα τῶν Λατίνων, ἠχμαλώτισαν αὐτὸν καὶ προέβησαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μεθ' ἡμῶν δὲ διῆγον ἐν εἰρήνῃ. Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ ἤρωος αὐτῶν Ἀσάπα, καταλιπὼν ἐξ ἀνάγκης τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐπεκαλέσατο τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ῥώσων καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν πιστῶν τούτων φίλων—ἴσως ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Μστισλάβου τοῦ τῆς Γαλικίας—ἀνέβη τῷ 1222 τὸν θρόνον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Οἱ Βούλγαροι τοῦ Κάμα ἦσαν ἄμοιροι πολεμικοῦ πνεύματος. Οἱ Γερμανοὶ ἱππῶται, καταπιέζοντες τοὺς Νοβογοροδίους καὶ Κριβίτσους, ἐξήλασαν αὐτοὺς τῆς Λιβονίας, ἀλλ' ἠδυνάτου ἵνα ἐπεκτείνωσι τὰς κτήσεις αὐτῶν· οἱ δὲ Λιθουανοὶ ἦσαν μόνον τολμηροὶ λησταί. Ἡ ἡμετέρα πατρίς ἠγνῶει τότε ἐτέρους ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθρούς,

καί, τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων καί τοι διαιρεθεισῶν, ἐδοξάζετο ὡς ἰσχυρὸν κράτος, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ ὄμορα, ἐτήρει ἐν τῷ πολιτεύματι τοὺς πατρίους νόμους καὶ ὁσημέραι προώδευεν εἰς τὰ πολεμικὰ, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὸν πολιτισμόν.

Κυβέρνησις.

Περὶ δὲ τὴν κυβέρνησιν αὕτη κυρίως ἀντεζύγει τὰ ὀφέλη πρὸς τὰς βλάβας τῶν δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων θεσμοθεσιῶν, τῶν τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἐν ὅσῳ ὁ Ὀλεγος, ὁ Σβιατοσλάβος καὶ ὁ Βλαδίμιρος ἦσαν περιβεβλημένοι τὴν ὑπὸ τῆς δόξης τῶν νικῶν καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν κατακτητῶν μοναρχικὴν ἐξουσίαν, ἅπαν τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος ὑπετάσσετο αὐτοῖς καὶ ἀγογγύστως ἐξετέλει τὴν θέλησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὅτε ἡ ἐξουσία διενείματο τὴν αὐτοκρατορίαν, ὅτε αἱ ἀκτῖνες τῆς δόξης ἐσβέσθησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου καὶ ἀνθ' ἐνός κυριάρχου ἐν Ῥωσσίᾳ ἀνεφύησαν πολλοὶ, τότε ὁ λαὸς, ὄρων τὴν ἐξασθένησιν αὐτοῦ, ἠθέλησεν ἵνα γένη ἰσχυρός. Ἐγὼ οὖν ἵνα περιορίσῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν κυριαρχῶν, καὶ ἠναντιοῦτο ταῖς πράξεσιν αὐτῶν. Τὸ αὐτεξούσιον τοῦ κυριάρχου ἐδραιούται διὰ μόνης τῆς ἰσχύος τοῦ κράτους· διὸ δὴ ἐν μικροῖς κράτεσιν εὐρίσκομεν μονάρχας ἀπεριορίστους. Ἐν τούτοις ὁ ἐπὶ Ῥουρίκου νόμος ἴσχυε πανταχοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ Νοβογορόδῳ ὁ ἡγεμὼν ἐδίκαζεν, ἐτιμῶρει καὶ ἐποίει κοινωνοὺς τῆς ἑαυτοῦ ἐξουσίας τοὺς τιούνοους, ἐκήρυττε πόλεμον, διωμολόγει εἰρήνην καὶ ἐπέβαλλε φόρους· ἀλλ' οἱ τῆς πρωτευούσης πολῖται, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν ταῖς συνελεύσεσιν ἐλευθερίας, περιώριζον πολλάκις τὸν κυριάρχην καὶ κατὰ τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις. Συνεβούλευον αὐτῷ, προὔτεινον τὰς ἑαυτῶν ἀξιώσεις καὶ ἐνίοτε ὠρίζον καὶ

αὐτὴν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ὡς ὑπέρτατοι νομοθέται. Οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων πόλεων, καλουμένων συνήθως προαστείων καὶ ὑποτελῶν τῇ μητροπόλει, ἔστεροῦντο τοῦ δικαίωματος τούτου· ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μητροπόλεσιν ἐπετρέπετο, ἵνα δικάζωσι μόνοι οἱ γεραῖτεροι, οἱ εὐπατρίδαι, οἱ πολεμισταὶ καὶ οἱ ἔμποροι. Ὁ ἀνώτερος κληρὸς μετελάμβανεν ὡσαύτως τῶν διοικητικῶν ὑποθέσεων.

Ὁ Σβιατοπόλκος—Μιχαὴλ καὶ ὁ Μονομάχος προσεκάλεσαν τὸν Ὀλεγον, ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον συμβουλίου συγκειμένου ἐξ εὐπατριδῶν πολιτῶν, Ἐπισκόπων καὶ Ἡγουμένων. Ὁ τοῦ Κιέβου Μητροπολίτης παρῆν ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει τῆς καλουμένης Σοφίας· ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Νοβογορόδου ἀείποτε περὶ δικαστικῶν ὑποθέσεων κατέφευγε πρὸς τὸν Ἀνδρέαν. Οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ἄρχοντες τῶν κωμοπόλεων ὡς ἄλλοι ἡγεμόνες, οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ πλούσιοι ἔμποροι ἔχαιρον τὸ ἐξαιρετικὸν δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν δικαιοσύνην ἀνευ τινὸς συνεννοήσεως πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου ἐδίκαζον τοὺς ἱερεῖς, τοὺς μοναχοὺς καὶ πάντα τὰ ἐγκλήματα τοῦ κλήρου, τιμωροῦντες τοὺς ἐνόχους δι' ἐπιτιμίων.

Κατὰ δὲ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα οἱ Ῥῶσσοι εἶχον τὸν Ἑλληνικὸν νομοκάνονα, ἧτοι τὸ πηδάλιον· ἐφύλασσαν δ' αὐτὸν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Νοβογορόδου, ὅς ἐχρησίμευσεν ὡς κανὼν δσάκισ αἱ ὑποθέσεις ἀπέβλεπον τὴν συνείδησιν τῶν χριστιανῶν. Τοῖς κληρικοῖς δ' ἀνετίθεντο συνήθως αἱ διαπραγματεύσεις περὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κράτους· ἡ δὲ πειθὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἐνισχυομένη ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς πίστεως, ἐπενήργει δραστικώτερον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν

ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου ὅσοι τῶν Ἐπισκόπων ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ ἀπεβάλλοντο ἐν περιπτώσει δυσαρρεσκείας. Ἐν δὲ ταῖς πολιτικαῖς ὑποθέσεσιν ὁ Ἱεράρχης ἐξηρτᾶτο ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος. Οὕτω τῷ 1229 ὁ Ἱαροσλάβος—Θεόδωρος ἐδίκησε σπουδαίαν τινὰ ὑπόθεσιν τοῦ Κυρίλλου, Ἐπισκόπου τοῦ Ῥοστόβου, κατεδίκησεν αὐτὸν καὶ ἐστέρησε πάσης σχεδὸν τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίλλου τούτου, περιωνύμου ἐπὶ πλούτῳ, προστίθεμεν ὅτι ἀντὶ τοῦ μεμψιμοιρῆσαι ἀπέδωκεν εὐχαριστίας τῷ Θεῷ, διένειμε τὸ ὑπόλοιπον τῆς οὐσίας τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ τοῖς πένησι καὶ, ὡς ἄλλος Ἰωβ, πάσχων ὑπὸ σωματικῶν ἀλγηδόνων ἐγένετο μεγαλόσχημος.

Τελεταὶ καὶ
ἀξιώματα αὐ-
λικά.

Ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ κυριάρχου συνεπήγετο θρησκευτικὰς τελετάς. Ὁ Μητροπολίτης ἠύλόγησε πανδήμως τὸν Δολγορούκην ὅπως ἄρχῃ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας. Οἱ Κιεβῖται καὶ οἱ Νοβογορόδιοι ἀνεβίβαζον τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Τελουμένης δὲ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας, ὁ ἡγεμὼν ἴστατο κεκαλυμμένος τὴν κεφαλὴν ἐκ πύλου, ἢ καλυμμαυχίου (ἴσως στέμματος). Ἐκόσμει τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ διὰ χρυσῶν ἀλύσεων, σταυρῶν καὶ γριβνῶν, προεβίβαζε τοὺς αὐλικούς εἰς θησαυροφύλακας, κλειδούχους, θαλαμηπόλους, σταυλάρχας κτλ. Ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη τὰ χρονικὰ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν τὴν καλουμένην τέως θεραπείαν τῶν ἡγεμόνων· ἡ αὐτὴ δὲ αὕτη συνέκειτο ἐξ εὐπατριδῶν, ἀκολούθων καὶ ξιφοφόρων τοῦ ἡγεμόνος.

Στρατός. Οἱ αὐλικοὶ οὗτοι, πρῶτοι ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀπετέλουν τὸν λογάδα στρατόν. Πᾶσα δὲ πόλις εἶχε τοὺς ἰδίους πο-

λεμιστάς, τροφίμους, ἤτοι ἀκολούθους τῶν εὐπατρι-
 δῶν, ὀνομασθέντας οὕτως, ἵνα διακρίνωνται ἀπὸ τοὺς
 ἀκολούθους τῶν ἡγεμόνων, καὶ τοὺς ξιφοφόρους, σημαί-
 νομένους ἐνίοτε διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τῆς στρατιω-
 τικῆς θεραπείας. Οἱ ἀπλοῖ πολῖται καὶ οἱ χωρεῖται ὠπλί-
 ζοντο μόνον ἐν σπουδαίαις περιστάσεσιν· ἀλλ' οἱ τελευ-
 ταῖοι οὗτοι ὑπεχρεοῦντο, ἵνα παρέχωσιν ἵππους διὰ τὸ
 ἵππικόν. Μετὰ πᾶσαν ἐκστρατεῖαν, λήγουσαν συνήθως
 περὶ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος, ὁ ἡγεμὼν ἐλάμβανε τὰ
 ὄπλα τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐφύλαττεν αὐτὰ μέχρι νέας
 ἐκστρατείας. Ὁ στρατὸς διηρεῖτο εἰς συντάγματα πε-
 ζικὰ καὶ ἵππικὰ ἐκ λογχοφόρων καὶ τοξοτῶν· συνήθως
 δ' οἱ τελευταῖοι κατήρχοντο τῆς μάχης. Ὁ ἀρχιστρά-
 τηγος ἐκαλεῖτο τισσιάτσκος (χιλίαρχος), οἱ δ' ἡγεμό-
 νες εἶχον τοὺς ἰδίους αὐτῶν, ὡς αἱ πόλεις. Ἄν ἡ διήγη-
 σις τοῦ Νέστορος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν
 τοῦ Ὀλέγου καὶ τοῦ Ἰγορος ἀληθεύῃ, οἱ ἐν ἀνάγκη
 ὀπλιζόμενοι πολῖται ἦσαν πολυαριθμότεροι ἢ κατὰ τὸν
 ΙΑ', ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα· διότι ὁ ἰσχυρότερος τοῦ καιροῦ
 ἐκείνου καὶ γνωστός ἡμῖν στρατὸς συνέκειτο ἐκ πεν-
 τήκοντα χιλιάδων μαχητῶν. Οἱ στρατιῶται ἐθωρακοφό-
 ρουν μόνον ἐν τῇ μάχῃ· πρὸς κούφισιν δὲ τῶν ἀνθρώ-
 πων ἔφερον τὰ ὄπλα ἐφ' ἀρμάτων, καὶ ὁ ἐχθρὸς ὠφε-
 λεῖτο πολλάκις ἐκ τούτου καὶ ἐπέπιπτε κατ' ἀόπλων.
 Στρατὸς δειλός, ἢ εὐάριθμος, περιεκυκλοῦτο ἐν τῷ πε-
 δίῳ ὑπὸ πασσάλων καὶ περιπραγμάτων. Οἱ ξύλινοι οὗτοι
 φραγμοὶ ἐχρησίμευσον πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ὑπεράσπισιν
 τῶν φρουρίων, ἢ ἀκροπόλεων. Χρονογράφος τις Γερμα-
 νός, ἐπαινῶν τὴν εὐστοχίαν τῶν ἡμετέρων τοξοτῶν, λέ-
 γει, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἐδιδάχθησαν ἴσως παρὰ τῶν Λιβο-
 νῶν ἵπποτῶν τὴν τέχνην τοῦ ὑπερασπίζεσθαι πόλεις·

ἀλλ' αἱ πρὸς καταστροφὴν τῶν τειχῶν μηχαναί, οἱ καταπέλται καὶ οἱ κριοί, ἦσαν πρὸ πολλοῦ γνωστοὶ ἐν Ῥωσσίᾳ.

Οὔτε αἱ ἐμφύλιοι ἔριδες, οὔτε οἱ ἐξωτερικοὶ συνεχεῖς πόλεμοι ἐκώλυσαν τὴν Ῥωσσίαν τῶν εἰρηνικῶν προόδων τῆς ἐμπορίας, εὐεργετικῶν πρὸς πολιτισμὸν τῶν λαῶν· ἡ ἐμπορία δ' αὕτη ἦν τότε ἐκτεταμένη καὶ μεγάλη. Στόλοι ἐμπορικοὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως προερχόμενοι, ἔπλεον κατ' ἔτος εἰς Κιέβον, τόσῳ πλούσιοι καὶ τόσῳ λυσιτελεῖς πρὸς τὸ κοινῆ συμφέρον, ὥστ' ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν οἱ ἡγεμόνες ἔπεμπον πολυάριθμα στρατεύματα εἰς Κάνεβον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν Πολοβτσίων. Ἀπὸ Κιέβου μέχρι τῆς θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ἐκαλεῖτο συνήθως ὁδὸς Ἑλληνική. Εἶπομεν ἤδη περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐμπορίας ταύτης. Οἱ Ῥῶσσοι ἀπερχόμενοι πρὸς ἀγορὰν ἄλατος εἰς Ταυρίδα, ἐκόμιζον εἰς τὴν πλουσίαν καὶ ἀκμάζουσαν πόλιν Σούροζον, ἦτοι Σούδακον, δέρματα ἀρκτῶων, ἰκτίδων καὶ ἄλλας πολυτίμους διφθέρας, ἅς ἀντήλλασσον μετὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Ἀνατολῆς διὰ βαμβακίνων καὶ σηρικῶν ὑφασμάτων καὶ ἀρωμάτων. Οἱ Πολόβτσιοι, κρατήσαντες τοῦ Τιμουτοροκᾶν καὶ πάσης σχεδὸν τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, οὐδόλως ἐκώλυον τὴν ἐμπορίαν. Πρῶτοι δ' οὔτοι ἴσως ἐπέτρεψαν τοῖς Γενουηνοῖσι τὴν εἴσοδον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ταυρίδα. Τούλάχιστον οἱ ἄπληστοι καὶ δόλιοι οὔτοι Ἴταλοὶ ἔτη τινὰ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τατάρων εἶχον ἐμπορικὰ καταστήματα ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ καὶ ἐπομένως ἐδέσποζον τοῦ Εὐξείνου Πόντου (19). Ἐν ᾧ δ' οἱ Ῥωσσοὶ στρατοὶ ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Πολοβτσίους ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οἱ ἐμποροὶ ἀπεδήμουν ἐκεῖσε ἀνενοχλή-

τως· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι, βλέποντες τὰ κέρδη τῆς ἐμπορίας, πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῶν διατηροῦσι τοὺς νόμους τῶν πεφωτισμένων λαῶν. Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Γερμανοὶ, Μοραβοὶ, Ἐνετοὶ, πάντες οὗτοι διέμενον ἐν Κιέβῳ, ὅπου ἐφείλκυεν αὐτοὺς ἡ ἐπωφελῆς ἀλλαγὴ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἡ φιλοξενία τῶν Ῥώσων, ἐπιτρεπόντων τοῖς χριστιανοῖς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας τὴν πανδήμως καὶ ἐλευθέρως ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἀπαγορευόντων δὲ μόνον τὴν ἐπὶ τῶν ἄρθρων τῆς πίστεως συζήτησιν. Τῷ 1233 Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου, ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου, ἐξώρισε Μαρτίνόν τινα, Ἡγούμενον τοῦ ἐν Κιέβῳ Λατινικοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Μαρίας, ὡς καὶ ἄλλους καθολικοὺς μοναχοὺς, φοβούμενος, καθ' ἱστορικόν τινα Πολωνόν, μὴ οἱ Ἱεροκήρυκες οὗτοι ἀποδείξωσιν ὅποσον ἡ Ἑλληνικὴ θρησκεία ἀπεῖχε τῆς ἀληθείας (20).

Ὡς ὁ Εὐξείνιος Πόντος καὶ ὁ Βορυσθένης, οὕτω καὶ ἡ Κασπία θάλασσα καὶ ὁ Βόλγας ἦσαν ἕτεροι ἀξιόλογοι ἐμπορικαὶ ὁδοί. Οἱ Βούλγαροι σιταρκοῦντες τῇ μεγάλῃ τῆς Σουσδαλίας ἡγεμονίᾳ, ἐχορήγουν ὡσαύτως τὰ προϊόντα τῶν τεχνῶν τῆς πεπολιτισμένης Ἀνατολῆς. Ἐν τοῖς ἐρειπίοις Βουλγαρικῆς τινος πόλεως, ἐννενήκοντα βέρστια ἀπὸ τῆς Καζάνης καὶ ἐννέα ἀπὸ τοῦ Βόλγα, εὐρέθησαν Ἀρμενικαὶ ἐπιγραφαὶ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· ἴσως δ' Ἀρμένιοι, ἐκπαλαὶ περίφημοι ἐπὶ ἐμπορία, ἀντήλλασον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐμπορεύματα Περσικὰ, ἢ ἕτερα, ἀντὶ διφθερῶν καὶ Ῥωσικῶν δερμάτων. Μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Βουλγαρικὰ ἐννοοῦνται ἐν Τουρκίᾳ τὰ κατειργασμένα δέρματα τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐν Βουχαρίᾳ καλοῦσιν οὕτω τὰ Ῥωσικὰ δέρ-

ματα· ὅθεν εἰκάζεται, ὅτι ἄλλοτε ἢ Ἀσία ἐλάμβανε τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο παρὰ τῶν Βουλγάρων. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν πατρίδι, ἐν τῇ Καζάνῃ, κατεργάζονται μέχρι τοῦ νῦν τὰ κάλλιστα Ῥωσικὰ δέρματα. Ἐν τοῖς μνημονευθεῖσιν ἀνωτέρω ἐρειπίοις εὑρέθησαν ἐπίσης ἐπιγραφαὶ Ἀραβικαὶ (21) τοῦ 1222 μέχρι τοῦ 1341, κεχαραγμένα τὸ πλεῖστον ἐπὶ τάφων ἀνθρώπων, καταγομένων ἐκ Σιρβᾶν καὶ Σαμαχά. Οἱ γεωργοὶ εὐρίσκουσιν ἐνίοτε ἐν τοῖς πέριξ τῆς θέσεως ταύτης μικρὰ τινα χρυσᾶ κοσμήματα γυναικεῖα, ἀργυρᾶ ἀραβικὰ νομίσματα καὶ ἄλλα ἀνεπίγραφα κεχαραγμένα μόνον διὰ σημείων φαντασιωδῶν, δι' ἀπεικονισμάτων, στιγμῶν, ἢ ἀστερίσκων, ἀνηκόντων ἀναμφιβόλως λαῶ ἀγραμμάτω (ἴσως τοῖς Τσούδοις). Τὰ περίεργα δὲ ταῦτα μνημεῖα μαρτυροῦσι τὴν ἀρχαίαν ἀκμάζουσαν κατάστασιν τῆς Ῥωσικῆς Βουλγαρίας.

Τὸ Νοβογόροδον, λαμβάνον παρὰ τῶν Ἰούγρων φόρους εἰς ἀργυρον καὶ διφθέρας, ἔπεμπε πλοῖα εἰς Δανίαν, ὡς καὶ εἰς Λουβέκαν. Κατὰ τὴν τοῦ Σλεζβίγου πολιορκίαν ἐν ἔτει 1157 ὁ Σβένδος Δ', βασιλεὺς τῆς Δανίας, ἐκυρίευσεν πολλῶν Ῥωσικῶν πλοίων καὶ διένειμε τοῖς στρατιώταις τὰ ἐμπορεύματα ἀντὶ μισθοῦ. Οἱ Νοβογορόδιοι ἔμποροι εἶχον τὸν ναὸν αὐτῶν ἐπὶ τῆς νήσου Γοτλάνδης, ὅπου ἤκμαζεν ἡ πλουσία πόλις Βιζβή, ἢ τὴν Βινέτταν (22) ἀντικαταστήσασα καὶ ὅπου μέχρι τοῦ 13' αἰῶνος ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις, ὅτι τὰ Περσικὰ, Ἰνδικὰ καὶ Ἀραβικὰ ἐμπορεύματα διεβιβάζοντο εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βαλτικῆς διὰ τοῦ Βόλγα καὶ τῶν λοιπῶν ἡμετέρων ποταμῶν. Ἡ εἶδησις αὕτη πιθανὴ ἐστὶ καὶ ἐξηγεῖ πῶς τὰ ἀρχαῖα Ἀραβικὰ νομίσματα ἐχομίζοντο τόσῳ ἄφθονα εἰς τὰς παραλίαις τῆς θαλάσσης ταύτης.

Οἱ Γοτλανδοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ, κάτοικοι ἀπὸ πολλοῦ ἐν Νοβογορόδω, διηροῦντο εἰς ἐμπόρους τοῦ χειμῶνος καὶ εἰς ἐμπόρους τοῦ θέρους (23). ἡ δὲ Κυβέρνησις ὑπεχρεοῦτο ἐφ' ὠρισμένῳ μισθῷ, ἵνα πέμπῃ πορθμεῖς εἰς προὔπαντησιν αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἰζέρας· διότι οἱ ἔμποροι οὗτοι φοβούμενοι τοὺς καταρράκτας τοῦ Νέβα καὶ τοῦ Βολχόβου, ἀπεβίβαζον συνήθως τὰ ἐμπορεύματα ἐπὶ πλοιαρίων, ἀποτίοντες τῷ θησαυροφυλακίῳ μίαν γρίβναν δι' ἕκαστον καὶ ἡμίσειαν διὰ τὸ πεφορτωμένον ἐκ σίτου. Ὄρισαν ἐν Νοβογορόδῳ ἰδίαν συνοικίαν, ὅπου οἱ Γερμανοὶ καὶ Γοτλανδοὶ ἔμποροι ἀπήλαυον πληρεστάτης ἀνεξαρτησίας, δικαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἰδίων δικαστηρίων, συγχροτουμένων ὑπὸ τῶν γεραιτέρων· μόνῳ δὲ τῷ πρεσβευτῇ τοῦ ἡγεμόνος ἐπετρέπετο ἢ παρ' αὐτοῖς εἰσοδος. Ξένος ἀδικηθεὶς ὑπὸ Ῥώσσου ἀνεφέρετο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ἢ τιοῦνον τοῦ Νοβογορόδου, καὶ τανάπαλιν, ὁ Ῥώσσος ἀνεφέρετο πρὸς τοὺς γεραιτέρους τῶν ξένων. Αἱ διαφοραὶ αὗται διελύοντο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Οἱ Γοτλανδοὶ εἶχον ἐν Νοβογορόδῳ ναῖσκον, ἀφιερωμένον τῷ Ἀγίῳ Ὀλάβῳ· οἱ δὲ Γερμανοὶ, ναὸν ἀφιερωμένον τῷ Ἀγίῳ Πέτρῳ· εἶχον ἐπίσης ἐν Λαδόγα τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου μετὰ κοιμητηρίων καὶ λειμώνων.

Ἰσταμένου τοῦ II' αἰῶνος, αἱ ἐλεύθεραι πόλεις τῆς Γερμανίας, ὡς ἡ Λουβέκα, Βρέμεν κτλ., τὸν ἀριθμὸν ^{Ἀνσεατικῆ} συμμαχία. ἐβδομήκοντα, συνέδεσαν συμμαχίαν, γνωστὴν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄνσας, στηριζομένην ἐπὶ ἀμοιβαίας φιλίας καὶ συνδρομῆς, ἀναγκαίας πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ ἐλευθερίαν αὐτῶν κατὰ τὰς προόδους τῆς ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας. Ἡ συμμαχία δ' αὕτη ἀπέβη τοσοῦτον εὐτυχῆς, ὥστε, κυρία δύο θαλασσῶν, ἐδυνήθη ἵνα ἐπι-

βάλη νόμους λαοῖς καὶ βασιλεῦσι. Μετ' οὐ πολὺ δ' ἡ Ῥήγα καὶ ἡ Γοτλανδία εἰσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην, τὸ δὲ Νοβογόροδον ἔλαβεν ἕκτοτε ἔτι μείζονα ἐπισημότητα ἐν τῷ ἐμπορικῷ συστήματι τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἀνσεατικὴ συμμαχία καθίδρυσεν ἐν αὐτῷ τὸ γενικὸν γραφεῖον, καλέσασα αὐτὸ μητέρα πάντων τῶν ἄλλων. Σπουδάζουσα ἵνα πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο πρὸς εὐαρέστησιν τῶν Ῥώσων καὶ καταπαύσῃ πάσας τὰς καταχρήσεις, οὐσας πηγὴν ἐρίδων, συνίστα τοῖς ἐμπόροις, ἵνα τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν ἔχωσιν αἰείποτε τὰς ἀπαιτουμένας ἀρετάς, τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῶν γίνηται ἐν Νοβογορόδῳ πάντοτε δι' ἀνταλλαγῆς πραγμάτων πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀναφουμένων δικῶν. Οἱ Γερμανοὶ ἐκόμιζον ἡμῖν ἐριουῖχα λεπτά, κυρίως δὲ τὰ τῆς Φλάνδρας, ἄλας, ἀφύας καὶ σῖτον, μάλιστα ἐν σιτοδείᾳ· ἠγόραζον δὲ παρ' ἡμῶν διφθέρας, κηρόν, μέλι, δέρματα, κάνναβιν καὶ λῖνον. Ἡ Ἄνσα ἀπηγόρευε ῥητῶς τὴν εἰς Ῥωσσίαν εἰσαγωγὴν ἀργύρου, ἢ χρυσοῦ, ἀλλ' οἱ ἐμπόροι παρέβαινον τὴν προσταγὴν, ὡς ἐναντίαν πρὸς τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα· προεμήθευον δὲ μεγάλην ποσότητα πολυτίμων μετάλλων τῷ Νοβογορόδῳ, ἐλκυόμενοι ἕκαστε ἐκ τῆς φήμης τῆς ἀφθονίας τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐκ τῶν μυθῶδων σχεδὸν διηγημάτων περὶ τῆς πολυτελείας τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν πλουσίων πολιτῶν. Τὸ Πσχόβον συμμετεῖχεν ὡσαύτως τῆς μεγάλης ταύτης ἐμπορίας, καὶ αἱ κυβερνήσεις τῶν δύο πόλεων, πρὸς εὐκολίαν τῆς προόδου ταύτης, ἠύχαριστοῦντο ἐπὶ τοσοῦτον εὐτελέσι δικαιώμασι, ὥστε αἱ συμμαχικαὶ πόλεις ἐπήνουν ἀφιλοκέρδειαν τόσῳ συνετῇ.

Ἡ ἀρχία Βιχρμίχ, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπαρχία τοῦ

Νοβογορόδου, ἦν περιφανῆς ἐπὶ ἐμπορία, τὰ δὲ Σουηδικὰ καὶ Νορβηγικὰ πλοῖα οὐδόλως ἔπαυον μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ναυτιλλόμενα πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ βορείου Δουίνα. Οἱ Σκανδιναβοὶ χρονογράφοι ἀφηγοῦνται, ὅτι τῷ 1216 εἰς τῶν διασημοτέρων ἐμπόρων αὐτῶν, Γέλγας Βογρανσῶν τοῦνομα, ἐρίσας κακῆ τύχῃ πρὸς τινα Βιαρμιανὸν ἄρχοντα, ἐφονεύθη ἐκεῖ μετὰ πάντων τῶν συνεκδήμων αὐτοῦ, πλὴν ἑνὸς, Ὁγμούνδου τοῦνομα, καταφυγόντος εἰς Νοβογόροδον. Ὁ Ὁγμούνδος οὗτος ἀπῆλθε κατόπιν ἐκ Ῥωσσίας εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ μετέπειτα ἐπανῆλθεν οἴκαδε, ὅπου διηγήθη τὸ ἀξιοθρήνητον τέλος τοῦ Βογρανσῶνος. Οἱ δὲ Νορβηγοὶ ὀργῆν πνέοντες κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Βιαρμίας, τῷ 1222 προσωρμίθησαν αὐτόθι ἐπὶ τεσσάρων πλοίων, ἐκάκωσαν αὐτούς, καὶ συναπεκομίσαντο πλῆθος ἀργυρίου ἐνσήμου, διφθέρας σκιούρων κτλ.

Τὸ Σμόλενσκον ὡσαύτως εἶχεν ἐμπορίαν μεγάλην μετὰ τῆς Ῥήγας, τῆς Γοτλανδίας καὶ τῶν Γερμανικῶν πόλεων. Μαρτυρεῖται δὲ τοῦτο ὑπὸ συνθήκης, διομολογηθείσης παρ' αὐτῶν τῷ 1228 ὑπὸ Μστισλάβου τοῦ Δαβιδ, ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου (24). Ἀναφέρομεν δ' ἐνταῦθα τὰ κύρια ἄρθρα, ἃ εἰσι περίεργα διὰ τὰ ἦθη καὶ τὴν νομοθεσίαν τῆς ἀρχαίας Ῥωσσίας.

Συνθήκη μετὰ
τῶν Γερμαν-
ῶν.

1. Τὸν τεῦθεν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ φιλία ἔστωσαν μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Σμολένσκου, Ῥήγας, Γοτλανδίας καὶ πάντων τῶν τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν περιπλεόντων Γερμανῶν πρὸς ἀμοιβαίαν εὐχαρίστησιν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἄν (ὃ μὴ γένοιτο) συμβῆ φόβος ἐν ἔριδι, ἀποτίνονται διὰ τὴν ζωὴν παντὸς ἐλευθέρου ἀνθρώπου δέκα ἀργυραῖ γρίβναι εἰς νομίσματα, ἢ τεσσαράκοντα εἰς κούνας. Ὁ πλήξας δοῦλον ἀποτίνει μίαν

γρίβναν εἰς κούνας, διὰ δὲ τὴν πῆρωσιν ὀφθαλμοῦ, ἀποκοπὴν χειρὸς, χῶλανσιν ποδός, ἢ παντός εἶδους σωματικῆς πηρώσεως πέντε ἀργυρᾶς γρίβνας· διὰ συντριβέντα ὀδόντα, τρεῖς· διὰ πληγὴν σωματικὴν μέχρι αἵματος, μίαν καὶ ἡμίσειαν· διὰ τραῦμα ἄνευ βλάβης, τὴν αὐτὴν ποσότητα. Ἀποτίνει προσέτι τρία τέταρτα γρίβνας πᾶς ὁ πλήξας ἕτερον διὰ ράβδου, ἢ ῥοπάλου, ἢ ὁ ἀπαγαγὼν αὐτὸν ἐκ τῆς κώμης. Ὁ συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ μετὰ γυναικὸς Γερμανοῦ καὶ τ' ἀνάπαλιν, πᾶς Ῥώσσοις, ἢ Γερμανός, ὁ διακορεύσας παρθένον, ἢ ἐκβιάσας χήραν ἔντιμον ἀποτίνει δέκα ἀργυρᾶς γρίβνας. Τὸ πρόστιμον δὲ διπλασιάζεται, εἰ ὁ προσβληθεὶς ἐστὶ πρεσβευτῆς ἢ ἱερέως. Ἄν ὁ κατηγορούμενος φερέγγυος ᾖ, οὔτε δεσμεύεται, οὔτε φυλακίζεται, οὔτ' ἐπιτηρεῖται, ἐν ὧσιν ὁ κατήγορος μὴ ἀνενέγκῃ τὸ ἔγκλημα πρὸς τὸν γεραίτερον ἐκ τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἀδικούντος, ὑποτιθεμένου εἰρηνοποιοῦ. Τὸν δ' ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθέντα κλέπτην ἐν οἰκίᾳ ὁ οἰκοδεσπότης τιμωρεῖ κατὰ τὸ δοκοῦν.

2. Τῷ ξένῳ δανειστῇ πρὸ παντός ἄλλου ἀποδίδεται τὸ ὄφλημα. Οὗτος δὲ λαμβάνει τὸ ἀργύριον αὐτοῦ καὶ ὅταν ὁ ὀφειλέτης κατεδικάσθῃ διὰ κακούργημα εἰς στέρησιν πάσης τῆς οὐσίας. Ἄν ὁ ὑπηρέτης ἡγεμόνος, ἢ εὐπατρίδου, ἀποθάνῃ ὀφειλέτης Γερμανοῦ, τὸ ὄφλημα ἀποτίνεται ὑπὸ τοῦ κληρονόμου τοῦ ὑπηρέτου τούτου, ἢ παρὰ τοῦ λαβόντος τὴν οὐσίαν αὐτοῦ.

3. Πᾶς Γερμανός, ἢ Ῥώσσοις, ὑποχρεοῦται ἐν ταῖς δίκαις, ἵνα προσαγάγῃ πλείους τῶν δύο μαρτύρων ἐκ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Βάσανος δ' ἀθωότητος διὰ καίοντος σιδήρου ἐπιτρέπεται μόνον συναινέσει τῶν διαφορομένων μερῶν. Ἡ ἐκβίασις κατὰ τοῦτο ἀπαγορεύεται. Αἱ μονο-

μαχίαι οὐδόλως ἀνεκταί εἰσι, πᾶν δ' ἔγκλημα δικάζεται κατὰ τοὺς νόμους τῆς χώρας, ἔνθα ἐπράχθη. Μόνος δ' ἡγεμῶν δικάζει τοὺς Γερμανοὺς ἐν Σμολένσκῳ, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς κεῖται, ἵνα προσφύγῃσι πρὸς το κοινὸν δικαστήριον. Οἱ Ῥῶσσοι καρποῦνται τὰ αὐτὰ ὠφελήματα ἐν ταῖς Γερμανικαῖς χώραις. Ἐκάτεροι δὲ οὐδόλως ὑποχρεοῦνται εἰς ἀπότισιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, εἰ μὴ τίμιοι ἄνδρες, ἢ ἐπιφανεῖς πολῖται συμβουλεύουσιν αὐτοῖς, ἵνα ἐκτίσωσὶ τι τῷ δικαστῇ.

4. Ἄμα ὁ ἐπὶ τῶν μεθορίων τιούνος μανθάνων τὴν ἀφιξίν Γερμανῶν ἐμπόρων εἰς Βόλοκον (α), γνωστοποιεῖ τοῦτο πάραυτα τοῖς ἐγγχωρίοις ἐμπόροις, ὅπως προμηθεύωσιν αὐτοῖς βοηθήματα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ πρὸς ἐπαγρύπνησιν τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἀσφαλείας. Οἱ ἐγγχώριοι ὑπόλογοί εἰσι διὰ τὰ Γερμανικὰ ἐμπορεύματα, ἢ τὰ τοῦ Σμολένσκου, ἀπολεσθέντα παρ' αὐτῶν. Ἀπὸ Ῥήγας εἰς Σμόλενσκον καὶ τανάπαλιν οὐδενὶ φόρῳ ὑποβάλλονται οἱ Γερμανοί, ὡς καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἐν ταῖς Γερμανικαῖς χώραις. Οἱ Γερμανοὶ ὀφείλουσι διὰ κλήρου, ἵνα μάθωσι τίς ὁ προπορευθησόμενος· εἰ δ' εὔρεθῇ ἐν αὐτοῖς Ῥῶσσος ἔμπορος, μενέτω ὀπίσω. Πᾶς Γερμανὸς ἔμπορος, ἄμ' εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν, δώσει τόμον ὑφάσματος τῆ ἡγεμονίδι καὶ χειρίδας τῆς Γοτλανδίας τῷ τιούνω τοῦ Βολόκου. Ἐπιτρέπεται δὲ τούτῳ, ἵν' ἀγοράζῃ καὶ πωλῇ τὰ ἐμπορεύματα, ἢ ἀπέλθῃ μετ' αὐτῶν ἐκ Σμολένσκου εἰς ἄλλας πόλεις. Οἱ Ῥῶσσοι ἔμποροι ἀπολαμβάνουσι τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν ἐν Γοτλανδίᾳ, ὅθεν εἰσὶν ἐλεύθεροι ἵν' ἀπέλθωσιν εἰς Λουβέκαν, ἢ ἄλλας Γερμανικὰς πόλεις. Πᾶν

(α) Τὸ διάστημα μεταξὺ τοῦ Δυτικοῦ Δουίνα καὶ Βορυσθένους, δι' οὗ τὰ ἐμπορεύματα διήρχοντο.

ἐμπόρευμα ἀγορασθὲν καὶ ἐξαχθὲν τῆς οἰκίας οὐδόλως ἐπιστρέφεται τῷ πωλήσαντι ἰδιοκτήτῃ, ὁ δ' ἀγοράσας οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἵν' ἀπαιτῇ τὸ ἀργύριον. Ὁ Γερμανὸς δίδει τῷ δημοσίῳ ζυγιστῇ κούνην τοῦ Σμολένσκου διὰ δύο κάπας, ἧτοι εἴκοσι καὶ τέσσαρα πούδια (25)· διὰ μίαν γρίβναν ἀγορασθέντος χρυσοῦ, μίαν νογάταν· διὰ δύο δέρματα σκιούρου μίαν ἀργυρᾶν γρίβναν, μίαν δὲ κούνην ἐφ' ἐκάστης γρίβνας δι' ἀργυροῦν σκεῦος. Ἄν πωλῇ μέταλλα, οὐδὲν ἀποτίνει, ἀλλ' ἂν ἀλλάσση νομίσματα ἀντὶ ἀργύρου, ἀποτίνει μίαν τοῦ Σμολένσκου κούνην ἀνὰ ἐκάστην γρίβναν. Πρὸς ἐξέλεγχξιν τῆς ζυγοῦ μία κάπη κατατεθήσεται ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ ἑτέρα ἐν τῷ Γερμανικῷ ναϊδίῳ (ὑπῆρχεν ἄρα καθολικὸς ναὸς ἐν Σμολένσκῳ)· διὰ τῆς ζυγοῦ οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται, ἵνα ἐξελέγχωσι τὸ βάρος, ὃ λαμβάνουσι παρὰ τῶν Γερμανῶν.

5. Ὅταν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου ἐκστρατεύῃ, οὐδόλως φέρει μεθ' ἑαυτοῦ Γερμανούς, εἰ μὴ αὐτοὶ οὔτοι ἐπιθυμοῦσιν ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Ὡσαύτως δ' οὐδ' ἐν Γερμανικαῖς χώραις Ῥώσσοι στρατολογεῖται.

6. Ὁ Ἐπίσκοπος Ῥήγας, ὁ μέγας ταξιάρχης Βολκυίνος καὶ πάντες οἱ λοιποὶ κυριάρχαι τῆς Ῥήγας ὁμολογοῦσι τὸν Δουίναν ἐλεύθερον διὰ τὴν ναυτιλίαν τῶν Ῥώσων καὶ Γερμανῶν. Εἰ δὲ (ὃ μὴ γένοιτο) λέμβος Ῥωσικῆ, ἢ Γερμανικῆ βλαβῆ, ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς προσορμίζεται ὅποι θελήσει, ἀποβιβάζει τὰ ἐμπορεύματα καὶ ἐκμισθοῖ τοὺς βοηθήσοντας αὐτῷ, οἵτινες ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτοῦ μόνον τὸ συμπεφωνημένον ἐκμίσθωμα.

Ἡ παροῦσα συνθήκη ἰσχύει ἐπίσης ἐν Πολότσκῳ, Βιατέβσκῳ καὶ Σμολένσκῳ. Ἐγράφη δὲ παρόντος τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, τοῦ μεγάλου ταξιάρχου Βολκυίνου

καὶ πολλῶν ἐμπόρων τοῦ τῆς Ῥήγας βασιλείου, ἐπιθεσάντων τὰς ἑαυτῶν σφραγίδας καὶ ὑπογραψάντων ὡς μαρτύρων.» Ἐπονται τὰ ὀνόματα κατοίκων τινῶν τῆς Γοτλανδίας, τῆς Λουβέκης, τοῦ Μυστέρου, Βρέμεν καὶ τῆς Ῥήγας. Παρακατιὸν δ' ἀναφέρεται· «ὁ παραβὰς Γερμανὸς, ἢ Ῥώσσοι, τοὺς ὄρους τούτους εἶη θεοστυγής».

Σύγχρονον Γερμανικὸν χρονικὸν μνημονεύει τῆς συνθήκης ταύτης, ὡς λυσιτελεστάτης τοῖς Λιβονοῖς ἐμπόροις· καὶ ὅμως οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, χορηγοῦντες αὐτοῖς ἐλευθερίαν καὶ δικαιώματα ἐν Ῥωσσίᾳ, οὐδόλως ἐπελανθάνοντο τῶν οἰκείων συμφερόντων. Οὕτως ἀπαλάσσοντες τοὺς πωλοῦντας χρυσὸν καὶ ἄργυρον ξένους ἐμπόρους παντὸς τέλους, ἤθελον διὰ τούτου ἴν' αὐξήσωσι τὸ ποσὸν τῶν εἰσαγομένων εἰς ἡμᾶς πολυτίμων μετάλλων. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἀργύρου ἀπὸ Ἰαροσλάβου μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος φαίνεται, ὅτι ἔμεινεν ἡ αὐτὴ ὡς πρὸς τὸ ἐπιχωριάζον νόμισμα τοῦ Σμολένσκου, ἤτοι τὸ δερμάτινον. Ὁ Ἰαροσλάβος, ἐν τῷ Κώδικι αὐτοῦ, ὀρίζει εἰς τεσσαράκοντα γρίβνας ἐκ κουνῶν πρόστιμον διὰ φόνον. Μστισλάβος δ' ὁ τοῦ Δαβίδ ὀρίζει ἐν τῇ αὐτῇ συνθήκῃ τὴν αὐτὴν ποσότητα· ἐξ ἐναντίας δ' αἰ κοῦναι τοῦ Νοβογορόδου ἐξέπεσον.

Ἄργυριον.

Οἱ Ῥῶσσοι, πλὴν τῶν ἐμπόρων, ἐσπούδαζον ἔτι ἵνα ἐφελκύωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν πάντας τοὺς ἀλλοδαπούς, ὠφελίμους διὰ τε τὰς γνώσεις καὶ τὰ χειροτεχνήματα· οἶον, ἀρχιτέκτονας, ζωγράφους καὶ ἰατρούς. Ἀπὸ δὲ Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου μέχρις Ἀνδρέου οἱ περριφημότεροι ἡμέτεροι ναοὶ ἰδρύθησαν καὶ ἐζωγραφήθησαν ὑπ' ἀλλοδαπῶν, ἀλλὰ τῷ 1194 Ἰωάννης, ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Βλαδιμίρου, πρὸς ἀνακαίνισιν ἀρχαίου τῆς Σουσ-

δαλίας ναοῦ τῆς Θεοτόκου εὔρεν ἐν τοῖς κληρικοῖς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ναοῦ τεχνίτας καὶ ἐπιτηδεῖους χύτας, οἱ, ἐπισκευάσαντες περικαλλῶς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ναοῦ τούτου, ἐστέγασαν αὐτὸν ἐκ κασσιτέρου, ὑπ' οὐδενὸς τεχνίτου Γερμανοῦ βοηθηθέντες. Ἐν Κιέβω ἤκμαζε τότε περίφημός τις ἀρχιτέκτων, Μιλονέγος Πέτρος τοῦνομα, ὃς κάτωθι τοῦ μοναστηρίου Βηδουβέτσκη παρὰ τῷ Βορυσθένει ἀνήγειρε λιθόδομον τεῖχος, τοσοῦτον θαυμασθὲν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ὥστ' ἐλάλουν περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ θαύματος. Οἱ δ' Ἕλληνες ζωγράφοι, κοσμήσαντες ἐξ εἰκόνων τὴν Λαύραν τῆς Πετσέρσκης, ἐδίδαξαν τὴν τέχνην αὐτῶν τῷ φιλοπόνῳ καὶ ἀφιλοκερδεῖ Ἀγίῳ Ἀλυπίῳ, ἐναρέτῳ μοναχῷ τῆς Πετσέρσκης. Οὗτος οὐδεμίαν ἀμοιβὴν αἰτῶν, ἔγραφεν εἰκόνας διὰ πάντας τοὺς ναοὺς, δανειζόμενος ἀργύριον πρὸς ἀγορὰν χρωμάτων καὶ ἀποδιδούς εἰκόνας ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀλύπιος οὗτός ἐστιν ὁ ἀρχαιότατος τῶν γνωστῶν Ῥώσων ζωγράφων. Οἱ καλλιτέχναι οὗτοι, πλὴν τῶν εἰκόνων τῶν ναῶν, παρίστων ἐπὶ χάρτου ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις διάφορα πρόσωπα ἄνευ τινὸς ἰδιαίτης τέχνης, ἀλλὰ διὰ χρωμάτων τοσοῦτῳ καλῶς προπαρεσκευασμένων, ὥστε ἐν ἑξακοσίοις ἢ ἑπτακοσίοις ἔτεσιν ἢ ζωηρότης καὶ ἢ στιλπνότης τοῦ χρυσοῦ οὐδόλως ἠλλοιώθησαν. Παρατηρητέον ὡσαύτως περὶ τῶν χειροτεχνημάτων, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εὐπατρίδαι τῶν ἡγεμόνων ἔφερον συνήθως ἐπὶ τῶν ὤμων κοσμήματα χρυσοῦ πεποικιλμένα· οὕτω δ' ἡ ποικιλτικὴ, διδαχθεῖσα ἡμῖν ἴσως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἦν γνωστὴ ἐν Ῥωσσίᾳ πολλῷ πρότερον, ἢ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης.

Ἐλαλήσαμεν ἤδη περὶ ἰατρῶν· διότι ἡ Ἰατρικὴ ἀπο-

τελεῖ μέρος τῶν πρώτων ἐπιστημῶν καὶ τῶν μᾶλλον ἀναγκαίων τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπὶ τοῦ Μονομάχου ὑπῆρχον ἐν Κιέβῳ περιφημότατοι Ἀρμένιοι ἰατροί, ὧν εἰς λέγεται, ὅτι ἦν τοσοῦτον δεινός, ὥστε ἅμα βλέπων τὸν ἀσθενῆ προεγίνωσκεν αἰεποτε, ἂν ἡ θεραπεία ἦν δυνατὴ, ἢ ἐν ἐναντία περιστάσει προὔλεγε τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου. Ὁ ἰατρὸς Νικολάου τοῦ Σβιατόσα ἦν Σύριος. Πολλὰ τῶν φαρμάκων παρεσκευάζοντο ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀλλὰ τὰ καλλήτερα καὶ πολυτιμότερα μετεβιβάζοντο αἰεποτε ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τινὲς δὲ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν μοναχῶν, ἐπιθυμοῦντες παντὶ σθένει ἵνα εὐεργετῶσι τὴν ἀνθρωπότητα, ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀρετῆς τῶν ἱαματικῶν φυτῶν, διὰ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν διήγειρον τὸν φθόνον τῶν ἀλλοδαπῶν ἰατρῶν. Δι' ἀπλουστάτης βοτάνης καὶ προσευχῶν ὁ Ἀγαπητὸς, μοναχὸς τῆς Πετσέρσκης, ἐθεράπευσε Βλαδίμιρον τὸν Β', οὗ τὴν νόσον περικλεῆς Ἀρμένιος ἰατρὸς ἀνίατον ἀπεφήνατο.

Οὕτως αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι εἰσαχθεῖσαι εἰς Ἀρχτον μετὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἤδρευον ἐν ταῖς εἰρηναίαις μοναῖς τῆς ἐρημίας καὶ προσευχῆς. Αὐτοὶ δ' οὗτοι οἱ εὐσεβεῖς μοναχοὶ πρῶτοι ὑπῆρξαν οἱ παρατηρηταὶ τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος, σημειοῦντες μετὰ μεγίστης ἀκριβείας τὰς κινήσεις τῶν κομητῶν, τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης καὶ τὰς τοῦ ἡλίου. Περιηγούμενοι εἰς ἀπωτάτας χώρας, ὅπως ἴδωσι περικλεεῖς ἐπὶ ἀγιότητι τόπους, καὶ ἀποκτῶντες γεωγραφικὰς γνώσεις, ἐπανέκαμπτον οἴκαδε, ἵνα ἀνακοινώσωσιν αὐτὰς τοῖς συμπατριώταις. Τέλος δὲ μιμούμενοι τοὺς Ἕλληνας, πρὸς δόξαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ τοῦ αἰῶνος αὐτῶν, αὐτοὶ οὗτοι ἐν τοῖς ἀθανάτοις αὐτῶν χρονικοῖς ἔσωσαν ἐκ τῆς λήθης τὴν μνήμην

τῶν ἀρχαιοτάτων ἡρώων ἡμῶν. Οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, ἐνθερμοὶ κήρυκες τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, συνέταττον διδαχὰς διὰ τε λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Σουσδαλίας, ὁ μακάριος Σίμων, καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Πολύκαρπος, μοναχὸς τοῦ ἐν Κιέβῳ μοναστηρίου τῆς Λαύρας, περιέγραψαν τὰ ἀξιωμακόμενα τοῦ ἱεροῦ τούτου καταγωγίου καὶ τοὺς βίους τῶν πρώτων μοναστῶν αὐτοῦ ἐν καθαρᾷ καὶ εὐλήπτῳ γλώσσῃ. Ἐν γένει δὲ ὁ ἡμέτερος κληρὸς ἦν πολλῶ μᾶλλον πεφωτισμένος ἢ ὁ λαός. Οἱ ἐπιφανέστεροι ὅμως ἐκ τούτου ἐξεπαιδεύοντο ὡσαύτως. Ἰαροσλάβος ὁ Α' καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἦσαν λίαν φιλιαναγνώσται, ὁ δὲ Μονομάχος ἔγραφεν οὐ μόνον εὐφυῶς, ἀλλὰ καὶ ῥητορικῶς. Ἡ Ἁγία Εὐφροσύνη, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου, ἐνησχολεῖτο νυχθημερὸν περὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων· ἡ δὲ Βερχουσλάβα, σύζυγος τοῦ Ρουρίκου, μετὰ πολλοῦ ζήλου προϋστάτευσε τὸν Σίμονα καὶ Πολύκαρπον, λογίους τοῦ κατ' αὐτὴν χρόνου. Τὸ δὲ ποίημα περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἰγορος, ποιηθὲν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ἐγένετο βεβαίως ὑπὸ λαϊκοῦ· διότι ὁ μοναχὸς οὐδόλως ἐπέτρεπεν ἑαυτῷ, ἵνα λαλῇ περὶ τῶν θεῶν τῆς εἰδωλολατρίας καὶ ἀποδίδῃ αὐτοῖς τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ὁ χαρακτήρ ὅμως αὐτοῦ, αἱ στροφαὶ, αἱ μεταφοραὶ, πάντα ταῦτα πείθουσιν, ὅτι τὸ ποίημα τοῦτο ἀπομίμησις ἐστὶ τῶν ἀρχαίων Ἑρσικῶν διηγημάτων περὶ τῶν ἀνδραγαθῶν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἡρώων. Οὕτως ὁ ποιητὴς τοῦ ἄσματος τούτου ἐγκωμιάζει τὴν ἀηδόνα τῶν ἀρχαίων χρόνων, τὸν στιχουργὸν Βοϊανόν, οὗ οἱ ἔντεχνοὶ δάκτυλοι ὀρχοῦμενοὶ ἐπὶ τῶν ζωσῶν χορδῶν διεσάλπιζον τὴν δόξαν τῶν ἡμετέρων ἡρώων. Κακῆ ὅμως

Ποίησις.

τύχη τὰ ἄσματα τοῦ Βοϊανοῦ καὶ πολλῶν βεβαίως ἐτέρων ποιητῶν ἐξηφανίσθησαν ἐν διχστήματι ἑπτὰ, ἢ ὀκτῶ αἰῶνων, ἀξιομνημόνευτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μόνον διὰ τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος. Τὸ μὲν ξίφος ἐθέριζε τοὺς ἀνθρώπους· τὸ δὲ πῦρ, τὰ οἰκοδομήματα καὶ χειρόγραφα. Τὸ περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἴγωρος ποίημα τοσοῦτω μᾶλλον ἄξιον τῆς ἡμετέρας προσοχῆς ἐστὶ, καθ' ὅσον ὑπάρχει τὸ μόνον ποίημα τοῦ τοιοῦτου εἴδους. Διὸ ἀναλύομεν ἐνταῦθα τοῦτο καὶ τὰ περιεργότερα τεμάχια, ἐξ ὧν δύνανται ἵνα νοήσωσιν οἱ ἀναγνώσται τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τῶν ἡμετέρων προγόνων.

Ὁ τοῦ Σεβέρσκου ἡγεμὼν Ἴγωρ, διώκων τὴν πολεμικὴν δόξαν, πείθει τὸν στρατὸν, ἵνα πορευθῆ κατὰ τῶν Πολοβτσίων, λέγων· « Ἐπιθυμῶ ἵνα θραύσω τὴν λόγχην ἐν ταῖς ἀπωτάταις αὐτῶν ἐρήμοις· ἐκεῖ θήσω τὴν κεφαλὴν μου καὶ διὰ τοῦ κράνους μου πίομαι ἐκ τοῦ Τανάιδος » Ἄπειροι μαχηταὶ συναθροίζονται, ἵπποι χρεμετίζουσι πέραν τοῦ Σούλα, ἡ δόξα ἀντηχεῖ ἐν Κιέβω, αἱ σάλπιγγες σαλπίζουσιν ἐν Νοβογορόδω, ἐν δὲ Πουτίβλῳ ἀναπετάννυνται αἱ σημαῖαι, καὶ ὁ Ἴγωρ ἀναμένει τὸν προσφιλεῖ ἀδελφὸν Βσεβολόδον. Ὁ Βσεβολόδος ἐξεικονίζει τοὺς ἥρωας αὐτοῦ λέγων· « Οὔτοι ἐσπαργανώθησαν ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων καὶ ἐτράφησαν διὰ τῆς αἰχμῆς τῆς λόγχης· αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ φάραγγες γνωστοὶ εἰσιν αὐτοῖς· τὰ τόξα αὐτῶν εἰσι τετανυμένα· αἱ φαρέτραι χαίνουσαι, τὰ δὲ ξίφη ἠκονημένα· περιτρέχουσι τὸ πεδῖον ὡς λύκοι φαιοί· ζητοῦσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τιμὴν καὶ δόξαν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. » Ὁ Ἴγωρ πατήσας τὸν χρυσοῦν ἀναβόλεα, ὁρᾷ πρὸ ἑαυτοῦ βαθὺ σκότος, ὁ οὐρανὸς ἀπει-

λει αὐτῷ καταγιγίδα, τὰ θηρία βρύχονται ἐν ταῖς ἐρή-
 μοις, τὰ σαρκοβόρα ὄρνεα ἵπτανται ἀγεληδὸν ὑπεράνω
 τοῦ στρατοῦ, οἱ ἀετοὶ διὰ κλαγγῶν προμηνύουσιν αὐτῷ
 ὄλεθρον, αἱ δ' ἀλώπεκες κνυζῶσι, τὰς πορφυρᾶς τῶν
 Ῥώσσω ἀσπίδας θεώμεναι. Ἡ μάχη ἄρχεται, αἱ δὲ
 φάλαγγες τῶν βαρβάρων ἀνατρέπονται, αἱ καλαὶ αὐ-
 τῶν παρθένοι αἰχμαλωτίζονται, ὁ χρυσὸς καὶ ἡ ἐσθῆς
 διαρπάζονται, τὰ δὲ ἱμάτια καὶ κοσμήματα τῶν Πολοβ-
 τσίων κεῖνται ἐπὶ τῶν ἐλῶν ὡς γέφυρα τοῖς Ῥώσσοις.
 Ὁ ἡγεμὼν Ἴγωρ τηρεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον ἐρυθρὰν ση-
 μαίαν τῶν ἐχθρῶν ἐπ' ἀργυροῦ ξυστοῦ. Ἄλλ' ἐκ νότου
 προβαίνουσι νεφέλαι ζοφεραὶ, ἡ νέα βαρβαρικὰ στίφη.
 « Οἱ ἄνεμοι, ἔγγονοι τοῦ Στριβόγου, πνέουσιν ἐκ τῆς
 » θαλάσσης νέφη βελῶν κατὰ τοῦ Ἴγορος. » Ὁ Βσε-
 βολόδος ἡγεῖται μετὰ πιστῆς φρουρᾶς· « Σπεῖρει βέλη
 » κατὰ τῶν ἐχθρῶν, πλήττει τὰ κράνη διὰ ξιφῶν κε-
 » χαλυβωμένων καὶ ὅπου λάμψη τὸ χρυσοῦν αὐτοῦ
 » κράνος, ἐκεῖ κεῖνται κεφαλαὶ τῶν Πολοβτσίων. » Ὁ
 Ἴγωρ τρέχει βοηθήσων τὸν ἀδελφόν, ἐπὶ δύο δ' ἡμέρας
 ἐκκαίεται μάχη ἀνήκουστος καὶ φοβερά. « Ἡ γῆ ἐστίν
 » αἱματόφυρτος καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ ὀστῶν. Τῆ τρί-
 » τη ἡμέρᾳ αἱ αἱματηραὶ σημαῖαι τυλίσσονται, ὁ δ'
 » αἶματώδης οἶνος ἐκλείπει· οἱ ἀνδρεῖοι Ῥῶσ-
 » σοι ἐπετέλεσαν τὸ συμπόσιον αὐτῶν, ἐπότισαν τοὺς
 » ξενιζομένους καὶ ἐκοιμήθησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. »
 Τὸ Κίεβον καὶ Τσερνίγοβον φρίττουσιν, οἱ δὲ θριαμ-
 βεύοντες Πολόβτσιοι ἀπάγουσι τὸν Ἴγορα αἰχμάλωτον,
 « καὶ αἱ παρθένοι αὐτῶν ἄδουσι χαρμόσυνα ἄσματα ἐπὶ
 » τῆς παραλίας τῆς κυανῆς θαλάσσης κροτοῦσαι τὸν
 » Ῥωσσικὸν χρυσόν. » Ὁ ποιητῆς ἐξορκίζει πάντας
 τοὺς ἡγεμόνας εἰς συμμαχίαν πρὸς τιμωρίαν τῶν Πο-

λοβσίων, λέγει δὲ Βσεβολόβω τῷ Γ', « Δύνασαι ἵνα
 » ἐκχύσης τὸν Βόλγαν διὰ τῶν κωπῶν, τὸν δὲ Τάναϊν
 » ἐξαντλήσης διὰ τῶν κρανῶν. » Πρὸς δὲ τὸν Ῥουρϊ-
 κον καὶ Δαβίδ. « Τὰ ἐπίχρυσα κράνη ὑμῶν ἀπὸ πολ-
 » λοῦ αἱματοβαφῆ εἰσιν, οἱ δὲ ἥρωες ὑμῶν ἐκμαίνονται
 » ὡς ἄγριοι ταῦροι, πληγέντες διὰ κεχαλυβωμένων
 » βουπλήγων. » Πρὸς τὸν Ῥωμανὸν καὶ Μοτισλάβον
 τῆς Βολυνίας. « Ἡ Λιθουανία, οἱ Ἰατβιάγοι καὶ οἱ
 » Πολόβτσιοι χαμαὶ ρίπτοντες τὰς ἑαυτῶν λόγχας,
 » κλίνουσι τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τὰ κεχαλυβωμένα ξίφη. »
 Πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰαροσλάβου τῆς Λούτζκης, πρὸς τὸν
 Ἰγγβαρα καὶ Βσεβολόδον καὶ ἕτερον τρίτον ἀδελφὸν
 τούτων. « ὦ ὑμεῖς ἐξαπτέρυγες τῆς περιφανοῦς καλιᾶς!
 » Φράξατε τὸ πεδίου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ δι'
 ὀξέων βελῶν. » Καλεῖ τὸν Ἰαροσλάβον τῆς Γαλικίας
 βαθύφρονα, προστιθείς. « Καθήμενος ὑψηλὰ ἐπὶ θρό-
 » νου ἐκ χρυσοῦ ἐξειργασμένου, βαστάζεις τὰ Καρ-
 » πάθια ὄρη διὰ τῶν ἀτρομήτων λεγεῶνων σου· σὺ
 » κλείεις τὰς θύρας τοῦ Ἰστρου, ὀδεύεις πρὸς τὸ
 » Κίεβον, τὰ δὲ βέλη σου ἐξικνοῦνται μέχρι τῶν
 » ἀπωτάτων χωρῶν. » Ὁ ποιητὴς θρηνεῖ συγχρό-
 νως τὸν θάνατον ἑνὸς τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου,
 ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν φονευθέντος. « Τὸν στρατὸν σου,
 » ἡγεμῶν, σαρκοβόρα ὄρνεα ἐκάλυψαν διὰ τῶν πτε-
 » ρύγων, τὰ δὲ θηρία ἐλάφυξαν τὸ αἷμα αὐτοῦ. Σὺ δὲ
 » ἀφῆκας ἵνα πετάξῃ διὰ τοῦ χρυσοῦ περιδεραίου ἡ μ α ρ-
 » μαίρουσα ψυχὴ σου ἐκ τοῦ Ῥωμαλέου σώματός
 » σου ». Περιγράφων δὲ τὰς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου με-
 ταξὺ Ῥώσων ἡγεμόνων σύμφορας καὶ τὰς τῆς μά-
 χης Ἰαροσλάβου τοῦ Α' πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ Πο-
 λότσκου, λέγει. « Ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Νιέμεν θερίζουσι

» ἐπὶ τοῦ πεδίου κεφαλᾶς, ἄλωνίζουσι διὰ τῶν κε-
 » χαλυβωμένων σφυρῶν καὶ χωρίζουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ
 » τοῦ σώματος. ὦ χαλεποὶ καιροί! Διὰ τί οὐχ ὑπῆρξε
 » δυνατὸν, ἵνα προσηλώσητε τὸν παλαιὸν Βλαδίμιρον
 » ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Κιέβου; (τουτέστι καταστήσωσιν
 αὐτὸν ἀθάνατον) ». Ἐν δὲ τούτοις ἡ σύζυγος τοῦ Ἴ-
 γορος θρηνεῖ ἐν Πουτίβλω τὴν ὀλεθρίαν τύχην τοῦ συ-
 ζύγου, ἀπὸ δὲ τοῦ τείχους τῆς πόλεως στρέφουσα πρὸς
 τὴν πεδιάδα θρηνεῖ· « ὦ ἰσχυρὲ ἄνεμε, διὰ τῶν ἐλα-
 » φρῶν πτερύγων σου ἔπνευσας βέλη τοῦ Χάνου κατὰ
 » τῶν μαχητῶν τοῦ φίλου μου. Οὐκ ἤρκει σοι, ἵνα κυ-
 » μαίνης τὰς κυανᾶς θαλάσσας καὶ θωπεύης τὰ πλοῖα
 » ἐπὶ τῶν κυμάτων αὐτῆς; ὦ ἔνδοξε Βορυσθένη! σὺ
 » διήλασας ὄρη λίθινα ὀρμῶν εἰς τὴν χώραν τῶν Πο-
 » λοβτσιῶν· σὺ ἤνεγκες ἐπὶ τῶν νώτων τὰς λέμβους
 » τοῦ Σβιατοσλάβου μέχρι τοῦ στρατοπέδου Κοβιάκου·
 » ἄγαγε δὴ καὶ ἐμοὶ τὸν ἀγαπητὸν φίλον, ἵνα μὴ πέμ-
 » ψω αὐτῷ τὰ ἐωθινὰ δάκρυά μου εἰς τὴν κυανῆν
 » θάλασσαν. ὦ φωτεινὲ ἥλιε, πρὸς πάντας εἶ θερμὸς
 » καὶ φαιδρὸς, πλὴν διὰ τί διὰ τῶν καυστικῶν ἀκτί-
 » νων σου ἐδάμασας τοὺς μαχητὰς τοῦ φίλου μου
 » ἐν ἐρήμῳ ἀνύδρῳ; » Ἄλλ' ἤδη ὁ Ἴγωρ ἐλεύθερός
 ἐστι, καὶ ἐξαπατήσας τοὺς φύλακας οἴχεται ἐπ' ὠκύ-
 ποδος ἵππου πρὸς τὰ μεθόρια τῆς πατρίδος, ἀποκτείνει
 κύκνους καὶ χῆνας πρὸς τροφήν αὐτοῦ· ὁ ἵππος ἀπαυδᾷ·
 ἐπιβαίνει πλοίου καὶ ἀναπλέει διὰ τοῦ Δονέτσου εἰς
 Ῥωσσίαν. Ὁ ποιητὴς προσωποποιεῖ τὸν ποταμὸν τοῦ-
 τον, ὃς χαιρετίζει τὸν ἡγεμόνα διὰ τῶν ἐφεξῆς· « Οὐ
 » μικρὰ δόξα διὰ σέ, ὦ Ἴγωρ· τῷ δὲ χάνη Κοντσιάκῳ
 » οὐ μικρὰ λύπη· τῇ δὲ Ῥωσσικῇ χώρα ὄση ἀγαλλία-
 σις! » Ὁ ἡγεμὼν ἀποκρίνεται· « Καὶ σοὶ, ὦ Δόνετσε,

» οὐ μικρὸν κλέος, ὅταν θωπεύης τὸν Ἴγορα ἐπὶ τῶν
 » κυμάτων σου καὶ στρωννύης μοι ἀπαλὴν πόναν ἐπὶ
 » τῶν ἀργυρῶν ὀχθῶν σου! Σὺ περιβάλλεις με διὰ
 » τῆς τερπνῆς δρόσου σου ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ πρασί-
 » νου δένδρου· δορυφορεῖς δ' ἐμέ διὰ τῶν νησσῶν
 » σου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, διὰ τῶν λάρων σου ἐπὶ τῶν
 » κυμάτων, καὶ διὰ τῶν χηνῶν σου ἐπὶ τῶν ἀνέ-
 » μων ». Γενόμενος εἰς Κίεβον ὁ Ἴγωρ σπεύδει, ἵνα εὐ-
 χαριστήσῃ τῷ Παντοδυνάμῳ ἐν τῷ ναῶ τῆς Θεοτό-
 κου (29). Ὁ ποικητὴς ἐπαναλαβὼν ἐνταῦθα τοὺς λό-
 γους τοῦ Βοϊανοῦ, εἰπόντος· Κακὸν ἐστὶ κε-
 φαλὴ ἄνευ ὤμων, κακοὶ δὲ καὶ ὤμοι
 ἄνευ κεφαλῆς, ἀνακράζει· Εὐδαίμων ἡ χώρα,
 ὁ λαὸς χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος πανηγυρίζει τὴν ἀπε-
 λευθέρωσιν τοῦ Ἴγορος· δόξα τοῖς ἡγεμόσι καὶ τῷ
 στρατῷ. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ποίημα, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀ-
 ναγνώστης, διακρίνεται δι' ἐντόνου ἐκφράσεως, διὰ γρα-
 φικῆς γλώσσης καὶ ζωηρῶν ἀπομιμήσεων, χαρακτηρι-
 ζουσῶν τὴν ποίησιν τῶν νεαρῶν ἔθνων.

Ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου αἱ πρόοδοι τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐμπορίας ἐπήνεγκον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσσίᾳ ἀλλοίωσιν τῶν ἠθῶν. Ἡ εὐσέβεια ἐξηπλοῦτο· οἱ ἡγεμόνες, οἱ μεγιστᾶνες, οἱ ἔμποροι καθίδρυσον ναοὺς, ὠκοδόμουν μοναστήρια, ἐν οἷς αὐτοὶ οὗτοι συχνάκις ἐνεκλείοντο, ἀποχωροῦντες τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἀξιοὶ δ' Ἱεράρχαι καὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἐδίδασκον τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα αἰσχύνωνται ἐπὶ τοῖς ὑπὸ σκαιῶν καὶ ἀκολάστων παθῶν κακουργήμασιν· ἦσαν οἱ συνήγοροι τῆς ἀνθρωπότητος καὶ οἱ προστάται τῶν καταπιεζομένων. Κατὰ τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν ἦθη οἱ Ῥῶσσοι ἠγάπων τὴν εὐπάθειαν, τὰς παι-

*Hθη.

διας, τὴν μουσικὴν καὶ τὸν χορὸν ἦσαν ὡσαύτως φιλοπόται, ἀλλ' ἐπήνουν τὴν νηφαλιότητα ὡς ἀρετὴν. Διετήρουν ἀναφανδὸν παλλακὰς, καὶ ὅμως ὁ προσβαλὼν σὺφρονα γυναῖκα ἐτιμωρεῖτο ὡς φονεὺς. Ἡ ἐμπορία διέτρεφε τὴν πολυτέλειαν, αὕτη δ' ἀπῆται πλοῦτον, ὁ δὲ λαὸς ἐμέμφετο τὴν πλεονεξίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν τιούκων. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐγκωμιάζεται μεγάλως ἡ μετριοφροσύνη τῶν ἀρχαίων Ῥώσων ἡγεμόνων. « Παρῆλθον, ἀφηγοῦνται, οἱ εὐ- » δαίμονες χρόνοι, καθ' οὓς οἱ ἡμέτεροι ἀναχτες, μὴ » θέλοντες ἀποταμιεύειν θησαυροὺς, ἐπολέμου μόνον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑποτάσσοντες ξένας χώρας. Μὴ ἐπιβαρύνοντες τοὺς λαοὺς αὐτῶν διὰ » φόρων, ἤρχοῦντο λαμβάνειν τὰ δίκαια τέλη, παραχωροῦντες καὶ ταῦτα τοῖς μαχηταῖς πρὸς ἀγορὰν ὄπλων. Οὐδέποτε εὐπατρίδης ἔλεγε τῷ κυριάρχῃ. « Οὐκ » ἐπαρκοῦσί μοι διακόσιαι γρίβναι ». Ὁ μισθὸς ἤρκει πρὸς διατροφήν αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς συνεταίρους. « Στῶμεν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, στῶμεν » ὑπὲρ τῆς Ῥωσικῆς γῆς. Οὐδ' αἱ γυναῖκες τῶν εὐπατριδῶν ἔφερον τότε χρυσοὺς δακτυλίους, ἀλλ' ἀργυροῦς. Ἄλλοιοι οἱ νῦν καιροί! » Ἐν τούτοις οὔτε αἱ ἐντολαὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οὔτ' ἐμπορία, οὔτ' αὐτὴ ἡ πολυτέλεια ἔσβεσε τὸ φιλοπόλεμον ἦθος τῶν ἡμετέρων προγόνων, αἱ δ' ἐκκλησιαστικαὶ μάλιστα διατάξεις διετήρουν αὐτάς. Οὕτω στρατιώτης κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐκστρατείας ἀπηλλάσσετο παντὸς ἐπιτιμίου. Οἱ ἡγεμονόπαιδες ἀνετρέφοντο ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις. Ἐπι παῖδες ἀνέβαινον τὸν ἵππον καὶ ἠπέιλουν τῷ ἐχθρῷ διὰ τοῦ ξίφους. Ἀλλὰ κακῆ τύχῃ, τὸ πολεμικὸν τοῦτο φρόνημα οὐδόλως ἐκυ-

βερνατο ὑπὸ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν ἡγεμόνων. Πνέοντες οὗτοι μῖσος κατ' ἀλλήλων ἀνερυθριάστως ἐπόρθουν τὴν πατρίδα, ἐπυρπόλουν τὰς ἀπροστατεύτους κώμας καὶ ἠχμαλώτιζον τοὺς ἀόπλους κατοίκους.

Εἶπωμεν τέλος, ὅτι εἰ καὶ ἡ Ῥωσσία τότε ἦν μοναρχικὸν Κράτος (ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους ἕως τῆς Λιβονίας, τῆς Λευκῆς θαλάσσης, τοῦ Κάμα, τοῦ Ταναΐδος καὶ τοῦ Σούλα) οὐδεμιᾶ τῶν ἐπικρατειῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπεχώρει τὴν δύναμιν. Ἴσως δ' ἂν ἀπέφευγε τὸν ζυγὸν τῶν Τατάρων, καὶ διὰ τῶν στενῶν σχέσεων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἧς ἐλάμβανε τὰς τέχνας καὶ τὰ φῶτα, οὐδόλως ὑστέρει παντὸς Εὐρωπαϊκοῦ κράτους κατὰ τὸν πολιτισμόν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπορία, τοσοῦτον ἐνεργὸς καὶ τοσοῦτον εὐρεῖα, οἱ συναφθέντες γάμοι μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ῥουρίκου καὶ τῶν οἰκῶν τῶν περιφανεστέρων χριστιανῶν μοναρχῶν, τῶν αὐτοκρατόρων, βασιλέων καὶ ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας ἐγνώρισαν τὴν ἡμετέραν πατρίδα πρὸς τὰς ἀπωτάτας χώρας τῆς ἀνατολῆς, τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς δύσεως. Ἐν ταῖς μέχρις ἡμῶν περιελθούσαις εἰδήσεσι περὶ τῆς Ῥωσσίας ἀνήκει καὶ διήγημα Ἰουδαίου Ἰσπανοῦ, Βενιαμὴν τοῦνομα, υἱοῦ Ἰωνᾶ, περὶ πολλῶν Ἀσιατικῶν καὶ Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἃς εἶδεν. Ἀποδημήσας τῷ 1173 ἐκ Σαραγόσσης, περιώδευσεν ἐπὶ πολὺ, συνέταττε δ' ἐνίοτε σημειώσεις ἀκριβεστάτας· μνημονεύσας δὲ τῆς Ῥωσσίας, λέγει μόνον, ὅτι αὕτη ἐστὶ χώρα εὐρυχωροτάτη, ἔχουσα πολλὰ δάση καὶ ὄρη, οἱ δὲ κάτοικοι οἰκουροῦσι τὸν χειμῶνα ἕνεκα τοῦ ὑπερβάλλοντος ψύχους, προστιθεὶς ὅτι ἐνασχολοῦνται περὶ τὴν θήραν τῶν σιμόρων καὶ ὅτι μετέρχονται τὴν ψυχεμπορίαν (27).

Ἀρχαία περιήγησις ἐν Ῥωσσίᾳ.

Ἐχθέντες οὕτω τῷ ἀναγνώστῃ εἰδήσεις καὶ πληροφορίας χρησίμους ὅπως οὖν πρὸς κατάληψιν τῶν ἡμετέρων ἀρχαιοτήτων, ἀρχόμεθα τῆς ἀφηγήσεως σπουδαιοτάτων συμβεβηκότων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΘΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΒΣΕΒΟΔΟΛΟΥ.

1224—1238.

Καταγωγή τῶν Τατάρων — Τσιγχισχάνης. — Κατακτήσεις αὐτοῦ. — Οἱ Πολόβητσιοι καταφεύγουσιν εἰς Ῥωσίαν. — Γνώμαι περὶ Τατάρων. — Συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων. — Φόβος τῶν Τατάρων πρεσβευτῶν. — Μάχη περὶ τὸν Καλκαν. — Δοξασία τῶν Τατάρων. — Οἱ νικηταὶ γίνονται ἀφανεῖς. — Ἐκπληξίς τῶν Ῥώσων. — Φοβερά φαινόμενα. — Νίσι ἐμφύλιοι πόλεμοι. — Ἐπιδρομὴ Λιθουανῶν. — Ἐκστρατεία εἰς Φινλανδίαν. — Χριστιανικὴ πίστις ἐν Καριλίᾳ. — Οἱ Νοβογορόδιοι καίουσι μάγους. — Μῖσος κατ' Ἰεροσλάβου. — Σχίστις μετὰ τοῦ Πάπα. — Συμφοραὶ τῶν Νοβογοροδίων. — Ἀτίμωσι τοῦ Μεγάλου Ἰεροσλάβου. — Συμβεβηκότα ἐν τῇ μεσημβριῇ Ῥωσίᾳ — Σεισμός. — Ἐκλειψίς ἡλίου. — Ἐπανάστασις ἐν Νοβογορόδῳ. — Λοιμὸς καὶ λιμὸς. — Ὑπηρησία Γερμανῶν. — Ἁγία Εὐπραξία. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ Λιθουανούς. — Δυστυχήματα Σκολίνσκου — Κατορθώματα Δανιήλ. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Μορδβίους. — Εἰρήνη μετὰ τῶν Βουλγάρων. — Ὁ μάρτυς Ἀβραάμ. — Θάνατος τοῦ Τσιγχισχάνη. — Διαθήκη αὐτοῦ. — Νεῖα ἐπιδρομὴ τῶν Τατάρων, ἡ Μογόλων. — Ἀπέκρισις τῶν ἡγεμόνων. — Ἄλωσις Ῥεζάνης. — Μάχη ἐν Κολόμνα. — Πυρπολησις τῆς Μόσχας. — Ἄλωσις Βλαδιμίρου. — Πόρθησις πολλῶν πόλεων. — Μάχη τοῦ Σίτα. — Ὁ ἥρως Βκτίλειος. — Τὸ Νοβογορόδον σώζεται. — Πολιορκία τοῦ Κοζέλσκου. — Ὑποχώρησις τοῦ Βάτη.

1227.

Καταγωγή τῶν
Τατάρων.

ΕΝ τῇ νῦν Σινικῇ Ταταρίᾳ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ νῦν
γομοῦ Ἰρκούτσκου, ἐν μέσῳ ἐρήμων ἀγνώστων τοῖς

Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, περιεπλανῶντο τὰ στίφη τῶν Μογόλων, ὁμοφύλων τοῖς Τούρκοις τῆς Ἀνατολῆς (28). Ὁ ἄγριος οὗτος καὶ πλάνης λαός, τρεφόμενος ἐκ τῆς θήρας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ληστείας, ὑπέκειτο τοῖς βασιλεύουσι τῶν βορείων τῆς Σινικῆς Νιουκανῶν Τατάρων· ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος κατέστη ἰσχυρὸς καὶ ἤρξατο φημιζόμενος ὡς νικητῆς. Ὁ Χάνης αὐτοῦ, Ἐζουκάι Βαϊαδοῦρος τοῦνομα, κατέκτησεν ὁμόρους τινὰς χώρας, ἀλλὰ τελευτήσας ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τεμουδτσῖνον, ἄγοντα ἤδη τὸ δέκατον τρίτον τῆς ἡλικίας ἔτος, κληρονόμον τεσσαρακοντακισχιλίων οἰκογενειῶν ὑποτασσομένων αὐτῷ, ἧτοι ὑποτελῶν. Ὁ παῖς οὗτος, ἀνατραφεὶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ λιτότητι τοῦ νομαδικοῦ βίου, ἔμελλεν ἵνα ἐκπλήξῃ τὴν οἰκουμένην διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῶν κατορθωμάτων, ὑποτάξῃ δ' ἑκατομμύρια ἀνθρώπων καὶ ἀνατρέψῃ μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ κράτη, ἀκμάζοντα ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις καὶ περίφημα ἐπὶ συνέσει τῶν ἀρχαίων αὐτῶν νομοθετῶν.

Ἀποθανόντος τοῦ Βαϊδούρου, πολυάριθμοι τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν τοῦ υἱοῦ· ἀλλ' ὁ Τεμουδτσῖνος συναγείρει στρατὸν τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, νικᾷ τοὺς ἀντάρτας καὶ ἐντὸς ἑβδομηκοντα λεβήτων πεπληρωμένων ὕδατος ζέοντος ἔφησε τοὺς πρωταίτιους τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ νέος Χάνης ὠμολόγει εἰσέτι τὴν ἐξουσίαν τοῦ μονάρχου Τατάρου καὶ ὑπηρετεῖ πιστῶς ἐν διαφόροις πολεμικαῖς ἐπιχειρήσεσιν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἐξαρθεὶς ἐκ τῶν λαμπρῶν ἐπιτυχιῶν τῶν νικηφόρων αὐτοῦ ὄπλων, ἐπεθύμησεν ἀνεξαρτησίας καὶ πρωτείων. Τὸ ἐκπλήττειν τοὺς πολεμίους διὰ τῆς ἐκδικήσεως, τὸ ὑποθάλλειν τὸν ζῆλον τῶν ἑαυτοῦ φίλων

διὰ δαψιλῶν ἀμοιβῶν, τὸ πολιτεύεσθαι πρὸς τὸν λαὸν ὡς ὄν τι ὑπερφυσικόν, ἰδοὺ ὁ κανὼν τοῦ βίου αὐτοῦ. Πάντες δ' οἱ αὐτόνομοι ἀρχηγοὶ τῶν Μογολικῶν καὶ Ταταρικῶν στιφῶν ἐκουσίως, ἢ ἐκ φόβου, ὑπετάγησαν αὐτῷ. Συνήθροισεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ὄχθης σφοδροῦ ποταμοῦ, ἔνθα μετὰ τελετῆς ἔπιεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ καὶ ὤμοσεν, ἵνα ἔχη κοινὴν μετ' αὐτῶν πᾶσαν ἡδύτητα καὶ πικρίαν τοῦ βίου. Ἄλλ' ὁ τῶν Κερατσίων Χάνης, τολμήσας ἵνα σύρῃ τὸ ξίφος κατὰ τοῦ νέου τούτου Ἀττίλα, ἀπώλεσε τὴν κεφαλὴν, τὸ δ' ἀργυρότευκτον κράνος αὐτοῦ ἦν ἐν Ταταρία μνημεῖον τῆς ὀργῆς τοῦ Τεμουδτσίνου (29). Ἐν ᾧ δ' ἀναρίθμητος Μογολικὸς στρατὸς, εἰς ἑννέα στρατόπεδα διηρημένος, παρὰ ταῖς πηγαῖς τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ καὶ ὑπὸ σκηνάς ποικιλοχρόους ἠτένιζεν εὐλαβῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν νέον μονάρχην, περιμένων τὰς νέας αὐτοῦ προσταγὰς, παρίσταται ὁσιός τις ἐρημίτης, ἢ ὑποτιθέμενος προφήτης, ὃς προεῖπε τῇ συνελεύσει, ὅτι ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τῷ Τεμουδτσίνῳ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον καὶ ὅτι ὁ δυνάστης οὗτος τοῦ παντός κληθήσεται Τσιγγισχάνης, ἥτοι μέγας Χάνης. Μαχηταί, στρατηγοὶ πάντες ἐδήλωσαν αὐτῷ ὁμοθυμαδὸν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐκτελέσαι τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, τῷ δὲ παραδείγματι τούτων ἠκολούθησαν ὀλόκληρα ἔθνη. Οἱ Κιργίσοι (30) τῆς μεσημβρινῆς Σιβηρίας καὶ οἱ διάσημοι ἐπὶ παιδείᾳ Ἰγουροὶ, ἢ Οὐίγοροι, οἱ κατοικοῦντες τὰ μεθόρια τῆς μικρᾶς Βουχαρίας, ἐκηρύχθησαν ὑποτελεῖς τῷ Τσιγγισχάνῃ. Οἱ Ἰγουροὶ οὗτοι, ἔτι εἰδωλολάτραι, ἠνείχοντο παρ' ἑαυτοῖς τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ Νεστοριανοὺς χριστιανοὺς, ἠγάπων δὲ τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας, καὶ εἰσήγαγον τὴν τέχνην τοῦ γράφειν παρὰ

Τσιγγισχά-
νης.

πᾶσι τοῖς Ταταρικοῖς λαοῖς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μονάρχης τοῦ Τιβέτ ὠμολόγησε τὸν Τσιγγισχάνην ὡς κυριάρχην.

Ὁ ἀλαζὼν Χάνης, περιελθὼν εἰς τοσοῦτο μεγαλεῖον, ἀπεποιήθη διαβρῆδην, ἵνα τελῆ φόρον τῷ μονάρχῃ τῶν Νιουκανῶν καὶ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς Σινικῆς, καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ χλευαστικῶς· « Ἐκπαλαι οἱ Σῖναι » καλοῦσι τοὺς κυριάρχας αὐτῶν υἱοὺς τοῦ Οὐρα-
 » νοῦ· σὺ δ' εἶ ἄνθρωπος θνητός. » Τὸ μέγα λίθινον Κατακτήσεις
τοῦ Τσιγγι-
σχάνη. τεῖχος, τὸ χρησιμεῦον ὡς φραγμὸς τῆς Σινικῆς, οὐδό-
 λως ἐκώλυσε τοὺς ἀτρομήτους Μογόλους· ἐκυρίευσαν ἐννενήκοντα πόλεων, ἐνίκησαν ἀναρίθμητον τῶν πολε-
 μίων στρατὸν καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς αἰχμαλωτισθέν-
 τας γέροντας ὡς ἀχρήστους. Ὁ δὲ μονάρχης τῶν Νιου-
 κανῶν ἀφώπλισε τὸν ὠμὸν πολέμιον, δούς αὐτῷ πεν-
 τακοσίους νεανίας καὶ ἰσαριθμούς καλὰς νεάνιδας, τρις-
 χιλίους ἵππους καὶ μεγάλην ποσότητα μετάξης καὶ χρυσοῦ. Ὁ Τσιγγισχάνης ὁμως εἰσβαλὼν τὸ δεύτερον εἰς τὴν Σινικὴν, ἐπολιόρησε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς, ἦτοι τὸ νῦν Πεκῖνον. Οἱ κάτοικοι τούτου ἀντέστησαν μέχρις ἐσχάτων, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία αὐτῶν οὐδόλως ἔσωσε τὴν πόλιν· οἱ Μογόλοι ἐκυρίευσαν αὐτῆς τῷ 1215 καὶ ἐνέπρησαν τὰ βασίλεια, ἅτινα ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐφλέγοντο. Οἱ ἄγριοι νικηταὶ εὔρον ἐν Πεκίνῳ πλούσια λάφυρα καὶ σοφόν τινα, Ἰλιτσουτσάιν καλούμενον, συγγγενῆ τῶν τῆς Σινικῆς αὐτοκρατόρων, περιώνυμον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ὡς εὐεργέτην τῆς ἀνθρωπότητος· διότι οὗτος, γενόμενος φίλος τοῦ Τσιγγισχάνη, ἔσωσε μυριάδας θυμάτων ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου, ἐμετρίαζε τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ ἔδιδεν αὐτῷ συνετὰς συμβουλὰς πρὸς πολιτισμὸν τῶν ἀγρίων Μογόλων.

Ἐν τούτοις οἱ Νιουκανοὶ Τάταροι ἐπολέμουν ἔτι πρὸς τὸν Τσιγχισχάνην. Ὁ δὲ καταλιπὼν ἐν τῇ Σινικῇ πολυάριθμον στρατὸν ὑπὸ ἀνδρεῖον στρατηγόν, ὤρμησε πρὸς τὰς δυτικὰς χώρας. Ἡ δὲ τοιαύτη τῶν στρατῶν αὐτοῦ κίνησις ἐγένετο ἀφορμὴ δυστυχιῶν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Ἐλαλήσαμεν ἤδη περὶ τῶν Τούρκων τοῦ Ἰμάου· οὗτοι πιεζόμενοι ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῶν Σινῶν, ἔνθεν δ' ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κρατησάντων τῆς Περσίας τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ἀπώλεσαν τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν· ἀλλ' οἱ ὁμόφυλοι τούτων, δουλεύσαντες ἐπὶ πολὺ τοῖς Καλίφαις, ἀπέσεισαν τέλος τὸν ζυγὸν καὶ ἐθεμελίωσαν διάφορα ἰσχυρὰ κράτη. Οὕτω, λήγοντος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὁ μονάρχης τῶν Τούρκων— Σελτσούκων, Σαλαδῖνος τούνομα (31), ἐδέσποζεν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τῆς μικρᾶς Βουχαρίας μέχρι τοῦ Γάγγου, τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ Νικαίας, καὶ ἐπέταττε τῷ τοῦ Βαγδάτ Καλίφῃ, Πάπα τῶν Μωμεθανῶν. Ἡ ἐπικράτεια αὕτη, ἐξασθενήσασα ἔνεκα τῶν διενέξεων τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ κατακτήσεων τῶν σταυροφόρων, ἐξέλιπε. Λήγοντος δὲ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἀνηγέρθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ κράτους τούτου νέα Τουρκικὴ δυναστεία τῶν Μοναρχῶν Χαράζ, ἦτοι Χίβας (32), κυριευσάντων μεγίστου μέρους τῆς Περσίας καὶ Βουχαρίας. Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐβασίλευεν αὐτόθι Μωάμεθ ὁ Β', καλούμενος ὑπερηφάνως δεύτερος Μέγας Ἀλέξανδρος. Ὁ Τσιγχισχάνης ἐτίμα αὐτὸν, ἠτήσατο τὴν φιλίαν αὐτοῦ καὶ ἐπεθύμει, ἵνα διομολογήσῃ μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν λυσιτελεῖ πρὸς ἀμφοτέρους. Ἀλλὰ, τοῦ Μωάμεθ ἀποκτείναντος τοὺς Μογόλους πρεσβευτὰς, ὁ Τσιγχισχάνης προσέδραμεν εἰς τὴν δίκην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τοῦ ξίφους αὐτοῦ.

Ἐπὶ τρεῖς νύκτας προσήχθετο ἐπὶ ὄρους τινός καὶ ἐκήρυξε πανδήμως, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη αὐτῷ τὴν νίκην κατ' ὄναρ διὰ στόματος χριστιανοῦ Ἐπισκόπου, ἐδρεύοντος ἐν τῇ τῶν Ἰγούρων χώρα. Τοῦτο δ' ἐπινοηθὲν πρὸς θάρσησιν ἀπλῶς τῶν δεισιδαιμόνων, ἦν ἐπωφελέστατον τοῖς χριστιανοῖς· διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὗτοι ἀπήλαυον τῆς τοῦ Χάνου ἰδιαιτέρας εὐνοίας. Φοβερός οὖν συνέστη πόλεμος, ἕνεκα τῆς ἀκαθέκτου ὀρμῆς τῶν δύο βαρβάρων λαῶν, ἀλλὰ πόλεμος ὀλέθριος πρὸς τὸν Μωάμεθ, ὃς, καίπερ ἡγούμενος ἀναριθμήτου στρατοῦ, ἐφοβείτο ὅμως ἵνα συγκροτήσῃ μάχην ἐπὶ τοῦ πεδίου· διὸ ἡμύνετο ἀπλῶς ἐν ταῖς πόλεσι. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἄνω Ἀσίας, τανῦν καλούμενον Μεγάλη Βουχαρία, ἄλλοτε δὲ Βακτριανὴ καὶ Σογδιανή, ἐφημίζετο ἔκπαλαι οὐ μόνον ἐπὶ τῇ εὐφώρῳ πεδιάδι αὐτοῦ, τοῖς πλουσίοις μεταλλείοις καὶ τῇ καλλονῇ τῶν δασῶν καὶ τῶν ὑδάτων (33), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ πολιτισμῷ τῶν κατοίκων, ἐπὶ ταῖς τέχναις, τῇ ἐμπορίᾳ, ταῖς μυριάδων πόλεσι καὶ τῇ ἀκμαζούσῃ πρωτεύουσῃ, γνωστῇ μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Βουχάρα, ἐνθα ἰδρυτο ἐξάκουστον σχολεῖον, εἰς ὃ ἐφοῖτα ἡ Μωαμεθανικὴ νεολαία. Ἡ Βουχάρα οὐδὲν ἄντέσχε· διότι ὁ Τσιγγισχάνης λαβὼν παρὰ τῶν γεραιτέρων τὰς κλεῖς τῆς πόλεως, εἰσῆλθεν ἔφιππος εἰς τὸ ἐπισημότερον τέμενος καὶ ἰδὼν τὸ ἐκεῖ κείμενον Κοράνιον, ἔλαβεν αὐτὸ μετὰ περιφρονήσεως καὶ ἔρριψε χαμαί. Ἡ πρωτεύουσα ἀπετεφρώθη, τὰ δὲ Μαράκανδρα (Σαμαρκάνδ), ὠχυρωμένα τεχνηέντως, περιεῖχον ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν περὶ τοὺς ἑκατοντακισχιλίους ἀνδρας καὶ πλῆθος ἐλεφάντων, ἀποτελούντων τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον ὑποστήριγμα τῶν ἀρχαίων ἀσιατικῶν στρατῶν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ κά-

τοιχοι προσέφυγον εἰς τὴν γενναιοψυχίαν τῶν Μογόλων, οἵτινες, λαβόντες παρ' αὐτῶν διακοσίας χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων (34) οὐκ ἠρκέσθησαν, ἀλλ' ἐφόνευσαν τριάκοντα χιλιάδας αἰχμαλώτων καὶ ἴσον ἀριθμὸν ἐδέσμευσαν δι' ἀλύσεων μακρᾶς δουλείας. Ἡ Χίβα, Τερμέτ καὶ Βάλχ, ἔχουσαι χίλια διακόσια τεμένη καὶ διακόσια λουτρά διὰ τοὺς ξένους, ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις. Ἐντὸς δύο, ἢ τριῶν ἐτῶν οἱ θηριώδεις τοῦ Τσιγχισχάνη μαχηταὶ ἐξεπόρθησαν πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀράλ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ χώραν, ὥστ' ἐν τοῖς ἀκολούθοις ἕξ αἰῶσιν αὕτη οὐδόλως ἠδυνήθη, ἴν' ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν ἀκμαίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ Μωάμεθ, διωκόμενος ἔνθεν κάκειθεν ὑπὸ τοῦ ὤμοῦ καὶ ἀδυσωπήτου ἐχθροῦ, κατέφυγεν εἰς νῆσόν τινα τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἔνθα ἀθλίως κατέστρεψε τὸν βίον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τουτέστι κατὰ τὸ ἔτος 1223, ὁ Τσιγχισχάνης ἐπιθυμῶν τῆς ἀλώσεως τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τὸν Σουδαῖν Βαϊαδοῦρον καὶ Τσεπνοβιανόν, δύο τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχιστρατήγων, προστάξας αὐτοῖς, ἵνα κυριεύσωσι τῆς Σαμαχᾶς καὶ Δερβέντ. Τῆς πρώτης τῶν πόλεων τούτων παραδοθείσης, οἱ Μογόλοι προὔτιθεντο, ἵν' ἀπέλθωσι διὰ βραχυτέρας ὁδοῦ εἰς Δερβέντ, κτισθεῖσαν, ὡς καὶ τὸ Κασπιανὸν τεῖχος, κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ περιφήμου βασιλέως τῆς Περσίας Χοσρόη τοῦ Α', ἢ Νουσιρβάν, πρὸς ἀμυναν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Χοζάρων (35). Ἀλλ' οἱ Μογόλοι, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν ὁδηγῶν, εἰσῆλθον εἰς κλεισωρίας, ὅπου πανταχόθεν περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν Ἀλανῶν, τῶν Ἰάσων,

κατοίκων τοῦ Δαγεστάν, καὶ ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, ἐ-
 τοίμων ἵνα πολεμήσωσι πρὸς αὐτοὺς ἐρρωμένως. Βλέ-
 πων τὸν κίνδυνον ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Δαγεστάν κα-
 τέφυγεν εἰς τὸν δόλον· πέμπει δῶρα τοῖς Πολοβτσίοις
 καὶ παραγγέλλει αὐτοῖς, ὅτι ὁμόφυλοι ὄντες τοῖς Μο-
 γόλοις ἀνοίκειόν ἐστιν αὐτοῖς, ἵνα πολεμῶσι πρὸς τοὺς
 ἀδελφοὺς αὐτῶν, συγχρῶνται δὲ τοῖς Ἀλανοῖς. Οἱ Πο-
 λόβτσιοι οὖν, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῆς θωπευτικῆς προση-
 γορίας, ἢ ὑπὸ τῶν δῶρων, παρήτησαν τοὺς ἑαυτῶν
 συμμάχους, οἱ δὲ Μογόλοι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς εὐκαι-
 ρίας ταύτης, κατεπολέμησαν τοὺς Ἀλανοὺς. Μετ' οὗ
 πολὺ ὁ πρῶτιστος Χάνης τῶν Πολοβτσίων, Ἰούριος
 Κοντσάκου, μετημελήθη διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν ταύτην·
 διότι κατανοήσας, ὅτι οἱ ὑποτιθέμενοι ἀδελφοὶ ἐσκόπουν
 τὴν δεσποτείαν τῆς χώρας αὐτοῦ, ἐμελέτησεν ἵνα φύγη
 εἰς τὰς ἐρήμους, ἀλλ' οἱ Μογόλοι ἐθανάτωσαν αὐτὸν
 καὶ ἕτερόν τινα ἡγεμόνα, Δανιὴλ Κοβιάκου ὀνομαζόμε-
 νον. Εἶτα κατεδίωξαν τὰ στρατεύματα αὐτῶν μέχρι τῆς
 Μαιώτιδος λίμνης καὶ μέχρι τοῦ ὀχυρώματος τῶν Πο-
 λοβτσίων, τουτέστι μέχρι τῶν μεθορίων ἡμῶν. Ὑπέ-
 ταξαν τοὺς Ἰάσσοις, Ἀβασινοῦς, Κασσούγους, ἤτοι Κιρ-
 κασσίους, καὶ συλλήβδην ἑπτὰ λαοὺς ἐν τοῖς περιχώ-
 ροις τῆς Μαιώτιδος λίμνης.

Μέγας ἀριθμὸς Πολοβτσίων κατέφυγον εἰς τὴν ἡγε-
 μονίαν τοῦ Κιέβου μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν κτηνῶν καὶ
 τῆς λοιπῆς οὐσίας αὐτῶν. Ἐν τοῖς φυγάσι δὲ τούτοις
 ἦν καὶ ὁ περιφανὴς Κοτιανὸς, πενθερὸς Μστισλάβου τοῦ
 τῆς Γαλικίας. Ὁ Χάνης οὗτος ἐτάραξε τὴν Ῥωσσίαν,
 διαθρυλλήσας τὴν εἰσβολὴν τῶν Μογόλων. Ἐδωρήσατο
 δὲ τοῖς ἡμετέροις ἡγεμόσι καμήλους, ἵππους, βουβά-
 λους καὶ καλὰς δούλας, εἰπὼν· « Νῦν ἐκράτησαν

Οἱ Πολόβτσιοι
 καταφεύγουσιν
 εἰς Ῥωσσίαν.

Γινώμαι περὶ
Τατάρων.

Συμβούλιον
τῶν ἡγεμόνων.

τῆς χώρας ἡμῶν, αὐριον κρατήσουσι τῆς ὑμετέρας.» Ἐκ τῶν λόγων τούτων κατεθρομβήθησαν οἱ Ῥῶσσοι, καὶ ἀμηχανοῦντες ἠρώτων ἀλλήλους· Τίνες εἰσὶν οἱ τέως ἄγνωστοι οὗτοι ἐπήλυδες; Οἱ μὲν ἐκάλουν αὐτοὺς Ταουρμένους· οἱ δὲ, Πατσινάκας, κοινῇ δὲ Τατάρους. Οἱ προληπτικοὶ διηγοῦντο, ὅτι τῷ 1200 πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τὸ ἔθνος τοῦτο, ἠττηθὲν ὑπὸ τοῦ Γεδεῶνος καὶ ἐξωρισμένον πάλαι ποτὲ εἰς τὰς ἐρήμους τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ἐμελλε πρὸ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἴν' ἀναφανῆ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ καὶ κατακτήσῃ πᾶσαν τὴν γῆν. Ὁ δ' ἀνδρεῖος ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀποπειραθῆναι τοῦ κύβου τῶν ὀπλων πρὸς τὸν νέον τοῦτον καὶ ἤδη διαβόητον ἐχθρὸν, συγκαλεῖ συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων ἐν Κιέβῳ, ἐκτίθησιν αὐτοῖς λίαν πειστικῶς, ὅτι ἡ φρόνησις καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον ὑπηγόρευεν αὐτοῖς ἵνα ὀπλισθῶσιν, ὅτι οἱ Πολόβτσιοι, καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Τατάρων καὶ μὴ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ῥώσσω, ἀφεύκτως συμμαχήσουσι μετ' ἐκείνων καὶ εἰσάξουσιν αὐτοὺς εἰς Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι ἦν συμφερότερος ὁ πόλεμος πρὸς ἐπίφοβον ἐχθρὸν, διατελοῦντα ἐκτὸς τῆς πατρίδος, ἢ ὅταν οὗτος εἰσβάλλῃ ἐντὸς τῶν μεθορίων αὐτῆς. Μστισλάβος ὁ Ῥωμανοῦ ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου (καλούμενος ἐν τοῖς χρονικοῖς γέρον καὶ ἀγαθός), ὁ ὁμώνυμος ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου (ἀδελφὸς Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ) καὶ Μστισλάβος ὁ τῆς Γαλικίας προήδρευον τοῦ συμβουλίου τούτου, ὅπου παρῆσαν ὡσαύτως σφριγῶντες νέοι, ὁ τῆς Βολυνίας Δανιήλ ὁ Ῥωμανοῦ, Μιχαήλ ὁ τοῦ Ἐρυθροῦ καὶ Βσεβολόδος ὁ Μστισλάβου, ὁ πρῶην τοῦ Νοβογορόδου ἡγεμῶν. Μετὰ μακρὰς διασχέψεις ἐψηφίσθη τέλος ἵνα

ἐκστρατεύσωσιν εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Πολόβτσιοι ἔχαιρον δεικνῦντες εὐγνωμοσύνην, καὶ ὁ Χάνης αὐτῶν Βάστιος ἠσπάσατο τότε τὴν χριστιανικὴν ὀρησκείαν.

Ὁ ἡμέτερος στρατὸς ἦν ἤδη παρὰ τῷ Ζαρούβω καὶ παρὰ τῇ Βα ρ α γ γ ι κ ῆ νήσῳ ἐν τῷ Βορυσθένει, ὅτε εἶδε παρισταμένους δέκα πρεσβευτὰς Τατάρους. « Μανθά-
 » νομεν, εἶπον οὗτοι τοῖς Ῥώσσοις ἡγεμόσιν, ὅτι, ἐ-
 » ξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, ἐκστρατεύετε καθ’
 » ἡμῶν. Ἄλλ’ οὐδὲν ἐπράξαμεν ἵνα παροργίσωμεν τοὺς
 » Ῥώσσους, οὔτε ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν ἐνεβάλομεν, οὔτε
 » πόλεων, οὔτε κωμῶν ὑμετέρων ἐκυριεύσαμεν. Προ-
 » τιθέμεθα δὲ μόνον ἵνα τιμωρήσωμεν τοὺς Πολοβτσίους,
 » τοὺς ἡμετέρους δούλους καὶ ἵπποκόμοιους. Γινώ-
 » σκομεν, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ οὗτοί εἰσι πολέμιοι τῇ Ῥωσ-
 » σίᾳ. Ὀφελούμενοι ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἐκδική-
 » θητε αὐτοὺς νῦν καὶ λάβετε τὰ πλούτη αὐτῶν ». Ἡ
 τὸσω ἔμφρων διάθεσις πρὸς εἰρήνην ἐφάνη τοῖς ἡμετέ-
 ροις ἡγεμόσιν ἢ δειλία, ἢ δόλος, καὶ ὀλιγωροῦντες τῶν
 κανόνων τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, κατέσφαξαν ἀπανθρώπως
 τοὺς πρεσβευτὰς. Οἱ Τάταροι ὁμως ἔπεμψαν ἑτέρους,
 συναντήσαντας τῷ Ῥωσσικῷ στρατῷ παρὰ τῇ Ὀλε-
 σίᾳ, δεκάτην ἐβδόμην ἤδη ἡμέραν τῆς ἐκστρατείας αὐ-
 τοῦ εἰς τὸν Βορυσθένην. « Οὕτως οὔν, εἶπον τοῖς ἡγεμό-
 » σι, πεισθέντες ταῖς προτροπαῖς τῶν Πολοβτσίων,
 » ἐθανατώσατε τοὺς ἡμετέρους πρεσβευτὰς καὶ ζητεῖτε
 » πόλεμον; ἔστω· ἀλλ’ οὐδὲν κακὸν ὑμῖν ἐποιήσαμεν.
 » Ὁ δὲ Θεὸς ἐστὶν ὁ αὐτὸς πᾶσι τοῖς λαοῖς, καὶ αὐτὸς
 » κρινεῖ ἡμᾶς ». Θαυμάζοντες οἷονεὶ οἱ ἡγεμόνες τὴν
 μεγαλοψυχίαν τῶν Τατάρων, ἀπέπεμψαν τοὺς πρε-
 σβευτὰς καὶ περιέμειναν τὸν λοιπὸν στρατόν. Μστι-
 σλάβος ὁ Ῥωμανοῦ, Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου καὶ οἱ ἡ-

Φόνος τῶν
 Τατάρων πρε-
 σβευτῶν.

γεμόνες τοῦ Τσερνιγόβου εἴλχυσαν ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν ση-
 μαίας τοὺς κατοίκους τοῦ Κιέβου, τοῦ Σμολένσκου,
 τοῦ Πουτίβλου, τοῦ Κούρσκου καὶ τοῦ Τρουβτσέσκου.
 Μετ' οὐ πολὺ δὲ συνηνώθησαν μετ' αὐτῶν οἱ Βολυνιανοὶ
 καὶ Γαλικιανοὶ, οἵτινες, ἐπιβάντες χιλίων πλοιαρίων,
 καταπλεύσαντες τὸν Τύραν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ
 ἀναπλεύσαντες ἔπειτα τὸν Βορυσθένη, ἐστρατοπέ-
 δευσαν παρὰ τῷ ποταμῷ Χορτίτσα. Οἱ Πολόβτσιοι
 συνέτρεχον ὡσαύτως ἀθρόοι πρὸς τοὺς Ῥώσους. Ὁ
 ἡμέτερος στρατὸς κατεσκήνωσεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης
 τοῦ Βορυσθένου. Μαθὼν δ' ὁ νέος Δανιήλ, ὅτι νέον ἀ-
 πόσπασμα Ταταρικὸν ἐπέρχεται, σπεύδει μετὰ τινῶν
 θαρραλέων συστρατιωτῶν προὔπαντήσων αὐτῷ. Ἐξε-
 τάσαντες τὸν καινοφανῆ τοῦτον στρατὸν, ἐπανήλθον ἵνα
 ἐκθέσωσι τὰ περὶ αὐτοῦ Μστισλάβω τῷ Γαλικίας, ἀλλ'
 αἱ ἐκθέσεις διεφώνουν. Κατὰ τινὰς μὲν ἀσυνέτους καὶ ἐ-
 πηρμένους νεανίας οἱ Τάταροι οὗτοι ἦσαν ἄθλιοι στρα-
 τιῶται καὶ ἀνάξιτοι τῆς προσοχῆς τῶν Ῥώσων· ἀλλ'
 ὁ στρατηγὸς Ἰούριος Δομάρετσιτς, καταπλεύσας μετ'
 οὐ πολὺ μετὰ τῶν πλοιαρίων ἐκ τῆς Γαλικίας, διε-
 τείνετο, ὅτι οἱ ἐχθροὶ οὗτοι ἐφαίνοντο ἔμπειροι, νοή-
 μονες καὶ τοξόται δεξιώτεροι τῶν Πολοβτσίω. Οἱ νέοι
 ἡγεμόνες ἀνυπομόνως ἐπεθύμουν ἵνα συνάψωσι μάχην.
 Μστισλάβος δ' ὁ τῆς Γαλικίας ἐπιπέσας κατ' ἐχθρικοῦ
 ἀποσπάσματος μετὰ χιλίων στρατιωτῶν κατέστρεψεν
 αὐτὸ ὀλοτελῶς. Οἱ ἡμέτεροι τοξόται διέπρεψαν ἐν τῇ
 μάχῃ ταύτῃ ἐπὶ τέχνη καὶ ἀνδρία. Κατὰ δὲ τοὺς χρο-
 νογράφους, οἱ Τάταροι, ὅπως σώσωσι τὸν ἀρχηγὸν
 αὐτῶν Γεμιάβκον, ἐκρυσάν αὐτὸν ἐντὸς τάφου, ἀλλ' οἱ
 Ῥῶσοι ἀνεῦρον αὐτὸν, οἱ δὲ Πολόβτσιοι ἀδεία τοῦ
 Μστισλάβου ἀπέκτειναν.

Πάντες οἱ Ῥῶσσοι, κομπάζοντες ἐπὶ τῇ πρώτῃ ταύτη νίκη καὶ συνελαύνοντες πλῆθος κτηνῶν, διέβησαν τὸν Βορυσθένη καὶ μεθ' ἡμέρας ἐννέα ἀφικνοῦνται εἰς τὸν Κάλκαν (τανῦν Καλέτς) ἐν τῷ νομῷ τοῦ Αἰκατερινοσλαβίου παρὰ τῇ Μαριουπόλει, ὅπου ἐγένετο ἀψιμαχία τις μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μστισλάβος ὁ τῆς Γαλικίας, τάξας τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Κάλκα, προστάσσει τῷ Ἰαρούνω, ἀρχηγῷ τῶν Πολοβτσίων, ὡς καὶ τῷ Δανιήλ, ἵνα προχωρήσωσι μετὰ τοῦ Ῥωσσοικοῦ στρατοῦ, αὐτὸς δ' οὗτος ἰππεύει κατόπιν αὐτῶν καὶ θεωρεῖ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀναρίθμητον τῶν Τατάρων στρατόν. Ἡ μάχη ἄρχειται, ὁ θερμουργὸς Δανιήλ ἐκπλήττει τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ, μετὰ δὲ τοῦ Ὀλέγου τοῦ Κούρσκου διώκει τὰ πυκνὰ αὐτῶν στίφη, καὶ τρωθεὶς ὑπὸ δόρατος τὸ στήθος ὀλιγωρεῖ τοῦ τραύματος. Μστισλάβος δ' ὁ Ἄλαλος, ἀδελφὸς τοῦ Ἰγγβαρος, ἡγεμόνος τῆς Λούτσκης, σπεύδει πάραυτα βοηθήσων αὐτῷ καὶ γενναίως προσβάλλει τοὺς ἐχθροὺς· ἀλλ' οἱ ἀνανδροὶ Πολόβτσιοι, μὴ ἀντισχόντες τῇ προσβολῇ τῶν Μογόλων, καταθορυβοῦνται καὶ στρέφουσι τὰ νῶτα, ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν Ῥωσσων, συγχίζουσι τὰς τάξεις αὐτῶν καὶ αὐτὸ τὸ ἀπομακρυσμένον στρατόπεδον, ὅπου ἦσαν οἱ δύο Μστισλάβοι, ὁ τοῦ Κιέβου καὶ ὁ τοῦ Τσερνιγόβου, οἵτινες οὐδ' εἰς μάχην προέλαβον ἵνα παρασκευασθῶσι· διότι Μστισλάβος ὁ τῆς Γαλικίας, θέλων μόνος ἵνα δρέψῃ τὰς δάφνας τῆς νίκης, οὐδεμίαν εἶδησιν ἔδωκεν αὐτοῖς περὶ τῆς μάχης. Ἡ δ' ὑπερβάλλουσα αὕτη φιλοδοξία ἤρωος τοσοῦτον διασήμου, ἐπήνεγκε τὸν ὄλεθρον τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ.

Τῆ 31 Μαΐου.
Μάχη περὶ τὸν
Κάλκαν.

Οἱ Ῥῶσσοι, πεσόντες εἰς ἀταξίαν, οὐδὲν ἠδύναν

το ἴν' ἀντιστῶσιν. Ὁ δὲ νέος Δανιήλ, ζητῶν μεθ' ἑτέρων τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς, ἔδραμε πρὸς τὸν ποταμὸν, ὅπου ἐπέσχε τὸν ἵππον πρὸς κατάσβεσιν τῆς δίψης αὐτοῦ, καὶ τότε πρῶτον ἠσθάνθη τοῦ τραύματος. Οἱ Τάταροι, διώκοντες τοὺς Ῥώσους, ἐφόνευσαν πλῆθος αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ ἕξ ἡγεμόνας, Σβιατοσλάβον τὸν Ἰαννόφσκη, Ἡσιασλάβον τὸν Ἰγγβαρος, Σβιατοσλάβον τὸν Σούντσκου, Μστισλάβον τὸν Τσερνιγόβου μετὰ τοῦ υἱοῦ, Ἰούριον τὸν Νεσβίτζ, ὡς καὶ περιφανῆ τινα μαχητὴν, Ἀλέξανδρον Ποπόβιτς, καὶ ἑβδομήκοντα περιωνύμους ἥρωας. Κατὰ δὲ τοὺς χρονογράφους, ἡ Ῥωσσία οὐδέποτε ὑπέστη τοσαύτην δεινὴν συμφορὰν. Ἄριστος στρατὰς, πολυπληθὴς καὶ ἀνδρεῖος ἐξέλιπεν ὡς σκιά, μόνις τοῦ δεκάτου μέρους διασωθέντος. Δεκακισχίλιοι δὲ μόνον Κιεβίται ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ὑποτιθέμενοι φίλοι ἡμῶν Πολόβτσιοι, πρωταίτιοι τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ὀλέθρου τούτου, ἐφόνευσον τοὺς Ῥώσους, ἵνα διαρπάσῃ τοὺς ἵππους, ἢ τὰ ἱμάτια αὐτῶν. Τὸ πρῶτον ἤδη δοκιμάσας τὴν φρικώδη ἀστασίαν τῆς τύχης, Μστισλάβος ὁ Γαλικίας ἔντρομος καὶ κατηφὴς ἐπέβη πλοιαρίου, διέβη τὸν Βορυσθένη καὶ κατεσύντριψε πάντα τὰ πλοιάρια, ὅπως ἄρη τὸν τρόπον τῆς καταδιώξεως τῶν Τατάρων. Καὶ οὗτος μὲν ἀπεχώρησεν εἰς Γαλικίαν, ὁ δὲ Βλαδίμιρος, ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, εἰς Κίεβον.

Ἐν τούτοις ὁ τοῦ Κιέβου Μστισλάβος ὁ Ῥωμανοῦ ἦν ἔτι περὶ τὸν Κάλχαν, ἐν στρατοπέδῳ ὠχυρωμένῳ ἐπὶ πετρώδους ὄρους, καὶ εἶδε μὲν τὴν φυγὴν τῶν Ῥώσων, ἀλλ' ἐνέμενε τῇ θέσει αὐτοῦ. Ἀξιόμνητόν ἐστιν παράδειγμα μεγαλοφυχίας καὶ πολεμικοῦ φρονήματος! Οἱ Τάταροι προσέβαλον τὸ ὀχύρωμα τοῦτο

καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Ῥώσσοις, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ, προέτειναν τῷ Μοτισλάβῳ ἐλευθέραν ἔξοδον, ἂν ἀποτίσῃ αὐτοῖς λύτρα δι' ἑαυτὸν καὶ τὸν στρατόν. Καὶ ὁ μὲν ἡγεμῶν συγκατετέθη εἰς τοῦτο, ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Βροδνίκων Πλοσκίνιας, ὑπηρετῶν τοῖς Μογόλοις, ὤμοσεν ἐν ὀνόματι αὐτῶν τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως ταύτης, ἀλλ' ἐξηπάτησε τοὺς Ῥώσσοις καὶ δεσμεύσας τὸν ἀτυχῆ Μοτισλάβον μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ γαμβρῶν ἡγεμόνων, Ἀνδρέου καὶ Ἀλεξάνδρου, παρέδωκεν αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς τοῦ Τσιγγισχάνη. Οἱ Μογόλοι, παρωργισμένοι ἐκ τῆς πεισματώδους ἀντιστάσεως τοῦ γενναίου Μοτισλάβου καὶ ἀναμιμνησκόμενοι τῆς σφαγῆς τῶν πρεσβευτῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ στρατοπέδῳ, κατέσφαξαν πάντας τοὺς Ῥώσσοις, ἐπνιξαν τοὺς τρεῖς ἡγεμόνας ὑπὸ σανίδας καὶ ἐκάθησαν πρὸς εὐωχίαν ἐπὶ τῶν πτωμάτων. Οὕτως ἐπερατώθη ὁ πρῶτος οὗτος καὶ φονικὸς πόλεμος τῶν προγόνων ἡμῶν κατὰ τῶν Μογόλων, οἵτινες, καθ' ἱστορικὸν Τάταρον, ἐπίτηδες ἐφείλκυσαν τοὺς Ῥώσσοις εἰς ἐπικίνδυνον ἔρημον καὶ ἐμάχοντο μετ' αὐτῶν ἐπὶ ἑπτὰ ὀλοκλήρους ἡμέρας.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Τσιγγισχάνη ἐδίωξαν ἕως τοῦ Βορυσθένους τὰ λείψανα τοῦ Ῥωσσοικοῦ στρατοῦ. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ κωμῶν ἐπ' ἐλπίδι ἵνα δυσωπήσωσι τὴν θηριωδίαν τῶν Τατάρων διὰ τῆς ὑποταγῆς, ἐπορεύοντο προὑπαντήσοντες αὐτοῖς μετὰ ψαυρῶν· ἀλλ' οἱ Τάταροι ἔσφαττον ἀνηλεῶς τοὺς τε πολίτας καὶ γεωργούς, δοξάζοντες, ὅτι οὐδέποτε οἱ ἠττημένοι ἔσονται φίλοι τῶν νικητῶν καὶ ὅτι ὁ θάνατος ἐκείνων ἀναγκαῖός ἐστι πρὸς ἑξασφάλισιν τούτων. Πᾶσα ἡμε-

Δοξασία τῶν
Τατάρων.

σημβρινή Ῥωσσία ἔφρισε, καὶ ὁ λαὸς μετ' ὀλολυγμῶν καὶ στεναγμῶν περιέμενε τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ, προσευχόμενος ἐν τοῖς ναοῖς. Ὁ Θεὸς νῦν ἐπήκουσε τῶν εὐχῶν! Οἱ Τάταροι, οὐδεμίαν βλέποντες ἀντίστασιν, ἐστράφησαν αἴφνης πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔσπευσαν ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Τσιγχισχάνη ἐν τῇ μεγάλῃ Βουχαρία, ὅπου ὁ ἀτίθασσος οὗτος ἦρως συγκροτήσας συνέλευσιν πάντων τῶν στρατηγῶν καὶ ἀρχόντων ἐπέβαλε νόμους ταῖς πεσοῦσαις ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ χώραις. Ὑπεδέχθη ἀσμένως τὸν νικηφόρον αὐτοῦ στρατὸν, ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ Βορυσθένους, καὶ ἤκουσε περιέργως τῆς ἐκθέσεως τῶν στρατηγῶν, ἐπῆνει αὐτοὺς καὶ δαψιλῶς ἀντήμειβε τὴν γενναιότητα αὐτῶν. Ὁ Τσιγχισχάνης, ὃν παρώργισε τότε ἰσχυρὸς βασιλεὺς τοῦ Ταγγούτ, ἀνεχώρησε πρὸς κατάλυσιν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ.

Οἱ νικητὰί γίνονται ἀφανεῖς.

Ἡ Ῥωσσία ἀνέπνευσε, ἡ τρομερὰ καταιγὶς διεσκεδάσθη μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς ἐνέσκηψεν εἰς τὰ μεθόρια ἡμῶν. « Τίνα ἔπεμψεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ » κατὰ τῆς Ῥωσσικῆς γῆς; ἔλεγεν ὁ ἐκπεπληγμένος λαός. « Πόθεν ἦλθον οἱ φοβεροὶ οὗτοι ἀλλόφυλοι, καὶ ποῦ ἀπῆλθον; Κύριος μόνος οἶδε καὶ οἱ εἰδότες τὴν διδασκαλίαν τῶν βιβλίων ». Αἱ κῶμαι τῆς ἀνατολικῆς ὀχθῆς τοῦ Βορυσθένους, ἐκπορθηθεῖσαι ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἐφλέγοντο ἔτι κατηρειπωμέναι. Πατέρες, μητέρες καὶ φίλοι ἐθρήνουσαν τοὺς φονευθέντας, ὁ δὲ κοῦφος λαὸς καθυσύχασεν ἐντελῶς· διότι τὸ παρελθὸν κακὸν ἐφαίνετο αὐτῷ ὡς τελευταῖον.

Οἱ ἡγεμόνες τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας, παρασκευαζόμενοι εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Μογόλων, ἀπήτουν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Γεωργίου.

Ἐκπληξίς τῶν Ῥώσων.

‘Ο δ’ άνεψιδς αὐτοῦ Βασίλκος ὁ Κωνσταντίνου ἐπορεύετο πρὸς αὐτοὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ ‘Ροστόβου, καὶ ἦν ἤδη παρὰ τῷ Τσερνιγόβω· ἀλλὰ μαθὼν τὴν συμφορὰν αὐτῶν ἐπανῆλθε πρὸς τὸν θεῖον, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ὡς σώσαντι τὴν ζωὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν αὐτοῦ. Μὴ προγιγνώσκοντες οἱ Βλαδιμίριοι τὸ μέλλον, παρεμυθοῦντο ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεμάκρυνεν ἀπ’ αὐτῶν τὰ δυστυχήματα, ἃ ὑπέστησαν οἱ λοιποὶ ‘Ρῶσσοι. ‘Ο δὲ Γεώργιος, ταπεινωθεὶς ἄλλοτε ὑπὸ Μστισλάβου τοῦ τῆς Γαλικίας, εἶδεν ἴσως μετ’ ἐνδομύχου χαρᾶς τὴν συμφορὰν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, οὗ ἡ δόξα καὶ οἱ θρίαμβοι διήγειρον τὸν φθόνον αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετ’ οὐ πολὺ οἰωνοὶ ἀπαίσιοι, κατὰ τοὺς προληπτικούς, κατεφόβησαν ἐν γένει τὴν ‘Ρωσσίαν ὡς καὶ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Κομήτης ἀσυνήθους μεγέθους ἐπέτειλε, καὶ ἐφ’ ὀλόκληρον ἐβδομάδα ἐφαίνετο πρὸς δυσμᾶς περὶ λύχνων ἀφᾶς, ἐκπέμπων φωτεινὰς ἀκτῖνας ἐν τῷ στερεώματι (36). Τὸ αὐτὸ θέρος συνέβη μέγας αὐχμὸς· δάση καὶ ἔλη ἀπεξηράνθησαν, νέφη πυκνὰ ἀπέκρυσαν τὸ ἡλιακὸν φῶς, παχεῖα δ’ ἀχλὺς ἐκάλυψε τὸν αἰθέρα καὶ, πρὸς ἐκπληξιν τῶν ἀνθρώπων, τὰ πτηνὰ ἐπιπτον νεκρὰ κατὰ γῆς. Ἀνεμνήσθησαν τότε, ὅτι ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Βσεβολόδου τοῦ Α’ τὸ θέρος ἦν ὁμοιον ἐν ‘Ρωσσίᾳ καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος ἀλλοφύλων ἐχθρῶν ἡ πατρις ἐστέναζεν ἔνεκα λιμοῦ καὶ λοιμοῦ.

Φοβερὰ φαινόμενα.

‘Η θεία Πρόνοια, ἐτοίμη τῷ ὄντι ἵνα δοκιμάσῃ τὴν ‘Ρωσσίαν διὰ πασῶν τῶν δυνατῶν συμφορῶν, ἀνέβαλε ταύτας ἐπί τινα ἔτη· οἱ δὲ ‘Ρῶσσοι ἔσπευδον ἵνα ὠφεληθῶσιν οἰονεὶ ἐκ τοῦ καιροῦ τούτου, ὅπως ἀναξύσωσι πληγὰς τῆς πατρίδος μήπω οὐλωθείσας διὰ νέων ἐμφυλίων πολέμων. ‘Ο νέος υἱὸς τοῦ Γεωργίου κατὰ τὰς

Νεοὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι.

ἀπορρήτους ἐντολάς τοῦ πατρὸς ἐξήλθε τὸ δεύτερον τοῦ Νοβογορόδου μετὰ πάσης τῆς θεραπείας καὶ κατέλαβε τὸ Τόρζεκον, ὅπου μετὰ μικρὸν ἀφίχθησαν ὁ Γεώργιος, ὁ ἀδελφὸς Ἰαροσλάβος, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Βασίλκος καὶ ὁ γυναικάδελφος Μιχαήλ ὁ Τσερνιγόβου. Πάντες δ' οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἤγαγον μεθ' ἑαυτῶν στρατὸν, ἀπειλοῦντες τῷ Νοβογορόδῳ· διότι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἠγανάκτει κατὰ τῶν ἐκεῖ ὑπαλλήλων διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν αὐτῶν. Οἱ Νοβογορόδιοι ἔπεμψαν πρὸς τὸν Γεώργιον πρεσβευτὰς, προσκαλοῦντες αὐτὸν, ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Τόρζεκου καὶ πέμψῃ αὐτοῖς τὸν υἱόν. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀπήτει παρ' αὐτῶν ἵνα παραδῶσί τινας τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν, εἰπὼν αὐτοῖς· « Ἐπό-
 » τιζον τοὺς ἵππους μου ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Τβέρτσα,
 » ποτίσω αὐτοὺς καὶ ἐν τοῖς τοῦ Βολχόβου ». Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἀναπολοῦντες ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν ὑπερηφάνως, ὅτι οὔτε ὁ Ἄνδρέας ἐδυνήθη ἵνα ὑποτάξῃ αὐτοὺς διὰ τῶν ὅπλων, ὠχύρωσαν τὰ τείχη αὐτῶν, κατέλαβον μετὰ τοῦ στρατοῦ πάσας τὰς ἐπικήρους θέσεις καὶ ἀπεκρίναντο τῷ Γεωργίῳ διὰ νέων πρεσβευτῶν· « Ἡγεμὼν,
 » σὲ προσκυνοῦμεν, οὐδέποτε δὲ παραδόσομέν σοι τοὺς
 » ἡμετέρους ἀδελφούς. Εἰ δὲ ἐπιθυμῆς τοῦ πολέμου, τολ-
 » μήσεις ἐλθεῖν εἰς αἵματοχυσίαν; ἔχεις πρὸς τοῦτο τὸ
 » ξίφος, ἡμεῖς δὲ τὰς κεφαλὰς. Ἀποθανοῦμεν ὑπὲρ τῆς
 » Ἀγίας Σοφίας. » Οἱ λόγοι οὗτοι κατεπράυναν τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, αἱ διαπραγματεύσεις ἤρξαντο καὶ ὁ γυναικάδελφος αὐτοῦ Μιχαήλ ὁ τοῦ Τσερνιγόβου ἀπῆλθεν ἡγεμονεύσων τοῦ Νοβογορόδου.

1225. Ἡ κυβέρνησις τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὑπῆρξεν ἡσυχος καὶ εὐδαίμων. Πᾶσα ἡ χώρα ἡμῶν, λέγει ὁ Νοβογορόδιος χρονογράφος, ηὐλόγει τὴν τύχην αὐτῆς.

οὐδενὸς βάρους αἰσθανομένη. Ὁ δὲ Γεώργιος ἀναχωρήσας ἐκ Τορζέκου, κατέλαβε τὸ ταμεῖον τῶν Νοβογοροδίων καὶ τὰς οὐσίας πολλῶν ἰδιωτῶν. Ὁ Μιχαήλ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν διασημοτέρων ὑπαλλήλων, ἀπῆλθεν εἰς Βλαδίμιρον καὶ ἔπεισε τὸν Γεώργιον, ἵν' ἀποδῶ τὸ παράνομον τοῦτο λάφυρον. Ὁ λαὸς ἐφίλει μὲν τὸν Μιχαήλ, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς ξένον ἐν τῇ ἀρκτῶα Ῥωσσία. Καὶ ἐξῆλθε μὲν τοῦ Τσερνιγόβου, ὅτε οἱ Τάταροι προσήγγιζον τῷ Βορυσθένει, ἀλλ' ὁ ἔρως τῆς πατρίδος, ἔνθα ἐπεκράτει ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια, αἰείποτε προσεῖλκυεν αὐτόν. Μάτην οἱ ἄσκηνοι Νοβογορόδιοι παρέστησαν αὐτῷ, ὅτι ἡγεμὼν ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀδύνατον, ἵνα ἐγκαταλίπη αὐτόν ἄνευ ἐλέγχου συνειδήσεως. Ὁ Μιχαήλ ἀπεχαιρέτισεν αὐτοὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, εἰπὼν, ὅτι τὸ Τσερνιγόβον καὶ τὸ Νοβογόροδον ἔπρεπεν ἵν' ἀποτελῶσιν ἐν μόνον κράτος, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν πόλεων τούτων θεωρῶσιν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοὺς καὶ φίλους, καὶ ὅτι ἐλευθέρα ἐμπορία καὶ φιλοξενία συνενώσει αὐτοὺς διὰ δεσμῶν κοινοῦ συμφέροντος καὶ κοινῆς εὐημερίας. Οἱ Νοβογορόδιοι κρατοῦντες πολλάκις τοὺς ἡγεμόνας, ἐπέτρεπον τοῖς ἀγαθοῖς μένειν παρ' ἑαυτοῖς, ἢ, κατὰ τὴν τότε φράσιν, προσκυνεῖν τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἀπέδειξαν τῷ Μιχαήλ εὐγνωμοσύνην, προπέμψαντες μετὰ μεγάλης πομπῆς, μετεπέμψαντο δὲ τὸν Ἰαροσλάβον—Θεόδωρον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἑπτακισχίλιοι Λιθουανοὶ εἰσέβαλον εἰς τὰ μεθόρια ἡμῶν, ἐλεηλάτουν τὰς ἐπαρχίας Τορόπετσον, Νοβογόροδον, Σμόλενσκον καὶ Πόλοτσκον, ἐφόνευον τοὺς ἐμπόρους καὶ ἠχμαλώτιζον τοὺς γεωργούς. Κατὰ δὲ τοὺς χρονογράφους, οὐδέποτε

Ἐπιδρομὴ τῶν
Λιθουανῶν.

οί λησταί οὗτοι ἐπήνεγκον τοσαῦτα δεινὰ ἐν τῇ Ῥωσικῇ χώρᾳ. Ὁ Ἰαροσλάβος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἠνώθη μετὰ τοῦ Δαβίδ τοῦ Τοροπέτσου, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου Βλαδιμίρου τοῦ Πσκόβου καὶ κατέφθασε τὸν ἐχθρὸν παρὰ τῷ Οὐσβιάτῃ· ἐφόνευσε διαχιλίους Λιθουανούς, ἠχμαλώτισε τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἀπήλλαξε τῆς αἰχμαλωσίας πάντας τοὺς ἡμετέρους. Ὁ ἡγεμὼν Δαβίδ καὶ φίλος τις, ξιφοφόρος τοῦ Ἰαροσλάβου, ἦσαν ἐν τοῖς πεσοῦσι Ῥώσοις, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι μὴ συμμετασχόντες τῆς μάχης, προὔχώρησαν μόνοι ἕως τῆς Ῥούσης καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθον. Ὁ Ἰαροσλάβος

4227.

Ἐκστρατεία εἰς Φινλανδίαν.

πορευθεὶς πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀκούσας τῆς δικαιολογίας αὐτῶν οὐδόλως ἐδυσφόρησε. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἐξεστράτευσεν εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς Φινλανδίας, ὅπου οἱ Ῥῶσοι οὐδέποτε εἰσεχώρησαν. Οὔτε χρυσὸν, οὔτ' ἄργυρον εὔρεν ἐν τῇ ἀθλίᾳ ταύτῃ χώρᾳ· ἀλλ' ἀφῆρπασε παρὰ τῶν Φινλανδῶν τὰ πολυτιμώτατα, τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἠχμαλώτισαν δὲ τοσοῦτους οἱ Νοβογορόδιοι, ὥστε μὴ δυνάμενοι ἴν' ἀπαγάγωσι πάντας, ἐφόνευσάν τινας ἀπανθρώπως, τοὺς δὲ ἑτέρους παρέπεμψαν οἴκαδε. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Ἰαροσλάβος ἐδοξάσθη ἐπὶ πράξει λυσιτελεστάτῃ τῇ ἀνθρωπότητι· διότι ἐπεμψεν ἱερεῖς εἰς Καρελίαν καὶ ἄνευ τινὸς βιαιοπραγίας ἐβάπτισε τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων, ὑποτεταγμένων ἀπὸ πολλοῦ τοῖς Νοβογοροδίοις καὶ διατεθειμένων, ἵνα ἀσπασθῶσι τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἐξεικονίσαντες τὸν ἔμφρονα ζῆλον ὑπὲρ τῆς θρησκείας, οὐδόλως ἀποσιωπῶμεν τὰς ὀλεθρίας πλάνας τῆς δεισιδαιμονίας· διότι, ἐν ᾧ οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν ἐκήρυττον πρὸς τοὺς Καρέλους τὸν ἀληθινὸν καὶ πολυεύσπλαγχνον Θεόν, οἱ τυφλωμένοι Νοβογορόδιοι ἔκαυσαν τέσσαρας ὑποτιθεμέ-

Χριστιανικὴ πίστις ἐν Καρελίᾳ.

Οἱ Νοβογορόδιοι καίουσι μάγους.

νους μάγους ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου. Προστίθεμεν ὅμως πρὸς τιμὴν τοῦ ἡμετέρου κλήρου καὶ τοῦ Ἀντωνίου, Ἀρχιεπισκόπου τότε τοῦ Νοβογορόδου, ἐπανελθόντος ἐν ἔτει 1225 ἐκ Πρεσμιλίας τῆς Γαλικίας, ὅτι μόνος ὁ ὄχλος ὑπῆρξεν ὁ αὐτουργὸς τῆς οἰκτρᾶς ταύτης παραφροσύνης ἄνευ προτροπῆς τινος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ῥῶσσοι ἐπίστευον, ὅτι πορθήσαντες ἀνηλεῶς τὴν Φινλανδίαν, ἐξησφάλιζον ἐπὶ πολὺ τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν ἐκ τοῦ μέρους τούτου, πλὴν ἡ ἐκδίκησις χορηγεῖ δυνάμεις. Οἱ Φινλανδοὶ, στερηθέντες τῶν πατέρων, ἀδελφῶν καὶ παιδίων, καὶ μνησικακοῦντες ἠρήμωσαν τὰς περὶ τὸ Ὀλόνετσον κώμας καὶ συνῆψαν, δισχίλιοι ὄντες, μετὰ τοῦ Καθέδρου τῆς Λαδόγας μάχην, ἣν ἡ νύξ κατέπαυσε. Μετὰ ματαίας περὶ εἰρήνης προτάσεις φονεύουσι πάντας τοὺς αἰχμαλώτους, ἐγκαταλείπουσι τὰ πλοιάρια αὐτῶν καὶ εἰσδύουσιν εἰς πυκνὰ δάση, ὅπου οἱ Ἰζερανοὶ καὶ Κόρελοι ἐξωλόθρευον πάντας μέχρι τοῦ τελευταίου. Ἐν τούτοις ὁ Ἰαροσλάβος, μὴ προλαβὼν ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Λαδόγας, ἔμενε ἐν ἀπραξίᾳ ἐπὶ τοῦ Νέβα, ἔνθα ἦν μάρτυς στάσεώς τινος τῶν Νοβογοροδίων στρατιωτῶν, ὁμοσάντων τὴν ἀπώλειαν εὐπατρίδου τινός, Σουδιμίρου τοῦνομα. Μόλις δ' ὁ ἡγεμὼν κατώρθωσεν ἵνα σώσῃ τὸν ἀτυχῆ τοῦτον, κρύψας αὐτὸν ἐν τῷ ἰδίῳ πλοιαρίῳ.

Ἐν γένει ὁ Ἰαροσλάβος ἐμισεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὅπως δ' ὑποτάξῃ ἑαυτῷ τὸ Πσκόβον, μετέβη ἐκεῖσε μετὰ Νοβογοροδίων, ἀλλ' οἱ Πσκόβιοι ἀπεποιήθησαν ἵνα δεχθῶσιν αὐτὸν, πεποιθότες ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δεσμὰ. Ὁ Ἰαροσλάβος μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Νοβογορόδον, συνεκάλεσε τοὺς κατοίκους ἐν

Μῖσος κατ' Ἰαροσλάβου.

τῆ αὐλῆ τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου καὶ ἀνήρεσεν ἐπισήμως τὰς αὐτῶν αἰτιάσεις. « Μαρτύρομαι τὸν Θεόν, εἶπεν » αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἐβουλήθην, ἵνα ἐπενέγκω τὸ ἐλά-
 » χιστον κακὸν τοῖς Πσκοβίοις, ἐκόμιζον δὲ πρὸς αὐ-
 » τοὺς οὐχὶ ἀλύσεις, ἀλλὰ δῶρα, καρπούς καὶ ὑφά-
 » σματα. Ἡ ὑβρισθεῖσα τιμὴ μου ἀπαιτεῖ ἐκδίκη-
 » σιν ». Ὁ ἡγεμὼν προσεκάλεσε στρατὸν ἐκ τοῦ Πε-
 ρεασλάβου—Ζαλέσκου, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι εἶδον αὐτὸν μετ' ἐκπλήξεως κατεσκηνωμένον περὶ τὰ ἀνάκτορα. Ἡ Σλαβικὴ συνοικία ἐπληρώθη ἐπίσης ὑπὸ νεφῶν τῶν μαχητῶν τούτων, ὠπλισμένων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι πο-
 δῶν καὶ ἐπιφόβων πρὸς λαὸν ἄτακτον. Ὁ Ἰαροσλάβος ἀνήγγειλε μὲν ὅτι ἐσκόπει, ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' οἱ πολῖται οὐδόλως ἐπίστευσαν αὐ-
 τῷ καὶ ἐφοβοῦντο κρυφίαν τινὰ ἐπιβουλήν. Πρὸς τού-
 τοις, οἱ ἐνδεεῖς ἐμεμφιμοίρησαν διὰ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων· διότι ἡ αἰφνίδιος ἀφιξίς τοσοῦτον μεγάλου στρατοῦ ὑπερετίμησε τὸν ἄρτον καὶ τὸ κρέας. Οὕτω τὸ ὄγδοον μέτρον μέλανος σίτου ἐτιμᾶτο ὑπὲρ τὰ πεν-
 τήκοντα τρία καπίκια καὶ ἡμισυ τοῦ νῦν ἀργυροῦ ἡμῶν νομίσματος· τοῦ δὲ λευκοῦ σίτου, ὄγδοήκοντα ἐννέα καὶ ἡμίσεως καὶ τοῦ κέγχρου, ἑνὸς ρουβλίου καὶ εἴ-
 κوسي πέντε καπικίων (37). Ὁ Ἰαροσλάβος ἀπῆτει πα-
 ρὰ τῶν Πσκοβίων τὴν παράδοσιν τῶν συκοφαντησάν-
 των αὐτὸν, καὶ ἴν' αὐτοὶ οὗτοι πορευθῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ τῆς Ῥήγας ἐκστρατείαν. Ἀλλ' οἱ Πσκοβιοὶ διωμολόγησαν ἡρῆ στενὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ τάγ-
 ματος τῆς Λιβονίας· βέβαιοι δ' ὄντες περὶ τῆς τῶν ἵπ-
 ποτῶν ἐπικουρίας, ἔπεμψαν εἰς Νοβογόροδον Ἕλληνα, ἵν' ἀνενέγκῃ τῷ ἡγεμόνι τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν. « Ἡγε-
 » μὼν Ἰαροσλάβε, προσκυνοῦμεν σὲ καὶ τοὺς φίλους

» Νοβογοροδίους· τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν οὐ παραδόσομεν,
 » οὐδὲ ἐκστρατεύσομεν· διότι οἱ Γερμανοὶ σύμμαχοι
 » ἡμῶν εἰσιν. Ἐπολιορκήσατε τὸ Κολιβάν (Ῥέβελ) Κὲς
 » (Βένδεν) καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἄρκτου (Ὀδεμπέ), ἀλλ'
 » ἐκυριεύσατε πανταχοῦ οὐχὶ πόλεων, ἀλλ' ἀργυρίου.
 » Διερεθίσαντες τοὺς πολεμίους, ὑμεῖς μὲν ἐπανήλ-
 » θετε οἴκαδε, ἡμεῖς δ' ὑποφέρομεν ἕνεκεν ὑμῶν. Οἱ
 » συμπολίται ἡμῶν κατέθηκαν τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς παρὰ
 » τῆ Τσουδικῆ λίμνη, ἕτεροι δὲ ἠχμαλωτίσθησαν. Ἦδη
 » ἀνίσταθε καθ' ἡμῶν· ἔτοιμοί ἐσμεν ἵνα ὀπλισθῶμεν
 » βοηθείᾳ τῆς Ἀγίας Θεοτόκου. Ἐλθετε, χύσατε τὸ
 » αἷμα ἡμῶν καὶ αἰχμαλωτίσατε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ
 » τέκνα. Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ κρείττονες τῶν εἰδωλολα-
 » τρῶν ». Αἱ αἰτιάσεις αὗται ἀπέβλεπον ἐν γένει πρὸς
 τοὺς Νοβογοροδίους, ὁ λαὸς ὅμως ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν
 Πσκοβίων καὶ ἐδήλωσεν ὀριστικῶς τῷ ἡγεμόνι, ὅτι οὐ-
 τε κατ' αὐτῶν, οὔτε ἄνευ τῆς ἐπικουρίας τούτων κατὰ
 τοῦ Λιβονιακοῦ τάγματος πολεμήσει, καὶ ἀπήτησε τὴν
 ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Περεασλάβου. Ὁ Ἰαρο-
 σλάβος ἀπέπεμψε τὸν στρατὸν πνέων δ' ὀργὴν ἐξῆλθε
 τοῦ Νοβογορόδου, ὅπου κατέλιπε τοὺς δύο νέους υἱοὺς,
 Θεόδωρον καὶ Ἀλέξανδρον, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν δύο
 μεγιστάνων. Οἱ δὲ Πσκοβιοὶ θριαμβεύοντες ἀπέπεμψαν
 τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς Τσούδους καὶ Λατισοὺς, προσ-
 κληθέντας πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ ἐξήλασαν τῆς
 πόλεως τοὺς περὶ τὸν Ἰαροσλάβον, λέγοντες· « Ἀπέλ-
 » θετε πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑμῶν· οὐκ ἔσε ἡμέτεροι ἀδελ-
 » φοί ». Ἡ διομολογηθεῖσα τότε ὑπὸ τῶν Ῥώσων
 συμμαχία μετὰ τοῦ Λιβονιακοῦ τάγματος, ἡ φιλία
 αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μοδένης, ἐξάρχου Ὀ-
 νορίου τοῦ Γ' ἐν Ῥήγα, ἐχαροποίησαν τοσοῦτον τὸν Πά-

Σχέσις μετὰ
τοῦ Πάπα.

παν, ὥστε οὗτος τῷ 1227 ἐπέστειλε τοῖς ἡγεμόσιν ἡμῶν λίαν εὐμενῶς, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς εἰρήνην καὶ εὐλογίαν ἐν τοῖς κόλποις τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμῶν, ἵνα ἴδῃ ἐν Ῥώμῃ τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν. « Αἱ θρησκευτικαὶ πλάναι ὑμῶν, ἔλεγε, παρώργισαν » τὸν Θεὸν καὶ εἰσὶν αἰτία πασῶν τῶν συμφορῶν τῆς » Ῥωσσίας. Φοβήθητε ἔτι τρομερωτέρας, ἐὰν μὴ ἐπι- » στρέψητε εἰς τὴν ἀλήθειαν. Προτρέπομεν καὶ παρα- » καλοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως δηλώσητε ἐγγράφως τὴν πλήρη » συναίνεσιν ὑμῶν διὰ συνετῶν πρεσβευτῶν. Ἐν τού- » τοις δὲ διάγετε ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν χριστιανῶν τῆς » Λιβονίας » (38).

Συμφοραὶ τῶν
Νοβογοροδιῶν.

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου τὸ Νοβογόροδον ὑπῆρξεν ἐπί τινα ἔτη θῦμα τῶν φυσικῶν καὶ πολιτικῶν δυστυχημάτων. Ἀπὸ τῆς 15 Αὐγούστου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου πυκνὸν σκότος ἐκάλυπτε τὸν οὐρανὸν καὶ ὑετοὶ ἐξηκολούθουν ἀκαταπαύστως, ὁ χόρτος ἐσήπετο ἐν τοῖς λειμῶσι, καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς, οἱ δὲ σιτοβολῶνες ἦσαν κενοί. Ὁ λαὸς θέλων ἴν' ἀποδώσῃ τινὲ τὰ δυστυχήματα, ἐξηγέρθη κατὰ τῆς πανουργίας τοῦ Ἀρσενίου, νέου Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Νοβογορόδου· διότι ὁ Ἀντώνιος, καχεκτικὸς ὢν, κατήνησεν ἀναυδὸς καὶ ἐνεκλείσθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Χουτίνου. « Ὁ Θεὸς τιμωρεῖ ἡμᾶς διὰ τὴν πανουργίαν » τοῦ Ἀρσενίου, ἔλεγεν ὁ ἄφρων λαός. Οὗτος ἐξώ- » ρισε τὸν Ἀντώνιον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Χουτίνου, καὶ » δι' ἀργυρίου πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐσφετερίσθη παρα- » νόμως τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ». Ὁ ἀγαθὸς οὗτος καὶ πρᾶϋς ποιμὴν προσήχετο νυχθημερὸν ὑπὲρ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ὑετοὶ ἐξηκολούθουν, ὁ λαὸς μετὰ θορυβῶδη συνέλευσιν ἤρπασε τὸν Ἀρ-

χιεπίσκοπον ἀπὸ τῆς οἰκίας, κατεδίωξεν αὐτὸν καὶ παρ' ὀλίγον ἐφόνευεν ὡς ἐγκληματίαν. Ὁ Ἀρσένιος κατέφυγε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἶτα δ' εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Χουτίνου, ὅθεν ὁ ἀλαλος ὑπεχρεώθη ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον. Οἱ Νοβογορόδιοι ἔδωκαν αὐτῷ βοηθοὺς δύο κοσμικοὺς ὑπαλλήλους. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδόλως ἠσύχασαν ὠπλίσθησαν, διήρπασαν τὰς οἰκίας τοῦ χιλιάρχου, καὶ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ τε Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς Σοφίας. Ἦθελον δὲ μάλιστα ἴν' ἀπαγχονίσωσιν ἓνα τῶν γεραιτέρων, κραυγάζοντες, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑπηγόρευον τῷ ἡγεμόνι ἵνα ποιῇ τὸ κακόν. Ἡ συνέλευσις ἐκλέξασα νέον χιλίαρχον ἐπέστειλε τῷ Ἰαροσλάβῳ, ἵνα οὗτος μεταβῇ παραχρῆμα εἰς Νοβογόροδον, καταργήσῃ τὴν δεκάτην τῶν ναῶν, ἀπαγορεύσῃ τοῖς δικασταῖς τῶν ἡγεμόνων περιέρχεσθαι τὴν ἐπαρχίαν καὶ, τῆρῶν ἀκριβῶς τοὺς περὶ ἀτελειῶν θεσμοὺς τοῦ Μεγάλου Ἰαροσλάβου, ἐνεργῆ τὰ πάντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Νοβογοροδίου ἐλευθερίας, « Ἡ, ἔλεγον αὐτῷ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς συνελεύσεως, αἱ μεθ' ὑμῶν σχέσεις διακόπτονται διὰ παντός. » Ὁ ἡγεμὼν οὐδόλως ἀπήντησεν εἰσέτι, καὶ οἱ νέοι υἱοὶ, Θεόδωρος καὶ Ἀλέξανδρος, ἔντρομοι ἐκ τῆς τῶν Νοβογοροδίων ἐπαναστάσεως, κατέφυγον λάθρα πρὸς τὸν πατέρα μετὰ πάντων τῶν μεγιστάνων. « Μόνοι οἱ ἐνοχοὶ εἰσιν ἄνανδροι φυγάδες, » εἶπον οἱ Νοβογορόδιοι· οὐδόλως λυπούμεθα ἐπὶ τῇ φυγῇ αὐτῶν. Τιμωρήσαντες θανάτῳ τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, οὐδὲν κακὸν ἐποιήσαμεν, οὔτε κατὰ τῶν τέχνων, οὔτε κατὰ τοῦ πατρός. Ὁ Θεὸς παιδεύσει τοὺς ἐπιόρκους, ἡμεῖς δ' εὐρήσομεν ἕτερον ἡγεμόνα. Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίνα φοβησόμεθα; » Ὁμοσαν δὲ

Ἀτέλεια τοῦ Μεγάλου Ἰαροσλάβου.

1229.

πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνην καὶ προσεκάλεσαν διὰ πρεσβευτῶν τὸν Μιχαὴλ τὸν Τσερνιγόβου· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, φίλος τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐμεσολάβησεν αὐτούς.

Συμβεβηκότα
ἐν τῇ μεσημ-
βρινῇ Ῥωσ-
σία.

Περιγράψαντες μέχρι τοῦδε τὴν ὀλεθρίαν μάχην τοῦ Κάλκα, ἐλαλήσαμεν μόνον περὶ τῶν συμβεβηκότων τῆς ἀρκτώας Ῥωσσίας. Στρέψωμεν ἤδη τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς. Ὁ Μιχαὴλ ἐπανελθὼν ἐκ Νοβογορόδου εἰς Τσερνίγοβον τῷ 1225, εὔρεν ἐπικίνδυνον ἐχθρὸν, Ὁλεγὸν τὸν Κούρσκου, καὶ ἠτήσατο βοήθειαν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Γεωργίου, ὁ δὲ αὐτοπροσώπως ἤγαγε τὸν στρατόν. Ἀγαθῇ δὲ τύχῃ παρῆν ἐκεῖ ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Κύριλλος, Ἕλλην τὸ γένος, ἀποσταλὴς ἐκ Νικαίας ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ σοφὸς οὗτος καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ κατῴρθωσε τὴν διάλυσιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὴν τῶν πολεμίων διαλλαγὴν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἡγεμόνευε τούντευνθεν ἡσύχως, σύμμαχος ὢν τοῦ Γεωργίου, τοῦ νυμφεύσαντος τὸν ἀνεψιὸν Βασιλκὸν μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, παρεχώρησε τὸ μεσημβρινὸν Περεάσλαβον, ὡς κληρουχίαν τῆς μεγάλης ἡγεμονίας τῆς Σουδαλίας, τῷ ἐτέρῳ ἀνεψιῷ Βσεβολόδῳ τῷ Κωνσταντίνου καὶ μετὰ ἐνιαυτὸν, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Σβιατοσλάβῳ. Ἡ ἀρχαία ἔχθρα τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὁλέγου καὶ Μονομάχου ἐφάνη τότε ὑπνώττουσα· ἐκατέρωθεν δ' ἐτιμᾶτο ἐξ ἴσου Μστισλάβος ὁ τῆς Γαλικίας ὡς ἀρχηγὸς καὶ διαλλακτῆς αὐτῶν. Ὁ ἥρως οὗτος, ἐπὶ πολὺ ὀνομαζόμενος ἐπιτυχῆς, διῆγε τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἐν ταραχαῖς καὶ ἐν μετανοίᾳ. Ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῶν κακοβούλων εἰσηγήσεων Ἀλεξάνδρου τοῦ Βέλζης, παρ' ὀλίγον ἐμίσησε τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρεῖον γαμβρὸν Δανιὴλ, σύμμαχον

τῶν Πολωνῶν, καὶ ἀπεστέρει αὐτὸν τῆς κληρουχίας· ἀλλὰ διαγνοὺς τέλος τὴν συκοφαντίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνδιηλλάγη ταχέως μετὰ τοῦ Δανιήλ, καὶ παρὰ τὴν συμβουλὴν τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἀφῆκε τὸν συκοφάντην ἀτιμώρητον. Ἡ ἀπροσδόκητος φυγὴ πάντων τῶν ἐπισημοτέρων εὐπατριδῶν τῆς Γαλικίας καὶ διένεξις τις μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας κατέθλιψαν ὡσαύτως αὐτόν. Ζηροσλάβος, εἷς τῶν πρώτων μεγιστάνων, ἔπεισε τοὺς πρώτους, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐβουλεύετο ἵνα παραδῶ αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς, ὅπως φονευθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κοτιανοῦ, Χάνου τῶν Πολοβτσίων· αὐτοὶ δ' ἀπεχώρησαν εἰς τὰ Καρπάθια ὄρη μεθ' ἀπάντων τῶν οἰκείων καὶ μόλις ἐπανῆλθον εἶτα τῇ προτροπῇ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ ἡγεμόνος, ἀποσταλέντος ἵν' ἀποδείξῃ τὴν ἀναλλοίωτον εὐθύτητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις προσέταξε τῷ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀναιδῆ ψεύστη Ἰαροσλάβῳ ἵν' ἀπομακρυνθῇ, οὐδὲν κακὸν ποιήσας αὐτῷ. Οὐχ ἦττον δ' ὁ Μστισλάβος ἦν ἀθῶος καὶ ἐκ τῆς μετὰ τῶν Οὐγγρων ἐριδος. Ὁ ἐπίδοξος γαμβρὸς αὐτοῦ, νεώτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀνδρέου, ἐνδίδων τοῖς ἐπιβούλοις ὠτακουσταῖς, ἐξῆλθε τῆς Πρεσμιλίας καὶ ἀπῆλθε παρὰ τῷ πατρὶ, αἰτιώμενος δι' ὑποτιθεμένην ἀδικίαν τὸν μέλλοντα πενθερόν. Ὁ δ' Ἀνδρέας ὠπλίσθη, ἐκυρίευσεν τῆς Πρεσμιλίας, τοῦ Ζβενιγορόδου, Τερεβόβλου, Τιχόμβλης καὶ ἔπεμψε τὸν στρατὸν πρὸς πολιορκίαν τῆς Γαλικίας, μὴ τολμῶν ἵνα μεταβῇ ὁ ἴδιος ἐκεῖσε· διότι μάντις Οὐγγροί, κατὰ τὸν χρονογράφον, προεῖπον αὐτῷ, ὅτι ἀποθανεῖται, ἐὰν ἴδῃ τὴν πόλιν ταύτην. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς δ' ὁ δούξ Λέσκος ἐπεθύμει τῆς μετ' αὐτῶν ἐνώσεως. Ἀλλ' ὁ Δανιήλ, πι-

στός τῷ πενθερῷ, κατώρθωσεν διὰ τῶν προτροπῶν καὶ εἰσηγήσεων αὐτοῦ ἴν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Πολωνούς· ὁ δὲ Μστισλάβος κατετρόπωσεν οὕτω τοὺς Οὐγγρους, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ Σουσισλάβος, μεγιστὰν Γαλικιανός, ἔπειθε παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Δανιὴλ τὸν νικητὴν, ἵνα διομολογήσῃ εἰρήνην καὶ ἐκτελέσῃ τοὺς συνομολογηθέντας προηγουμένως ὅρους. Ἐπομένως δ' οὐ μόνον ὁ Μστισλάβος ἐπαύσατο τῆς ἐχθροπραξίας καὶ συνέζησε τὴν θυγατέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀνεβίβασεν ἔτι τὸν γαμβρὸν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Γαλικίας, ἐπιφυλασσόμενος ἑαυτῷ τὴν Ποδολίαν, τουτέστι τὴν νοτιοανατολικὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας ταύτης. Μοναδικὸν τῷ ὄντι παράδειγμα ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς, ὅτι ἡγεμῶν Ῥῶσσοι, ἔχων κληρονόμους ὁμαίμονας, καὶ μάλιστα υἱοὺς, παρεχῶρει ἐκουσίως τὴν κληρουχίαν ξένῳ, συνωδὰ μὲν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν εὐπατριδῶν τινῶν, παρὰ γνώμην δὲ τοῦ λαοῦ, μὴ ἀγαπῶντος τοὺς Οὐγγρους. Ὁ κοῦφος Μστισλάβος μετεμελήθη ταχέως, ὁ δ' ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως ἐπετάχυνε τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. Οὗτος θέῳρει ἑαυτὸν ἔνοχον πρὸς τὸν Δαβὶδ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν ἔδειξεν αὐτῷ ὑπερβάλλον σέβας καὶ συλλήβδην πάσας τὰς ἀρετὰς εὐαισθήτου ψυχῆς· « Οἱ κόλακες ἐξηπάτησάν με, ἔλεγε τοῖς εὐπατρίδαις ὁ Δανιὴλ, ἀλλὰ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, ἐπανορθώσω τὸ ἀμάρτημα. Συναθροίσω Πολοβτσίους, ὁ δ' υἱός μου, ἡγεμῶν ὑμῶν, ἐνωθήσεται μετὰ τοῦ ἐμοῦ στρατοῦ. Ἐξελάσω τοὺς Οὐγγρους, ἀποδώσω αὐτῷ τὴν Γαλικίαν, ἐγὼ δὲ μενῶ ἐν Ποδολίᾳ ». Ἄλλ' οὐκ ἔσχε τὸν καιρὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς βουλῆς αὐτοῦ· διότι νοσήσας βαρέως, ἐπεθύμησε πολὺ ὅπως ἴδῃ τὸν Δανιὴλ καὶ

ἐπιτρέψη αὐτῷ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Στερηθεὶς ὅμως καὶ τῆς παραμυθίας ταύτης, ἐτελεύτησεν ἐν Τορτσένσκῳ μοναχός. Ὡς δ' ὁ πατήρ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς ἐκλήθη Ἄνδρεῖος (39) καὶ μάλιστα Μέγας· ἄλλως τε δ' ἀσθενοῦς χαρακτῆρος καὶ ἄφρων τὰ πολλὰ, ἐγένετο παίγνιον τῆς δολιότητος τῶν περὶ αὐτόν, καὶ πρὸ πάντων αἴτιος τῶν πρώτων συμφορῶν, ἃς οἱ Ῥῶσσοι ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Μογόλων. Ὁ Ἄνδρέας, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, ὠφελήθη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Μστισλάβου ὅπως διακατέχη τὴν Ποδολίαν, ὡς κληρουχίαν τῆς ἡγεμονίας Γαλικίας, οἱ δ' ἡγεμόνες τῆς δυτικομεσημβρινῆς Ῥωσσίας, στερηθέντες μεσίτου, ὑπὸ πάντων τιμωμένου, ἤρξαντο αὔθις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Μστισλάβος ὁ Ἀλαλος ψυχορραγῶν ἀνηγόρευσε τὸν Δανιὴλ κληρονόμον τῶν πόλεων αὐτοῦ, τῆς Περσοπνίτσης, Τσερτορίσκου καὶ Λούσκης, ὅπου πρότερον ἡγεμόνευεν ὁ Ἰγγβαρ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλάλου. Ἄλλ' ὁ Ἰαροσλάβος, υἱὸς τοῦ Ἰγγβαρος, κατέλαβε βίᾳ τὴν Λούτσκη, τὸ Πίνσκον καὶ τὸ Τσερτορίσκον. Ταῦτα δὲ συνέβησαν ζῶντος Μστισλάβου τοῦ Ἀνδρείου. Ὁ δὲ Δανιὴλ, συναινέσει τοῦ πενθεροῦ, ἐκτήσατο διὰ τοῦ ξίφους τὴν κυριαρχίαν, τυχῶν εὐκαιρίας ὅπως δείξῃ πᾶσαν τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ· διότι ἀπαντήσας Ἰαροσλάβῳ τῷ Λούτσκης ἀπερχομένῳ μόνῳ σχεδὸν καὶ ἀόπλῳ ἵνα προσκυνήσῃ, ἀφῆκεν αὐτῷ ἐλευθέραν τὴν δίοδον, εἰπὼν τῇ φρουρᾷ· « Οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν τῇ » πρωτευούσῃ ζωγρήσωμεν αὐτόν ». Ὁ Ἰαροσλάβος πολιορκηθεὶς τοίνυν ἐν Λούτσκῃ, ἐπεκαλέσατο βοηθὸν τὸν Δανιὴλ, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ εἰς κληρουχίαν τὴν Πρεσμιλίαν καὶ Μεδζιβόζην. Ὁ δὲ Δανιὴλ κυριεύσας τοῦ Τσερτορίσκου, ἠχμαλώτισε τοὺς υἱοὺς τοῦ ἡγε-

μόνος τοῦ Πίνσκου Ῥοστισλάβου, ὃς, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Βλαδιμίρου τοῦ Κιέβου καὶ Μιχαήλ τοῦ Τσερνιγόβου, ἤτει παρ' αὐτοῦ συνδρομὴν, φοβούμενος μὴ ὁ ἀνδρεῖος καὶ ἄοκνος Δανιήλ μετὰ τὸν θάνατον Μοστισλάβου τοῦ γενναίου κατανοσφισθῆ τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἐξουσίαν. Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου ἠθέλησεν ἵνα διεκδικήσῃ τὸν υἱὸν ἀντὶ τοῦ πατρός· διότι γνωστὸν, ὅτι ὁ τῆς Γαλικίας Ῥωμανὸς ἠνάγκασε τὸν Ῥουρίκον εἰν' ἀσπασθῆ τὸν μοναχικὸν βίον. Μάτην ἐσπούδαζεν ὁ Μητροπολίτης ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τῆς ἔχθρας ταύτης· «Τοιαῦτα οὐ λήθη καλύπτει», εἶπεν ὁ Βλαδίμιρος, καὶ ἐπέταξε τὴν συνάθροισιν στρατοῦ. Ὁ Κοτσανὸς, Χάνης τῶν Πολοβτσίων, ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Μιχαήλ, οἱ ἡγεμόνες τοῦ Σεβέρσκου, τοῦ Πίνσκου καὶ τοῦ Τουρόβου, συμμαχίαν ποιησάμενοι μετὰ τοῦ Ἀνδρέου, βασιλόπαιδος τῆς Οὐγγρίας, ἐπολιόρησαν τὸ Κάμενετς, πόλιν τοῦ Δανιήλ· ἀλλ' ἐπανῆλθον κατησχυμένοι καὶ ἠναγκάσθησαν αὐτοὶ οὗτοι ἵνα αἰτήσωσιν εἰρήνην· διότι ὁ Δαβὶδ προσέλαβε τὸν Κοτιανὸν, προσεκάλεσε τοὺς Πολωνοὺς εἰς βοήθειαν, καὶ μετὰ τοῦ Πακοςλάβου, στρατηγοῦ τοῦ Σενδομίρου, παρεσκευάζετο πρὸς πολιορκίαν τοῦ Κιέβου.

1229. Μετὰ τὴν διομολόγησιν τῆς γενικῆς ταύτης εἰρήνης ὁ Μιχαήλ ἔμαθε τὴν κράτησιν τῶν Νοβογοροδίων πρεσβευτῶν ἐν Σμολένσκῳ· ἰδὼν δὲ τὸ Τσερνιγόβον ἐξησφαλισμένον πανταχόθεν, ἀπῆλθε παραχρῆμα εἰς Νοβογόροδον, ὅπου ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτὸν μετ' ἀνευφημιῶν χαρᾶς. Ἐπιθυμῶν δ' ἔτι μᾶλλον ἵνα ἐλκύσῃ τὴν κοινήν πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην, ὤμοσεν ὁ Μιχαήλ ἵνα σέβηται ἀπαρεγκλίτως τὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς θεσμοὺς τοῦ Μεγάλου Ἰαροσλάβου. Ἐχορήγησεν

ἀτελείας ἐπὶ πενταετίαν τοῖς πτωχοῖς πολίταις, τοῖς φυγάσιν εἰς ξένας χώρας· ἀπήτησε δὲ παρὰ τῶν λοιπῶν μικρὸν φόρον, νομοθετηθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων. Ὁ λαὸς ἔνεκα γενναιοψυχίας ἀφῆκεν ἀνενοχλήτους τοὺς φίλους τοῦ βδελυροῦ Ἰαροσλάβου, τουτέστιν ἐφείσθη τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἀπήτησε δὲ μόνον τὴν δαπάνη αὐτῶν κατασκευὴν νέας γεφύρας τοῦ Βολχόβου· διότι ἡ παλαιὰ διεσπᾶσθη ὑπὸ τῆς πλημμύρας τοῦ παρελθόντος ἔαρος. Τὸ πρόστιμον τοῦτο ἐπεβλήθη ἰδιαιτέρως τοῖς κατοικοῖς τοῦ Γοροδέτσου, ὅπου ἦσαν τὰ βασιλεία τοῦ ἡγεμόνος καὶ ὅπου ὁ Ἰαροσλάβος εἶχεν ἔτι πολυαρίθμους ὄπαδούς.

Τῆς εἰρήνης οὕτως ἀποκαταστάσης, ὁ Μιχαήλ εἶπε τοῖς Νοβογοροδίσις, ἵνα ἐκλέξωσι νέον Ἱεράρχην πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀντωνίου, μὴ δυναμένου ἔνεκα νόσου ἵνα διοικήσῃ τὴν ἐπαρχίαν. Καὶ οἱ μὲν προέτεινον τὸν Ἰωάσαφ, Ἐπίσκοπον τῆς Βολυνίας· οἱ δὲ, τὸν μοναχὸν καὶ ἱεροδιάκονον Σπυρίδωνα, φημιζόμενον ἐπὶ εὐσεβείᾳ, καὶ ἄλλοι τέλος, Ἕλληνα τινα· ἡ δὲ κλήρωσις ὄρισε τὴν ἐκλογὴν. Ἔθηκαν τρεῖς κλήρους ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς Ἀγίας Σοφίας· ὁ νήπιος υἱὸς τοῦ Μιχαήλ ἔλαβε τοὺς δύο, ἔμεινε δ' ὁ τρίτος, ὃς ἦν ὁ τοῦ Σπυρίδωνος. Οὕτως ὁ Ἱεροδιάκονος ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου τοῦ Νοβογορόδου καὶ προστάτης τῆς δημοκρατείας· διότι, ὡς παρετηρήσαμεν ἤδη, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπηρέαζε τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς. Ὁ Μιχαήλ ἀφῆκεν ἐν Νοβογορόδῳ τὸν νέον αὐτοῦ υἱὸν Ῥοστισλάβον καὶ ἀπῆλθεν εἰς Τσερνίγοβον μετὰ διασήμεων τινῶν ἀνδρῶν, λέγων, ὅτι ἔχει ἀνάγκη τῶν φώτων αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὁμήρων διὰ τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ. Ὁ Θεὸς δῶν, εἶπε τοῖς πολίταις, ἵνα ἐντίμως ἀποδώσῃτέ μοι

τὸν υἱὸν, ἐγὼ δ' εἰμὶ δαιτητῆς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἐν τούτοις ὁ Ἰαροσλάβος ἐκυρίευσε τοῦ Βολόκου Λάμσκου καὶ ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ Μιχαήλ, μεμφθέντας τὴν κράτησιν ταύτην. Ἀπορρίψας δὲ πάσας τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις ἐκαράδοκει εὐκαιρίαν πρὸς μείζονα τῶν Νοβογοροδίων κακοποίησιν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἤρισε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Γεώργιον, ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτοῦ λαθραίως τοὺς ἀνεψιοὺς, υἱοὺς τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ἐμελέτα ἐμφύλιον πόλεμον· ἀλλ' ὁ Γεώργιος ἐσπούδαζε παντὶ σθένει ὑπὲρ τῆς ἀφοπλίσεως αὐτοῦ. Τέλος οἱ θεῖοι καὶ ἀνεψιοὶ συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς Σουσδάλιαν, ὅπου ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐλάλησε τόσῳ συνετῶς καὶ τόσῳ πειστικῶς, ὥστε ὁ Ἰαροσλάβος συγκατετέθη εἰς τὴν εἰλικρινῆ εἰρήνην. Ἐνηγκαλίσθη τὸν ἀδελφὸν καὶ μετὰ τῶν ἀνεψιῶν ὠμολόγησεν αὐτὸν πατέρα καὶ κύριον.

4230.

Οἱ Νοβογοροδίιοι, ἐνασχολούμενοι πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐν τοῖς πέριξ τῆς λίμνης Σελιγέρου ἐπιδραμόντων Λιθουανῶν, οὐκ ἠδυνήθησαν ἵνα ἐκδικηθῶσι τὸν Ἰαροσλάβον. Κατέστρεψαν μὲν τὸν ἐχθρὸν ἐν τῷ πεδίῳ, μετ' οὐ πολὺ δὲ εἶδον φρικωδέστερον δεινὸν ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν. Σεισμὸς μέγας ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τούτων· ἠσθάνθη αὐτοῦ ἅπασα ἡ Ῥωσσία, κυρίως δὲ ἡ μεσημβρινή, ἔνθα ἐγένετο τοσοῦτον σφοδρὸς, ὥστε προύξηνθησαν ὑφίζησιν ἐπαισθητὴν εἰς τοὺς λιθοδόμους ναοὺς. Συνέβη δὲ κατὰ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, ὅτε Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου τοῦ Κιέβου, οἱ εὐπατρίδαι καὶ ὁ Μητροπολίτης ἐτέλουν ἐν τῇ Λαύρα τὴν μνήμην τοῦ Ἀγίου Θεοδοσίου. Τὸ ἐστιατόριον, ἐν ᾧ ἤδη ἦσαν ἔτοιμα τὰ ἐδέσματα ὑπὲρ τῶν μοναχῶν καὶ λοιπῶν ξενιζομένων

Τῆ 3 Μαΐου.
Σεισμός.

ἐκλονήθη, καὶ ἐκ τοῦ θόλου κατέπεσον πλίνθοι ἐπὶ τῆς τραπέζης. Μετὰ δέκα ἡμέρας συνέβη σπανία ἔκλειψις τῆ 14 Μαΐου
 ἡλίου, νέφη δὲ ποικιλόχροα, ἐλαυνόμενα ὑπὸ σφοδρῶν ἔκλειψις ἡλίου.
 ἀνέμων, ἐξεφόβιζον προσέτι τὸν λαόν, καὶ πρὸ πάντων
 τὸν ἐν Κιέβω, ὅπου οἱ δεισιδαίμονες, προσδοκῶντες τὸ
 τέλος αὐτῶν καὶ στένοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἀπεχαιρέτιζον
 ἀλλήλους (40).

Θέλων ὁ Μιχαὴλ ἵνα θαρρύνῃ τοὺς Νοβογοροδίους, ἤδη ἐξεστηκότας, ὡς καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἐκ τῶν φαινομένων τούτων, μετέβη παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἔνθα ἐπανηγύρισεν ἐπισήμως τὴν ἀπόκαρσιν τῶν τριχῶν τοῦ νέου Ῥοστισλάβου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Τσερνίγοβον. Ἦν δὲ Κάθεδρος τοῦ Νοβογορόδου τότε ὁ Βοδοβῆκος, ἀνὴρ θηριώδης, φιλέκδικος καὶ κακεντρεχής. Τὸ μῖσος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ περιφήμου Τθερδισλάβου, ὑπερόπτου ὑπαλλήλου, φίλου τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας, εἶτα δὲ εἰρηναίου μοναχοῦ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἀγίου Ἀρκαδίου, ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ λαὸς ἐμαίνετο ἐν τῇ συνελεύσει, καὶ ὅτε μὲν ὑπερίσχυεν ὁ Κάθεδρος, ὅτε δ' οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους, ἐπυρπόλουν καὶ διήρπαζον τὰς οἰκίας. Τέλος ὁ θηριώδης Βοδοβῆκος ἐφόνευσεν ἰδίαις χερσὶν ἓνα τῶν πρωτίστων ἐχθρῶν καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐν τῷ Βολχόβω, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκρύβησαν, ἢ κατέφυγον παρὰ τῷ Ἰαροσλάβω. « Ἡ Πρόνοια, κατὰ
 » τὸν χρονογράφον, παροργισθεῖσα ἕνεκα τῶν ἀνομιῶν
 » τούτων, ἀφ' ὧν οἱ ἄγγελοι μετὰ λύπης ἀποκρύπτουσι
 » τὰ πρόσωπα αὐτῶν διὰ τῶν πτερύγων, ἐτιμώρησε
 » τὴν πατρίδα μου ». Τῆ 14 Σεπτεμβρίου ψύχος δριμύ ἐξήρανε πάντα τὰ θέρη τοῦ φθινοπώρου, ἢ δὲ τιμὴ τοῦ
 ἄρτου κατέστη ἀνήκουστος. Οὕτως, ἐν τσετβέρτ βρίζης

Ἐπανάστασις
 ἐν Νοβογορό-
 δω.

Λιμὸς καὶ
 λοιμός.

ἐτιμᾶτο ἐν Νοβοβορόδῳ πέντε γριβνῶν, τουτέστιν ἑπτὰ ἀργυρῶν ρουβλίων τοῦ νῦν ἡμετέρου νομίσματος· ὁ σῖτος καὶ ὁ χόνδρος, διπλασίας τιμῆς· τὸ δὲ τσέβερετ βρόμου, τεσσάρων καὶ ἐξήκοντα πέντε καπικίων. Καί τοι δὲ τῶν κατοίκων ἐπὶ πλούτῳ φημιζομένων, ἢ τοσαύτη ὁμῶς ὑπερτίμησις ἐξήντησε μετ' οὐ πολὺ πάντα τρόπον διατροφῆς· ἐν δὲ τῇ πόλει ἐνέσκηψε λοιμὸς καὶ λιμὸς. Ὁ ἀγαθὸς Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐπιστήθιος τῆς πατρίδος φίλος, στερούμενος καταλλήλων τρόπων πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ, ἐσπούδαζεν ἵνα μετριάσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ. Αἱ ὁδοὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ νεκρῶν, ὁ δ' Ἀρχιεπίσκοπος ὠκοδόμησε κοιμητήριον καὶ ἐπέστησε φιλεύσπλαγχνόν τινα, Στανῖλον τοῦνομα, ἵνα ἐνταφιάζῃ ταχέως τὰ σώματα ὅπως μὴ μολύνηται ὁ ἀήρ ἐκ τῆς σήψεως αὐτῶν. Ἔωθεν μέχρις ἑσπέρας ὁ Στανῖλος ἀπεκόμιζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἔθαψε τριάκοντα πρὸς τρισχιλίους. Ἀνυπομόνως περιεμένετο ὁ ἡγεμὼν, ὑποσχεθεὶς ἵνα ἐπανέλθῃ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα καὶ ἐκστρατεύσῃ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Μιχαήλ μετέβαλε σκοπὸν καὶ ἐπεθύμει εἰρήνης μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου, παρασκευαζομένου ἵνα κηρύξῃ κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἕνεκα τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος, ὁ Πορφύριος, Ἐπίσκοπος τοῦ Τερνιγόβου καὶ πρεσβευτὴς τις τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου Βλαδιμίρου τοῦ Ῥουρίκου ἦλθον πρὸς τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα ἱκετεύοντες αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος, ὅπως μὴ κηρύξῃ τὸν πόλεμον. Ὁ Ἰαροσλάβος ἐμέμφετο τῷ ἡγεμόνι τοῦ Τερνιγόβου ἐπὶ προδοσίᾳ· « Αἱ πονηραὶ αὐτοῦ εἰσηγήσεις, εἶπε, διήγειρον τοὺς Νοβογοροδίους κατ' ἐμοῦ.» Ἐν τούτοις ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ Γεώργιος ἐπέτυχον τοῦ ἀγαθοῦ

ἔργου αὐτῶν, καὶ οἱ πρεσβευταὶ ἐπανῆλθον μετὰ συνθήκης εἰρήνης.

Μαθόντες τοῦτο οἱ Νοβογορόδιοι, ἀνήγγειλαν τῷ νέῳ υἱῷ τοῦ Μιχαήλ, ἀπελθόντι εἰς Τόρζεκον μετὰ τοῦ Καθέδρου Βοδοβίκου, ὅτι ὁ πατήρ ἐγένετο προδότης αὐτοῦ καὶ οὐκέτι ἦν ἄξιος ἰν' ἀρχῇ αὐτῶν· ὅτι ἐπομένως ὁ 'Ροσσιλάβος ἀνάγκη ἰν' ἀπομακρυνθῆ καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐκλέξουσιν ἕτερον ἡγεμόνα. Ὁ λαὸς ἐξελέξατο νέον Κάθεδρον καὶ χιλίαρχον, διήρπασε τὰς οἰκίας καὶ τὰς κώμας τῶν ἐν τέλει, ἐθανάτωσε πολίτην τινὰ περιβόητον ἐπὶ φιλοχρηματία καὶ ἐσφετερίσθη τὰ πλοῦτῃ αὐτοῦ. Ὁ Βοδοβίκος κατέφυγε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν παρὰ τῷ Μιχαήλ εἰς Τσερνίγοβον, ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἀπεβίωσε πτωχός· οἱ δὲ Νοβογορόδιοι μετεπέμψαντο τὸν Ἰαροσλάβον, ὃς ἐν πλήρει ἐκκλησίᾳ ὤμοσεν ἐπισήμως ἵνα ἐνεργῆ ἀπαρεγκλίτως τοὺς ἀρχαίους τῆς δημοκρατίας θεσμούς. Ἀλλὰ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀνεχώρησεν εἰς Περιάσλαβον—Ζαλίσκον, καταλιπὼν τὸ δεῦτερον ἐν Νοβογορόδῳ τοὺς δύο υἱούς, Ἀλέξανδρον καὶ Θεόδωρον.

Ἐν τούτοις ὁ λιμὸς καὶ λοιμὸς ἐφθειρον τὴν χώραν. Τὸ τσετβέρτ τῆς βρίζης ἐτιμᾶτο ἀργυρᾶς γρίβνας, ἢ ἑπτὰ γρίβνων ἐκ κουνῶν. Οἱ πένητες ἐτρέφοντο ἐξ ἀπλῶν βρύων, βιλάνων, πιτυομήλων, φύλλων ἰτεῶν, φλοιῶν φιλυρῶν, ἐκ κυνῶν, γαλῶν καὶ ἐξ ἀνθρωπίνων νεκρῶν. Τινὲς δὲ μάλιστα ἐφόνευον τοὺς ὁμοίους αὐτῶν ὅπως τραφῶσιν ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι κακοῦργοι ἐτιμωρήθησαν θανάτῳ. Ἄλλοι δὲ ἀπεγνωχότες ἐπυρπόλουν τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων πολιτῶν, τῶν ἐχόντων σιτοβολῶνας, οὗς διήρπαζον. Ἡ ἀταξία καὶ ἡ στάσις οὐδὲν ἄλλο ἐποίουν, ἢ ἐπηύξανον τὰ δυστυχήματα

τα. Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δύο νέα κοιμητήρια ἐπληρώθησαν νεκρῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαινεν εἰς τεσσαράκοντα δύο χιλιάδας. Ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐπὶ τῆς γεφύρας κύνες πειναλέοι κατεβίβρωσκον τὰ ἄταφα σώματα καὶ κατεσπάρασσον τὰ τε ζῶντα καὶ τὰ ἐγκαταλελειμμένα βρέφη. Οἱ γονεῖς τέλος, ὅπως μὴ ἀκούωσι τῶν ὀλολυγμῶν καὶ στεναγμῶν τῶν ἰδίων τέκνων, ἔδιδον αὐτὰ τοῖς ἀλλοδαποῖς ὡς δούλους. « Ἡ εὐσπλαγ-
» χνία ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν χρονο-
» γράφον, καὶ ἐφαίνετο ὅτι οὔτε ὁ πατήρ ἀγαπᾷ τὸν
» υἱὸν, οὔθ' ἡ μήτηρ τὴν θυγατέρα. Ὁ γείτων ἠρνεῖ-
» το τεμάχιον ἄρτου τῷ πλησίον ». Οἱ δυνάμενοι ἔφευγον ἀλλαχόσε, ἀλλὰ τὸ δυστύχημα, ἐκτὸς τοῦ Κιέβου, ἦν κοινὸν καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν. Ἐν μόνῳ τῷ Σμολένσκῳ, ἔχοντι τότε μέγαν πληθυσμὸν, ἀπέθανον ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων.

1231.

Κατὰ τὸ ἔαρ ἐκείνου τοῦ ἔτους οἱ Νοβογορόδιοι ὑπέστησαν νέον δυστύχημα. Ἄπασα ἡ πλουσία Σλαβωνικὴ συνοικία ἀπετεφρώθη. Πολλοὶ τῶν κατοίκων, σπεύδοντες ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐπνίγησαν ἐν τῷ Βολχόβῳ, ὃς οὐκ ἴσχυσεν ἵν' ἀναστείλῃ τὴν πρόοδον τοῦ πυρός. Τὸ Νοβογόροδον, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἐξέπνεεν ἤδη. . . ἀλλ' ἡ γενναία φιλία τῶν ἀλλοδαπῶν ἐμπόρων ἀπέτρεψε τὸν ὄλεθρον τοῦτον· οἱ Γερμανοὶ, διότι μαθόντες τὰ καταμαστιζόντα τὴν πόλιν ταύτην δυστυχήματα, ἔδραμον ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ὑπὸ φιλανθρωπίας ὀρμώμενοι μᾶλλον, ἢ ὑπὸ κέρδους, κατέπαυσαν τὸν λιμὸν, οὗ τὰ φρικώδη ἴχνη ἐξηφανίσθησαν μετ' οὐ πολὺ. Ὁ δὲ λαὸς ἠὺγνωμόνησε λίαν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀγαθοεργίᾳ.

Ἑλληνοεὐρωπαϊκὴ
Γερμανῶν.

Ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Μιχαὴλ, καίπερ διομολογηθεί-

σης ἐν Βλαδιμίρῳ τῆς εἰρήνης, ὑπεδέχθη φιλικῶς τοὺς Νοβογοροδίους, ἐχθροὺς τοῦ Ἰαροσλάβου, οἷς ὑπεσχέθη προστασίαν. Αὐτὸς δ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Γεώργιος, οἶονεὶ ὑβριζόμενος ὑπὸ τῆς δολιότητος ταύτης, προὐχώρησε μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ βόρεια μεθόρια τῆς ἐπαρχίας Τσερνιγόβου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανέστρεψεν, ὁ δὲ Ἰαροσλάβος, ἡγούμενος τῶν Νοβογοροδίων καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου, κατέκαυσε τὸ Σέρενσκον (ἐν τῷ νῦν νομῷ τῆς Καλούγας), ἐπολιόρησε τὸ Μασσάλσκον καὶ ἐπήνεγκε πολλὰ δεινὰ τοῖς κατοίκοις τῶν περιχώρων. Οὕτω δ' ἀνενεώθη τὸ πεπαλαιωμένον οἰκογενειακὸν μῖσος. Οἱ πρόσφυγες ἐβεβαίουν, ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος ὠλιγωρεῖτο ὑπὸ τοῦ πλείστου τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ἐτοίμων ὄντων ἵνα κηρυχθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ὀλεγιδῶν. Διὸ ὁ Σβιατοσλάβος, ἡγεμὼν τοῦ Τρουβτσέβου καὶ συγγενῆς τοῦ Μιχαήλ, μετέβη εἰς Νοβογόροδον μετὰ φιλικῶν προτάσεων, ἀλλὰ πληροφορηθεὶς τούναντίον ἐπανῆλθε κατησχυμένος. Ἡ τελευταία ἐλπίς τῶν ἐξορίστων Νοβογοροδίων ἦν τὸ Πσκόβον, ὅπου ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς τῷ ὄντι ὡς ἀδελφοὺς. Ἐδέσμευσαν ἐκεῖ ἀξιωματικόν τινα τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ πνέοντες ἐκδίκησιν ἐζήτουν αἱματοχυσίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ πολῖται ὑπερησπίζοντο αὐτοὺς σπουδαίως, οὐχὶ δὲ ἐπὶ πολὺ· διότι ἀφικθεὶς αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰαροσλάβος εἰς Νοβογόροδον ἀπηγόρευσε τοῖς ἐμποροῖς τοῦ μεταβαίνειν εἰς Πσκόβον καὶ ἐμπορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ. Οἱ Πσκόβιοι, στερούμενοι πολλῶν πραγμάτων, διότι ἀπέτιον δέκα περίπου ἀργυρᾶ ρούβλια δι' ἕκαστον μέτρον ἄλατος (α), καθησύχασαν. Ἀποποιηθεὶς

(α) Ἴσοδυναμοῦν πρὸς δέκα πούδια.

δ' ὁ Ἱαροσλάβος ὅπως δῶ αὐτοῖς τοποτηρητὴν τὸν ἡγεμονόπαιδα Θεόδωρον, ἔπεμψε τὸν γυναικάδελφον Γεώργιον, ὃν οἱ Πσκόβιοι ὑπεδέχθησαν μετὰ χαρᾶς, ἐκδιώξαντες τοὺς πρόσφυγας Νοβογοροδίους.

1223.

Οἱ φιλοτάραχοι οὗτοι κατέφυγον εἰς Ὀδεμπέ παρὰ τῷ Ἱαροσλάβῳ, υἱῷ τοῦ Βλαδιμίρου, πρῶτην ἡγεμόνος τοῦ Πσκόβου, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Λιβονῶν ἱπποτῶν ἐκυρίευσαν τοῦ Ἰσθόρσκου· ἀλλ' οἱ Πσκόβιοι συλλαβόντες πάντας αὐτοὺς παρέδωκαν τῷ ἡγεμόνι Νοβογορόδου. Ἐν τούτοις δ' ἦν καὶ Ἱαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ὃς, μιμούμενος τὸν πατέρα, ὅτε μὲν πολέμιος, ὅτε δὲ σύμμαχος τῶν Γερμανῶν, ἐθεώρει τὸ Πσκόβον ὡς κληρονομίαν· διανοηθεὶς δὲ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ, βοηθεῖα τῶν ἐξορίστων Νοβογοροδίων, ἐξωρίσθη μετ' αὐτῶν εἰς Περεάσλαβον τῆς Σουσδαλίας. Μετὰ τινα ἔτη ἡ κατοικοῦσα ἐν Ὀδεμπέ σύζυγος αὐτοῦ ἔλαβε τὸν μαρτυρικὸν στέφανον παρὰ τοῦ προγόνου αὐτῆς. Ἐτάφη δ' ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Πσκόβῳ καὶ ἐτιμᾶτο ἐν Ῥωσσίᾳ διὰ τε τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ θαύματα αὐτῆς.

Ἁγία Εὐπραξία·

Ἡ παρουσία Ἱαροσλάβου τοῦ Βσεβολόδου ἦν ἀναγκαία τοῖς Νοβογοροδίοις, ἀλλὰ κατασπαραχθεὶς οὗτος τὴν καρδίαν διὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς Περεάσλαβον. Ὁ νέος Θεόδωρος, κάλλιστος τὸ εἶδος, παρεσκευάζετο εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου· ἡ μελλόνυμφος ἀφίχθη, οἱ προσκεκλημένοι ἡγεμόνες καὶ οἱ μεγιστᾶνες παρέστησαν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου συμποσίου, ἀντὶ τῆς γενικῆς εὐθυμίας, ἐνεταφίασαν τὸν μελλόνυμφον. Ὁ λαὸς εἰλικρινῶς συμμετέσχε τῆς θλίψεως τοῦ φιλοστόργου πατρὸς, ὁ δ' ἡγεμῶν μόλις ἀπομάξας τὰ δάκρυα ἐσπάσα-

το τὸ ξίφος πρὸς ἄμυναν τῶν Νοβογοροδίων, πρὸς οὓς ἤγαγε πολυάριθμον στρατόν.

Οἱ ἱππῶται τῆς Λιβονίας, συμμαχήσαντες τοῖς Ῥώσσοις στασιασταῖς καὶ συλλαβόντες παρὰ τῆ Ὀδεμπέ ἀξιωματικόν τινα τοῦ Νοβογορόδου, παρέσχον ἀφορμὴν τῷ Ἰαροσλάβῳ πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν περιχώρων τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν τοῦ Δορπάτου. Τῶν δὲ Γερμανῶν αἰτησαμένων τὴν εἰρήνην, διωμολογήθη αὕτη ἐφ' ὅροις ἐπωφελέσι τοῖς Ῥώσσοις. Περαιτωθείσης οὕτω τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ὁ Ἰαροσλάβος ἔσπευσεν ἵνα καταφθάσῃ τοὺς Λιθουανούς, οἵτινες, καταστρέψαντες τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς ναοὺς τῆς Ῥούσης παρ' ὀλίγον ἐκυρίευσεν αὐτῆς· ἐνίκησε δ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Τοροπέτσου, κατεδίωξεν εἰς πυκνὰ δάση καὶ ἐκυρίευσεν τριακοσίων ἵππων, πολλῶν ὄπλων καὶ ἀσπίδων. Αἱ δὲ διηγεκεῖς ἐπίδρομαὶ τοῦ λαοῦ τούτου ἐνέπνεον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τρόμον τοῖς ὁμόροις ἔθνεσι. Γεωργικὸς δ' ὢν καὶ πολεμικὸς, κατεφρόνει μὲν τῆς ἰδίας εἰρηνικῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς ἀνεζήτηε αὐτὴν εἰς πεπολιτισμένας χώρας, ἀγαπῶν μᾶλλον ἢν' ἀποκτήσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, ἢ διὰ τῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῆς ἐμπορίας. Τὸ δὲ κοινῇ συμφέρον ἠνάγκαζε τοὺς ἡμετέρους ἡγεμόνας ἵνα καταστρέψωσι τὴν φωλεὰν τῶν ληστῶν τούτων καὶ ὑποτάξωσι τὴν χώραν αὐτῶν, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἀπέκρουον μόνον αὐτοὺς, οἵτινες μετὰ τινα ἔτη κατενίκησαν τὴν ἰσχυρὰν στρατιὰν τῶν Λιβονῶν ἱπποτῶν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ μέγας Ταξιάρχης, ὁ γηραιὸς Βολκυίνος, ἐφανεύθη ἐν τῇ μάχῃ μετὰ πολλῶν ἱπποτῶν Γερμανῶν καὶ Πσκοβίων, ὑπαρχόντων ἐν τῷ στρατῷ αὐτῶν.

Μετὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν συμφορῶν τοῦ Νοβογο-

1234.

Πόλεμος πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ Λιθουανούς.

ρόδου περιγράφομεν τὰ δυστυχήματα καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν λοιπῶν Ῥωσικῶν ἡγεμονιῶν. Τὸ Σμολένσκον, κατερημωθὲν ὑπὸ λοιμοῦ, μετὰ τὸν κατὰ τὸ 1230 θάνατον Μστισλάβου τοῦ Δαβίδ ἀπεποιήθη ἵνα ὑποταχθῇ Σβιατοσλάβῳ τῷ Μστισλάβου, ἐξαδέλφῳ τοῦ ἡγεμόνος τούτου καὶ ἐγγόνῳ τοῦ Ῥωμανοῦ. Τῷ 1232 ὁ Σβιατοσλάβος, ἡγούμενος τῶν στρατευμάτων τοῦ Πολότσκου, ἐκράτησε τοῦ Σμολένσκου καὶ ἔχυσε ἀφειδῶς τὸ αἷμα τῶν πολιτῶν.

Ἐξήκολούθησαν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ στάσεις ἐξηκολούθησαν ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Ῥωσσίᾳ. Πρωταθλητὴς δ' ἦν ὁ ἀνδρεῖος Δανιήλ, ὃς, στερηθεὶς τοῦ συμμάχου Λέσκου τοῦ Λευκοῦ, προσήνεγκε τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ τῷ Κορράδῳ, ἀδελφῷ τοῦ δουκὸς τούτου· ἀμφότεροι δ' ἐπολιόρησαν τὴν Κάλισσον, ἧς ἐδέσποζεν ὁ δούξ Βλαδισλάος, υἱὸς τοῦ Ὄθωνος (41), εἷς τῶν πρώτων φονέων τοῦ Λέσκου. Ἡ πόλις αὕτη ὠκοδομημένη ἐν μέσῳ δασῶν καὶ ἐλῶν ἠδύνατο ἰν' ἀνθέξῃ ἐπὶ μακρὸν, εἰ καὶ ἐγένοντο ἰσχυραὶ ἔφοδοι, καθ' ἃς οἱ Ῥῶσσοι ἀνέπτυξαν πολεμικὸν πνεῦμα μᾶλλον τῶν Πολωνῶν τοῦ Κορράδου, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. Χρονογράφος δέ τις ἀναφέρει ἐνταῦθα συμβεβηκὸς λίαν περίεργον περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Δανιήλ. Ὁ Κορράδος, πεπειθὼς τῇ εἰλικρινεῖ φιλίᾳ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐπεθύμει ἵνα γένη μάρτυς τῶν διαπραγματεύσεων. Ὁ Πακοςλάβος, στρατηγὸς τοῦ Σενδομίρου, προσήγγισε τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, ὁ δὲ Δανιήλ, φέρων ἀπλοῦν ἱμάτιον καὶ κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ κράνου, ἔστη ὀπισθεν αὐτοῦ. Οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως ἐλπίζοντες ὅτι δυσωπήσουσι τὸν ἀπεσταλμένον διὰ θωπευτικῶν λόγων, εἶπον αὐτῷ· «Τὸ αὐτὸ αἷμα κυκλοφορεῖ ἐν ταῖς φλεβῖν ἡμῶν,

Δυστυχήματα τοῦ Σμολένσκου.

Κατορθώματα τοῦ Δανιήλ.

» ὡς καὶ ὑμῶν καὶ σήμερον μὲν ὑπηρετοῦμεν τῷ ἀδελ-
 » φῷ τοῦ Κορράδου, αὔριον δ' ὑπηρετήσωμεν αὐτῷ
 » τούτῳ τῷ Κορράδῳ. Δύναται ἄρα γε ἵνα ἐκδικηθῇ
 » ἡμᾶς ὡς προδότας καὶ πολεμίους, ὅψεται δ' ἀπαθῶς
 » τοὺς Πολωνοὺς αἰχμαλωτισθησομένους ὑπὸ τῶν
 » Ῥώσσων; Ποίαν τιμὴν περιποιήσεται ἑαυτῷ ἀλίσκων
 » τὴν πόλιν ταύτην; Ὁ Δανιήλ, αὐτὸς ὁ ὠμὸς ἀλλόφυ-
 » λος, σφετερισθήσεται ταύτην ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον.—Ὁ
 » ἐμὸς καὶ σὸς κυριάρχης, ὑπέλαβεν ὁ Πακοςλάβος,
 » ἐπιθυμοῦσι τῆς συμβάσεως, ἀλλ' ὁ Ῥώσσος ἡγεμῶν
 » οὐδὲ κἂν ἀκοῦσαι περὶ ταύτης βούλεται. Ὑμεῖς αὐτοὶ
 » λαλήσατε αὐτῷ. Ἴδου αὐτός.» Ὁ Δανιήλ ἀφείλε τὸ
 κράνος, καὶ ὄρων τὴν παραφορὰν τῶν ἐγκρίτων τῆς
 πόλεως, λαλησάντων περὶ αὐτοῦ τοσοῦτον θρασέως,
 ἐμειδίασεν ἐξ ἀγαθότητος. Ἐν τούτοις παρεμύθησεν
 αὐτοὺς καὶ ἐποίησατο μετ' αὐτῶν ἐπωφελεῖν εἰρήνην, ὁ-
 μόσας ὅτι οἱ μετασχόντες τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν
 Πολωνῶν Ῥῶσσοι οὐδόλως ταραξοῦσι τοῦ λοιποῦ τοὺς
 ἀόπλους γεωργοὺς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι καὶ οἱ Πο-
 λωνοὶ πολιτεύονται ὡσαύτως πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Τὰ
 χρονικὰ ἀναφέρουσιν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ὅτι πλὴν
 τοῦ Βλαδιμίρου οὐδεὶς εἰσεχώρησε τοσοῦτον εἰς τὴν
 Πολωνίαν, ὅσον ὁ Δανιήλ.

Ὁ ἡγεμῶν οὗτος, ἐπανελθὼν οἴκαδε, διέπρεψεν ἐπὶ
 ἀξιολογωτέρῳ ἀνδραγαθήματι· διότι κατέκτησε τὴν ἡ-
 γεμονίαν τῆς Γαλικίας, ἠχμαλώτισε τὸν βασιλόπαιδα
 Ἀνδρέαν καὶ ἀναμιμνησκόμενος τῆς ἀρχαίας τοῦ πα-
 τρός φιλίας ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἵν' ἀναχωρήσῃ εἰς Οὐγ-
 γρίαν μετὰ τοῦ εὐπατρίδου Σουδισλάβου, κυβερνήτου
 τῆς Ποδολίας, ἔχοντας ἐν Γαλικίᾳ μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν
 μεθ' ὀπλοθήκης. Ὁ δὲ λαὸς βάλλων λίθους κατὰ τοῦ

φιλοταράχου τούτου εὐπατρίδου, ἀνεβόα· «Φύγε, καὶ
 » κοῦργε, ἔσαιί.» Ὁ Σουσδισλάβος, περιφρονῶν τῆς
 γενναιοψυχίας τοῦ Δανιήλ, ἐμελέτα μόνον ἐκδίκησιν,
 ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρέας, προτραπείς ὑπ' αὐτοῦ, ἔπεμψε
 τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν Βέλαν, ὅπως πειραθῆ ἐκ νέου
 τῆς κατακτήσεως τῆς Γαλικίας. Ἄλλ' ἡ ἐκστρατεία αὕτη
 ἀπέβη ὀλεθριωτάτη τοῖς Οὐγγροῖς· διότι οἱ καταρρά-
 κται τοῦ Οὐρανοῦ, κατὰ τινα χρονογράφον, κατέ-
 πεσον ἐπ' αὐτῶν ἐν τοῖς Καρπαθίοις ὄρεσι,
 χεῖμαρροι ὑετοῦ ἐπλημμύρησαν τὰ στενὰ τῶν ὀρέων,
 ὥστε αἱ ἀποσκευαὶ καὶ τὸ ἵππικόν ἐπνίγησαν ἐν τοῖς
 ὕδασι. Μὴ ἀποδειλιῶν, ὁ ὑπερήφανος Βέλας ἀφίχθη
 τέλος εἰς Γαλικίαν, ἐλπίζων, ὅτι ἀπλαῖ ἀπειλαὶ ἤρχουν
 πρὸς ἄλωσιν αὐτῆς· ἰδὼν δὲ τὸ ἀτρόμητον τοῦ ἐκεῖ ἀρ-
 χηγοῦ καὶ μαθὼν, ὅτι οἱ Πολωνοὶ καὶ Πολόβτσιοι προῦ-
 χῶρουν μετὰ τοῦ Δανιήλ ὡς ὑπερασπίσοντες τὴν πόλιν
 ἐφόρμησε πολλάκις κατὰ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀνωφελῶς.
 Φοβούμενος δὲ τέλος μὴ γένη θῦμα τῆς ἰδίας ἰσχυ-
 ρογνωμοσύνης ἀπεμακρύνθη ταχέως, καταδιωκόμε-
 νος ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δανιήλ.
 Πλήθος Οὐγγρων ἀπώλετο ἐν τῷ Τύρα, πλημμυρήσαντι
 ἔνεκα τῶν ὑετῶν. Ἐντεῦθεν δ' ἐπεκράτησεν ἡ ἐξῆς πα-
 ροιμία ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Γαλικίας· Ὁ Τύρας κα-
 κὴν ἔπαιξε παιδιὰν τοῖς Οὐγγροῖς. Πολλοὶ
 αὐτῶν ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσων, ἕτεροι ἠχμα-
 λωτίσθησαν καὶ ἕτεροι ἀπέθανον ἔνεκεν ἐξασθενήσεως
 σωματικῆς καὶ ἔνεκα νόσων.

Ἄλλ' ὁ καιρὸς τῆς ἡσύχου καὶ ἀδιαφιλονεικίτου ἀρ-
 χῆς ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Γαλικίας πόρρω ἀπεῖχε τοῦ
 Δανιήλ· διότι συνωμοσίαι ἤρξαντο μεταξὺ τῶν εὐπα-
 τριδῶν, ὀδηγουμένων κρύφα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς

Βέλζης Ἀλεξάνδρου καὶ σκοπούντων, ἵνα καύσωσι τὸν Δανιήλ καὶ Βασίλκον ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἢ δολοφονήσωσιν αὐτοὺς ἐν συμποσίῳ. Ἡ ἐπιβουλὴ ὁμως αὕτη ἀπέτυχε παραδόξως. Χαριεντιζόμενός ποτε ὁ νέος Βασίλκος μετὰ τῶν αὐλικῶν, ἐσπάσατο τὸ ξίφος, οἱ δὲ συνωμόται καταπτοηθέντες ἔφυγον παραχρῆμα ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ τῆς πόλεως· διότι ἐνόμισαν ὅτι ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν ἀνεκαλύφθη. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος μὴ δυνηθεὶς ἵνα λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ταμεῖον ἐξῆλθε τῆς Βέλζης καὶ κατέφυγεν εἰς Οὐγγρίαν παρὰ τοῖς ὁπαδοῖς αὐτοῦ, εὐδοκιμήσασι τὸ δεύτερον ἵνα ἐξοπλίσωσι τὸν Ἀνδρέαν κατὰ τοῦ Δανιήλ. Ἄλλ' οἱ Οὐγγροὶ ὑπῆρξαν νῦν εὐτυχέστεροι· διότι τὸ Ἰαρόσλαβον παρεδόθη αὐτοῖς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἐκεῖ στρατηγοῦ, εἶτα δ' ὤδευσαν κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου, οὗ ἦρχεν εὐπατρίδης τις, γνωστός τέως ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἄρχων ἰσχυρᾶς φρουρᾶς. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὠχυρωμένους πύργους καὶ τὰ τείχη, λάμποντα ἐκ τῶν ὄπλων τῶν πολυαρίθμων μαχητῶν, ἀνεφώνησε, κατὰ τὸν χρονογράφον, ὅτι « καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ ὀλίγαι ὑπῆρχον τοσοῦτον » ὠραῖαι πόλεις ». Οἱ Οὐγγροὶ οὐδέποτε ἐκράτουν τοῦ Βλαδιμίρου, εἰ μὴ εὐπατρίδης τοῦ Δανιήλ προὔριδε τὰς ἀρετὰς τῆς μεγαλοψυχίας· διότι ἀποδειλιάσας διωμολόγησεν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἡγεμόνος εἰρήνην μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρεχώρησε τὴν Βέλζην, ὡς καὶ τὴν Τσερβένην, τῷ Ἀλεξάνδρῳ, συμμάχῳ τοῦ μονάρχου τούτου. Ἀφ' ἐτέρου δ' οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γαλικίας, ἀπαισθητοῦντες πρὸς τὴν σπανίαν ἐπιείκειαν τοῦ Δανιήλ, συγχωρήσαντος τὰς φρικῶδεις αὐτῶν συνωμοσίας, ἠυτομόλησαν πρὸς τὸν ἐχθρόν. Οἱ φυγάδες οὗτοι ἀπετέλεσαν τὸν θρίαμβον τῶν Οὐγγρων διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς

Γαλικίας, ἔνθα ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου τῆ συνδρομῆ τοῦ πατρὸς ἐβασίλευσε μέχρι τελευτῆς, καίπερ τοῦ Δανιήλ καὶ Βασίλκου ἀποπειραθέντων πολλάκις τῆς ἐξελάσεως αὐτοῦ. Δύο δ' αἱματηραὶ μάχαι ὑπῆρξαν μὲν ἀμφιρῥεπεῖς, ἀπεκάλυψαν δὲ τὴν ἐπιτορκίαν δύο Ῥώσσων ἡγεμόνων. Ἡσισλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ἔγγονος Ἰγορος τοῦ Σεβέρσκου, φίλος ἄλλοτε τοῦ Δανιήλ, ἐγένετο αἰφνης πολέμιος αὐτῷ· εἶτα δ' Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Βέλζης, σύμμαχος τοῦ Ἀνδρέου, καταλιπὼν τοὺς Οὐγγρους, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὅπως προδῶ αὐτοὺς τὸ δεύτερον. Ὁ ἀπροσδόκητος τέλος τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως θάνατος τῷ 1234 καὶ ἡ κοινὴ τοῦ λαοῦ εὐχὴ ἐπανήγαγον τὸν Δαβὶδ εἰς Γαλικίαν. Οἱ εὐπατρίδαι οὐδόλως ἐτόλμησαν ἰν' ἀντιστῶσιν· ὁ δὲ πρῶτος αὐτῶν, ὁ φιλοτάραχος Σουδισλάβος, ἔφυγε δρομαῖος πέραν τῶν Καρπαθίων ὄρεων, καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Βέλζης, ὁ κακόβουλος Ἀλέξανδρος, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Κιέβου. Καὶ ὅμως ἀδύνατον ἦν αὐτῷ ἰν' ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν, ἧς ἐγένετο ἄξιος· διότι συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Δανιήλ, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ὡς εἰκάζεται, ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

Ὁ Δανιήλ, φοβούμενος ἴσως ἔτι τοὺς Οὐγγρους, ὑπέστη ἀπροσδόκητον συμφορὰν. Τῆ βοήθειᾳ τοῦ ἀδελφοῦ Βασίλκου ὑποτάξας τοὺς ἀπλήστους Ἰατβιάγους καὶ Λιθουανούς, ἐπηρεάζοντας τότε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Πίνσκου, ὁ ἀκάματος οὗτος ἡγεμὼν ἐμεσίτευσεν εἰς κατάπαυσιν ἔριδος μεταξὺ τοῦ γαμβροῦ Μιχαήλ τοῦ Τσερνιγόβου καὶ Βλαδιμίρου τοῦ Κιέβου. Ἄλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς φιλίας αὐτοῦ, παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ Τόρτσεσκον, ὁ δὲ Δανιήλ γενναίως ἐδωρήσατο τοῦτο τοῖς υἱοῖς Μστισλάβου τοῦ

ἀνδρείου, εἰπὼν αὐτοῖς· « Ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ ὑ-
 » μετέρου πατρός. » Μάτην δὲ σπουδάσας πρὸς διαλλα-
 γὴν τῶν δύο ἐχθρῶν, ἐκράτησε πόλεων τινῶν ἐν τῇ ἡ-
 γεμονίᾳ τοῦ Τσερνιγόβου, ἐποίησατο εἰρήνην μετὰ
 Μστισλάβου τοῦ Γλέβη, ἐξαδέλφου τοῦ Μιχαήλ, καὶ
 προὔτιθετο ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, ὅτ'
 ἔμαθεν, ὅτι οἱ Πολόβτσιοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἡσια-
 σλάβου, ἐγγόνου Ἰγορος τοῦ Σεβέρσκου, ἐχώρουν πρὸς
 τὸ Κίεβον. Ὁ Βλαδίμιρος ἰκέτευσε τότε τὸν Δανιήλ
 ἵνα συνεστρατεύσωσι κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μόλις ἀπήν-
 τησαν τῷ ἐχθρῷ παρὰ τῷ Τορτσέσκῳ καὶ ὁ Βλαδίμιρος,
 καταπτοηθεὶς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων, ἐβουλήθη
 ἀποφυγεῖν τὴν μάχην. « Ἀδύνατον! ἀναβοᾷ ὁ Δανιήλ.
 » Σὺ ἐβίασάς με ἐστρατεῦσαι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ
 » στρατοῦ καταπεπονημένου· ἤδη δ' ἔχων αὐτοὺς πρὸ
 » τῶν ὀφθαλμῶν νικήσω, ἢ ἀποθανοῦμαι. » Οὕτω, καὶ
 περ πολεμήσας ἐπὶ πολὺ καὶ ἡρωϊκῶς πρὸς τοὺς βαρ-
 βάρους, ἠναγκάσθη ἵνα σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς, οἱ δὲ
 Πολόβτσιοι, ἐνισχυθέντες ὑπὸ τῶν Τσερνιγοβίων, κα-
 τέλαβον τὸ Κίεβον. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Βλα-
 διμίρου μετὰ τῆς συζύγου ἠχμαλωτίσθησαν, οἱ δὲ τα-
 λαίπωροι κάτοικοι ἔφυγον τὴν θηριωδίαν τῶν βαρβάρων
 δυνάμει ἀργυρίου. Οἱ ἡγεμόνες Ἡσιασλάβος καὶ Μι-
 χαήλ ἐπέβαλον φόρον πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει παρεπιδη-
 μοῦσιν ἀλλοδαποῖς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐφύλαξε τὸ Κίε-
 βον, ὁ δ' εἰσήλασεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γαλικίας καὶ
 ἐκυρίευσεν τῆς πρωτεύουσας, ὅθεν ὁ κατατεθλιμμένος
 Δανιήλ ἠναγκάσθη ἵνα ἐξέλθῃ, μαθὼν νέας ἐπικινδύνους
 σκευωρίας τῶν ἐκεῖ εὐπατριδῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπο-
 χὴν ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας Βέλας, ὃν διε-
 δέχθη Βέλας ὁ Δ'. Ὁ δὲ Δανιήλ ἀναθέμενος τὴν φρού-

ρησιν τῆς πόλεως Βλαδιμίρου τῷ ἀδελφῷ Βασίλκω, ἀπῆλθεν ἐπικαλεσόμενος τὴν προστασίαν τοῦ πρώην πολεμίου αὐτοῦ· ἐλπίζων δ' ὅτι τῇ βοήθειᾳ τοῦ διαδόχου Ἀνδρέου κρατήσει τῆς Γαλικίας, ὑπεσχέθη αὐτῷ ἵνα ἢ ὑποτελής ἢ Οὐγγρία· διὸ παρῶν ἐν ταῖς τελεταῖς τῆς στέψεως τοῦ Βέλα, ἐχαλιναγώγει τὸν ἵππον αὐτοῦ, ὅπερ ἐσήμαινεν ὑποταγὴν. Ματαία ταπεινώσεις! ὁ Δανιὴλ ἐπανῆλθε πρὸς τὸν ἀδελφὸν μετὰ κενῶν ὑποσχέσεων. Ἡ πολιτικὴ τῶν Οὐγγρων οὐδόλως μετεβλήθη, διότι ὁ Βέλας ἐπεθύμει ἵνα ἡ νοτιοδυτικὴ Ῥωσσία ἀνήκη διαφόροις ἡγεμονίσκοις ἀνευ ἐξουσίας· προϋστάτευσε δὲ παντὶ σθένει τὸν Μιχαήλ, ὡς καὶ τὸν ἀγνώμονα Κορράδον, δοῦκα τῆς Πολωνίας, καὶ ἐπελάθετο τῶν ἐκδουλεύσεων τῶν υἱῶν τοῦ Ῥωμανοῦ. Ὁ δὲ Δανιὴλ, μάτην σπουδάζων ἀνακτῆσαι τὴν Γαλικίαν, ἦν ἔφιππος ἀκαταπαύστως, ἐν τε χειμῶνι καὶ θέρει. Καί τοι δὲ νικῶν ἐνίοτε τὸν ἐχθρὸν καὶ αἰχμαλωτίζων τοὺς καλουμένους ἡγεμόνας τοῦ Βολχόβου, ὑποτελεῖς τῷ τῆς Γαλικίας καὶ ἔχοντας κληρουχίαν περὶ τὸν Ὑπανιν πλησίον τῆς Βρέστης, οὐκ ἴσχυσεν ὁμως ἵνα ἐκδιώξῃ τὸν Μιχαήλ, ἀλλὰ συνωμολόγησεν ἐξ ἀνάγκης εἰρήνην καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Πρεσμιλίας. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου καὶ τῶν πρὸς τοὺς Ἰατβιάγους ἀκαταπαύστων συγκρούσεων ὁ ἀκάματος Δανιὴλ ἐπάλαιεν ἔτι πρὸς τὸ Γερμανικὸν τάγμα, ὅπερ κατέλαβέ τινας τῶν ἀρχαίων ἡμῶν κτήσεων, ἃς ἀνακτῆσας συνέλαβε καὶ μεγιστᾶνά τινα, Βροῦνον τοῦνομα. Ἐπεθύμει δὲ μάλιστα ἵνα ἐκστρατεύσῃ εἰς Γερμανίαν πρὸς βοήθειαν τοῦ συμμάχου δουκὸς τῆς Αὐστρίας, καταπιεζομένου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, ἀλλ' ἐπανῆλθεν εἰς Γαλικίαν,

ὑπείκων ταῖς νουθεσίαις τοῦ βασιλέως Βέλα, προτρέψαντος αὐτὸν ἵνα μὴ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας.

Οὕτως ὁ Δανιήλ, καὶ περ μὴ εὐδοκίμων ἀείποτε, ἐπεσκίαζε πάντας τοὺς συγχρόνους ἡγεμόνας Ῥώσους διὰ τῶν ἐξόχων ψυχικῶν ἀρετῶν καὶ τῶν διηνεκῶν ἀγώνων. Μόνος ἄξιος αὐτοῦ ἐφάμιλλος ἦν Ἰαροσλάβος ὁ Νοβογορόδου κατὰ τε τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ τὴν καρτεροψυχίαν, ἣν ἀναδείξει μετ' οὐ πολὺ ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς πατρίδος. Ἀμφότεροι δ' οὗτοι, συνδεδεμένοι διὰ φιλίας καὶ νέας συγγενείας (διότι Βασίλκος ὁ Ῥωμανοῦ ἔγημε τὴν ἡγεμονόπαιδα, θυγατέρα Γεωργίου τοῦ Βσεβολόδου) προσήγγισαν ἀλλήλοις ἐν ταῖς κτήσεις αὐτῶν. Ὁ Ἡσιασλάβος, σύμμαχος τε καὶ συγγενῆς τοῦ Μιχαήλ, ἐπὶ μικρὸν ἐτήρησε τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου· διότι ὁ λυτρωθεὶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Βλαδίμιρος ὁ Ῥουρίκου ἐξήλασεν αὐτόν. Χάριν ὅμως συμβάσεων μεταξὺ τοῦ Δανιήλ καὶ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος Γεωργίου ὁ Βλαδίμιρος παρεχώρησεν ἐξ ἀνάγκης τὸ Κιέβον Ἰαροσλάβῳ τῷ Βσεβολόδου, ὃς, ἀφείς τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον ἐν Νοβογορόδῳ, ἀπῆλθεν ἡγεμονεύσων τῆς ἀρχαίας Ῥωσσοικῆς πρωτεύουσας. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἀπηλλάγη τοῦ βίου ἐν Σμολένσκῳ.

1236.

Ἡ μεγάλη τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Βλαδιμίρου ἡγεμονία ἔχαιρεν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν. Ὁ δὲ Γεώργιος ἐπεμπε κατὰ καιρὸν τὸν στρατὸν, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος ἐπορεύετο, κατὰ τῶν Μορδβίων, ἐπυρπόλει κώμας καὶ θέρη, ἠχμαλώτιζε τοὺς κατοίκους καὶ συνήλαυε τὰ κτήνη. Οἱ κάτοικοι κατέφευγον συνήθως εἰς τὰ πυκνὰ δάση, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ σπανίως διέφευγον τοὺς Ῥώσ-

Πόλεμος πρὸς τοὺς Μορδβίους.

σους. Ἐνίοτε δὲ παγιδεύοντες τοὺς ἡμετέρους, οὐδόλως ἐφείδοντο αὐτῶν. Οὕτως οἱ ἀκόλουθοι, ἤτοι οἱ νεανίαι στρατιῶται τοῦ Ῥοστόβου καὶ Περεασλάβου ἐγίνοντο θύματα τῆς ἰδίας ἀπερισκεψίας. Ὁ Πούργας, ἡγεμῶν τῶν Μορδβίων, ἐπολιόρησε τὸ Κάτω Νοβογόροδον· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Μορδβίων ἡγεμόνων ἦσαν ὑποτελεεῖς τῷ Γεωργίῳ, καὶ πολλοὶ Ῥῶσσοι ἐγκαθίσταντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, ὀλιγωροῦντες τῶν κατ' αὐτῆς ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων καὶ Πολοβτσίων. Μετὰ ἐξαετῆ διαφωνίαν οἱ Βούλγαροι ἀνεκτήσαντο τὴν τοῦ Γεωργίου φιλίαν, ἀντήλλαξαν αἰχμαλώτους, ὠμήρευσαν ἐκατέρωθεν καὶ ἐνόρκως ἐμπέδωσαν τὴν εἰρήνην. Κατὰ τὸν χρονογράφον οἱ Τροῦνοι αὐτῶν, ἤτοι ἐπίσημοι ἄνδρες, καὶ ὁ ὄχλος ὤμοσαν τὴν ἀκριβῆ τῶν ὄρων τήρησιν. Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη οὐδόλως ἐκώλυε τοὺς ἐνθέρμους τούτους Μωαμεθανοὺς τοῦ δεικνύειν τὸ πρὸς τὴν ἡμετέραν θρησκείαν μῖσος. Ἐσφαξαν ἀνηλεῶς πλούσιον χριστιανικὸν ἔμπορον, ἀφικόμενον εἰς τὴν καλουμένην Μεγάλην πόλιν πρὸς ἐμπορίαν καὶ ἀποποιηθέντα τὴν λατρείαν τοῦ Μωάμεθ. Οἱ αὐτόπται τοῦ φόνου τούτου, ἔμποροι Ῥῶσσοι ἔλαβον τὸν νεκρὸν τοῦ μάρτυρος τούτου, Ἀβραμίου τοῦνομα, καὶ μετεκόμισαν ἐν τιμῇ εἰς Βλαδίμιρον. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων, ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ κλήρου καὶ ὁ λαὸς προῦπήντησαν αὐτῷ μετὰ λαμπάδων καὶ ἔθαψαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου.

Εἰρήνη πρὸς
τοὺς Βουλγάρους.

Ὁ μάρτυς
Ἀβράμιος.

Θάνατος τοῦ
Τσεγγισχάνη.

Μετὰ τὴν παρὰ τῷ Κάλκᾳ ὀλεθρίαν μάχην οἱ Ῥῶσσοι ἐφ' ἐξαετίαν οὐδὲν ἤκουσαν περὶ Τατάρων· ἐνόμισαν δ' ὅτι, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ὄβροι, ὁ φοβερός οὗτος λαὸς διὰ παντὸς ἐξέλιπεν. Ὁ Τσιγγισχάνης, καθυποτάξας τὸ Ταγγούτ, ἐπανῆλθεν οἴκαδε, ἐνθα τῷ 1227 ἐτελείω-

σε τὸν περιβόητον ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, φρικώδη καὶ μισητὸν τῇ ἀνθρωπότητι βίον. Ὄρισε δὲ διάδοχον τὸν Ὀκταῖν ἢ Οὐγαδάιν, πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱόν, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἵνα εἰρηνεύῃ μόνον πρὸς τοὺς ἠττηθέντας λαούς. Σπουδαία ἐντολή, ἣ ἠκολούθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ζητοῦντες ἴν' ἄρξῃσι πάσης τῆς ὑψηλίου! Ὁ Ὀκταῖς, κατακτητῆς τῶν ἀρκτῶν τῆς Σινικῆς ἐπαρχιῶν, καταστρέψας τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Νιουκανῶν, κατώκει ἐν μέσῳ τῆς Ταταρίας, ἐνδiciaτῶμενος ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτων ἀνακτόρων, καθωραϊσμένων ὑπὸ Σινῶν καλλιτεχνῶν. Ἀλλὰ φλεγόμενος ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ ζήλου τοῦ ἐπιτελέσαι τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς, οὗ ὁ νεκρὸς ἔκειτο παρ' αὐτῷ ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑψικόμου δένδρου, ὁ νέος Χάνης παρέδωκε τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν τῷ ἀνεψιῷ Βάτῃ καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ ἵνα ὑποτάξῃ τὰς ἀρκτῶν παραλίας τῆς Κασπίας θαλάσσης μετὰ τῶν παρακειμένων χωρῶν. Ἡ ἐκστρατεία δ' αὕτη ὥρισε τὴν τύχην τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ἀπὸ τοῦ 1229 Σαξῖνοί τινες, ὁμόφυλοι ἴσως τῶν Κιργίσιων, Πολόβτσιοι καὶ Βουλγαρικὴ τις φρουρὰ, διωχθέντες ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἤτοι Μογόλων τοῦ Ἰαΐκου (τανῦν Οὐράλη), προσέδραμον εἰς Βουλγαρίαν, ἐνθα ἀνήγγειλαν τὴν εἰσβολὴν τῶν φοβερῶν τούτων κατακτητῶν. Ὁ Βάτης ἐχρόνιζεν εἰσέτι, ἀλλὰ μετὰ τρία ἔτη ἦλθε διαχειμάσων περὶ τὸν Βόλγαν οὐ πόρρω τῆς Μεγάλης πόλεως, τὸ δὲ φθινόπωρον τοῦ 1237 ἀπετέφρωσε τὴν πρωτεύουσαν ταύτην τῶν Βουλγάρων καὶ ἐπέβαλε θάνατον τοῖς κατοίκοις. Ἀμα δὲ μαθόντων τῶν Ῥώσσιων ταῦτα, οἱ Μογόλοι εἰσῆλασαν διὰ πυκνῶν δασῶν εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας τῆς Ρεζάνης, πέμφαντες πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἡγεμόνας

Διαθήκη αὐ-
τοῦ.

Νέα ἐπιδρομὴ
τῶν Τατάρων.

μάγον τινά μετὰ δύο ἀξιωματικῶν (42). Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης, Ἰούριος, ἀδελφὸς τοῦ Ἰγγβαρος, ὁ Ὀλεγος καὶ Ῥωμανὸς οἱ τοῦ Ἰγγβαρος, ὡς καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ Πρόνσκου καὶ Μουρόμου ἀπήντησαν αὐτοῖς παρὰ τὸν Βορονέζην καὶ ἐσπούδαζον ἵνα κατανοήσωσι τοὺς στοχασμοὺς τοῦ Βάτη. Ἄλλ' ἤδη οἱ Τάταροι ἐθήρευον ἐν Ῥωσσίᾳ οὐχὶ φίλους, ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὑποτελεῖς καὶ δούλους. « Εἰ ἐφίεσθε τῆς εἰρήνης, ἔλεγον οἱ πρεσβευταί, τὸ δεκατημόριον πάσης τῆς οὐσίας » ἔστω ἡμέτερον. Ἄπάντων ἡμῶν τεθνεώτων, ὑπέλαβον » γενναιοψύχως οἱ ἡγεμόνες, λήψεσθε τὰ πάντα. » Καὶ συγχρόνως ἀπέπεμψαν τοὺς πρεσβευτὰς, οἵτινες ἀπῆλθον εἰς Βλαδίμιρον αἰτησόμενοι τὰ αὐτὰ παρὰ τοῦ Γεωργίου. Οἱ δ' ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης ἀναγγείλαντες αὐτῷ, ὅτι ἤγγικεν ὁ χρόνος πολεμῆσαι εὐσταθῶς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἠτοῦντο παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐναβρυνόμενος ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ, ἠθέλησεν ἵνα μόνος ἀντιστρατεύσῃ πρὸς τοὺς Τατάρους· διὸ ὑπερηφάνως ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν καὶ ἀφῆκε τὴν Ῥεζάνην ἔρμαιον αὐτῶν. Οὕτως ἡ θεία Πρόνοια τυφλοῖ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν βούληται τιμωρῆσαι αὐτούς.

Ἀποκρίσεις
τῶν ἡγεμόνων.

Νεώτεροί τινες χρονογράφοι ἀφηγοῦνται περὶ τούτου τὰς ἐξῆς λεπτομερείας. Ὁ Ἰούριος, ἡγεμὼν τῆς Ῥεζάνης, ἐγκαταλειφθεὶς οὕτως ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἔπεμψε τὸν υἱὸν Θεόδωρον μετὰ δώρων πρὸς τὸν Βάτην. Οὗτος δ' ἀκούσας ἐκθιαζομένην τὴν καλλονὴν τῆς Εὐπραξίας, ὁμοζύγου τοῦ ἡγεμόνος Θεοδώρου, ἐπέθυμῃσε τοῦ ἰδεῖν αὐτήν· ἀλλ' ὁ ἡγεμονόπαις ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδόλως συνείθιζον οἱ χριστιανοὶ ἵνα δεικνύωσι τὰς ἑαυτῶν συζύγους πρὸς τοὺς ἀπίστους εἰ-

δωλολάτρας· δι' ὃ ὁ ὦμος Τάταρος πάραυτα ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. Ἡ τάλαινα Εὐπραξία, μαθοῦσα τὴν οἰκτρὰν τύχην τοῦ ἀνδρὸς, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ ἐξέπνευσεν αὐθωρεί. Ἐκτοτε δ' ὁ τόπος οὗτος πρὸς μνήμην τοῦ συζυγικοῦ φίλτρου ἐκλήθη ζαράς, τουτέστι φόνιος. Ὁ δ' Ἰούριος, πατὴρ τοῦ Θεοδώρου, ἐξεστράτευσε μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ· καὶ ἐδείχθη μὲν ἀνδρείος ἐν αἵματηρᾷ τινι μάχῃ, ἠττήθη δ' ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἀνωτέρου τὰς δυνάμεις. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Μόσχας, τοῦ Πρόνσκου καὶ τῆς Καλόμνας ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἠρώων. Μόνος δ' Ὀλεγος ὁ Ἐρυθρὸς διεσώθη ἀπὸ τῆς σφαγῆς, ἀλλ' ἐκόμισαν αὐτόν τετραυματισμένον ἐνώπιον τοῦ Βάτη, ὃς, θαυμάσας τὴν καλλονὴν αὐτοῦ, προέτεινεν αὐτῷ τὴν φιλίαν καὶ θρησκείαν ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ὁ Ὀλεγος, ὃν οὔτε ἀπειλαὶ, οὔτε ὁ θάνατος αὐτός, ἐξέπληττον, ἀπέρριψε μετὰ περιφρονήσεως τὰς προσφορὰς τοῦ Τατάρου (43). Ἐν τοῖς χρονικοῖς οὐδεμία γίνεται μνεῖα τοῦ γεγονότος τούτου· ἀλλ' ἀκολουθήσομεν ταῖς ἀξιοπιστοτέραις ἀφηγήσεσιν αὐτῶν.

Χωρεῖ ὁ Βάτης μετὰ τῆς φοβερᾶς αὐτοῦ στρατιᾶς πρὸς τὴν τοῦ Ἰουρίου πρωτεύουσαν, ἐν ἣ ὁ ἡγεμὼν οὗτος περιεκλείσθη. Καθ' ὁδὸν οἱ Τάταροι ἀνέτρεψαν ἄρδην τὸ Πρόνσκον, φονεύσαντες ἀνηλεῶς πάντα τοὺς κατοίκους· προσπελάσαντες δὲ τῇ Ρεζάνῃ, περιέφραξαν αὐτὴν διὰ πασσάλων, ὅπως εὐχερέστερον πολεμήσωσι πρὸς τοὺς πολιορκουμένους. Ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὸ αἷμα ἔρρεε ποταμηδόν· οἱ μαχηταὶ τοῦ Βάτη ἀπαύστως ἀνεπληροῦντο, οἱ δὲ πολῖται κατ' ἀνάγκην διηνεκῶς ἔνοπλοι μόλις ἐδείκνυντο ἐπὶ τῶν τειχῶν ὡς καταπεπονημένοι. Τὴν δὲ πρωίαν τῆς ἕκτης ἡμέρας, 21 Δεκεμβρίου, οἱ Τά-

Ἄλωσις τῆς
Ῥεζάνης.

ταροι, παρασκευάσαντες κλίμακας εἰς ἀνάβασιν, ἐχρήσαντο μηχαναῖς πρὸς κατακρήμνισιν τῶν τειχῶν· πυρπολοῦσιν οὖν τὸ φρούριον καὶ ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς διατρέχουσι τὰς ὁδοὺς, ἐξαφανίζοντες πυρὶ καὶ σιδήρῳ πᾶν τὸ προστυχόν. Ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρὸς, οἱ εὐπατρίδαι, ὁ λαὸς, πάντες πίπτουσι θύματα τῆς θηριωδίας αὐτῶν. Ἀκόρεστοι δὲ τῆς φρικαλέας ἡδονῆς τοῦ βασανίζειν τοὺς ἀνθρώπους, οἱ βάρβαροι στρατιῶται τοῦ Βάτη ἐσταύρουν τοὺς αἰχμαλώτους, ἢ δέοντες τὰς χεῖρας ἐτέρποντο ἐπακοντίζοντες αὐτούς. Ἐβεβήλουν τὴν ἀγιότητα τῶν ναῶν, ἐκβιάζοντες ἐν αὐτοῖς τὰς νέας μοναχάς, τὰς διασήμεους γυναῖκας καὶ παρθένους πρὸ τῶν συζύγων καὶ μητέρων· ἔκαιον τοὺς ἱερεῖς, ἢ ἐρράντιζον τῷ αἵματι αὐτῶν τὰ θυσιαστήρια. Ἄπασα δ' ἡ πόλις μετὰ τῶν περίξ μοναστηρίων μετεβλήθη εἰς τέφραν. Ἡ σφαγὴ διήρκεσεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ὅτε τέλος ἐξέλιπον αἱ οἰμωγαὶ, ὡς μηδενὸς ὄντος ἵνα στενάζη καὶ ὀδύρηται (44). Ἐπὶ δὲ τοῦ φρικώδους θεάτρου τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐρημώσεως οἱ νικηταὶ ἐπανηγύριζον τὸν ἑαυτὸν θρίαμβον, συναποφέροντες πανταχόθεν πλούσια λάφυρα.

Κατὰ νεωτέρους χρονογράφους, εἰς τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης, Ἰγγωρ τούνομα, ἦν τότε ἐν Τσερνιγόβῳ μετὰ μεγιστάνος τινος Εὐπατίου Κολοβράτου. Ὁ εὐπατρίδης οὗτος, μαθὼν τὴν εἰσβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, ἔσπευσε πρὸς ἄμυναν τῆς ἑαυτοῦ χώρας, ἀλλ' ὁ Βάτης ἐξῆλθεν ἤδη αὐτῆς. Ὁ δ' Εὐπάτιος, πνέων ἐκδίκησιν, ὤρμησε κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ χιλίων καὶ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν, καταφθάνει αὐτοὺς καὶ διὰ σφοδρᾶς προσβολῆς ἀνατρέπει τὴν ὀπισθοπορείαν αὐτῶν. Ἐκπλαγέντες οἱ βάρβαροι ἐνόμισαν, ὅτι οἱ ἐν Ῥεζάνῃ

τεθνεῶτες ἀνέζησαν, ὁ δὲ Βάτης ἠρώτησε πέντε αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ στρατιώτας, τίνες ἦσαν; « Ἐσμέν, ἀπεκρίναντο οὗτοι, θεράποντες » τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ῥεζάνης, ἐκ τοῦ συντάγματος » τοῦ Εὐπατίου. Προσετάχθημεν δ' ἵνα συνοδεύσωμέν » σοι, ἅ τε ἐνδόξω ἡγεμόνι, ὅπως οἱ Ῥῶσσοι συνο- » δεύουσι συνήθως τοῖς ἀλλοδαποῖς μετὰ βελῶν καὶ » λογχῶν ». Ἄλλ' αὕτη ἡ ἡρωϊκὴ φύκτη οὐκ ἠδυνήθη μὲν ἵνα κρατήσῃ ἀναριθμήτου ἐχθροῦ, ἐδοξάσθη δὲ μόνον ὡς ἀποθανοῦσα ὑπὲρ πατρίδος. Ὀλίγιστοι ἐζωγρήθησαν, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Βάτης, τιμῶν τοιαύτην σπανίαν ἀνδρίαν, ἀπέλυσεν αὐτούς. Ἐν τούτοις ὁ Ἴγγωρ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥεζάνης, ἥτις παρίστα φρικώδη ἐρημίαν, ἢ μέγα πολυάνδριον. Οὕτως ἐν χώρᾳ, ὅπου ἄλλοτε ἤκμαζον πόλεις καὶ κῶμαι, ἔκειντο ἤδη μόνον σωρεῖαι σποδοῦ καὶ πτωμάτων, γενομένων βορᾶ τῶν θηρίων, ἢ τῶν σαρκοβόρων ὀρνέων. Οἱ νεκροὶ τῶν ἡγεμόνων, τῶν στρατηγῶν καὶ ἀναριθμήτων μαχητῶν χιονοσκεπεῖς ἐπὶ τοῦ κατεψυγμένου χόρτου ἔκειντο ἐκτάδην· σπανίως δ' ἔβλεπέ τις ἀνθρώπους, κρυβέντας ἐν πυκνοῖς δάσεσιν, ἐξερχομένους, ὅπως θρηνήσωσι τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδος. Ὁ Ἴγγωρ συναθροίσας τοὺς ἱερεῖς ἐνεταφίασε τοὺς νεκροὺς ἐν πενθίμοις ἱεροῖς ὕμνοις. Μετὰ μόχθου δ' ἀνεκάλυψαν τὸν νεκρὸν τοῦ Ἰουρίου, ὃν καὶ ἐκόμισαν εἰς Ῥεζάνην. Ἐπὶ δὲ τῶν τάφων Θεοδώρου τοῦ Ἰουρίου, τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ συζύγου Εὐπραξίας καὶ τοῦ υἱοῦ ἐπέθηκε λιθίνους σταυροὺς παρὰ τὸν ποταμὸν Ὀσετρον, ὅπου σώζεται ἔτι καὶ νῦν ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου (44)

Ζαράσκη.

Ὁ Βάτης ἀπήντησε παρὰ τῆ Κολόμνα Βσεβολόδω

Μάχη ἐν Κο-
λόμνα.

τῷ Γεωργίου. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμῶν, ἐνωθεὶς μετὰ Ῥωμανοῦ τοῦ Ἰγγβάρου, ἀνεψιοῦ Ἰουρίου τοῦ τῆς Ῥεζάνης, συνεκρότησε κρατερὰν καὶ ἀνισον μάχην, καθ' ἣν ὁ περιφανὴς τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ Ἰερεμίας, ὁ Ῥωμανὸς καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν Τατάρων· ὁ δὲ Βσεβολόδος ἔφυγεν εἰς Βλαδίμιρον παρὰ τῷ πατρί. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Βάτης ἐνέπρησε τὴν Μόσχαν, ἠχμαλώτισε τὸν Βλαδίμιρον, δεῦτερον υἱὸν τοῦ Γεωργίου, ἐφόνευσε τὸν Φίλιππον Νιάγγαν, στρατηγὸν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πάντας τοὺς κατοίκους. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἔφριξε, γνοὺς ὅσον ἐστὶν ἐπίφοβος ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ· δι' ὃ ἐξῆλθε τῆς πρωτεύουσας, ἀναθέμενος τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῖς τοῖς δύο υἱοῖς, Βσεβολόδῳ καὶ Μστισλάβῳ. Ὁ δὲ Γεώργιος ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἰαροσλάβου μετὰ τῶν τριῶν ἀνεψιῶν, υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Σίταν, ἐμβάλλοντα εἰς τὸν Μόλογαν. Προσέταξε παραχρῆμα στρατολογίαν καὶ ἀνέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἀφίξιν τῶν ἀδελφῶν, μάλιστα δὲ τὴν τοῦ ἀνδρείου καὶ ἔμφρονος Ἰαροσλάβου.

Πυρπόλησις
τῆς Μόσχας.

1238.

Ἄλωσις τοῦ
Βλαδιμίρου.

Τῆ 2 Φεβρουαρίου οἱ Τάταροι ἀνεφάνησαν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Βλαδιμίρου. Ὁ δὲ λαὸς μετὰ φρίκης εἶδε τὸ ἀναρίθμητον αὐτῶν πλῆθος καὶ τὴν ταχύτητα τῶν κινήσεων. Ὁ Βσεβολόδος, ὁ Μστισλάβος καὶ ὁ στρατηγὸς Πέτρος ἐθάρρυνον τοὺς πολίτας. Ἀξιωματικοὶ δὲ τινες τοῦ Βάτη μετ' ἱλῆς ἱππικοῦ πλησιάσαντες τῇ χρυσῇ πύλῃ ἠρώτησαν, εἰ ἐστὶν ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἢ οὐ· ἀλλ' ἀντ' ἀποκρίσεως οἱ Βλαδιμίριοι ἐξετόξευσαν βέλη τινὰ, οἱ δ' ἐχθροὶ ἀντιτοξεύοντες ἔλεγον τοῖς ἡμετέροις· Μὴ τοξεύετε! Συγχρόνως δ' οἱ

Ῥώσσοι μετὰ λύπης εἶδον ὑπὸ τὰ τείχη τὸν νέον Βλαδίμιρον αἰχμαλωτισθέντα ἐν Μόσχᾳ ὑπὸ τοῦ Βάτη. Γινώσκετε τὸν ἡγεμόνα ὑμῶν; εἶπον οἱ Τάταροι. Δυσχερὲς ἦν τῷ ὄντι ἵνα διακρίνη τις τὸν Βλαδίμιρον. Τοσοῦτον ἠλλοιώθη ἐν τῇ δυστυχίᾳ, κατατηχόμενος ἐκ τοῦ ὀλέθρου τῆς πατρίδος καὶ ἑαυτοῦ! Οἱ δ' ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ πολῖται ἐδάκρυσαν, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐδειλίασαν, οὐδ' ἤκουσαν τῶν προτάσεων τοῦ ὑπερηφάνου ἐχθροῦ. Οἱ Τάταροι ἀπεχώρησαν, περιῆλθον πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ κατεσχῆνωσαν ἀπέναντι τῆς χρυσῆς πύλης ὑπὸ τὴν θέαν πάντων τῶν πολιτῶν. Οἱ δὲ θερμουργοὶ ἡγεμόνες Βσεβολόδος καὶ Μστισλάβος ἐζήτησαν μάχην· « Ἀποθανοῦμεθα, ἔλεγον τῷ στρατῷ, ἀλλ' ἀποθανοῦμεθα ἐνδόξως ἐπὶ τοῦ πεδίου. Ὁ πολύπειρος ὅμως στρατηγὸς Πέτρος ἀνεχαίτιζεν αὐτούς, ἐλπίζων, ὅτι ὁ Γεώργιος, συναγείρας στρατὸν, ἐγκαίρως ἀφίξεται ἵνα σώσῃ τὴν πατρίδα καὶ τὴν πρωτεύουσαν.

Ὁ Βάτης πάραυτα ἔπεμψε μέρος τῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν Σουσδαλίαν, οὐδόλως ἀντιστάσαν· ἅμα δ' ἀλωθείσης ταύτης, οἱ Τάταροι, κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, ἐξωλόθρευσαν πάντας τοὺς κατοίκους, ἐκτὸς τῶν νέων καὶ νεανίδων μοναχῶν καὶ κληρικῶν, οὓς ἠχμαλώτισαν (46). Τῇ δὲ 6 Φεβρουαρίου οἱ Βλαδιμίριοι, ὄρωντες τοὺς ἐχθροὺς παρασκευάζοντας κριοὺς καὶ κλίμακας πρὸς ἔφοδον, περιέφραξαν τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα τὴν πόλιν διὰ πασσάλων. Οἱ δ' ἡγεμόνες καὶ εὐπατρίδαι προσεδόκουν τὸν ὀλεθρον αὐτῶν. Καὶ εἶχον μὲν ἔτι καιρὸν ἵνα αἰτήσωσι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ γινώσκοντες, ὅτι ὁ Βάτης ἐλεεῖ μόνον δούλους καὶ ὑποτελεῖς, καὶ φιλοῦντες τὴν τιμὴν μᾶλλον τῆς ζωῆς, ἔκριναν ἴν' ἀποθάνωσι γενναιοψύχως. Ἀξιομνημόνευτον καὶ καταγυκτικὸν πα-

ρέστη τότε θέαμα! Ὁ Βσεβολόδος, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, οἱ μεγιστᾶνες καὶ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν πολιτῶν συνελθόντες ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ἰκέτευσαν τὸν Ἐπίσκοπον Μητροφάνην, ἵνα περιβάλῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ μεγάλου ἀγγελικοῦ σχήματος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐτελέσθη ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ. Οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ῥώσων ἀπεχαιρέτισαν τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν, ἰστάμενοι ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ τάφου, ἔνθα προσηύχοντο ἔτι τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ῥωσσίας, ἵνα μὴ ἀπολεσθῇ ἐσαεὶ τὸ ἀγαπητὸν ὄνομα καὶ ἡ δόξα αὐτῆς. Ἐπιστάσης δὲ τῆς 7 Φεβρουαρίου, Κυριακῆς τῆς ἀποκρέω, μετὰ τὸν ὄρθρον ἤρξατο ἡ ἔφοδος· οἱ Τάταροι ἐχώρησαν πρὸς τὴν νέαν πόλιν παρὰ τῇ χρυσῇ πύλῃ, τῇ Χαλκίνῃ, καὶ τῇ Ἀγία Εἰρήνῃ ἐκ μέρους τοῦ Ληθεδίου, ὡσαύτως δ' ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Κλιάσμα, παρὰ τῇ πύλῃ τοῦ Βόλγα. Ὁ Βσεβολόδος καὶ Μστισλάβος ἀπεχώρουν μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν, τὴν Πετσέρνην, ἡ δ' Ἀγάθη, σύζυγος τοῦ Γεωργίου, μετὰ τῆς θυγατρὸς, τῶν υἱῶν, τῶν ἐγγόνων καὶ πολλῶν εὐπατριδῶν καὶ πολιτῶν ἐγκλείονται ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ, ὃν ὁ ἐχθρὸς παρέδωκε τῷ πυρὶ. Τότε δ' ὁ Ἐπίσκοπος εἰπὼν γεγωνυῖα τῇ φωνῇ· « Κύριε, ὄρεξον τὴν ἀόρατον χειρὰ » σου καὶ δέξαι ἐν εἰρήνῃ τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου, » ἠύλόγησε πάντας τοὺς παρεστῶτας ὡς εἰς ἀφευκτον θάνατον. Καὶ οἱ μὲν πνίγονται ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, ἄλλοι δ' ἀπόλλυνται ἐν τῷ πυρὶ, ἢ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· διότι οἱ Τάταροι ἀκούσαντες περὶ τῶν μεγάλων θησαυρῶν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, διέρρηξαν τὰς πύλας καὶ εἰσεπήδησαν. Ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσὸς, οἱ τιμαλφεῖς λίθοι, πάντα τὰ κοσμήματα τῶν εἰκόνων καὶ τῶν βιβλίων ἐσυλήθησαν ὑπ' αὐτῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ σωζομένων ἡγεμονικῶν

ἀρχαίων ἱματισμῶν. Οἱ αἰμοχαρεῖς καὶ ἀγριοὶ μαχηταὶ τοῦ Βάτη ὀλίγους μὲν ἤχμαλώτισαν, ἀλλὰ καὶ τούτους, ἀπαγαγόντες γυμνοὺς εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἀφῆκαν ἔν' ἀποθάνωσιν ἐκ τοῦ ψύχους. Οἱ δ' ἡγεμόνες Βσεβλόδος καὶ Μστισλάβος μὴ ἐλπίζοντες, ὅτι ἀποκρούσουσι τοὺς πολεμίους, ἐπειράθησαν ἵνα διέλθωσι διὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτῶν στιφῶν, ἀλλ' ἀπώλοντο ἔξω τῆς πόλεως.

Μετὰ τὴν τοῦ Βλαδιμίρου ἄλωσιν οἱ Τάταροι διη- ^{Πόρθησις πολ-}
ρέθησαν, πορευθέντες οἱ μὲν εἰς Γορόδετσον τοῦ Βόλγα ^{λῶν πόλεων.}
καὶ Γαλικίαν τοῦ Κοστρομαῖ, οἱ δὲ εἰς Ῥόστοβον καὶ
Ἰαρόσλαβον, ἔνθα οὐδεμιᾶς ἔτυχον ἀντιστάσεως. Κατὰ
τὸν Φεβρουάριον παρὰ τὰς κώμας καὶ τὰ προάστεια ἐκρά-
τησαν τεσσάρων καὶ δέκα πόλεων τῆς Μεγάλης Ἡγε-
μονίας, ὡς τοῦ Περεασλάβου, Ἰουριέβου, Δημητρόβου
κτλ. ἃς ἐξεπόρθησαν κατασφάξαντες, ἢ αἰχμαλωτίσαν-
τες τοὺς κατοίκους. Τούτων δὲ γινομένων, ὁ Γεώργιος
ἦν ἔτι παρὰ τὸν Σίταν, ὅπου, μαθὼν τὸν ὄλεθρον τοῦ
λαοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων,
κατεδάκρυεν. Ἄλλ' ὡς χριστιανὸς εὐλαβῆς ἰκέτευε τὸν
Θεὸν, ὅπως χορηγήσῃ αὐτῷ Ἰώθιον ὑπομονήν. Ἡ ἄκρα
δυστυχία ὑψοῖ τὰς ὄντως γενναίας καρδίας· δι' ὃ ὁ
Γεώργιος ἔδειξεν ἀξίεπαινον καρτερίαν ἐν τῇ περιστά-
σει ταύτῃ, ὡς ἀποβαλὼν πᾶσαν λύπην. Ἀναθέμενος
δὲ τὴν διοίκησιν τῆς φρουρᾶς τῷ εὐπατρίδῃ Ἰαροσλάβῳ,
παρεσκευάσθη εἰς κρίσιμον μάχην. Ἡ ἐκ τρισχιλίων
ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ τὸν Δόροζον πρωτοπορεία αὐτοῦ ἐπανέ-
στρεψεν ἀγγέλλουσα, ὅτι αἱ τοῦ Βάτη τάξεις κατεσύν-
τριψαν αὐτούς. Ὁ δὲ Γεώργιος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Σβια-
τοσλάβου καὶ τῶν ἀνεψιῶν ἀναβαίνουσι παράυτα τοὺς
ἵππους καὶ τρέχουσιν ὑπαντήσοντες τῷ ἐχθρῷ. Οἱ Ῥῶσ-
σοι μάχονται ἐπὶ πολὺ ἐρρωμένως, ἀλλὰ τέλος στρέ-

Μάχη τοῦ
Σίτα.

φουσι τὰ νῶτα. Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος πίπτει παρὰ τὸν Σίταν, ὁ δὲ Βασίλκος αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τοῦ νικητοῦ.

Ὁ ἄξιος οὗτος τοῦ Κωνσταντίνου υἱὸς βαρέως ἔφερε τὸ αἰσχρὸς τῆς δουλείας· ἀπειρηκῶς δ' ἐκ τῆς φονικωτάτης μάχης, ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς πείνης ἀπεποιεῖτο τὴν ὑπ' ἐχθρικῆς χειρὸς προσφερομένην αὐτῷ τροφήν. « Ἔσο φίλος ἡμῶν, ἔλεγον αὐτῷ οἱ Τάταροι, » καὶ πολέμει ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ μεγάλου Βάτη.—

« Αἰμοχαρεῖς, ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος μου, » ἀπεκρίνατο ὁ Βασίλκος, οὐδέποτ' ἔσεσθε φίλοι μου.

« Ὡ σκοτεινὴ βασιλεία! Ἔστι Θεὸς, καὶ σὺ ἀπολεσθήσῃ » ὅταν τὸ μέτρον τῶν κακουργημάτων σου πληρωθῇ. »

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ βάρβαροι σπασάμενοι τὰ ξίφη ἐνέπριον τοὺς ὀδόντας. Ὁ δὲ μεγαλόψυχος ἡγεμῶν ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν δέεται τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ῥωσσίας, τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν δύο νέων αὐτοῦ υἱῶν, Βορίση καὶ Γλέβη. Οἱ Τάταροι φονεύσαντες τὸν Βασίλκον ἔρριψαν αὐτὸν ἐν τῷ Σερένσκῳ. Ἐν τούτοις ὁ τοῦ Ῥοστόβου Ἐπίσκοπος Κύριλλος, ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ Βιέλου—Ὁζέρου καὶ ἐπιθυμῶν ἵνα ἴδῃ τὸ πεδίου τῆς παρὰ τὸν Σίταν ἀτυχοῦς μάχης, ἐζήτηε ἐν τοῖς νεκροῖς τὸ πτώμα τοῦ Γεωργίου, ὅπερ τέλος διέγνω ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἱματισμοῦ, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ ἦν ἀποτετμημένη τοῦ κορμοῦ. Ὁ οὖν Κύριλλος συλλέξας εὐλαβῶς τὰ οἰκτρὰ ταῦτα λείψανα περιφανοῦς ἡγεμόνος κατέθηκεν ἐν τῷ ἐν Ῥοστόβῳ ναῷ τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἐκόμισαν καὶ τὸ πτώμα τοῦ Βασίλκου, ἀνευρεθὲν ὑφ' ἱερόπαιδός τινος. Ἡ χήρα ἡγεμονίς, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Τσερνιγόβου, ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὁ λαὸς προὔπληντησαν αὐτῷ μετὰ δακρύων. Οἱ χρονογράφοι ἐγκω-

Ὁ ἥρωὺς Βασίλκος.

μιάζουσι τὸ ἀνθηρὸν κάλλος αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ χαροπὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς βλέμμα, τὸ κατὰ τὴν θήραν εὐτολμον, τὸ ἀγαθοεργόν, τὴν περινοίαν, τὴν τῶν γνώσεων περιουσίαν, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν πραδότητα ἐν τῇ μετὰ τῶν εὐπατριδῶν συμπεριφορᾷ. « Ὁ ὑπηρετήσας αὐτῷ, » λέγουσιν, ὁ φαγὼν ἀπὸ τοῦ ἄρτου αὐτοῦ καὶ πιῶν » ἀπὸ τοῦ ποτηρίου αὐτοῦ οὐκ ἠδύνατο ὑπηρετῆσαι ἐ- » τέρῳ ἡγεμόνι. » Ὁ νεκρὸς τοῦ Βασίλκου ἐνεκλείσθη ἐν τῇ αὐτῇ λάρνακι, ἔνθα κατέθηκαν καὶ τὴν εὑρεθεῖσαν κατόπιν κεφαλὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος.

Τὰ πολυάριθμα Ἰαταρικά στίφη ἐφώρμησαν κατὰ τοῦ Νοβογορόδου· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βολόκου— Λάμσκου καὶ τῆς Τβέρης, ἐνθ' ἀπώλετο ὁ τοῦ Ἰαροσλάβου υἱὸς, ἐπολιόρκησαν τὸ Τόρζεκον. Οἱ κάτοικοι ἐπὶ δεκαπενθημερίαν ἀπεμάχοντο ἰσχυρῶς, ἐλπίζοντες ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι σώσουσιν αὐτοὺς διὰ προχείρου βοήθειας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς δυστυχεῖς τούτους χρόνους ἕκαστος μόνον περὶ ἑαυτοῦ ἐμερίμνα. Φρίκη καὶ ἀδημονία κατεῖχον τὴν Ῥωσσίαν, ὁ δὲ λαὸς καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἔλεγον, ὅτι ἡ πατρίς ἀπώλετο· δι' ὃ οὐδὲν γενικὸν μέτρον ἐλάμβανον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Οἱ Ἰαταροὶ ἐκράτησαν τέλος τοῦ Τορζέκου, μηδενὸς φεισθέντες, διότι οἱ κάτοικοι ἰσχυρῶς ἀντέστησαν. Ὁ δὲ τοῦ Βάτη στρατὸς ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς τὴν Σελέγγρην ἄγουςαν· αἱ κῶμαι ἐπορθοῦντο, αἱ δὲ Ῥωσσικαὶ κεφαλαὶ, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἔπιπτον ὑπὸ τὴν ἐχθρικὴν μάχαιραν ὡς ὁ θεριζόμενος χόρτος. Ὁ Βάτης ἀπεῖχε τοῦ Νοβογορόδου ἑκατὸν μόνον βέρστια, ὅπου ἐμπορία πολὺ ἀκμάσασα ὑπισχνεῖτο αὐτῷ πλούσια λάφουρα, ἀλλ' αἴφνης, ἐκπλαγείς ἴσως ἐκ τῆς θέας τῶν δασῶν καὶ ἐλῶν, ὑφ' ὧν

Τῇ 5 Μαρ-
τίου.

Τὸ Νοβογό-
ροδον σώζε-
ται.

αί χῶραι αὗται περιεκυκλοῦντο, ὤδευσεν εἰς Κόζελσκον, ἐν τῷ νῦν νομῷ Καλούγας, πρὸς ἑκπληξιν τῶν κατοίκων. Ἡγεμόνευε δὲ τῆς ὀλιγανθρώπου ταύτης πόλεως ἰδιαίτερός τις ἡγεμῶν, παῖς ἔτι, ὀνόματι Βασίλειος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. Ἡ φρουρὰ καὶ ὁ λαὸς συνεβουλεύθησαν περὶ τοῦ πρακτέου. « Ὁ ἡγεμῶν ἐστὶ νήπιον, ἔλεγον, ἀλλ' ἡμεῖς ἀποθανούμεθα ὡς γνήσιοι Ῥῶσσοι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως ἐν μὲν τῷ παρόντι κόσμῳ τύχωμεν εὐφημιῶν, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι τοῦ τῆς ἀθανασίας στεφάνου. » Εἶπον καὶ ἐξετέλεσαν· διότι ἐπὶ ἑπτὰ ἐβδομάδας οἱ Τάταροι ἐπολιόρκουν τὸ φρούριον, μὴ δυνηθέντες ἵνα κλονίσωσι τὴν τῶν πολιορκουμένων εὐστάθειαν δι' οὐδεμιᾶς ἀπειλῆς. Τέλος διέρρηξαν τὰ τεῖχη, ἀνέβησαν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα τῆς πόλεως καὶ ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς διὰ μαχαιρῶν· ἐν δὲ τῷ ὀμοθύμῳ τούτῳ ἡρωϊσμῷ οἱ κάτοικοι Κόζελσκου ὀρμῶσι κατὰ πάσης τῆς στρατιᾶς τοῦ Βάτη, καίουσι πολλὰς τῶν πολιορκητῶν μηχανῶν τῶν Τατάρων καὶ φονεύσαντες περὶ τοὺς τετρακισχιλίους ἐχθροὺς πίπτουσιν ἐπὶ τῶν νεκρῶν αὐτῶν. Ὁ Χάνης, κύριος γενόμενος τοῦ φρουρίου, ἀπέκτεινε πάντας τοὺς ἀόπλους, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ βρέφη, ἐπονομάσας τὸ Κόζελσκον κακὴν πόλιν· ὄνομα ἐνδοξόν. Ὁ νέος Βασίλειος ἀπώλετο ἐν τῇ συμπλοκῇ, πνιγείς, ὡς λέγεται, ἐν τῷ αἵματι.

Πολιορκία
τοῦ Κόζελ-
σκου.

Κεκμηκῶς δ' ἐκ τῶν σφαγῶν καὶ τῶν καταστροφῶν, ὁ Βάτης ἀπεχώρησεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὴν χώραν τῶν Πολοβτσίων παρὰ τὸν Τάναϊν· ὁ δ' Ἰαροσλάβος, ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου, νομίζων ὅτι ἡ καταιγὶς παρῆλθεν, ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως ἐκ τοῦ Κιέβου καὶ μετέβη εἰς Βλαδίμιρον ὅπως ἀναγορευθῆ Μέγας Ἡγεμῶν.

Ἀποχώρησις
τοῦ Βάτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

ΤΟΜΟΥ.

(1) "Ορα χρονικὸν τοῦ Κιέβου.

(2) "Ορ. αὐτόθι. Ἡ λέξις *π ο δ ρ ο υ τ σ ν ι κ* ἐν τῇ ἀρχαίᾳ 'Ρωσικῇ διαλέκτῳ ἐσήμαινε τὸ αὐτὸ ὡς ἐν τῇ Λατινικῇ *vassus vassalus*, ἐν δὲ τῇ Πολωνικῇ *holdownik*, εἰσαχθεῖσα ἐν τῷ λεξικῷ τῆς 'Ρωσικῆς Ἀκαδημίας χάριτι τοῦ Βολτίνου, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, φρονοῦντος ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἠμοίρει ἐκφράσεως πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας ταύτης. Ἐν τῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνθήκῃ τοῦ Ὀλέγου μνημονεύονται ἡγεμόνες διατελοῦντες ὑπὸ τὴν χειρὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, τουτέστι ποδρούτσνικ (ὑποχείριοι) αὐτοῦ.

(3) Οὕτως ἀναφέρεται ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Ῥοστόβου, Κιέβου καὶ ἄλλων ἄλλ' ἐν τοῖς περγαμηνοῖς οὐδόλως μνημονεύεται ἡ ἀφορμὴ τοῦ κακουργήματος.

Τὸ πολίχνιον Βογολούλοβόν ἐστὶ νῦν κόμη παρὰ τὸν Κλίασμαν. Ὑπάρχει δὲ μοναστήριον μετὰ ναοῦ καὶ κελλίων ἀρχαιοτάτων.

Ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος Αὐλικός, ἀντὶ τοῦ Δβοριάν (εὐγενής). "Ορ. Χρ. τοῦ Κιέβου.

(5) Φίλος τῶν μύθων ὁ σχολιαστὴς τοῦ χρονικοῦ τοῦ Νίκανος ἀφηγεῖται, ὅτι τῷ 1160 ὁ Ἄνδρέας συγκαλέσας τὸ συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν εὐπατριδῶν, εἶπεν αὐτοῖς· «Ἡ πόλις αὕτη ὤκο»
» δόμηται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου καὶ ἀοιδίμου Μεγάλου Ἡγεμόνος, διαδόν»
» τος καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσίαν τὸ ἅγιον βάπτισμα. Ἄλλὰ νῦν ἐγώ»
» ἀμαρτωλὸς ἐμεγάλυνα αὐτὴν καὶ κατέστησα ἀκμαίαν χάριτι τῆς»
» Θεομήτορος· βούλομαι οὖν ἀνακαινίσαι αὐτὴν δι' ἀνεγέρσεως μη»
» τροπολιτικοῦ ναοῦ· βούλομαι ταύτην εἶναι καθέδραν τῆς Μεγάλης»
» ἡγεμονίας καὶ πρωτεύουσαν πασῶν τῶν λοιπῶν πόλεων». Οἱ ἡγε»
» μόνες καὶ εὐπατρίδαι ἐπεδοίμασαν τὴν βουλὴν ταύτην· εἰς δὲ τού»
» των ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς ἐπὶ τοῦτῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Λουκᾶς οὐ συνήνεσε. Τὸ Πατριαρχικὸν θέσπισμα, λίαν ἐκ»
» τενὲς καὶ ἀσαφὲς, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα καὶ ἀνα»
» φερόμενον ὑπὸ τοῦ χρονογράφου, ἐστὶν, ὡς φαίνεται, ἐπίνοια ἀδε»
» ξιωτάτη τῷ Ῥώσσοι μοναχοῦ. Ὁ Λουκᾶς δικαίων τὸν Νέστορα, κα»
» θαιρεθέντα Ἐπίσκοπον τοῦ Ῥοστόβου, ἱκετεύει τὸν Ἄνδρέαν ἵνα ἀποδώσῃ αὐτῷ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα.

(6) "Ορ. χρον. Βοσκρεσένκ. Β'. 81.

(7) "Ορ. χρον. Νοβογορόδου, σελ. 41.

(8) "Ορ. αὐτόθι. « Ο Μστισλάβος ἐπικληθεὶς ἀόμματος (ὄρ. αὐτ. ἐν τῷ παραρτήμ. τῆς Ἀρχαίας Βιβλιοθήκης σελ. 34) ἀπεβίωσε τῇ 20 Ἀπριλίου 1178 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ναοῦ τῆς Σοφίας.

(9) Καδλούβεκος, σελ. 814. Quia non possumus ferre iram terræ, principium seditiones, invidiam. Περαιτέρω δὲ, σελ. 815, λέγει περὶ τῆς τυραννίας τοῦ Ῥωμανοῦ Quosdam vivos terræ infondit, quosdam membratim discerpit, alios excoriat, multos quasi signum ad sagittam figit, nonnullos prius exenterat, quam interimit, etc.

(10) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἐπισκόπου Ματθαίου σώζεται ἐν ταῖς σημειώσεις τοῦ Ἀββᾶ Ἀλβερτράνδη, ληφθεῖσαις τῷ 790 ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικάνου ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ναρουσέβιτς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως Στανισλάου. Ἰάκωβος ὁ Ἰωάννου Βουλκάφωβ ἔλαβε τὰς περιέργους ταύτας σημειώσεις παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλβερτράνδη, καὶ μετέδωκέ μοι. Περὶ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Κρακοβίας Ματθαίου, ὄρ. Δλουγός. Ἰστ. Πολ. Τόμ. Α. σελ. 461, 509. Ἡ ἐπιστολὴ ἄρχεται οὕτως: Matthaei Cracoviensis Episcopi epistola ad Abbatem Clarevallensem de suscipienda Ruthenorum conversione. Ἴδου δὲ μαρτυρία τις: Gens illa ruthenica multitudine innumerabili cum sideribus adæquata... Christum solo quidem nomine confitetur, factis autem penitus abnegat... Ruthenia, quae quasi est alter orbis, etc. . . . Si enim gloria celeberrima et Thraceus Orpheus et Thebanus Amphion coelo inseruntur et astris, et post mortem carmine vivunt, quod sylvestres et lapideos homines Iyrae cantibus delinivit, quanto magis nos speramus, quod gentes exteras et immanes sacer Abbas Christo conciliet, etc.

Ἰννοκέντιος ὁ Γ', παραβάλλων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν πρὸς τὸν ἥλιον, τὴν δὲ κοσμικὴν πρὸς τὴν σελήνην, ἐθεώρει ἑαυτὸν κατώτερον μόνον τοῦ Θεοῦ, πολὺ δ' ἀνώτερον τῶν βασιλέων. "Ἐχαιρε δὲ προβιβάζων εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τούτῳ ὀφείλουσιν αὐτὸ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βουλγαρίας καὶ Τσεχίας.

(11) « Συναγαγὰν τοὺς πολίτας τοῦ Νοβογορόδου, Πσκοβου, τῆς Λαδόγας, καὶ τοῦ Νοβοτορξέκου ἀμελλητὶ, καὶ ἀφιχθεὶς παρὰ τὸν Μόσχαν ἀνέμεινε τὸν πατέρα ». Ὁ χρονογράφος τοῦ Νοβογορόδου ἀναβιβάζει τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐν ἔτει 1209, ὃ δὲ τῆς Σουσδαλίας 1207. ἄλλ' ὃ πρῶτος ἠπατήθη. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐξεστράτευσε τὴν Κυριακὴν 19 τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ἐξώγησε δὲ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥεζάνης τὸ σάββατον, 22 Σεπτεμβρίου, ὅπερ συνέβη τῷ 1207. Μνημονεύεται εἶτα ἐν ταῖς χρονικοῖς ἡ ἔκλειψις τῆς σελήνης τῇ 3 Φεβρουαρίου αὕτη δὲ συνέβη τῷ 1208 (ὄρ. τοὺς ἀστρονομικοὺς πίνακας de l'Art de verifiser les Dates).

(12) Οἱ λόγοι τοῦ Μαρτίνου Γάλλου Parato de more vonvicio et abundantanter omnibus apparatis, hospites illi puerum totonderunt, ei-

que Senonith vocabulum ex presagio futurorum indiderunt. 'Ο Καθλούβεκος τ' αὐτὰ ἀναφέρει περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου, λέγων, ὅτι ἐκ τῆς τῶν τριχῶν ἀποκάρσεως προήρχετο ἡ πνευματικὴ συγγένεια τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ κειρομένου ἐκαλεῖτο ἀδελφὴ τοῦ κείροντος.

(13) 'Η πρὸς τὸν 'Ρωσικὸν κλῆρον ἐπιστολὴ σώζεται ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ 'Αλβερτράνδη, ὧν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν (Σημ. 10). Ἀρχεται δ' οὕτως. Archiepiscopis, Episcopis etc. 'Ο Πάπας καλεῖ τὸν ἐν 'Ρωσσίᾳ ἑξαρχὸν αὐτοῦ, filium nostrum G. tituli S. Vitalis Presbyterum Cardinalem, virum genere nobilem, litterarum scientia praeditum, κτλ. 'Επὶ τέλους δὲ ὑπογράφεται Datum Viterbii, Noni^s Octobris (7 'Οκτωμβρίου) anno X. (τουτέστι το δωδέκατον ἔτος τῆς τοῦ 'Ιννοκεντίου διοικήσεως.

(14) "Ορ. Gruber Liefland. Χρον. Α. σελ. 14, 31, 45, 47, 51, 52, 63. Κελχ. Liefland. 'Ιστορ. σελ. 25, 30. καὶ Βαλτάσαρον 'Ρουσσῶφ Liefland. Χρον. σελ. 1—3. Σάξων ὁ Γραμματικὸς ἀποδίδει τὴν Δανικὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τῷ 'Ανδρέᾳ, 'Αρχιεπισκόπῳ Λουνδενβούργου, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος. 'Ο 'Ρουσσῶφ ἀναφέρει, ὅτι οἱ Λιφλανδοὶ ἐθεοποιοῦν ἔτι τὰ οὐρ'νια σώματα καὶ τοὺς ὄφεις. Οἱ Λατισοὶ ἐκάλουν τὸν 'Ιουμάλαν Auxtheias Vissagisus. Αἱ γυναῖκες ἐλάτρευον τὰς θεὰς Λαίμαν καὶ Διάκλαν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἦν προστάτις τῶν Λεχῶν, ἡ δὲ τῶν νηπίων. Αἱ παρθένοι ἔθνον τῷ εἰδώλῳ Waitzganthos, ἰκετεύουσαι αὐτῷ ἵνα χορηγήσῃ αὐταῖς λῖνον πρὸς ἐνδυμασίαν.

(15). "Ορ. 'Ραϋνάλδ. 'Εκ κλησιαστικὰ χρονικὰ, Τόμ. ΙΓ. σελ. 236. καὶ Βοσκηρ. Β', 152. 'Ο γάμος καὶ ἡ στέψις τοῦ υἱοῦ τοῦ 'Ανδρέου ἐτετέλεσθησαν ἴσως μετὰ δύο ἔτη περίπου. 'Εν τῷ ἐπὶ περγαμνηοῦ χειρογράφου βίῳ τῆς 'Αγίας Σαλωμέας, σωζομένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ζαλόσκου ἀναφέρεται, ὅτι ἡ ἡγεμονίς αὕτη οὔτε τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας ἦγεν. ("Ορ. Ναρουσ. Hist. Nar. Polsh. D. 185.

(16) "Ορ. χρον. τῆς Βολυνίας.

(17) Οἱ εἰρηνικοὶ οὗτοι ὄροι ἐγένοντο γνωστοὶ ἡμῖν ἐκ τῆς πρὸς τὸν 'Ανδρέαν, βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα 'Ονορίου τοῦ Γ' τῷ 1222. ("Ορ. 'Ραϋνάλδ. ἐκκλ. χρον. ΙΓ' 324, 325. 'Βν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα ἀποκριθεὶς λέγει ὁ Πάπας τὰ ἑξῆς. Casu sinistro accidit, regem ipsum (Κολομάνον) cum sponsa sua et pluribus aliis viris nobilibus a tuis hostibus capturari, et tandiu extra regnum ipsum maucipatos custodiae detineri, donec necessitate compulsus, cum ipsos aliter liberare non posses, juramento praestito promisisti quod filio tuo, tertio genito, concesseris ipsi regnum (τὴν Γαλικίαν) praefatum... Filiam nobilis viri Mizoslai (Μστισλάβου) matrimonialiter copulares, super quo utique apostolicae provisionis suffragium postulasti. Τὸ δὲ χρον. τῆς Βολυνίας, οὐδόλως μνημονεῦον τῆς εἰρήνης, ἀναφέρει περὶ τοῦ γάμου

τῆς θυγατρὸς τοῦ Μστισλάβου . . . « Τῶν Γαλικιανῶν θε-
 » λόντων τὸν Δανιήλ . . . ὁ Μστισλάβος παρεχώρησε τὴν Γαλικίαν
 » τῷ βασιλόπαιδι ». Τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν παρὰ τὸν Κάλικαν μάχην
 πρὸς τοὺς Τατάρους τῷ 1224· ἀλλ' ὁ Μστισλάβος ἐξέπληρωσε
 τότε μόνον τὴν προτέραν συνθήκην, διομολογηθεῖσαν τῷ 1221,
 ὡς δηλοῦται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ὀνορίου. Ὁ Δλουγὸς ἀναφέρει,
 ὅτι ὁ βασιλόπαις τῆς Οὐγγρίας ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γαλικίας
 κατὰ τὴν συνθήκην μετὰ τρία ἔτη. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ἠγνόει
 τὸν τρίτον υἱὸν τοῦ Βασιλέως Ἀνδρέου, ἐνόμιζε δὲ ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ
 Μστισλάβου, ἣν οὗτος μὲν καλεῖ Μαρίαν, ἕτερος δ' Ἐλένην (ὄρ.
 Γεπχ. Gesch. des R. Hung. Β', 91) ἐνυμφεύθη τὸν Βέλαν, καὶ ὅτι ὁ
 Μστισλάβος ἀπέδωκε τὴν Γαλικίαν τῷ Κολουάνφ.

(18) Ὁρ. ἀνωτέρω ἐπιστολῇ Ὀνορίου Regi, nato suo secundo ge-
 nito (Κολουάνφ) ad regnum Gallitiae sibi datum per venerabilem fra-
 trem nostrum, Strigoniensem archiepiscopum auctoritate sedis apo-
 stolicae coronato in regem. Ὁ Πάπας λέγει περαιτέρω· Cum enim,
 sicut accepimus, praefatus filius tuus et filia supra dicti Mizoslai in mi-
 nori existant constituti aetate, antequam ad nubiles annos perveniant,
 tibi cautius et consultius provideri poterit in hoc casu, etc.

(19) Ὁρ. Φολιετ. Ἱστορία Γενουησιῶν, σελ. 297.

(20) Οἱ Βενετοὶ ἔγνωσαν τοὺς Ῥώσους διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 ἐπὶ τῶν σταυροφορικῶν πολέμων.

Ὁ Δλουγὸσιος, Hist. Pol. Βιβ. ΣΤ. σελ. 649, ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρ-
 τίνος ἀπεδιώχθη τοῦ Σενδομίρου. Wladimirius Kiowiensis dux veri-
 ritum suum Graecum per fratres Praedicatorum, videlicet Martinum
 de Sandomiriâ, Priorem Kiowiensem, et alios fratres ejus, ut pote viros
 religiosos et exemplares, pesundari et confundi praefatos fratres de
 Ecclesiâ sanctæ Mariæ in Kiow, ordini praefato consignata, et circa
 quam habebant suum conventum, expellit, redeundi facultatem eis in-
 terminans.

Ὁ Ἐγγελος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλικίας (Geschichte von galitsch)
 σελ. 556 κατὰ τὸν Ὀσκόλσκην συγγραφέα τοῦ πονήματος τοῦ ἐπι-
 γραφομένου, Russia Fiborida, ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ Βλαδίμιρος ἐξεδίωξε
 τότε τὸν Ἰάκινθον, μοναχὸν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Δομνίκου· ὅτι
 ὁ μοναχὸς οὗτος ἰατρεύσας πρότερον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, νοσοῦσαν
 ὀφθαλμίαν, ἔχαιρε τὴν ἰδιαιτέραν εὐνοιαν τοῦ ἡγεμόνος καὶ ὅτι, ἀδεία
 τοῦ Βλαδιμίρου, ἐκήρυξε τὴν λατινικὴν θρησκείαν ἐν Τσερνιγόβφ,
 Σμολένσκφ, Μόσχφ κτλ. Τοῦτο δ' ἐστὶ μῦθος· ὁ Βλαδίμιρος οὐδέποτε
 ἐπέτρεπε τῷ Ἰακίνθφ ἵνα κηρύττῃ ἐν Τσερνιγόβφ καὶ Μόσχφ· διότι
 αἱ πόλεις αὗται οὐχ ὑπέκειντο αὐτῷ. Ἄλλως τε ὁ Ἰακίνθος ἦν ἐν
 Κιέβφ μετὰ τὸ ἔτος 1240.

(21). Ὁρ. Περιήγησις τοῦ Παλλᾶ, Τόμ. Α'. σελ. 192 — Τὰ ἀπο-
 μνημονεύματα τοῦ Λεπεχίνου, Τόμ. Α'. σελ. 272. — Μύλλερων, Sam-

mel Rns. Gesch. Τόμ. Ε'. σελ. 214 καὶ 428. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ μετεφράσθησαν διὰ τὸν Αὐτοκράτορα Πέτρον τὸν Α', τῷ 1722, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Βασιλιόβου, Ἀρμενίου τῆς Καζάνης. Ἡ μία τούτων μετεφράσθη ἐν ἔτει 557· δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἡ Ἀρμενικὴ χρονολογία ἀρχεται καθ' ἡμᾶς τῷ 552, τῇ 9' Ιουλίου ("Ορ. l'Art de verifier les Dates). Ἡ νῦν Βουλγαρικὴ κόμη (μὴ ἀπέχουσα τοῦ Τετιοῦ ὄχου) ἀνηγέρθη ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Βουλγάρων. Φαίνονται ἔτι κατ' αὐτὸ τὸ χωρίον ἡ τάφος, τὸ ὄχρωμα καὶ μάλιστα τὰ λίθινα οἰκοδομήματα, μὴ καταστραφέντα ἔτι ὀλοκλήρως ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἦτοι ἐπτὰ ἀνάκτορα, τέσσαρες πύργοι, καὶ δύο στῆλαι. Τὸ πρῶτον Ταταρικὸν τέμενος μετεβλήθη εἰς ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Οἱ ἐγχώριοι καλοῦσιν ἕτερόν τι οἰκοδόμημα Ἑλληνικὰ ἀνάκτορα καὶ δικαστικὸν οἶκον. Ὁ Ἄραφ' Ἐβν—Ἀγγάλ, Γεωγράφος τοῦ δεκάτου αἰῶνος, λαλῶν περὶ τῆς πόλεως ταύτης καὶ περὶ ἑτέρας παρακειμένης, ἀναφέρει ὅτι περιεῖχον περὶ τοὺς δεκακισχιλίους κατοίκους ("Ορ. la geographie d'Ebn—Hangal, Par Silvestre de Sacy).

(22) Ὁρ. Σάξωνα τὸν Γραμματικὸν (σελ. 271 καὶ Σαρτορ. Geschichte des hanseat. Bund. Τομ. Α', σελ. 191), ὅπου καταχωρίζεται ἡ ἀκόλουθος περικοπὴ τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Φρειδερίκου ἐπιστολῆς γεγραμμένης τῷ 1187· Ruteni, Gothi, Normani et cæteræ gentes orientales ad civitatem sepius dictam (Lubeck), veniant et recedant. Τοῦτ' αὐτὸ ἀπαντᾶται ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου μετὰ τῶν Γερμανῶν (ὄρ. κατωτέρω σημ. 24). Ἀδὰμ ὁ ἐκ Βρέμης (ἐν Lindenbr. σελ. 58) γράφει περὶ τὸ 1070 ἔτος, ὅτι ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτὸν χρόνου οἱ Δανοὶ ἔπλεον ἐνίοτε μέχρι τοῦ Νοβογορόδου ἐν τέσσαρσιν ἑβδομάσι. Περὶ τοῦ ἐν Γοτλανδίᾳ Ῥωσικοῦ ναοῦ, ὄρ. Nov. act. Societ. Ups. Τομ. Β', σελ. 101. καὶ παρακατιὸν ἐνταῦθα.

Οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηθίας ἀξιωματικοὶ εἰς τινα νῆσον τῆς Γοτλανδίας, ἀνήγγειλαν τάδε· Ex Jndià, Persià, Arabià, Græcià, devehebantur merces Derhendam, Caspii portum maris, hinc per mare istud et Wolgæ flavium ad urbem Moscuae, tum porro terrestri primum itinere non longo, et aquis dein variorum fluminum mariumque Wisbyam usque, utpotè in centro sitam Balthici oceani, et in qua, sicut gentes alia, ita Russi quoque templum habuere publicum demunque convehendis ac permutandis mercibus propriam (ὄρ. Σαρτ. Gesch. des hanseat. Bundes, Τομ. Α. σελ. 381).

(23) Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς πόλεως Λουβέκης εὑρέθη ἀντίγραφον Λατινικὸν τῆς συνθήκης τῶν Γοτλανδῶν καὶ Γερμανῶν μετὰ τοῦ Νοβογορόδου, τυπωθείσης ὑπὸ τοῦ Δρῆρου ἐν τῷ βιβλίῳ Specimen juris publici Lubecensis, σελ. 177, μετὰ παραλείψεων καὶ παχυλῶν σφαλμάτων ταύτας δ' ἀποδεικνύει νέον καὶ πιστὸν ἀντίγραφον τῆς συνθήκης ταύτης, πεμφθὲν πρό τινος ἐκ Λουβέκης πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν Γραμματέα τῆς αὐτοκρατορίας Κόμητα Νικόλαον τὸν

Πέτρου 'Ρουμμαντσόφ. Π. Χ. ὁ Δρεῆνος ἀφείλε τοὺς ἐν τῷ τέλει τῆς συνθήκης σπουδαίους λόγους· Via a curia Gothensium transcuriam regis usque ad forum libera erit et edificiis inocupata libertate, quam rex edidet Constantinus; καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀντὶ τοῦ Rex Borchgravius (τουτέστι κάθεδρος dux (χιλίαρχος) et Nogardienses discretiores, ἔθηκε· Rex Borchgravius. 'Ο Lehrberg, μὴ ἰδὼν ἔτι τὸ νέον τοῦτο ἀντίγραφον (δημοσιευθῆσόμενον μετ' οὐ πολὺ) ἐμάντευσε τὴν ἀλήθειαν (ὄρ. ses Untersuchungen, σελ. 239—272). 'Ἐκθέσωμεν δὲ τὸ περιεχόμενον τῆς συμβάσεως ταύτης.

«'Ἐν ὀνόματι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ. . . 'Ἀμὴν, κτλ. 'Ἐμπο-
 » ρεύονται ἐλευθέρως οἱ ἔμποροι Γερμανοὶ καὶ Γοτλανδοὶ ἐν ταῖς
 » ἐπαρχίαις τοῦ Νοβογορόδου, ὡς καὶ κατα τὸ παρελθόν εἰσέρ-
 » χονται εἰς τὸν Νέβαν ἵνα ξυλεύωνται, καὶ, ἐν περιπτώσει ναυ-
 » αγίου, οἱ ἐγκώριοι ὀφείλουσιν οὐχὶ λαφυραγωγεῖν αὐτοὺς, ἀλ-
 » λὰ παντὶ σθένει βοηθεῖν αὐτοῖς· εἰς κύρωσιν δὲ τούτων ὁ ἡγε-
 » μὼν καὶ οἱ εὐπατρίδαι τοῦ Νοβογορόδου ἀσπάζονται τὸν "Ἄγιον
 » Σταυρόν». 'Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ δὲ γέγραπται· Cum mercatores Theu-
 » tonici vel Gothenses veniunt in Berko. in regno regis Nogardien-
 » sium, κτλ.) 'Ἡ Βέρκος αὕτη ἐστὶν ἡ Βιόρκος πρὸς τὸ νοτιο-
 » δυτικὸν τοῦ Βυβούργου. Εἰ δ' ἡ νῆσος αὕτη ὑπέκειτο τότε τῇ κυ-
 » βερνήσει τοῦ Νοβογορόδου, ἡ συνθήκη, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα,
 » ἐγένετο ἀναγκάτως πρὸ τοῦ ἔτους 1293, καθ' ὃ οἱ Σουηδοὶ ἐκυρίευ-
 » σαν τοῦ μέρους τούτου τῆς Καρελίας (ὄρ. Lehrberg Untersuchungen
 » σελ. 258).

«'Ἡ κυβέρνησις ὑπεύθυνός ἐστι δι' οἰανδήποτε ὕβριν, γενησομέ-
 » νην τυχὸν κατὰ ξένου. 'Ἐὰν καθ' ὁδὸν κλαπῆ παρὰ Γερμανοῦ
 » πρᾶγμα τι, τιμώμενον ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν γρίβναν κουνίαν, ὁ κλέ-
 » πτης ἀπαλλάττεται πάσης ἄλλης ποινῆς ἀποτίων δύο γρίβνας κουν-
 » νίας· ἐὰν δὲ τὸ κλαπὲν τιμᾶται μὲν πλεον, ἔλλαττον δὲ ἡμισείας ἀρ-
 » γυρᾶς γρίβνας, ὁ ἔνοχος μαστιγοῦται καὶ στιγματίζεται
 » τὴν παρεῖαν, ἢ ἀποτίει δέκα ἀργυρᾶς γρίβνας. Διὰ μείζονα
 » κλοπὴν τιμωρεῖται θανάτῳ. "Ἐγκλημα πραχθὲν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ
 » 'Ιξέρα δικάζεται ὑπὸ τοῦ ἀντόθι τιούνου· ἐὰν δὲ οὗτος μετὰ παρῆ-
 » λενσιν δύο ἡμερῶν μὴ ἐμφανισθῇ, οἱ γεραῖτεροι τῶν ξένων τιμω-
 » ροῦσι τὸν κλέπτην, κατὰ τοὺς μνημονευθέντας κανόνας.

» "Ὅταν οἱ ξένοι (ἔμποροι) τοῦ χειμῶνος, ἢ οἱ βουλόμενοι
 » διαχειμάσαι ἐν Νοβογορόδῳ, εὐρεθῶσιν ἐπὶ τοῦ 'Ιξέρα, ὁ τιούνος
 » πέμψει τοὺς πορθμεῖς, ὅπως ὀδηγήσωσι τοὺς ξένους· παρ' ἐκάστου
 » δ' αὐτῶν λαμβάνουσιν ὀκτὼ κούνας, ἢ κεφαλὰς σαρθερίνας, καὶ
 » δύο μάκτρα, ἢ ἀντ' αὐτῶν τρεῖς κεφαλὰς σαρθερίνας ἀντὶ τῶν
 » μάκτρων· ἀλλ' οἱ ξένοι (ἔμποροι) τοῦ θέρους λαμβάνουσιν
 » ἐκτὸς τούτων καὶ τέσσαρας ἄρτους καὶ δοχεῖον βουτύρου, ἢ δύο
 » κούνας ἀντὶ τῶν ἄρτων, καὶ τρεῖς κεφαλὰς σαρθερίνας ἀντὶ τοῦ

» βουτύρου ». (Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ οἱ πορθμεῖς καλοῦνται *vectores et ductores Vorschkerle* ὁ παταμὸς Ἰζέρας, *Vorsch*, ὁ δὲ τιούνος *oldermanus*. Ὁ ἐπιθεωρητὴς τοῦ Ἰζέρα ὑπεχρεοῖτο ἵνα ἀναγγέλλῃ τῷ τιούνῳ περὶ τῆς ἀφίξεως τῶν ξένων. Ἐπιτρέπετο δὲ τοῖς συνελθούσι πορθμεῦσιν, ἵν' ἅπαξ μόνον μαγειρεύσῃσι (*decoquetur eis unum caldarium, et non plus*) ὅπως μὴ κωλύσῃ τὸν πλοῦν τῶν ἐμπόρων. *Αἱ σαρθερίνας κεφαλῆαι, capita martalorum* (Ῥωσσιστὶ) *Kouni mordki* ἐσήμαινον ἐν γένει ὅτι καὶ αἱ κοῦναι· ἀλλ' ὑπῆρχον πολυειδεῖς κοῦναι. Ἐν ταῖς συμβάσεσι τοῦ ἡγεμόνος *Μιχαήλ* τῆς *Τβέρης* μετὰ τῆς πόλεως τοῦ *Νοβογορόδου* μνημονεύονται κοῦναι μακροαί. Ὅτι δ' ἐκάλουν κυρίως ῥωσσιστὶ *Kounia mordka*, κεφαλὴν σαρθερίνην, εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἀνωτέραν ἀξίαν τῆς συνήθους κοῦνης· ἐπειδὴ ἀναφέρεται ἐν τῇ παρούσῃ συνθήκῃ, ὅτι οἱ ξένοι ἀπέτιον ὑπὲρ ἄρτου δύο κοῦνας καὶ ὑπὲρ δοχείου βουτύρου τρεῖς σαρθερίνας κεφαλῆας· τὴν αὐτὴν τιμὴν ὡς καὶ ὑπὲρ ζεύγους μάκτρων. Οἱ πορθμεῖς ἐλάμβανον τὸν μισθὸν τοῦτον καταπλέοντες μετὰ τῶν ἐμπόρων εἰς τὰς καλύβας τῶν ἀλιέων. « Ὁ δασμὸς ἐν *Νοβογορόδῳ* (ὃν ἀπέτιον ἐν τινι ὠρισμένῳ τόπῳ, *gestevelt* καλουμένῳ) ὠρίσθη ὁ αὐτὸς τοῖς ἐμπόροις τοῦ τε χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους· μία γρίβνα σαρθερίνη δι' ἕκαστον ἐμπορικὸν πλοῖον ἡμισεία γρίβνα δι' ἕκαστον πλοῖον φέρον φόρτον κρέατος (τεταριχευμένου), ἀλεύρων καὶ σίτου· οὐδὲν δὲ τέλος ἐπιβάλλεται τοῖς ἔτερα σιτία φέρουσιν. Οἱ ναυλώσαντες λέμβον ἐπὶ τοῦ *Νέβα* ἔμποροι, δίδουσι τῷ ἰδιοκτήτῃ μετὰ τὴν εἰς *Νοβογορόδον* ἀφίξιν τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀντιμισθίαν, καὶ μίαν πέρναν, ἢ πέντε γρίβνας σαρθερίνας. Ἐὰν δὲ ναυλώσῃσι τὴν λέμβον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ *Βολχόβου*, ἢ ἐπὶ τῆς λίμνης *Λαδόγας* (*Aldagen*), ἀποτίουσι μόνον τὸ ἡμισυ τῆς ἀντιμισθίας· « Ἐὰν δὲ κατὰ τὸν πλοῦν λέμ-

» βος ὑστερήσῃ, ἢ συντριβῇ, καίτοι μὴ ὑπεύθυνος ὁ πορθμεὺς διὰ

» τὸ δυστύχημα τοῦτο, οὐδεμίαν δύναται ἵν' ἀπαιτήσῃ ἀντιμισθίαν,

» ἀλλ' ἀποτίει τῷ ἐμπόρῳ τὸ ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτοῦ βλαβὴν ἐμπο-

» ρευμα. Ἐὰν οἱ ξένοι καὶ οἱ πορθμεῖς, ἐρίσαντες κατὰ τὸν πλοῦν,

» διαλλαχθῶσιν, οὐδόλως γίνεται μνεῖα περὶ τῆς ἔριδος ταύτης ἐν *Νο-*

» *βογορόδῳ*.

» Οἱ ξένοι ἔμποροι δύνανται, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, εἰσερχόμενοι

» εἰς τὸν *Νέβαν* ἵνα ἐμπορεύωνται μετὰ τῶν *Καρέλων* καὶ *Ἰζερανῶν*.

» Ἐν *Νοβογορόδῳ* διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων μέχρι

» τῆς ἀγορᾶς οἱ *Γερμανοὶ* ἀποτίουσι δι' ἕκαστον λέμβον δεκαπέντε

» σαρθερίνα, οἱ δὲ *Γοτλανδοὶ* δέκα. Οὐδένα νόμον δύνανται ἵνα ἐπι-

» βάλλωσιν οἱ *Νοβογορόδιοι* ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ τὴν πώλησιν καὶ ἀγο-

» ρὰν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἐν ταῖς ἀγοραῖς ταύταις οἱ ξένοι ἀπο-

» λαμβάνουσιν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν. Ἐὰν κρηβῇ ἐν αἰταῖς ἐγκλη-

» ματίας, οὐδόλως ἀναγκάζονται οἱ ξένοι ἵνα ἀποδώσιν αὐτὸν δι-

» κάζεται δὲ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ ἐγγχωρίου δικαστηρίου. Οἱ κήρυκες

» οὐδὲν ἄπειρον εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Γερμανῶν, οὐδὲ εἰς τὴν
 » τῶν Γοτλανδῶν· μόνος ὁ πρεσβευτὴς τοῦ ἡγεμόνος ἔχει τὸ δικαίω-
 » μα τοῦτο. Ὁ ξένος ἔμπορος ὑβρισθεὶς ὑπὸ Ῥώσσου ἐγκαλεῖ τοῦτον
 » εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἢ τὸν τιούνον τοῦ Νοβογορόδου· ὁ δὲ Ῥώσσος
 » ὑβρισθεὶς ὑπὸ ξένου ἀναφέρεται εἰς τὸν γεραίτερον τῶν ξένων, ὃς
 » μόνος ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα κρατήσῃ τὸν ἔνοχον. Αἱ τῶν Ῥώσσων
 » καὶ ξένων ἔριδες δικάζονται ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ὑπὸ
 » τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ γεραιτέρου (τῶν ξένων) καὶ τῶν Νοβογοροδίων.
 » Ἡ βάρβαρος παιδιὰ, καθ' ἣν πλήττονται διὰ ῥοπάλων, ἀπαγο-
 » ρεύεται ἐν ταῖς μεταξὺ τῶν Γερμανικῶν διαιτημάτων ὁδοῖς πρὸς
 » ἀποφυγὴν ἔριδος μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Γερμανῶν. Ὁ εἰσελθὼν βιαίως
 » εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐξυβρίσας Γερμανόν, ὑπόκειται τῇ τιμωρίᾳ, ἣν
 » αὐτοὶ ὀρίσουσιν· ἢ δὲ κυβέρνησις οὐδὲν ὑπερασπίσει αὐτόν. Ἐὰν
 » δὲ διαφύγῃ καὶ ἐξελεγχθῇ ὑπὸ ἐπτὰ μαρτύρων ἀποτίνει διπλοῦν
 » πρόστιμον, ἢ εἴκοσι ἀργυρᾶς γρίβνας, ἐκτὸς τῆς προξενηθείσης ἐκ
 » τῆς βίας ταύτης βλάβης. Ὅταν δ' ὁ ἔνοχος ἔστι πτωχὸς, οἱ Νο-
 » βογορόδιοι ἀποτίουσιν ὄντ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ ἐγκληματίας κρατηθῇ ἐν
 » τῇ Γερμανικῇ συνοικίᾳ, τιμωρεῖται δημοσίᾳ. Ἐὰν δὲ διαφύγῃ θύ-
 » ραν, ἢ φραγμὸν τῆς συνοικίας ταύτης, ἢ ἐκτοξεύσῃ βέλος πρὸς
 » αὐτήν, ἢ βάλλῃ λίθον, ἀποτίνει δέκα ἀργυρᾶς γρίβνας ».

Πάντες οἱ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐρχόμενοι ἐμπορεύονται ἐλευθέρως, οὐδε-
 μία δὲ διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Ῥώσσων καὶ τῶν Γερμανῶν (*mo-
 dica vel nulla est differentia*). Οἱ Ῥώσσοι χαίρουσι τὴν αὐτὴν ἐλευ-
 θερίαν ἕξω τῶν ἀγορῶν τούτων.

Οἱ Γερμανοὶ δύνανται ἀκωλύτως ἵνα διδάσκωσι τὴν Ῥωσικὴν γλῶσ-
 σαν τὰ τέκνα αὐτῶν — Ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου μέχρι
 » τῆς ἀγορᾶς καὶ μέχρι τῆς ὁδοῦ, οὐδαμοῦ ἀνεγείρονται οἰκοδομήμα-
 » τα—Τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ἁγίου Πέτρου, αἱ Γερμανικαὶ καὶ Γοτλαν-
 » δικαὶ συνοικίαι περιφράττονται ἐκ ξυλίνου περιφράγματος—Οἱ ναοὶ
 » (Γερμανικοὶ) τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ Ἁγίου Νικολάου ἐν Λαδόγγα
 » νέμονται, ὡς ἀνέκαθεν, τοὺς ὀρισμένους αὐτοῖς λειμῶνας.

» Ἐὰν ἀναφθῇ ἔρις μεταξὺ τῶν ἐμπόρων τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν
 » Ῥώσσων, οἱ τοῦ θέρους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀναμιγνύονται ἐν αὐτῇ.
 » ἐν γένει δὲ πᾶς ξένος ἔμπορος, καίτοι ἐρίζων, δύναται ἵνα ἐξέλ-
 » θῃ ἐλευθέρως τοῦ Νοβογορόδου· ἐὰν δ' αὐτῇ ἢ ἔρις μὴ παύσῃ,
 » οὔτε τὸ πρῶτον, οὔτε τὸ δεύτερον, οὔτε τὸ τρίτον ἔτος, οἱ Νο-
 » βογορόδιοι χρωῶνται τοῖς ξένοις ὡς πολεμίοις, δημεύουσι δηλ. τὰ
 » ἀγαθὰ αὐτῶν, ἐξορίζουσιν αὐτοὺς κτλ. » (*Eiet pandatio admit-
 tetur*). Τὸ ῥῆμα *pandare* ἐσήμαινε *apposer ban sur quelque chose*. Ὁρ.
 Γλωσσ. Δουγγαγγ (οὕτως οἱ Νοβογορόδιοι ἐπολιτεύθησαν πρὸς τοὺς
 Γερμανοὺς ἐν ἔτει 1183). « Ῥώσσος οὐδὲν κρατεῖ ὡσαύτως ξένον
 » ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· ὀφείλει δὲ ἵνα ἀναγγεῖλῃ τὸ ἐγκλημα αὐτοῦ
 » πρὸς τὸν γεραίτερον, ὃς νοθετεῖ τὸν ὁμόφυλον αὐτοῦ.

» Ἐὰν ὑπάρχη πόλεμος μεταξύ τοῦ Νοβογορόδου καὶ τῶν ὁμόρων
» χωρῶν, ὁ ξένος ἔμπορος, Γερμανός, ἢ Γοτλανδός, ὁ μὴ μετέχων
» τῶν στρατιωτικῶν ἔργων, ἐλεύθερός ἐστιν ἀπελθεῖν ὅπου ἂν βού-
» ληται. Ὡσαύτως δὲ οὐδ' ἀναγκάζεται ἵνα ἐξοπλισθῆ καὶ συν-
» ευστρατεύσῃ τοῖς Νοβογορόδιοις.—Ὁ ἔμπορος Γερμανός, θέλων ἵνα
» μεταβῆ ἐκ Νοβογορόδου εἰς Γοτλανδίαν, τελεῖ ἀργυρᾶν γρίβναν
» τῷ ναῶ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς (Sancti Vridach, τουτέστι freytag,
» Παρασκευή.)

» Ἐν πάσῃ δίκῃ ξένου πρὸς Ῥώσσοι ἀπαιτοῦνται δύο μάρτυρες
» ξένοι καὶ δύο Ῥώσοι. Ἐὰν ὅτε Ῥώσσοι καὶ ὁ ξένος βεβαιώσωσι
» διαφθώρας, ὁ κλῆρος κρινεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Νοβογορόδιος, ὀφει-
» λότης ὢν ξένου καὶ ἑτέρου Νοβογορόδιου, ὑποχρεοῦται ἵνα ἐξοφλῇ
» πρῶτον τὸν ξένον μὴ δυνάμενος δὲ, στερεῖται τῆς ἐλευθερίας,
» ὡς καὶ ἡ σύζυγος καὶ οἱ οἰκείοι αὐτοῦ. Ὁ δανειστής ὀδηγήσει αὐ-
» τὸν εἰς τὴν ἀγορᾶν ἐπιτρέπεται δ' αὐτῷ ἵνα ἀπαγάγῃ αὐτὸν ἔξω
» τοῦ Νοβογορόδου, ἐὰν οὐδεὶς ἐξαγοράσῃ τὸν ὀφειλέτην τούτου.

Ἐάν τις (ὃ μὴ γένοιτο) φονεύσῃ ἱερέα, γεραίτερον, ἢ πρεσβυτέρῳ
ἀποτίνει διπλοῦν πρόστιμον, ἢ εἴκοσι ἀργυρᾶς γρίβνας· ἐν ταῖς ἄλ-
λαις δὲ περιπτώσεσι δέκα γρίβνας· διὰ φόνον δούλου, δύο ἀργυρᾶς
γρίβνας· τὸ αὐτὸ δὲ πρόστιμον καὶ διὰ τραῦμα πρὸς ἐλεύθερον ἄν-
δρα· διὰ δὲ τραῦμα πρὸς δούλον ἡμίσειαν γρίβναν, ὡσαύτως καὶ διὰ
κόλαφον.

Τὰ σταθμὰ τῆς ἀγορᾶς ἐξελέγχοντα δις τοῦ ἑνιαυτοῦ ζυγίζονται
δὲ δι' αὐτῶν πάντα τὰ Γερμανικὰ καὶ Ῥωσσικὰ ἔμπορεύματα. Ὁ
ξένος ἀποτίσει τῷ σταθμιστῇ ἑννέα σιούρους ἀνὰ κάπην, ἰσοφαρίζουσαν
πρὸς δάδεκα πούδια (ὄρ. καταπέρω περὶ κάπης). Ὁ σιούρος
(Vekcha Ῥωσσιτι) καλεῖται ἐνταῦθα schin. Κατὰ τὴν τοῦ Σμολέν-
σκου συνθήκην, ἣν καταπέρω καταχωρίζομεν, ἀπέτιε τῷ ἐπιστάτῃ
τῶν σταθμῶν ἕν σαρθέρινον ἀνὰ δύο κάπας· ἐντεῦθεν δ' εἰκάζεται
ὅτι τὸ σαρθέρινον τοῦ Σμολένσκου ἀντεστοίχει πρὸς δεκαοκτὼ σιού-
ρους τοῦ Νοβογορόδου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀργυρᾶ γρίβνα κατὰ τὸ 1228
ἀντεστοίχει πρὸς τέσσαρας σαρθερίνας γρίβνας τοῦ Σμολένσκου καὶ
κατὰ τὸ ἔτος 1230 πρὸς ἑπτὰ σαρθερίνας γρίβνας Νοβογοροδίας, πι-
θανὸν ὅτι ἐν γένει τὸ σαρθέρινον εἶχεν ἄξιαν δέκα σιούρων. Ὁ σταθ-
μιστῆς, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων, ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν
ματυροῦμενος, ὅτι οὐδένα ἐξαπατήσῃ· διὰ δὲ τὴν στάθμισιν τῶν πο-
λυτμίων μετάλλων οὐδεμίαν ἀντιμισθίαν λαμβάνει. Ὁ ἀργυρογνώμων
» λαβὼν παρὰ τῶν ξένων τὸ ἀργύριον πρὸς ἀνάλυσιν, ὀφείλει, ἀπο-
» δίδων αὐτὸ, ἵνα ἀφαιρῇ τὸ ἑτερογενὲς μίγμα. Ὁ ξένος ἔχει δικαίωμα
» ἵνα ἀπαιτήσῃ δευτέραν ἐξέλεξιν τοῦ βάρους τοῦ μετάλλου. Οἱ Νο-
» βογορόδιοι εἰσω ὑπέσθηναι διὰ τὸν ἀργυρογνώμονα, εἰ μὴ ἀπέδιδε τῷ
» ξένῳ ἔμπροσθεν τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἔλαβε πρὸς στάθμισιν. Τὸ βάρος,
» καλούμενον, κ ἄ π α, περιέχει ὀκτὼ Λιβονικὰ τάλαντα· (τὸ τάλαντον

» δύναται ἐξήκοντα λίτρας). Ἡ νενομισμένη στάθμη διὰ τὰς ἀγοράς
 » καὶ πωλήσεις ἐστὶ τὸ διατηρούμενον ἐν τῷ ναῷ (Γερμανικῷ) τοῦ
 » Ἁγίου Πέτρου.

• Οἱ τοῦ χειμῶνος καὶ θέρους ἔμποροι, ἀναχωροῦντες ἐκ τοῦ Νο-
 • βογορόδου, λαμβάνουσιν ὁδηγὸν ἐν Ἰξέρῃ· δίδουσι δ' αὐτῷ ὀκτώ
 » σαρθερίνας κεφαλὰς καὶ ἄρτον. Ἐλεύθεροί εἰσιν ἵνα ἀναχωρήσω-
 » σι συναποφέροντες τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν ἐπιτῶν ἰδίων ἵππων.

• Ἡ συνοικία τῶν Γότθων μετὰ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ νεκροταφείου
 » τοῦ Ἁγίου Ὀλάβου καὶ τῶν πέριξ λειμῶνων ἀπαλλάσσονται παντὸς
 » τέλους κατὰ τὸν ἀρχαῖον θεσμόν. Χῶρος ὀκτὼ βημάτων πλάτους
 » περὶ τὴν συνοικίαν ταύτην ἀνήκει τοῖς Γοτλανδοῖς· οὐδεμία οἰκοδομή
 » ἀνεγείρεται ἐπ' αὐτοῦ, οὐδὲ ξύλα ἀποτίθενται. Οὐδόλως ὑποχρεοῦν-
 » ται οἱ Γοτλανδοὶ πρὸς ὁδοποιΐαν, ὡς καὶ πρὸς καθάρσιν τῆς ὁδοῦ
 » τῆς συνοικίας, ἣτις ἀνήκεν αὐτοῖς πρότερον καὶ ἐπωλήθη.

» Οἱ Νοβογορόδιοι ἀπολαύουσιν ἐν Γοτλανδίᾳ τῶν αὐτῶν δικαιω-
 » μάτων καὶ προνομιῶν, ὧν ἀπολαύουσιν οἱ ἄλλοδαποὶ ἔμποροι ἐν τῇ
 » ἐπικρατείᾳ τοῦ Νοβογορόδου. Ἀμήν ».

Πιθανὸν, ὅτι ἡ περίεργος αὕτη συνθήκη συνετάχθη μικρὸν μετὰ
 τὸν Κωνσταντῖνον, ἢ περὶ τὸ 1230· ἀλλὰ ἐγένετο δεκτὴ τῶντι καὶ
 ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων; Ἀμφιβάλλομεν διότι οὔτε τὴν
 χρονολογίαν τοῦ ἔτους βλέπομεν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ τὰ ὀνόματα τοῦ ἡγε-
 μόνος, τοῦ καθέδρου καὶ χιλιάρχου, ἃ συνήθως ἀπαντῶνται ἐν τοῖς
 ἐγγράφοις τῆς πόλεως Νοβογορόδου. Δύναται τις ἵνα ὑποθέσῃ ὡσαύ-
 τως, ὅτι τὸ Νοβογορόδον παρεχώρησε τοῖς ξένοις τὸ δικαίωμα τοῦ δι-
 κάζειν τοὺς ἐγκληματίας Ῥώσους εἰ μὴ εὐρίσκετο ὁ τιοῦνος ἐν τῇ ὀ-
 ρισθείσῃ προθεσμίᾳ· ὅτι διὰ μικρὰν κλοπὴν (ἐνὸς ἕως πέντε, ἢ ἕξ
 ῥουβλίων τοῦ νῦν νομίσματος) ἐστιγματίζετο ὁ ἔνοχος καὶ διὰ μείζο-
 νας κλοπὰς ἐξημιούτο θανάτῳ ὁ κλέπτης ἐν χῶρᾳ, ὅπου καὶ αὐτὸς
 ἔτι ὁ φονεὺς ἀπελυτροῦτο διὰ τοῦ ἀργυρίου; Οἱ ξένοι ἔμποροι, φο-
 βούμενοι μᾶλλον τὰς συνεχεῖς κλοπὰς, ἢ τοὺς φόνους, τοὺς συμβαί-
 νοντας σπανίως, προέτεινον ἴσως τὸν νόμον τοῦτον· ἀλλ' ἡ κυβέρ-
 νησις τοῦ Νοβογορόδου ἔστρεψε τούτῳ; Ἀλέξανδρος ὁ Νεβραϊκὸς
 ἐτιμώρησε θανάτῳ τοὺς ἀποπλανήσαντας τὸν υἱὸν, ὁ δὲ λαὸς κατε-
 κρήμνιζε τοὺς ταραχοποιοὺς ἄνωθεν τῆς γεφύρας· ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν
 ἐγκλήματα πολιτικά, οὐχὶ δὲ προσωπικά, ἅτινα συνήθως ἐτιμω-
 ροῦντο παρ' ἡμῖν διὰ χρηματικῶν ποινῶν ἀπὸ τοῦ Ἰαροσλάβου μέ-
 χρι τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, μνημεῖον τῶν ἐμ-
 πορικῶν ἡμῶν σχέσεων πρὸς τὴν Γερμανίαν, φέρον τὴν σφραγίδα
 τῆς ἀρχαιότητος, ἄξιόν ἐστιν ἄεποτε προσοχῆς τινος, ὡς ἐμφαίνον
 τὴν πορείαν καὶ τοὺς τρόπους τῆς Γερμανικῆς ἐμπορίας ἐν ταῖς ἀρ-
 κτικοδντικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ῥωσσίας· διὸ οὐδ' ἐδισταξάμεν ἵνα κα-
 ταχωρίσωμεν λεπτομερείας τινὰς τῆς συνθήκης ταύτης ἐν τῇ ἡμε-
 τέρᾳ Ἱστορίᾳ.

(24) Ἀρχαῖον ἐπὶ περγαμηνῶν ἀντίγραφον τῆς σπονδαίας ταύτης συνθήκης σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κόμητος Μουσσίνου—Πουσκίνου. Κοινοῦμεν δ' αὐτὸ τοῖς περιέργοις ἀναγνώσταις λέξιν πρὸς λέξιν.

« Ὁ ἡγεμὼν Μστισλάβος ὁ τοῦ Δαβιδ ἔπεμψε τοὺς ἄνδρας ἀν-
 » τοῦ Ἱερεμίαν, Παπᾶν, καὶ Παντελῆν, ἑκατόνταρχον, ἐκ Σμολένσκου
 » εἰς Ῥήγαν καὶ ἐκ Ῥήγας εἰς τὴν Γοτικὴν ὄχθην πρὸς διομολό-
 » γησιν εἰρήνης καὶ πρὸς κατάπαυσιν τῆς διχονοσίας, ἣτις ὑπῆρξε με-
 » ταξὺ τῶν Γερμανῶν καὶ Σμολενσκίων. Διὰ δὲ τὴν εἰρήνην ταύτην
 » ὁ Ῥούλφ, ἐκ τῆς Κάσλης (Κάσσελ;) καὶ ὁ Τουμάσης, υἱὸς τοῦ Μι-
 » χαήλ, κατέβαλον πᾶσαν σπονδὴν καὶ ἐπιμέλειαν, ὅπως διατηρηθῆ
 » μεταξὺ αὐτῶν ἡ ἁρμονία· ὅπως οἱ ἐν Ῥήγᾳ καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ ἔμ-
 » ποροι Ῥώσσοι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπικρατείαις τοῦ Σμολένσκου Γερμα-
 » νοὶ ἔμποροι εὐχαριστηθῶσι, καὶ ὅπως ἡ συνομολογηθεῖσα εἰρήνη
 » καὶ ἡ ἁρμονία αὕτη διαρκέσῃ ἕσσει, πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ ἡγεμό-
 » νος καὶ πάντων τῶν πολιτῶν τοῦ Σμολένσκου, ὡς καὶ πάντων τῶν
 » κατοίκων τῆς Ῥήγας καὶ πάντων τῶν Γερμανῶν τῶν ναυτιλλομέ-
 » νων τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν (τὴν Βαλτικὴν)· συνέθεντο δὲ τὸ
 » δίκαιον τοῦτο ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς δίκαιον τοῖς ἐν Ῥήγᾳ καὶ τοῖς
 » ἐν τῇ Γοτικῇ ὄχθῃ Ῥώσσοις, καὶ ὅπως τοῦτο ἰσχύῃ διὰ παντός.

» Ὁ Θεὸς μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν μεταξὺ τῶν Γερμανῶν καὶ Ῥώσσων
 » ληστείαν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς εἰρήνης!

» 1. Ἐν περιπτώσει φόνου ἑλευθέρου ἀνδρὸς ἀποτίνονται δέκα ἀργυ-
 » ραὶ γρίβναι, ὧν ἑκάστη ἰσοφαρίζει πρὸς τέσσαρας σαρθερίνας γρίβ-
 » νας, ἥτοι τέσσαρα θηρία· δούλου δὲ, μία ἀργυρᾶ γρίβνα· ὁ δ'
 » αἰκίστας δοῦλον ἀποτίνει μίαν σαρθερίνην γρίβναν. Ὁ νόμος οὗ-
 » τος ἰσχύσει ἐν τε Σμολένσκῳ, Ῥήγᾳ καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ.

» 2. Ἐὰν ὄξορυχθῆ ὀφθαλμὸς, ἐὰν ἀποκοπῆ χεὶρ, ἢ ποῦς, ἢ οἶα-
 » δῆποτε ἄλλη ἀκρωτηρίασις τοῦ σώματος, ἀποτίνονται πέντε ἀργυ-
 » ραὶ γρίβναι· διὰ δ' ἐκρίζωσιν ὀδόντος, τρεῖς. Ὁ νόμος οὗτος ἰ-
 » σχύσει ἐν τε Σμολένσκῳ καὶ ἐν τῇ Γοτικῇ ὄχθῃ.

» 3. Ὁ πλήξας τινὰ ῥοπάλῳ μέχρῃς αἵματος ἀποτίσει μίαν καὶ ἡμί-
 » σειαν ἀργυρᾶν γρίβναν· ὁ τύψας τὸ πρόσωπον, συλλαβῶν ἐν τῶν
 » τριχῶν, ἢ πατάξας τινὰ ῥάβδῳ ἀποτίσει τρία τέταρτα ἀργυρᾶς γρί-
 » βνας· ἐὰν δὲ ὑβρισθῆ πρεσβευτῆς, ἢ ἱερέως, τὸ πρόστιμον δι' ἐκάτε-
 » ρον διπλασιάζεται.

» 4. Ὁ τραυματίσας τινὰ, μὴ ἀκρωτηριάσας δὲ, ἀποτίσει μίαν
 » καὶ ἡμίσειαν ἀργυρᾶν γρίβναν.

» 5. Ἐὰν ἔμπορος Ῥώσσος πράξῃ ἔγκλημα τι ἐν Ῥήγᾳ, ἢ ἐν Γο-
 » τικῇ ὄχθῃ οὐ δεσμεύεται παρέχων ἐγγνητὴν· ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ τοιοῦ-
 » τον, δεσμεύεται. Γερμανὸς ἔμπορος οὐ φιλακίζεται παρέχων ἐγ-
 » γνητὴν, ἀν δὲ μὴ ἔχῃ, δεσμεύεται.

» 6. Ὅταν Γερμανὸς ἔμπορος πωλήσῃ τὸ ἐμπόρευμα αὐτοῦ ἐπὶ

» πιστώσει ἐν Σμολένσκῳ, ὁ δὲ Ῥώσσοι ἀγοραστῆς τούτου ὀφείλει ἐ-
 » τέρω Ῥώσσῳ, ὁ Γερμανὸς ἐξοφλεῖται πρῶτος τὸ αὐτὸ πράττεται
 » καὶ διὰ τοὺς ἐν Ῥήγγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ Ῥώσσους.

» 7. Ὄταν ὁ ἡγεμὼν καταδικάσῃ Ῥώσσον καὶ διατάξῃ τὴν δήμεν-
 » σιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ὁ δὲ
 » Ῥώσσοι ὀφείλει ἀργύριον Γερμανῶ, οὗτος ἐξοφλεῖται πρῶτος μετὰ
 » ταῦτα δὲ γενέσθω ὅ,τι ἂν ὁ Θεὸς, ἢ ὁ ἡγεμὼν θέλῃ. Ὁ νόμος
 » οὗτος ἰσχύσει διὰ τοὺς ἐν Ῥήγγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ Ῥώσσους.

» Ὄταν Γερμανὸς ἔμπορος ἐδάνεισε δούλῳ τοῦ ἡγεμόνος, ἢ εὐπα-
 » τρίδου, ὁ δούλος δ' οὗτος τελευτήσῃ, ὁ κληρονόμος τοῦ δούλου ἐ-
 » ξοφλεῖ τὸν ἔμπορον.

» 9. Ὁ Ῥώσσοι οὐ δύναται ἵνα προσάξῃ μάρτυρας ἕνα ἢ δύο Ῥώσ-
 » σους, ὡς καὶ ὁ Γερμανὸς ἐν Σμολένσκῳ.

», 10. Ῥώσσοι οὐδόλως ἀπαιτεῖ τὴν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου
 », βάσανον Γερμανοῦ, καὶ τάνάπαλιν, Γερμανὸς τὴν τοῦ Ῥώσσου, εἰ
 », μὴ τὰ διαφερόμενα μέρη ὧσι σύμφωνα.

», 11. Ὁ Ῥώσσοι οὐδόλως προσκαλεῖ τὸν Γερμανὸν εἰς μονομα-
 », χίαν ἐν Σμολένσκῳ, οὐδ' ὁ Γερμανὸς τὸν Ῥώσσον ἐν Ῥήγγα καὶ
 », Γοτικῇ ὄχθῃ. Ἐὰν οἱ Γερμανοὶ ἔμποροι μάχωνται πρὸς ἀλλήλους
 », ἐν Ῥωσσία διὰ ξιφῶν καὶ ἀκοντίων, οὔτε ὁ ἡγεμὼν, οὔθ' ἕτερός
 », τις Ῥώσσοι ἀναμιγνύεται, ἀλλὰ δικάζονται κατὰ τοὺς ἰδίους αὐ-
 », τῶν νόμους.

», 12. Ἐὰν Ῥώσσοι συλλάβῃ Γερμανὸν ἀκολασταίνοντα μετὰ τῆς
 », συζύγου αὐτοῦ, ὁ τελευταῖος ἀποτίσει ἕνεκα τῆς ὕβρεως δέκα ἀρ-
 », γυρᾶς γρίβνας· τοῦτο δ' ἐστὶν ἀμοιβαῖον καὶ διὰ τὸν ἐν Ῥήγγα καὶ
 », Γοτικῇ ὄχθῃ Ῥώσσον.

», 13. Ἐὰν Γερμανὸς ἐν Σμολένσκῳ ἐκβιάσῃ γυναῖκα ἐλευθέραν,
 », γνωστὴν τέως ἐπὶ τιμιότητι ἀποτίσει δέκα ἀργυρᾶς γρίβνας ἕνεκα τῆς
 », ὕβρεως ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ῥώσσοι ἐν Ῥήγγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ.

», 14. Ἄμ' ὁ ἐπὶ τῶν μεθορίων τιούνος μαθὼν τὴν ἀφίξιν Γερμα-
 », νῶν ἐμπόρων εἰς Βόλοκον, πέμπει ταχέως ταχυδρόμον, ὅπως γνω-
 », στοποιήσῃ τοῖς ἐγχωρίοις τὸ περὶ μεταφορᾶς τῶν Γερμανῶν μετὰ
 », τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν· οὐδεὶς δὲ τολμησάτω ἵνα παρενοχλήσῃ
 », Γερμανὸν, διότι πολλὴ βλάβη προσγίνεται τοῖς κατοικοῖς τῆς ἐπαρ-
 », χίας τοῦ Σμολένσκου παρὰ τῶν ἀλλοθρήσκων. Οἱ Γερμανοὶ διὰ
 », κληρώσεως ὀρίζουσι μεταξὺ αὐτῶν ὁδηγόν, εἰ δὲ Ῥώσσοι συνοδοι-
 », πορήσῃ αὐτοῖς, μενέτω ὀπίσω.

», 15. Ὁ Γερμανὸς ἔμπορος εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν δωρεῖται
 », τῇ ἡγεμονίδι τόμον ὑφάσματος, τῷ δὲ τιούνω τοῦ Βολόκου χειρίδας
 », Γοτικᾶς. Ἄν τις τῶν κατοίκων τοῦ Βολόκου δεχθῇ ἵνα μετακομίσῃ
 », ἐπὶ τῆς ἀμάξης αὐτοῦ ἐμπόρευμα Σμολενσκίου, ἢ Γερμανοῦ καὶ ἀ-
 », πολέσῃ τι, πάντες οἱ κάτοικοι συνεισφέρουσιν εἰς ἀποζημίωσιν. Ὁ
 », αὐτὸς κανὼν ἰσχύει καὶ διὰ τὸν ἐπὶ τῆς Γοτικῆς ὄχθης Ῥώσσον.

„ 17. Όταν ὁ Γερμανὸς ἔμπορος παραγένηται εἰς Σμολένσκον, πωλεῖ
„ τὸ ἐμπόρευμα αὐταῦ ἀκωλύτως· τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸν Ῥώσσον
„ ἐν τῇ Γοτικῇ ὄχθῃ.

„ 18. Όταν Γερμανὸς ἔμπορος ἀπέρχεται μετὰ τοῦ ἐμπορεύματος
„ εἰς ἑτέραν πόλιν, ὁ ἡγεμὼν οὐδόλως κωλύσει αὐτὸν, οὐδ' οἱ κάτοι-
„ κοι τοῦ Σμολένσκου ἐπίσης καὶ τὸν Ῥώσσον, ὃς ἀπέρχεται ἐκ Γο-
„ τικῆς ὄχθης εἰς Γερμανικὰς τόπους, εἰς Δουβέκην, οἱ Γερμανοὶ
„ οὐδόλως κωλύουσι.

„ 19. Όταν Ῥώσσος λάβῃ ἐμπόρευμα παρὰ Γερμανοῦ καὶ ἐξενέγκῃ
„ αὐτὸ τῆς ἀλλῆς, οὐδόλως ἐπιστρέφει αὐτό· ὡσαύτως τὸ ἀγορασθὲν
„ παρὰ Ῥώσσον ἐμπόρευμα καὶ ἐξαχθὲν τῆς οἰκίας αὐτοῦ οὐδόλως
„ ἐπιστρέφεται.

„ 20. Ὁ Ῥώσσος οὐκ ἐγκαλεῖ τὸν Γερμανὸν εἰς τὸ κοινὸν δικα-
„ στηρίον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου. Ἄλλ'
„ ἔάν ὁ Γερμανὸς θέλῃ, δικάζεται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ δικαστηρίου. Ὁ
„ δὲ Γερμανὸς οὐκ ἐγκαλεῖ ἐν Ῥήγγα καὶ ἐν Γοτικῇ ὄχθῃ ἐνώπιον τοῦ
„ κοινοῦ δικαστηρίου Ῥώσσον, ἐκτὸς ἔάν οὗτος συναιῆ.

„ 21. Γερμανὸς ἐν Σμολένσκῳ οὐδόλως τίθεται παρ' τοῦ Ῥώσσον
„ ὑπὸ ἐπιτήρησιν ἀστυνομικὴν πρὶν ἢ ἀναγγεῖλῃ ταύτην τῷ γε-
„ ραιτέρῳ αὐτῶν. Ἐάν δ' ὁ γεραιτέρος μὴ πείσῃ τοῦτον, δύναται ἵνα
„ θέσῃ τὸν Γερμανὸν ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ὁ Γερμανὸς πράττει ὡσαύτως
„ ἐν Ῥήγγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ.

„ 22. Όταν Ῥώσσος ἔχη ἀπαιτήσεις ἐμπορεύματός τινος ἐν τῇ
„ Γερμανίᾳ, εἴτε ἐν τῇ Γοτικῇ ὄχθῃ, εἴτε ἐν τῇ Ῥήγγα, εἴτε ἐν ἄλλῃ τι-
„ νὶ Γερμανικῇ πόλει ὁ ἐγκαλῶν ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἐγκαλούμενον
„ καὶ δικάζεται κατὰ τοὺς ἐγχωρίους νόμους, οὐδεμίαν δὲ βιαιοπρα-
„ γίαν πράττει. Καὶ ὁ Γερμανὸς ὡσαύτως ἐνεργεῖ ἐν Ῥωσσίᾳ.

„ 23. Ὁ Γερμανὸς ἀποτίσει τῷ σταθμιστῇ ἀνὰ δύο κάπας (εἰκο-
„ σιτέσσαρα πούδια) ἐν σαρθέριον τοῦ Σμολένσκου.

„ 24. Όταν Γερμανὸς ἀγοράσῃ χρυσὴν γρίβναν, ἀποτίσει τῷ σταθ-
„ μιστῇ μίαν νογάταν· ἀλλ' ἔάν πωλήσῃ, οὐδὲ σκίουρον δώσει αὐτῷ.

„ 25. Ὁ ἀγοράσας ἀργυροῦν σκεῦος Γερμανὸς ἀποτίσει τῷ σταθ-
„ μιστῇ ἀνὰ γρίβναν ἐν σαρθέριον· ἀλλ' ἔάν πωλήσῃ οὐδὲ σκίουρον
„ δώσει.

„ 26. Όταν ὁ Γερμανὸς ἀγοράσῃ ἀργυρᾶν γρίβναν, δώσει τῷ σταθ-
„ μιστῇ δύο σκίουρους· ἔάν δὲ πωλήσῃ, οὐ δώσει αὐτάς.

„ 27. Όταν Γερμανὸς ἀποτίῃ εἰς ἀργύριον, ἀποδίδεται αὐτῷ ἐν
„ σαρθέριον τοῦ Σμολένσκου ἀνὰ γρίβναν.

„ 28. Ἐάν τὸ κήρινον μέτρον (δωδέκα πουνδίων) φθαρῇ, ἐξελέγγε-
„ ται διὰ τῶν καπῶν, ὧν ἡ μὲν φυλάττεται ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομήτο-
„ ρος, ἡ δὲ ἐν τῷ Γερμανικῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου. Ὁ νόμος οὗτος
„ ἰσχύει τοῖς ἐν Ῥήγγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ Ῥώσσοις.

„ 29. Ὁ Γερμανὸς ἐν Σμολένσκῳ ἀγοράζει ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύ-

- », τως οἰονδήποτε ἐμπόρευμα τοῦτ' αὐτὸ δύναιται καὶ ὁ 'Ρῶσος ἐν
», 'Ρήγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ.
- », 30. 'Ο Γερμανὸς οὐδόλως ὑπόκειται δασμῶ ἀπὸ Σμολένσκου εἰς
», 'Ρήγαν καὶ ἀπὸ 'Ρήγας εἰς Σμολένσκον ὡσαύτως καὶ ὁ 'Ρῶσός
», ἔστιν ἐλεύθερος παντὸς δασμοῦ ἀπὸ Γοτικῆς ὄχθης εἰς 'Ρήγαν καὶ
», ἀπὸ 'Ρήγας εἰς Σμολένσκον.
- », 31. 'Εὰν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου ἐκστρατεύσῃ, ὁ Γερμανὸς
», οὐ συνεκστρατεύει· ἐὰν δὲ βούληται ἵνα συνοδεύσῃ τῷ ἡγεμόνι, δύ-
», ναιται. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει ὡς πρὸς τὸν 'Ρῶσον ἐν 'Ρήγα καὶ Γοτικῇ
», ὄχθῃ.
- », 32. 'Εὰν 'Ρῶσος, ἢ Γερμανὸς συλλάβῃ τὸν κλέπτην παρὰ τῷ
», ἐμπορεύματι αὐτοῦ, ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα πράξῃ κατ' αὐτοῦ ὅ,τι
», ἂν θέλῃ.
- », 33. Οὔτε ἐν 'Ρήγα, οὔτε ἐν Γοτικῇ ὄχθῃ ἀποτίνει ὁ 'Ρῶσος δι-
», καστικὰ τέλη, ὡς καὶ ὁ Γερμανὸς ἐν Σμολένσκῳ, εἴτε τῷ ἡγεμόνι, εἴ-
», τε τῷ τιούνω, εἰμὴ σεβαστοὶ ἄνδρες συμβουλευσῶσιν αὐτοῖς ἵνα δό-
», σωσί τι τῷ δικαστῇ· ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον λαμβάνεται παρ' αὐτῶν.
- », 34. Τὸ δὲ μέτρον, δι' οὗ οἱ Γερμανοὶ, οἱ κάτοικοι τοῦ Βολόκου
», μεταφέρουσι τὰ ἐμπορεύματα ἐκάστου ξένου ἐμποροῦ, ἐδόθη αὐτοῖς
», ὑπὸ τῶν Γερμανῶν· ἐὰν δὲ τὸ μέτρον τοῦτο φθαρῇ, ἕτερον ἴσον
», αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν τῷ Γερμανικῷ, ναῶ, καθ' ὃ κατασκευάζεται ἐτε-
», ρον ἀντὶ τοῦ φθαρέντος.
- », 35. 'Ο 'Επίσκοπος τῆς 'Ρήγας, ὁ Βολκνίνος, μέγας ταξιάρχης τῶν
», ἵπποτῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς 'Ρήγας, ἐκήρυ-
», ξαν τὸν Δουῖναν ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν ἕως τῆς πηγῆς αὐ-
», τοῦ, ὡς καὶ τὰς ὄχθας αὐτοῦ, παντὶ ἐμπορῷ τῆς 'Ρήγας καὶ Γερ-
», μανίας, ἀναπλέοντι καὶ καταπλέοντι αὐτόν. Μὴ δάψῃ ὁ Θεὸς δυ-
», στύχημά τι τοῖς 'Ρωσικοῖς καὶ Γερμανικοῖς πλοίοις· ἀλλ' ἐν δυ-
», στυχήματι οἱ ἐμποροὶ 'Ρῶσοι προσορμίζονται πανταχοῦ καὶ ἀπο-
», βιβάζουσι τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως· ἐμι-
», σθοῦσιν ἀνθρώπους ὅπως βοηθήσωσιν αὐτοῖς, οὔτινες οὐδόλως ἀ-
», παιτοῦσί τι πλέον τῆς συμπεφωνημένης ἀμοιβῆς. 'Ο 'Ρῶσος ἀπο-
», λαύει τῆς αὐτῆς προνομίας ἐν 'Ρήγα καὶ Γοτικῇ ὄχθῃ, ὁ δὲ Γερ-
», μανὸς ἐν ταῖς ἐπικρατείαις τοῦ Σμολένσκου, τοῦ Πολότσκου καὶ
», Βιτέβσκου. Αἱ συνθήκαι αὗται ἐγράφησαν ἐνώπιον τοῦ παπᾶ 'Ιωάν-
», νου, τοῦ ταξιάρχου Βολκνίνου, τῶν ἀνδρῶν τῆς 'Ρήγας καὶ πολ-
», λῶν ἐμπορῶν τοῦ βασιλείου τῆς 'Ρήγας, οὔτινες ἐπέθηκαν ἐπ'
», αὐτῶν τὰς σφραγίδας αὐτῶν. Μάρτυρες δ' εἰσὶν οἱ 'Ρεγεμβὸδ,
», Τετάρτ καὶ 'Αδάμ, πολῖται ἐν τῆς Γοτικῆς ὄχθης, Μεμεβέρ, Βερε-
», δρικ καὶ Δομμὸν ἐν τῆς Λουβέκης, 'Ινδρικ, Τονλιέρ ἐν τοῦ 'Ιουζά-
», τον (Δάντσιχ), Κοδράτ, 'Ιεγάνος καὶ Κινὸτ ἐν τοῦ Μνυστέρου, Βέρ-
», νικ καὶ Φολκίρ ἐν τῆς Γλούβλης, 'Ιαρῆμ, Βράχτ ἐν τῆς Δροτμί-
», νας, 'Ινδρικ, Στίζικ ἐν τῆς Δρεάμης, 'Αλβρεάχ, Σλοῦκ, Βερνάρδ,

» Βελετέρ καὶ Ἀλβερετ, δικαστῆς, ἐκ τῆς Ῥήγας. Ἐὰν Ῥώσσοις, ἢ Γερμανοῖς θελήσῃ ἕνα παραβῆ τὴν συνθήκην ταύτην, εἴη θεοστρυγῆς καὶ ἐχθρὸς τῆς συνθήκης ταύτης. » Ἐνταῦθα καλεῖται Βόλοκον ὁ μεταξὺ Δουίνα καὶ Βορυσθένοισ τόπος, δι' οὗ μετεκόμεζον κατὰ γῆν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν.

Ἡ συνθήκη αὕτη περιέχει ἀρχαιοτάτην πληροφορίαν περὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκδικάσεως τῶν μονομαχιῶν, περὶ ὧν τοσοῦτον γίνεται λόγος ἐν τοῖς νόμοις τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου τοῦ Βασιλείου.

Ἐν πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν ἀριθμητικοῖς βιβλίοις ἀναφέρονται περὶ τῶν σταθμῶν τὰ ἀκόλουθα.

Τὸ βέρκοβετς ἔλκει δέκα πούδια. Τὸ κήρινον τσέτβερετ, ἦτοι κάπη, δώδεκα πούδια.

Τὸ ἄνσυρον δύο καὶ ἡμισείας μικρὰς γρίβνας καὶ ὀκτὼ ζολοτνίγια (ἢ ἑκατὸν εἰκοσιοκτὼ ζολοτνίγια).

Τὸ νῦν ἄνσυρον ἰσοφάριζει πρὸς τὴν λίτραν (φούντιον), ἢ ἔννενηκοντα καὶ ἕξ ζολοτνίγια.

Ἡ λίτρα σταθμίζει μίαν καὶ ἡμισείαν μικρὰν γρίβναν, ἢ ἑβδομήκοντα δύο ζολοτνίγια, κτλ.

Ἡ ἀρχαία ἡμῶν στάθμη, καλουμένη κάπη, ἰσοφάριζε πρὸς ὀκτὼ τάλαντα τῆς Λιβονίας, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ συνομολογηθείσῃ συνθήκῃ μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Νοβογοροδιῶν. (Ὁρ. ἀνωτέρω, σημ. 23). *Statera, quae dicitur cap, debet in gravitate continere octava livonica talenta.*

Ἀναφέρονται ῥητῶς ἐνταῦθα σαφθέρια τοῦ Σμολένσκου ὅθεν τὰ σαφθέρια ταῦτα, τὰ τοῦ Νοβογοροδίου καὶ ἄλλα, διέφερον.

Ἐὰν ἐπὶ τοῦ Ἱεροσλάβου ἡ ἀργυρᾶ γρίβνα ἰσοφάριζε, παραδείγματος χάριν, πρὸς δύο μόνον γρίβνας σαφθέριας, δυνατὸν ἄρα, ὅτι ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου ἠλάττωσε κατὰ τὸ ἡμισυ τὸ διὰ φόνον πρόστιμον, ἀποτιόμενον εἰς ἀργύρια, ὀρίζων ἴν' ἀπαιτῆ παρὰ τοῦ φρονέως τὰς αὐτὰς τεσσαράκοντα γρίβνας σαφθέριας; Ἐπὶ τοῦ ἐνδεκάτου ἕως τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἡ ποσότης τῶν πολυτίμων μετᾶλλων ἠῤῥήσῃ βεβαίως ἐν Ῥωσσίᾳ (ὄρ. περὶ τῆς Νοβογοροδίας γρίβνας τοῦ 1230 τὸν Α'. Τόμον τῆς ἀνὰ χεῖρας ἱστορίας.

Ἐν *Lieffland*. χρον. Β'. σελ. 23, ἀναφέρεται, ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη συνομολογήθη τῷ 1228, γραφεῖσα *Λατινιστὶ* καὶ Ῥωσσιστὶ, καὶ ὅτι ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, *Μστισλάβος* ὑπέγραψεν αὐτὴν ἀντὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ *Πολότσκου* καὶ τῶν Ῥώσσιων τοῦ *Βιτέβσκου*. Τὸ Ῥωσσικὸν πρωτότυπον τῆς συνθήκης ταύτης σώζεται ἄδικτον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ῥήγας.

(25). Ὁρ. Τομ. Β'. Κεφ. Β'.

(26). Ὁ ναὸς οὗτος ἀνηγέρθη ὑπὸ *Μστισλάβου* τοῦ *Μεγάλου*.

Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, ἐνθα σώζεται καὶ διήγημα περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἰγορος (ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ *Κόμητος Μουσσίνου Πουσχίνου*) εὑρίσκονται καὶ δύο διηγήματα ἄσχετα πρὸς αὐτὰ, ὧν

ὑπόθεσις ἐστίν, ὁ Συναγριπος βασιλεὺς Ἀδόρων καὶ αἱ πράξεις τῶν ἡρώων τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ταῦτα βεβαίως οὐκ εἰσὶ πονήματα Ῥωσικὰ, ἀξιομνημόνευτα ὅμως διὰ τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μεθρηρημένον ἐκ τῆς Ἀραβικῆς εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ ἐτυπώθη ἐν τέλει τῶν χιλίων καὶ μιᾶς νυκτός. Ἀπορον πῶς ὁ μῦθος οὗτος ἐγνώσθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσίᾳ.

Τὸ δεῦτερον διήγημα περιγράφει τὸν ἡρωϊσμὸν τριῶν υἱῶν εὐλαβοῦς τινος χήρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτῶν Δευγενίου. Ἡ σκητὴ ὑποτίθεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ. Τὸ πόνημα τοῦτο γέννημα ἀσθενοῦς ποιητικῆς φαντασίας· οἱ ἥρωες ἀποκτείνουσι τοὺς ἀνθρώπους ὡς μυίας καὶ ἀποτέμνουσι τὰς κεφαλὰς κατὰ χιλιάδας.

Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ὑπάρχει καὶ ἀφήγησις περὶ τῆς πλουσίας Ἰνδικῆς, ἣτοι ἡ ὑποτιθεμένη ἐπιστολὴ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου πρὸς τὸν Ἕλληνα Ἀυτοκράτορα Ἐμμανουήλ. Περὶ τοῦ βασιλέως τούτου ἱερέως ὄρα κατωτέρω τὴν 29 σημείωσιν. Ὁ Ἰωάννης ἀφηγεῖται πρὸς τὸν Ἐμμανουήλ, ὅτι ἐβδομήκοντα δύο βασιλεῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ ἐν τῇ Ἰνδικῇ ὅτι γεννῶνται ἐν ταῖς ἐπικρατείαις αὐτοῦ ποτάμοι (ζῶον τὸ ἡμῖν ἄνθρωπος καὶ τὸ ἡμῖν κύνων), οὔρποι, ἣτοι ἄρκτοι, φοίνικες, ἰχθῦς, ὧν τὸ αἷμά ἐστι χρυσοῦν, ζῶα πεντάποδα καὶ σάτυροι· ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε ψεύδονται· διότι ἐν ἐκάστῳ ψεύδει γίνονται ὄχθοι ὡς οἱ νεκροί· ὅτι αἱ ὁδοὶ εἰσὶν ἐστρωμέναι ἐκ πολυτίμων λίθων.

(27). Ὁρ Βερξερ. Τομ. Α'. περιήγησιν τοῦ Βενιαμίν, σελ. 65. Ὁ Βενιαμίν καλεῖ τὴν πόλιν Πιν, ἢ Φίν. Νομίζουσι δέ τινες, ὅτι ἀναγνωστέον Χιβέ, τουτέστι Κίεβον. Ὁρ. Σπρέγγελ. (Gesch. der Entdeck. 278).

Ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ὁ Νιζάμης, Πέρσης ποιητῆς τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ἐν τῷ ποιήματι περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, μνημονεύει τῶν Ῥώσων, ὡς λαοῦ συμμάχου τοῦ ἥρωος τούτου. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξοργισθεὶς ἐπὶ τῇ ἐκπορθήσει τῆς πρωτευούσης τῆς Ἀρμενίας, ἤχημα λάτισεν ἡγεμόνα τῆς Ῥωσσίας, Καϊτάλαν τούνομα (Ὁρ. Ἀμμερον, Fundgruben des Orients, περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Νιζάμη, σελ. 119). Τὸ ποίημα τοῦτο ἐστὶ μῦθος· μαρτυρεῖ ὅμως, ὅτι οἱ Ῥῶσοι ἦσαν ἤδη γνωστοὶ ἐπὶ τῇ ἰσχυρίᾳ αὐτῶν κατὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα ἐν τῇ Περσίᾳ.

(28). Ὁρ. de Guignes, Hist. Génér. des Huns, Τομ. Γ'. Βιβ. ΚΕ' σελ. 2. καὶ ἐπόμε. Ὁρ. ὡσαύτως Ἀβουλ--Ἡασί--Βαϊαδοῦρον Χάνην, Ἱστορ. Γενεαλογικῆ τῶν Τατάρων. Γοβιλεβ. Ἱστορία τῶν Μαγγού. Πτλ δελὰ Κροά, Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Τσιγχισχάνη κτλ. ἐκ τῶν πηγῶν τούτων ἠρύσθη τὰ περὶ Τατάρων.

(29). Ὁ de Guignes Ἱστ. τῶν Οὐννων Βιβ. ΚΕ', σελ. 20, ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ Τάταρος οὗτος Χάνης, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν ὑπὸ τῶν Νεστοριανῶν ἀποστόλων, ἐστὶν ὁ ἱερεὺς καὶ βασι-

λεὺς Ἰωάννης, ἀντεπιστέλλων τοῖς Πάπαις καὶ κυριάρχαις τῆς Βυρσώπης. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦν περιώνυμον ἐν τῇ δύσει ἐπὶ τῶν περιηγήσεων τοῦ Καρπίνου καὶ Ῥουβρονκίου. ("Ορ. Βερζερ. Περιηγ. κλ. Τομ. Α΄.) Ὁ Φίσχερος ὑπέλαβε τὸν ἱερέα Ἰωάννην Πατριάρχη τῶν Νεσοριανῶν (ὄρ. Ἰστ. τῆς Σιβηρίας, σελ. 43 καὶ ἐπομ.) Ἔτεροι δὲ ἐξήτησαν τὸν βασιλέα ἱερέα ἐν τῇ Ἀβυσσινίᾳ. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἔλαβον ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Καιμισβέργης, ὑπάρχουσι δύο ἐπιστολαὶ διευθυνθεῖσαι τῇ 20 Ἰανουαρίου 1407 ὑπὸ τοῦ Κορδάδου Ἰουγκίνχεν, μεγάλου Ταξιάρχου τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀρμενίας καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀβασσίας, ἤτοι πρὸς τὸν πρεσβύτερον Ἰωάννην (Regi Abassio sive presbytero Johanni. Ἡ δ' Ἀβασσία σημαίνει ἐνταῦθα οὐχὶ τὴν Ἀβυσσινίαν, ἀλλὰ τὴν Ἀβασσαν, ἢ Αὐχασίαν τοῦ Κανκάσου. Ἴδου ἕτερα ἀνακάλυψις πρὸς ἐξήγησιν τῆς μυθώδους ἱστορίας τοῦ ἱερέως Ἰωάννου.

(30). Ἐπεμψαν ὡς δῶρον τῷ Τσιγχισχάνῃ ἓνα κίρκον, καλούμενον Τουρκιστὶ σιουγγάρ (ὄρ. Ἀβούλ--Ἀσί, ἱστορ. τῶν Τατάρων, σελ. 205.) Οἱ Σιβηριανοὶ Μογόλοι, ἤτοι Μονγγάλοι, ἀφηγοῦνται, ὅτι ὁ Τσιγχισχάνης κατῴκει κυρίως παρὰ τοῖς ποταμοῖς Ὀνόνη καὶ Κουρουλούμφ, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐμβάλλει εἰς τὸν Σίλκαν, ὁ δὲ εἰς τὴν λίμνην Δαλάιν (ὄρ. Μύλλ. Ἰστορ. τῆς Σιβηρίας σελ. 3.) ὅτι οἱ μεγιστᾶνες ἐκλέξαντες ὡς ἡγεμόνα τὸν βασιλόπαιδα τοῦτον, συνεβουλεύσαντο περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν πτηνόν τι ἐφώνησε Τσιγγίς! καὶ ὅτι οἱ μεγιστᾶνες ἐκάλεσαν αὐτὸν οὕτω.

(31). "Ορ. de Guignes ἱς. τῶν Οὔνων Τομ. Α΄. σελ. 241 καὶ Τομ. Γ΄. σελ. 174-251. Οἱ Σελτσουνοὶ κατέστρεψαν τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Τούρκων Γασνεβιδων, ὧν ὁ κυριάρχης πρῶτος ἐκλήθη κατὰ τὸν ἸΒ' αἰῶνα Σουλτάνος. Οἱ Μωαμεθανοὶ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς Μαλέκοι (ὄρ. de Guignes Τομ. Γ΄. σελ. 162).

(32). Ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς πίναξιν ἡ χώρα αὕτη γράφεται Χαρασμ. καλεῖται ὡσαύτως Χοβαρῆσμ καὶ Χίβα παρ' ἡμῶν.

(33). "Ορ. Ἀβούλ--Ἀσί, ἱστορ. τῶν Τατάρ. σελ. 257, ἐν τῇ σημειώσει.

(34). De Guignes Ἰστ. τῶν Οὔνων Βιβ. ΚΕ΄. σελ. 51.

(35). "Ορ. Βάιερ. Oposcula de muro Caucasio, σελ. 122 καὶ ἐπ. "Ὅταν Πέτρος ὁ Μέγας ἐκυρίευσεν τῆς Δερβέντ, ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως παρέδωκεν αὐτῷ περίεργον Ἀραβικὸν σύγγραμμα περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Δαγεστάν. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ Μυλλέρου εὑρον καὶ χειρόγραφον ἐπιγραφόμενον Εἰδησις περὶ τῆς πόλεως Δερβέντ μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἀραβικῆς ἐν Κισλάρω 1758, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ὑποστρατήγου καὶ Γενικοῦ Φρουράρχου τοῦ Κισλάρου Φραενδόλφου. Ἀμφότερα τὰ χειρόγραφα συμφωνοῦσιν ἐντελῶς κατὰ τὰ κυριώτερα. Ἀρνούμαι δ' ἐκ τοῦ Μυλλέρου τάδε.

• Ὁ Κουβάτ σάχης ἐβασίλευε τῆς Περσίας κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Μωάμεθ, τουτέστι κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, καὶ ἐπολέμει ἀπαύστως πρὸς τὸν Τοῦρκον (Χοζάρου) βασιλέα ἦτοι Καγάνου. Ὁ Καγάνος ἤρχε τῶν ὀρεινῶν ὄχθῶν τοῦ Ῥᾶ, ὅπου παρὰ τῇ Κασπίᾳ θαλάσῃ εἶχε πλουσίαν πρωτεύουσαν καὶ στρατὸν ἐν τετρακοσίω χιλιάδων ἀνδρῶν. Τέλος οἱ ἡγεμόνες οὗτοι διωμολόγησαν εἰρήνην. Ὁ Καγάνος ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Νουσιρβάν (Χοσρόη τοῦ Α') υἱοῦ τοῦ Κουβάτου, καὶ ἐπέτρεψε τῷ σάχῃ τῆς Περσίας ἵνα οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τῶν μεθορίων λίθινον τεῖχος, ὅπως οἱ ὑπήκοοι αὐτῶν ζῶσιν ἡσυχῶς. Ὁ Σάχης ἀποκατέστησε τὸ ἀρχαῖον Κασπιανὸν τεῖχος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, κατεσκεύασε πολλὰς σιδηρᾶς πύλας ἐν αὐτῷ καὶ ὠχύρωσεν αὐτὸ τοσοῦτον, ὥστε ἑκατὸν ἄνδρες ἠδύνατο ἵνα ὑπερασπίσωσιν αὐτὸ κατὰ ἑκατοντακισχιλίων πολεμίων (ὄρ. Βάιερ. Oruscula, σελ. 123). Ζῶντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νουσιρβάν ἐθεμελίωσε τὴν Δερβέντ καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἀνήγειρε τεῖχος ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης πόλεως μέχρι τοῦ Ἀγραχάνου, κατοικίας τοῦ Βασιλέως Ἰσφενδιάρ, ὑποτελοῦς τῶν Καγάνων. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος κατόφκει μαρμάρινα βασίλεια, πλήρη πολυτίμων μετάλλων.

• Οἱ Ἄραβες, κύριοι τῆς Περσίας, ἐνίκησαν τὸν Καγάνον. Ὁ ἀρχηγὸς δ' αὐτῶν (αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, κατὰ τὸν συγγραφέα) συνεβούλευσε τοῖς Πέρσαις ἵνα ὀχυρώσωσιν ἔτι τὴν Δερβέντ, οὕσαν κλειδα τῆς ἐπικρατείας. Μετὰ τινα χρόνον ἡ πόλις αὕτη ἀπέσεισε μὲν τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν, ὑπετάχθη δὲ τῷ Καγάνῳ. Ἐπὶ τοῦ Καλίφου Βελίτη, ἢ Βαλίδου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 703 μέχρι τοῦ 714 ἐκυριεύθη καὶ κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες, φοβούμενοι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κατοικούντων τὰς παραλίαις τῆς Κασπίας θαλάσσης λαῶν, ἀνήγειραν αὐτὴν τὸ δεύτερον. Ὁ Ἀβού--Ἀβεντ--Ἀζέρης, Βεζύρης Πέρσης, ἐκυρίευσεν παντὸς τοῦ Δαγεστάν ὠχύρωσε τὴν Δερβέντ καὶ κατεσκεύασεν ἑπτὰ τεμένη καὶ ἑπτὰ σιδηρᾶς θύρας. Ὁ διάδοχος δὲ τοῦ Βεζύρου τούτου ἀπήλλαξε τοὺς κατοίκους τῆς Δερβέντης παντὸς φόρου, προσέταξε δὲ ἵνα οἱ ἄπιστοι, ἀφικνούμενοι ἐκεῖσε πρὸς ἐμπορίαν, κατοικῶσιν ἔξω τῆς πόλεως, ἐν τινι ἰδιαιτέρῳ ξενῶνι καρβάν--σαράϊ, οἱ δὲ ξένοι πρεσβευταὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ φρούριον μετὰ περιδεδεμένων ὀφθαλμῶν. Ὁ Βεζύρης Μερβάν ἐπέβαλεν ἐκ νέου φόρους τοῖς κατοίκους τῆς Δερβέντ καὶ πᾶσι τοῖς τῶν πέριξ κατοίκους. Οἱ Κουμίκοι ἔδωκαν αὐτῷ πενήκοντα ἐργάτας, πενήκοντα γυναῖκας καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδας δράγματα σίτου--οἱ Κουβιτσίνοιοι, πενήκοντα ἐργάτας τὸ Χαϊδάν, πετακοσίους ἐργάτας καὶ διακοσίας χιλιάδων δραγμάτων σίτου. Τὰ πολίχνια Κούρα, Ἀχτη, Μισκὴν, ἀνὰ εἴκοσι χιλιάδας δράγματα σίτου καὶ τετρακόσια ρούβλια εἰς νόμισμα. Ὁ δὲ Χάνης τῆς Σαμαχῆς δώδεκα χιλιάδας βατβάνων (α) σίτου.

(α) Μέτρον σίτου.

Τὸν σῖτον τοῦτον ἐκόμιζον εἰς Δερβέντ ἐξ ἀπασῶν τῶν ὁμόρων χωρῶν καὶ κατέθετον ἐν μεγάλῃ τινι λιθίνῃ ἀποθήκῃ. Ἡ πόλις αὕτη ἦν περιδοξὸς ἐν ταῖς ἀπωτάταις χώραις· ἀλλὰ κακοῦργός τις, Δξιούλ τοῦνομα, μυστικὸς φίλος τοῦ Καγάνου, ἐκνυρίευσε τῆς Δερβέντ, κατέπεισε τοὺς κατοίκους πολυτρόπως καὶ διήρπασε τὴν περιουσίαν αὐτῶν· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς ἀτυχοῦς ταύτης πόλεως κατέφυγον εἰς Βέρδαν καὶ Σαμαχᾶν. Ὁ περίφημος Καλίφης Ἀρνούμ--Ἀλ--Ρασίδ, σύγχρονος Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἐπεσεύφθη τὴν Δερβέντ καὶ ἐσπούδασεν ἵν' ἀποδώσῃ αὐτῇ τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα. Τέλος οἱ ὄμοροι λαοὶ ἔπαυσαν τελοῦντες φόρον τῇ Δερβέντ παρακμασάσῃ, διότι οἱ κάτοικοι καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἐνδείας ἔπαυσαν ἐνασχολούμενοι περὶ τὰ πολεμικὰ καὶ ἀπῆλθον πρὸς ἐμπορίαν εἰς ξένας χώρας.

Παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Μωῦσῆς Χορένσιος (ὄρ. τὴν Γεωγραφίαν αὐτοῦ, σελ. 356) μνημονεύει τοῦ τείχους τῆς Δερβέντ (Murus Dardandius).

(36). Ὁ κομήτης οὗτος ἐφάνη καὶ ἐν ἑτέροις χώραις τῆς Εὐρώπης. (Ὁρ. Κομητογραφίαν, Τομ. Α'. σελ. 400).

(37). « Εἰς ἄρτος ἐτιμᾶτο ἀντὶ δύο σαρθερίων (κουνῶν)· τὸ μέτρον » (τρία τέταρτα) τῆς βρίζης ἀντὶ τριῶν γριβνῶν· ἡ τοῦ σίτου πέντε » καὶ ἡ τοῦ κέχρου ἑπτὰ. Ἡ ὑπερτίμησις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ τριετίαν ».

(38). Ὁρ. Ῥαῦνάλδ. Ἐκκλ. Χρ. Τομ. ΙΓ', σελ. 371. Ἡ ἐπιστολὴ ἀρχεται οὕτω· « Hamversis regibus Russiae. Gaudemus in Domino, quod » sicut audivimus muntii vestri ad venerabilem fratrem nostrum Matinensem episcopum A. S. L. à latere nostro transmissi, eum humiliter » rogaverunt, ut partes vestras personaliter visitaret, quia cupientes » sana doctrina salubriter instrui, parati estis omnes errores penitus » abnegare ». Ἴσως οἱ Πσκοῖοι μεγιστᾶνες ἐδήλωσαν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ ἕξαρχος τοῦ Πάπα καὶ οἱ Λιβονοὶ ἱππῶται ὑπερασπίσωσιν αὐτοὺς μετὰ πλείονος ζήλου. Ἐν τινι Λιβονικῷ χρονικῷ ἀναφέρεται, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι πρεσβευτὰ καὶ ἄλλοι ἦλθον τῷ 1224 πρὸς τὸν ἐν Ῥήγα Ἐπίσκοπον τῆς Μοδένης, ἀλλὰ σκοπὸς αὐτῶν ἦν ὅπως παρακαλέσωσιν αὐτὸν ἵνα ἐπικυρώσῃ ἐν ὀνόματι τοῦ Πάπα τὴν μετὰ τοῦ τάγματος συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην.

(39). Διανογός. Ἰστ. Πολων. Τομ. Δ', σελ. 604. « Mscilaus, ob praestantiam Chrobri appellatus ».

(40). Ὁρ. Πουσκ. Ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου τῆς 14 Μαΐου ἐσημειώθη ἐν τοῖς ἀστρονομικοῖς πίναξι.

(41) Ἐν τῷ χρονικῷ τῆς Βολνίας (κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Ἰπατιέβσκη τῷ 1229 καὶ κατὰ τὸν Δλουγ. τῷ 1227) μετὰ καιρὸν τινα ἀπῆλθεν ὁ Βασιλικὸς διὰ τὸν γάμον τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ πρὸς

τον Μέγαν Ἡγεμόνα Γεώργιον εἰς Σουσδαλίαν. (Κατὰ τὸ 1230 ἐνυμφεύθη ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Μεγάλου ἠγεμόνος Βσεβολόδος).

(42). Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νοβογορόδου, σελ. 127. Ἐν ἄλλοις νεωτέροις χρονικοῖς μνημονεύονται Δαβιδ ὁ Ἰγγορος τοῦ Μουρόμου Γλέβης ὁ Ἰγγορος τῆς Κολόμνας Βσεβολόδος ὁ Πρόνσκου. Ἀλλὰ Δαβιδ ὁ Μουρόμου ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1228, ὡς σημειοῖ τὸ χρονικὸν τοῦ Πουσκίνου. Διάδοχος δ' αὐτοῦ ἦν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούριος. Ὁ ἠγεμὼν Βσεβολόδος ὁ Γλέβη τοῦ Πρόνσκου ἀπεβίωσε πολὺ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τατάρων. Ἐν τοῖς γενεαλογικοῖς βιβλίοις ἀναφέρεται ἐπίσης ἐσφαλμένως, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κύρ Μιχαὴλ ἠγεμόνευεν ἐπὶ τοῦ Βάτη ἐν Πρόνσκῳ. Ὁ Μιχαὴλ οὗτος ἐφονεύθη κατὰ τὸ 1218.

(43). Ὅρ. τὸ Ῥωσικὸν χρονικόν. Τομ. Α'. σελ. 93. καὶ ἐπομ. Ἐν ταῦθα καὶ ὁ ἠγεμὼν Ῥεζάνης Ἰούριος καταλέγεται ἐν τοῖς πεσοῦσι. Ἀλλὰ καθ' ἑτέρους χρονογράφους, οὗτος ἀπώλετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ῥεζάνης. Ὁλεγος ὁ Ἰγγορος, διαμείνας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ πολὺν χρόνον ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 1258. Οἱ σύγχρονοι χρονογράφοι εἰσὶν οἱ τοῦ Νοβογορόδου, Βολυνίας, Σουσδαλίας καὶ Πουσκίνου.

(44). Ἐν τῷ Ῥωσικῷ χρονικῷ. « Καὶ οὐδεὶς ἦν ὁ στενάζων, ἢ ὀδυρόμενος, ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ ἔκειντο νεκροί ». Τὸ χρονικὸν τοῦ Νίκωνος προστίθησι τὸ ἀκόλουθον περὶ τῆς ὀμότητος τῶν Τατάρων. « Κατεσπάρατον τὰ στήθη καὶ ἐξῆγον τὴν χολὴν τῶν αἰχμαλώτων, ἄλλους δὲ ἐξέδερον, καὶ ἄλλοις ἐνεπήγνυον βελόνας, ἢ σχίδακας τοῖς ὄνυξιν αὐτῶν. κλπ. »

(45). Αὐτ. σελ. 101--103. Ἐν γένει τὸ διήγημα τοῦτο στηρίζεται, ὡς φαίνεται, ἐπὶ παραδόσεως μὴ ἀξιοπίστου μὲν, ἀξιοπαρατηρήτου ὅμως. Ἐχω ἀνὰ χεῖρας τὸ πρωτότυπον τοῦ Ῥωσικοῦ χρονικοῦ, ἦτοι τοῦ χρονογράφου τοῦ Κοστρομά, γραφέντος ἐκτὸς τῶν νεωτέρων προσθηκῶν κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα, καὶ ἀνήκοντος τῷ Κόμητι Α. Ι. Μουσκίνου-- Πουσκίνου.

Ἐν Σαραϊσκῳ παρὰ τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀνεγερθέντι κατὰ τὸ ἔτος 1681 ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Θεοδώρου τοῦ Ἀλεξίου, ὑπάρχει ἕτερος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἰδρυθεὶς, ὡς διηγοῦνται, ἐπὶ τῶν τάφων τοῦ ἠγεμόνος Θεοδώρου, τῆς ἠγεμονίδος Εὐπραξίας καὶ τοῦ υἱοῦ τούτων Ἰωάννου. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Θαυματουργοῦ, κοσμηθεῖσα χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Σούα τῷ 1608 καὶ κομισθεῖσα ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Χερσῶνος. Ἐν αὐτῷ τῷ χρονικῷ τοῦ Κοστρομά (Τομ. Α'. σελ. 77) εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι λεπτομέρειαι. « Τῷ 1224, ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἐφάνη κατ' ὄναρ τῷ Εὐσταθίῳ, ἱερεὶ τῆς Χερσῶνος καὶ εἶπεν αὐτῷ Λάβε τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα μου, τὴν σύζυγόν σου Θεοδοσίαν καὶ τὸν υἱόν σου Εὐστάθιον καὶ πορεύθητι εἰς τὴν χώραν τῆς Ῥεζάνης. Ὁ

ἱερεὺς ἠγνόει τὴν χώραν ταύτην. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἐφάνη τὸ δευτερον αὐτῷ, ἤψατο τῶν πλευρῶν καὶ ἐπέταξεν αὐτῷ ἵνα βαδίση πρὸς ἀνατολὰς (πρὸς ἄρκτον). Ὁ Εὐστάθιος ἐβράδυνεν ἔτι διὸ ἐτιμωρήθη τυφλωθεὶς· ἀλλ' ἀνέκτησε τὴν ὄρασιν ἅμα ἐπιχειρήσας ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Ἁγίου. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἀποτρέψας ἵνα διέλθῃ διὰ τῆς χώρας τῶν Πολοβτσίων, ἐπέταξεν αὐτῷ ἵνα ἐπιβῇ λέμβον κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βορυσθένους καὶ πλεύσῃ μετὰ τῆς θαλάσσης τῶν Βαράγγων τῆς Γερμανίας, ἢ Ῥήγας, αὐτόθεν δὲ ἀπέλθῃ διὰ ξηρᾶς εἰς Νοβογόροδον καὶ Ῥεζάνην. Ὁ Εὐστάθιος ἐξετέλεσε τὰ διαταχθέντα. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ μείνασα ἐν Νοβογορούδω, παρ' ὀλίγον ἀπώλετο ὑπὸ δεινῆς νόσου. Ὁ ἡγεμὼν Θεόδωρος τῆς Ῥεζάνης, μαθὼν κατ' ὄναρ περὶ τῆς προσεγγίσεως εἰκόνας ἐξῆλθε πρὸς προὔπαντησιν αὐτῆς καὶ εἶδε μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ἀκτινοβόλον λάμπην αὐτῆς. Ὁ πατὴρ Θεόδωρος (Γεώργιος ἦτοι Ἰούριος) παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ῥεζάνης Εὐφρόσυνον τὸν Ἀγιορίτην ἀπῆλθε προσκυνήσων τὴν ἁγίαν εἰκόνα, ὑπὲρ ἧς ἰδρῦσατο νέον ναόν. Ὁ δ' Ἅγιος Νικόλαος τότε ἀνήγγειλε διὰ θαύματος τῷ Θεοδώρῳ τὴν ἔνδοξον τελετην, κτλ.

Προστίθεμεν ὡσαύτως ἕτερον ἀξιομνημόνευτον τῆς χώρας τῆς Ῥεζάνης. Ἀπὸ τῆς νῦν φερωνύμου ταύτης πόλεως τριάκοντα ἔξ βέροστια ὑπάρχει ἀρχαῖον μοναστήριον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεολόγου. Ἐν αὐτῷ δὲ ἐσώζετο σφραγίς τις χρυσεῆ τοῦ Βάτη, ἦν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μιχαὴλ περὶ τὸ 1653 κατέθηκεν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ φοβούμενος μὴ οἱ Μόρβδιοι λησταὶ ἀρπάσωσι τὸ κειμήλιον τοῦτο, ὅπερ μετὰ τινα ἔτη ἐχρησίμευσε πρὸς χρύσωσιν δοχείου διὰ τὸν ἁγιασμόν τοῦ ὕδατος καὶ ἐτέρων σκευῶν τοῦ ναοῦ. Διηγοῦνται ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῇ μονῇ τούτου ἐξωγραφῆθη ὑπὸ Χρηνοβοσκοῦ, διδαχθέντος τὴν εἰκονογραφίαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ὅτι ἐπέμφθη δῶρον ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἢ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῷ ἡγεμόνι τῆς Ῥεζάνης.

(46). « Οἱ Τάταροι ἐκυρίευσαν τῆς Σουσδαλίας, ἐσύλησαν τὸν ναὸν » τῆς Θεοτόκου, ἐπυρπόλησαν τὰ ἀνάκτορα καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ » Ἁγίου Δημητρίου, τὰ δὲ ἄλλα μοναστήρια ἐλαφρυαγώγησαν τοὺς » μοναχοὺς καὶ τὰς μοναχὰς, ὅσων ἡ ἡλικία ἦν προβεβηκυῖα, τοὺς » ἱερεῖς, τοὺς τυφλοὺς, χωλοὺς, κωφοὺς, ἀσθενεῖς καὶ πάντας ἐν γέ- » νει κατέσφαξαν· τοὺς δὲ νέους μοναχοὺς καὶ μοναχὰς, ἱερεῖς καὶ συ- » ζύγους ἱερέων καὶ διακόνους καὶ συζύγους αὐτῶν καὶ θυγατέρας καὶ » υἱοὺς αὐτῶν πάντας ἀπήγαγον εἰς τὸ στρατόπεδον ». Ἐν δὲ τῷ χρονικῷ τοῦ Κοστρομᾶ ἀναφέρεται, ὅτι τοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια ἐνέπρησαν, ὁ Θεὸς δὲ διεφύλαξε τὸ γυναικεῖον μοναστήριον τῆς καταθέσεως τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου, ἐν ᾧ διῆγε τὸν μοναχικὸν ἀγῶνα μετὰ τῶν συννηστευτριῶν αὐτῆς ἡ μακαρία Θεοδουλία, θυγάτηρ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος καὶ μάρτυρος Μιχαὴλ τοῦ Τσερνιγόβου, μετακλη-

Θεῖσα Εὐφροσύνη. Ἴσως ἡ θυγάτηρ τοῦ Μιχαὴλ καὶ σύζυγος τοῦ Βασιλκοῦ τοῦ Ῥοστόβου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐτελεύτησε μοναχῆ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ, ἀλλ' ὁ Βασίλκος τότε ἔζη ἔτι.

Ἐν δὲ τῷ χρονικῷ τοῦ Νοβογορόδου. « Πάντες οἱ ἔγκριτοι (τῆς πόλεως Βλαδιμίρου) ἐγένοντο μοναχοὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μητροφάνους, ὡς καὶ ὁ ἡγεμὼν (Βσεβολόδος), αἱ ἡγεμονίδες, αἱ θυγατέρες αὐτῶν καὶ οἱ σεβάσμιοι ἄνδρες ». Ἐσφαλμένως οὖν ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας διατείνεται, ὅτι μόνοι οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Νοβογορόδου ἐκαλοῦντο Ἀρχιεπίσκοποι.

Ἐν τῷ Χρονικῷ τῆς Βολντίας. « Ὁ ἡγεμὼν Βσεβολόδος παρατηρήσας, ὅτι ἡ μάχη ἐγένετο φοβερωτέρα, ἐφοβήθη (ὡς νέος) καὶ ἐξῆλθε τῆς πόλεως μετ' εὐαρίθμου συνοδίας, φέρων πολλὰ δῶρα, ἐλπίζων ὅτι (ὁ Βάτης) φείσεται τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἀλλ' οὗτος ὡς ἄγριον θηρίον ἐπέταξε τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος πρὸ αὐτοῦ ». Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ γέγραπται, ὅτι ὁ ἡγεμὼν Γεώργιος ἐφονεύθη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πρωτευούσης τῶν Βλαδιμιρίων, περικινλωθεὶς αἰφνης ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Βουρονδαί. Ἀλλὰ τὸ διήγημα τοῦ χρονογράφου τῆς Σουσδαλίας ἀξιοπιστότερόν ἐστι.

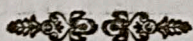
Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Πουσκίνου. « Ἐπυρπολήθησαν ἀνηλεῶς. . . . Οἱ Τάταροι ἠνέφξαν διὰ τῆς βίας τὰς θύρας τοῦ ναοῦ ». Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νοβογορόδου. « Κατέφυγον εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἐνεκλείσθησαν ἀλλ' οἱ εἰδωλολάτραι, διαρρήξαντες τὰς θύρας καὶ σωρεύσαντες ἐν αὐτῷ ξύλα, ἐπυρπόλησαν τὸν ναόν ».

Ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου Ἀγάθη ἐτάφη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως ἐν Βλαδιμίρῳ. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις μνηολογίοις αἱ σύζυγοι τῶν νιῶν αὐτῆς καλοῦνται Μαρία καὶ Χριστίνα. (Ἦρ. τὸ περὶ τῶν Ἁγίων τῆς πόλεως Βλαδιμίρου Κεφάλαιον). Παρακατιὸν δὲ προστίθῃσιν. « Καὶ τὰς μὲν τῶν εἰκόνων ἀπεγύμνωσαν, τὰς δὲ συνέτριψαν ἄλλας δ' ἔλαβον, ὡς καὶ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ σκευῆ τοῦ ναοῦ, κατεκερμάτισαν τὰ βιβλία καὶ τὰς στολὰς τῶν μακαρίων πρώτων ἡγεμόνων, τὰς ἀνηρημένους εἰς μνήμην αὐτῶν ἐν τοῖς ναοῖς. Αὐτόθι δ' ἐφονεύθη ὁ Παχώμιος Ἀρχιμανδρίτης τοῦ μοναστηρίου τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ ὁ Δανιὴλ, Ἡγούμενος τῆς Κοιμήσεως, ὁ Θεοδόσιος, Ἡγούμενος τοῦ Σωτήρος καὶ ἕτεροι. Τὸν Βσεβολόδον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐφόνευσαν ἔξω τῆς πόλεως, κτλ. »

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΣ.

1169—1174.

Ἐπικράτεια τοῦ Ἀνδρέου, Σελ. 3—Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβ-
τσιων, 4—Ἐπάροδος τοῦ Μοτισλάβου εἰς Κλεβον, 5—
Θάνατος τοῦ ἡγεμόνος τούτου, 8—Πόλεμος τοῦ Ἀνδρέου
πρὸς τὸ Νοβογόροδον, αὐτόθι.—Εἰρήνη, 13—Νέα ἐπι-
δρομὴ τῶν Πολοβτσιων, αὐτ.—Θάνατος Γλέβη, αὐτ.—
Θάνατος τοῦ μοχθηροῦ Βλαδιμίρου 14—Τὸ Κλεβον πα-
ραχωρεῖται τῷ ἡγεμόνι Σμολένσκου, αὐτ.—Τρόπαια
κατὰ τῶν Πολοβτσιων, 15—Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου ἐν
Νοβογόροδῳ, αὐτ.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους,
αὐτ.—Ἔρις Ἀνδρέου πρὸς τοὺς υἱοὺς Ῥοστιλάβου, 16
—Συμβεβηκότα τῆς Γαλικίας, 17—Χαρακτήρ Μοτισλά-
βου τοῦ ἀνδρείου, 19—Πολιορκία τοῦ Βησεγορόδου 20
—Παρουργία τοῦ ἡγεμόνος Τσερνιγόβου, 23—Δολοφο-
ρία Ἀνδρέου, 24—Ἐπαράστασις ἐν Σουδαλίᾳ, 27—
Μῖσος κατὰ τοῦ Ἀνδρέου, 28—Χαρακτήρ αὐτοῦ, αὐτ.
—Πρώτη αἵρεσις, 30—Μοχθηρία Ἐπισκόπου, 31—
Θεμελίωσις τῆς Βιάτκας, 32.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Ο Β΄.

1174—1176.

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Βλαδιμίρῳ, Σελ. 35—Ἀγαθότης
τοῦ Μιχαήλ, 36—Ἵπεροψία τῶν Ῥοστοβίων, αὐτ.—

—Καταπίσεις τῶν εὐπατριδῶν, 37—Θρίαμβος τοῦ Μιχαήλ, 39—Θάνατος αὐτοῦ, 40—Χαρακτήρ, αὐτ.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, 41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΣ Γ'

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

1176—1213.

Ἐπιβουλὴ τῶν Ῥοστοβίων, Σελ. 44—Πόλεμος πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ῥεζάρης, 45—Ἐξόρυξις τῶν ὀφθαλμῶν δύο ἡγεμόνων, 47—Φιλοτιμία τοῦ Μοσισλάβου, 49—Χαρακτήρ αὐτοῦ, 51—Διχόνοια τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος πρὸς τὸν τοῦ Τσερνιγόβου, 52—Ἐπιβουλὴ τοῦ Σβιατοσλάβου, 54—Μομφαί κατὰ τοῦ Βσεβολόδου, 56—Μεγαλοψυχία τῶν ἀπογόνων τοῦ Μονομάχου, 57—Πολιορκία τοῦ Τορζέκου, 58—Πολιτικὴ τῶν Νοβογοροδιῶν, αὐτ.—Γάμοι, 59—Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους αὐτ.—Αἰθουαρὸς λαός, 61—Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοβτσίους, αὐτ.—Πυροβόλα, 62—Δυστύχημα τοῦ Ἰγορος, 63—Θάψος τοῦ Βλαδιμίρου, 65—Ἡρωϊσμός τοῦ Βσεβολόδου, 66—Τόρκοι καὶ Βερενδαῖοι, 67—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ῥεζάρῃ, 68—Ἄρεται τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, 69—Ἀδυναμία καὶ δυστυχήματα τοῦ ἡγεμόνος Βλαδιμίρου, 71—Φιλοδοξία τοῦ Ῥωμανοῦ, αὐτ.—Ἐπιτορκία τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, 73—Εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ νιοῦ Βερλαδνίκου, 75—Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου ἐν Γερμανίᾳ 76—Οἱ Οὐγγροὶ ἀποδιώκονται ἀπὸ τῆς Γαλικίας, 77—Γάμοι, αὐτ.—Ἀρεξαρτησία ὀλιγοχρόνιος τοῦ Κιέβου 79—Ἄρεται Βλαδιμίρου τοῦ Γλέβη, 80—Ταραχαὶ ἐν Σμολένσκῳ καὶ Νοβογοροδίῳ, αὐτ.—Ἐριδες πρὸς τοὺς Βεράγγους 82—Πολεμικαὶ ἐπιτυχίαι αὐτ.—Δυστυχήματα τῶν Τσούδων 83—Οἱ Γερμανοὶ ἐν Λιβονίᾳ, 84—Ἀργύριον τῆς Σιβηρίας, 85—Ἀποβίσεις καὶ χαρακτήρ τοῦ Σβιατοσλάβου, 86—Γάμοι τῆς ἡγεμονίδος Εὐφημίας μετὰ τοῦ νιοῦ τοῦ Ἀδοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως, 87—Συμπόσια ἐν Κιέ-

βω, 88—Εἰρηναῖος χαρακτήρ τοῦ κλήρου, 89—'Οργή τοῦ 'Ρωμανοῦ, αὐτ.—Μάχη ἐν Πολωνίᾳ, 90—Φιλοτάραχον πνεῦμα τῶν 'Ολεγιδῶν, 91—'Αχαριστία τοῦ 'Ρωμανοῦ, 94—Πολιτικὴ τοῦ Βσεβολόδου, 97—'Αυστηρότης καὶ ὑπερηφανία τοῦ Δαβίδ, αὐτ.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοτσίους, 98—'Ο Βσεβολόδος δεσπόζει τοῦ Νοβογορόδου, αὐτ.—Δόξα καὶ τυραννία τοῦ 'Ρωμανοῦ, 101—'Εκπόρθησις τοῦ Κιέβου, 104—'Ο 'Ρουρῖκος λαμβάνει τὸ μοναχικὸν σχῆμα, 106—Πρεσβεία τοῦ Πάπα πρὸς τὸν 'Ρωμανόν, 107—'Απόκρισις τοῦ 'Ρωμανοῦ, 108—Χαρακτήρ αὐτοῦ, αὐτ.—'Ο 'Ρουρῖκος ἀναβαίνει αὐθις τὸν θρόνον, 109—Συμβεβηκότα τῆς Γαλικίας, αὐτ.—'Ο Κωνσταντῖνος ἐν Νοβογορόδῳ, 111—Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Σεβέρσκου ἡγεμονεύουσι τῆς Γαλικίας, 114—Φυγὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ 'Ρωμανοῦ, αὐτ.—Παρουργία Βσεβολόδου τοῦ Ἐρυθροῦ, 115—'Αυστυχήματα τῶν ἡγεμόνων τῆς 'Ρεζάνης, 117—Δόλος τοῦ Βσεβολόδου, 119—'Ωμότης τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, 121—'Θρασύτης τοῦ Μοτισλάβου, 122—Εἰρήνη πρὸς τοὺς 'Ολεγίδας, 123—Ταραχαὶ ἐν Γαλικίᾳ, 124—'Απειθεία τοῦ Κωνσταντίνου, 103—'Θάνατος καὶ χαρακτήρ Βσεβολόδου τοῦ Μεγάλου, αὐτ.—'Φρόνησις τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, 131—Κουραὶ, 133—'Ρῶσσοι ἡγεμῶν ἐν Γεωργίᾳ, αὐτ.—Συμφοραὶ, 135—'Αλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτ.—Οἱ Γερμανοὶ ἐν Λιβονίᾳ, 136—'Θεμελίωσις τῆς 'Ρήγας, 137—Τὸ τάγμα τῶν ξιφοφόρων ἵπποτῶν, αὐτ.—'Αλλαγὴ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Νοβογορόδου, 140.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ, ΚΩΝ-
ΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΓΕΜΩΝ ΡΟΣΤΟΒΟΥ.

1212—1216.

'Εμφύλιος πόλεμος, Σελ. 141—'Εξέλασις ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς 'Ρωσσίας τοῦ Μορομαχείου οἴκου, 142—'Ανεξιθρησκεία τῶν 'Ρώσσων, 143—Κατορθώματα τοῦ Μοτισλάβου, 144—'Αυστηρότης τοῦ Ἰαροσλάβου, 146—'Αι-

μὸς ἐν Νοβογορόδω, 147—Περίωρυμος μάχη τοῦ Λιπέθ-
σκου, 153—Μεγαλοψυχία τοῦ Μοτισλάβου, 156—Ὁ
Ἐπίσκοπος Σίμων, 157.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΤΟΥ ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ ΚΑΙ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ.

1216—1219

Ἀγαθότης τοῦ Κωνσταντίνου, Σελ. 158—Λιθοικὰ, αὐτ.
—Ἐνδοξος ἀγὼν τοῦ Μοτισλάβου, 160—Ζῆλος τοῦ
ρέου Δαριήλ, αὐτ.—Τυραννία Οὐγγρων ἐν Γαλικίᾳ, 162
—Φόρος ἐν Ῥεζάρη, 164—Θάνατος Κωνσταντίνου,
165.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β' Ο ΒΣΕ- ΒΟΛΟΔΟΥ.

1219—1224.

Ταραχαὶ Νοβογορόδου, Σελ. 166—Γερναιοψυχία τοῦ Κα-
θέδρου τῆς πόλεως ταύτης, 168—Ἐκκλησιαστικά, αὐτ.
—Πόλεμοι, 169—Οὐστοῦγον, 170—Κάτω Νοβογόρο-
δου, 172—Ἀπελευθέρωσις Γαλικίας, 173—Ἀφροσύνη
τοῦ Μοτισλάβου, 178—Συμβεβηκότα ἐν Λιθονίᾳ, 181
—Ὁ ἀνδρεῖος Βιάτσκος, 186—Ἐπιδρομὴ Λιθουανῶν,
188—Φήμη περὶ Τατάρων, 189.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΑ' ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΓ' ΑΙΩΝΟΣ.

Δικαιώματα τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων, Σελ. 189—Κλη-
ρουχίαι, 191—Συρρεύσεις τῶν ἡγεμόνων, 191—Δια-
δοχικὰ δικαιώματα, 192—Ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ, αὐτ.—
Κυβέρνησις, 194—Τελεταὶ καὶ αὐλικὰ ἀξιώματα, 196
—Στρατός, αὐτ.—Ἐμπορία, 198—Συμμαχία Ἀρσέα-
τικῆ, 201—Συνθήκη μετὰ τῶν Γερμανῶν, 203—Νομί-

ματα, 207—Τέχναι, 209—Ἐπιστῆμαι, αὐτ.—Ποίησις, 210—Ἡθῆ, 215—Ἀρχαιοτάτη περιήγησις εἰς Ῥωσσίαν, 217.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΥ.

1224—1238

Καταγωγή τῶν Τατάρων, *Σελ.* 218—Τσιγχισχάρης, 220—Κατακτήσεις αὐτοῦ, 221—Οἱ Πολόβτσιοι καταφεύγουσιν εἰς Ῥωσσίαν, 225—Γνώμαι περὶ Τατάρων, 226—Συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων, αὐτ.—Φόρος τῶν Τατάρων πρεσβευτῶν, 227—Μάχη περὶ τὸν Κάλκαρ, 229—Δοξασία τῶν Τατάρων, 231—Οἱ νικηταὶ γίνονται ἀφανεῖς, 232—Ἐκπληξίς τῶν Ῥώσσων, αὐτ.—Φοβερὰ φαινόμενα, 233—Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι, αὐτ.—Ἐπιδρομὴ Λιθουανῶν, 235—Ἐκστρατεία εἰς Φινλανδίαν, 236 Χριστιανικὴ πλοτις ἐν Καρελίᾳ, αὐτ.—Οἱ Νοβογορόδιοι καλοῦσι μάγους, αὐτ.—Μῖσος κατ' Ἰαροσλάβου, 237—Σχέσεις μετὰ τοῦ Πάπα, 239—Συμφοραὶ Νοβογορόδιων, 240—Ἀτέλειαι τοῦ Μεγάλου Ἰαροσλάβου, 241—Συμβεβηκότα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, 242—Σεισμοὶ, 248—Ἐκλειψίς ἡλίου, 249—Ἐπαράστασις ἐν Νοβογορόδῳ, αὐτ.—Λοιμοὶ καὶ λιμοὶ, αὐτ.—Ὑπηρεσία Γερμανῶν, 252—Ἄγία Εὐπραξία, 254—Πόλεμος πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ Λιθουανοὺς, 255—Δυστυχήματα Σμολένσκου, 256—Κατορθώματα Δανιήλ, αὐτ.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Μορδβίλους, 263—Εἰρήνη μετὰ τῶν Βουλγάρων, 264—Ὁ μάρτυς Ἀβράμιος, αὐτ.—Θάνατος τοῦ Τσιγχισχάρη, αὐτ.—Διαθήκη αὐτοῦ, 265—Νέα ἐπιδρομὴ τῶν Τατάρων, ἢ Μογόλων, αὐτ.—Ἀπόκρισις τῶν ἡγεμόνων, 266—Ἄλωσις Ῥεζάρης, 268—Μάχη ἐν Κολόμνα, 270—Πυρπόλησις τῆς Μόσχας, αὐτ.—Ἄλωσις Βλαδιμίρου, αὐτ.—Πόρθησις πολλῶν πόλεων, 273—Μάχη τοῦ Σίτα, αὐτ.—Ὁ ἦρως Βασίλκος, 274—Τὸ Νοβογορόδον σώζεται, 275—Πολιορκία τοῦ Κοζέλσκου, 276—Ὑποχώρησις τοῦ Βάτη, αὐτ.

Σημειώσεις, *σελ.* 277.

ἩΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

	Ἡμάρτηται	Διόρθου.
Σελ. 75 ἐν Περιλ.	Βλαδιμίρου	Βερλαδνίκου.
» 194 σιχ. 8	ἐλευρίας	ἐλευθερίας.
» 208 » 12-13.	τῷ φιλοπό- νω καὶ ἀφι- λοκερδεῖ Ἀ- γίῳ Ἀλυπίῳ, ἐναρέτῳ μο- ναχῷ.	τὸν φιλόπο- νον καὶ ἀφι- λοκερδῆ Ἀ- γιον Ἀλύπιον, ἐνάρετον μο- ναχόν.
» 218 » 15 ἐν περ.	Ἀβραάμ	Ἀβράμιος.
» 269 » 29	(44)	(45)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000079638

